TÜRK SİYASİ HAYATINDA
AHMET TAHTAKILIÇ

Sadettin ŞİMŞEK

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fehmi AKIN

Eylül, 2008
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK SİYASİ HAYATINDA AHMET TAHTAKILIÇ

Hazırlayan
Sadettin ŞİMŞEK

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Fehmi AKIN

AFYONKARAHİSAR 2008

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "Türk Siyasi Hayatında Ahmet Tahtakılıç" adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça'da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

10.09.2008

Sadettin ŞİMŞEK

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Fehmi AKIN

Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Sadık SARISAMAN

Yrd. Doç. Dr. Şaban ORTAK

…….anabilim dalı yüksek lisans/doktora/sanatta yeterlik öğrencisi ……’ın “…… ……..” başlıklı tezi …../…../…….tarihinde saat …….’da Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Doç Dr. Mehmet KARAKAŞ
MÜDÜR

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

TÜRK SİYASİ HAYATINDA

AHMET TAHTAKILIÇ

Sadettin ŞİMŞEK

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

Eylül 2008

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr Fehmi AKIN

Ahmet Tahtakılıç 1909 yılında Uşak'ın Bozkuş köyünde doğmuştur. İlk ve ortaöğrenimini Uşak'ta, yükseköğrenimini İstanbul Hukuk Fakültesi'nde tamamlamıştır. Türkiye'nin değişik yerlerinde mülki idare amirliği yaptıktan sonra 1946 yılında DP Kütahya mebusu olarak siyasal yaşama ilk adımı atmıştır.

DP'nin ilk büyük kongresinde Genel Yürütme Kurulu üyeliğine seçilmiş; ancak parti içi anlaşmazlıktan dolayı DP'den ayrılmış ve müstakil demokratlar grubunu kurmuştur. Daha sonra Müstakil Demokratlar MP'ye katılmış ve Tahtakılıç bu partinin genel sekreterliğine getirilmiştir.

1954 yılında MP'nin kapatılması sonucu, CMP'nin kurucuları arasında yer almış aynı zamanda CMP genel başkanlığına seçilmiştir. 1961 yılında CKMP'yi temsilen kurucu meclis Uşak milletvekilliği ve kurulan hükümette, Milli Eğitim

Bakanlığı ile Çalışma Bakanlığı görevleri yapmıştır. 1965'ten 1969 yılına kadar bağımsız İstanbul Milletvekilliği ve 1975 ile 1980 dönemleri arasında CHP Uşak Senatörlüğünde bulunmuştur.

Tahtakılıç çeyrek asırlık siyasi hayatında 2 tane kanun teklifi, 8 tane önerge ve 276 meclis oturumunda söz almış; mecliste yapmış olduğu sert bir konuşması sonucu üç bileşim meclisten uzaklaştırılmıştır. Siyasi hayatı ve sonrası, değişik fikir eserleri kaleme alan Tahtakılıç, 13 Aralık 2000 yılında geçirdiği kalp krizi sonucu ölmüştür.

Anahtar Kelimeler: Meclis, Siyaset, Tahtakılıç, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Senatör.

ABSTRACT

AHMET TAHTAKILIÇ in TURKISH POLITICAL LIFE

Sadettin ŞİMŞEK

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY

THE INSTITUTE of SOCIAL SCIENCES

DEPARTMENT of HISTORY

June, 2008

Advisor: Asst. Prof. Dr. Fehmi AKIN

Ahmet Tahtakılıç was born in Bozkuş village of Uşak, in 1909. He received primary school and secondary education in Uşak and he graduated from İstanbul Laus Faculty. He steped firstly to political life as DP Kütahya deputy in 1946 after he had made the Civilian Administration Superiority in the different places of Turkish.

He was chosen to the membership of General Executive Council in the first great congrees of DP. But, because of the dsagreement in the party, he left from DP and he founded the Detached Demokrats Group. Later, the Detached Democrats joined to MP and Mr. Tahtakılıç was choosen as general secratory of this party.

He took party among the founders of CMP in the result of the closing of MP, in 1954, at the same time, he was chosen the general presidency of CMP. He worked as Minister of Education and Minister of Labour in Uşak Deputy of the Constituent Assembly and in the government cuhich was founded, as the representative of CKMP

in 1962. He made İstanbul Deputy as the independent from 1965 to 1969 and he worked as CHP Uşak Senator between 1975 and 1980.

Mr. Tahtakılıç obtained a promise in 2 bills (droft of a law), 8 motions and 276 assembly session (gathering) in his guarter-centenary political life. After his hard speech in the assembly. His political life and later, Mr. Tahtakılıç who wrote the boks with the differant idea died because of the heart attack on 13 December 2000.

Key words: Assembly, Politics, Mr Tahtakılıç, Republicanist Villager Nation Party, Senator.

ÖNSÖZ

Ele alınan konu, Uşak'ın Bozkuş Köyünde doğan Ahmet Tahtakılıç'ın Türk Siyasal yaşama katkılarıdır. Amacımız Uşak'ın içinden çıkmış, çoğu hemşehrisi tarafından tanınmayan bu şahsiyetin unutulup gitmesini önlemek; gerek siyasal yaşamda gerekse mülki idarecilik hayatında memleket için yaptığı birçok hizmetten dolayı, ona şükran ve minnet borcumuzu ifade etmektir.

Araştırmamız bilgi ve belgelere dayalı bir çalışma olduğu için zor ve zahmetli olmuştur. Yakın bir zaman önce aramızdan ayrılmasına rağmen Tahtakılıç'ın biyografisi hakkında belgelere ulaşmak kolay olmadı. Belgelerin yetersiz oluşu, bu güçlüğü daha da artırdı. Bütün zorluklara rağmen kendi alanında tek ve özgün bir eser meydana getirmeye çalıştık.

Ahmet Tahtakılıç hakkında kendisi hayatta iken kısa da olsa yazılar yazılmış; ancak yeterli düzeyde değildir. Biz çalışmamızda Tahtakılıç'ın hayatını, kişiliğini, hizmetlerini, parlamento yaşamını ele alırken, Türk siyasal yaşamına katkılarını da geniş çaplı olarak ortaya koymaya çalıştık.

Konu seçiminde ve zor durumların atlatılmasında bana destek veren, yol gösteren değerli hocalarım Prof. Dr. Sadık Sarısaman ve Yrd. Doç. Dr. Fehmi Akın Bey'lere, araştırma yaptığım TBMM Kütüphanesi, Arşivi ve Mikro Film çalışanları, Ankara Milli Kütüphane, Uşak, Çanakkale ve Kütahya İl Halk Kütüphaneleri çalışanları, Uşak Valiliği, Uşak Nüfus ve Vatandaşlık Müd., Uşak İl Müftülüğü'ne, Mehmet Aldan Bey'e, Ahmet Tahtakılıç Bey'in ailesine, benim bu tezi hazırlamamda sevgisi ve emeğiyle destek veren eşim Sevcan Şimşek'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ ..... **ii**

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI ..... **iii**

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ ..... **iv**

ABSTRACT ..... **vi**

ÖNSÖZ ..... **viii**

İÇİNDEKİLER ..... **ix**

KISALTMALAR DİZİNİ ..... **xii**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

YAŞAM ÖYKÜSÜ VE SİYASAL HAYATI

1. AHMET TAHTAKILIÇ'IN YAŞAM ÖYKÜSÜ **6**

1.1. TAHTAKILIÇ'IN YÖNETİCİLİĞİ 9

1.2. TAHTAKILIÇ'IN KİŞİLİĞİ 11

1.3. TAHTAKILIÇ'IN ANILARI 13

1.4. TAHTAKILIÇ'IN ESERLERİ 16

2. TAHTAKILIÇ'IN DEMOKRASİ ANLAYIŞI VE DİN HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ **18**

2.1. TAHTAKILIÇ'IN DEMOKRASİ ANLAYIŞI 18

2.2. TAHTAKILIÇ'IN DİN HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ 20

3. TAHTAKILIÇ'IN SİYASAL YAŞAMI **21**

3.1. DEMOKRAT PARTİ'DEKİ SİYASAL YAŞAMI 21

3.2. TAHTAKILIÇ VE MÜSTAKİL DEMOKRATLAR GRUBU 27

4. TAHTAKILIÇ'IN MİLLET PARTİSİNDEKİ FAALİYETLERİ **28**

4.1. MP KONGRELERİ VE TAHTAKILIÇ 31
4.1.1. MP Birinci Büyük Kongresi.....31
4.1.2. MP İkinci Büyük Kongresi 32
4.1.3. MP Üçüncü Büyük Kongresi 32
4.1.4. MP Dördüncü Büyük Kongresi 33
4.2. MİLLET PARTİSİ'NİN KAPATILMASI.....35
5. CUMHURİYETÇİ MİLLET PARTİSİ VE TAHTAKILIÇ.....36
5.1. CMP GENEL BAŞKANI TAHTAKILIÇ VE 1954 GENEL SEÇİM HAZIRLIKLARI.....38
5.2. CMP KONGRELERİ VE TAHTAKILIÇ.....42
5.2.1. CMP Birinci Büyük Kongresi.....42
5.2.2. CMP'nin İkinci Büyük Kongresi......43
5.2.3. CMP'nin Üçüncü Büyük Kongresi.....44
5.2.4. CKMP'nin Dördüncü Büyük Kongresi 45
5.2.5. Tahtakılıç ve CKMP İçindeki Uyuşmazlıklar.....46
5.2.6. CKMP 1965 Yılı Olağanüstü Büyük Kongresi 48
6. TAHTAKILIÇ VE CHP UŞAK SENATÖRLÜĞÜ 51

İKİNCİ BÖLÜM

AHMET TAHTAKILIÇ'IN TBMM'DEKİ FAALİYETLERİ

1. AHMET TAHTAKILIÇ'IN KANUN TEKLİFLERİ 53
2. TAHTAKILIÇ'IN ÖNERGELERİ 53
2.1. MECLİS SORUŞTURMASI AÇILMASINA DAİR ÖNERGESİ....53
2.2. GENSORU ÖNERGESİ.....56
2.3. MİLLİ EĞİTİM VE ANAYASA KOMİSYONLARINDAN ÇEKİLDİĞİNE DAİR ÖNERGELERİ 57
2.4. GENEL GÖRÜŞME ÖNERGELERİ 57
2.4.1. Birinci Genel Görüşme Önergesi.....57
2.4.2. İkinci Genel Görüşme Önergesi 60

2.4.3. Üçüncü Genel Görüşme Önergesi 60
2.5. TAHTAKILIÇ'IN SÖZLÜ SORU ÖNERGESİ 61
3. 1949 GEÇİCİ BÜTÇE GÖRÜŞMELERİ VE TAHTAKILIÇ'A DİSİPLİN CEZASI VERİLMESİ 63
3.1. 1949 GEÇİCİ BÜTÇE GÖRÜŞMELERİ 63
3.2. TAHTAKILIÇ'A DİSİPLİN CEZASI 65
4. TAHTAKILIÇ'IN TBMM'DEKİ KONUŞMALARI 66
4.1. EĞİTİM VE ÖĞRETİM HAKKINDAKİ KONUŞMALARI 66
4.2. EKONOMİ VE MALİYE İLGİLİ KONUŞMALARI 77
4.2.1. Ekonomi Hakkında Konuşmaları 77
4.2.2. Maliye Hakkında Konuşmaları 86
4.3. HUKUK HAKKINDA KONUŞMALARI 109
4.4. DIŞİŞLERİ SİYASETİ HAKKINDA KONUŞMALARI 118
4.5. İÇİŞLERİ SİYASETİ İLE İLGİLİ KONUŞMALARI 127
4.6. MECLİS İLE İLGİLİ KONUŞMALARI 132
4.7. ASKERİYE İLE İLGİLİ KONUŞMALARI 136
4.8. TARIM HAKKINDAKİ KONUŞMALARI 142
4.9. TURİZM VE TANITIM İLE İLGİLİ TAVSİYELERİ 146
4.10. SOSYAL KONULAR HAKKINDAKİ KONUŞMALARI 147
SONUÇ 151
KAYNAKÇA 153
EKLER DİZİNİ 158

KISALTMALAR DİZİNİ

CMP: Cumhuriyetçi Millet Partisi

CKMP: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi

CSTD: Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi

D.: Dönem

Drl: Derleyen

GİK: Genel İdare Kurulu

HP: Hür Parti

MDG: Müstakil Demokratlar Grubu

MMTD: Millet Meclisi Tutanak Dergisi

MP: Millet Partisi

S: Sayı

T: TOPLANTI

TTK: Türk Tarih Kurumu

TBMMZC: Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi

GİRİŞ

Kurtuluş savaşının kahramanı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olan, ulu önder Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün ölümü üzerine Türk milleti, yediden yetmişe can evinden vurulmuştur. Memleketin dört bir yanında günlerce yas tutulmuş ve insanlık âleminde Ata'nın ölümü büyük yankı uyandırmıştır.

Atatürk'ün ölümünden sonra; Kurtuluş Savaşı'nda, Cumhuriyet'in ilanında ve daha sonraki dönemlerde, O'nu hiçbir zaman yalnız bırakmayan silah arkadaşlarından İsmet İnönü meclis tarafından 'Cumhurbaşkanı' seçilmiştir.

Cumhurbaşkanı İnönü, Cumhurbaşkanlığı makamına gelişinden 45 gün sonra, Meclisi etkisiz hale getirmek istercesine yapılan CHP parti kurultayında, kendisini "değişmez genel başkan ve milli şef" ilan ettirmiştir. [1]

Şeflik havası Tahtakılıç'ın ifadesiyle; "1938 CHP kurultayının başından sonuna kadar egemen olmuş; kurultayın toplanması, yapılan konuşmaları ve alınan kararlarıyla, siyasal rejim tarihine, ulusal egemenlik ilkesinden sapma girişimi" olarak damgasını vurmuştur. [2] Dolayısıyla o dönemdeki sapmanın olumsuz etkileri günümüze kadar sürmüştür.

Çünkü: "Parti ve Devlet yönetiminde, 'değişmezliği' bir kural ve sistem haline getirmek, yönetimi her alanda tüzüksel olarak kişiye bağlı kılmak ulusal bağımsızlığın ve demokrasinin tarihsel gelişimine aykırı bir yaklaşım" olarak değerlendirilmiştir. [3]

İlerleyen zaman içinde Cumhurbaşkanı İnönü, "Milli Şeflikten" kendisinin de rahatsız olduğunu, bu şekil yönetimin demokrasi ile bağdaşmadığını, milli egemenliğe ters düştüğünü ifade etmiştir.

Baban, İnönü'yle bir hatırasında, İnönü'nün milli şeflikten yakınmasını şöyle dile getirmiştir: İnönü'nün çevresinde olup, "Yaşasın Milli Şef" diye bağıranların, daha sonra bulundukları yerlerde çevresindeki insanlara karşı "milli şef" kesildiğini, bunun

---

[1] Ahmet TAHTAKILIÇ, **Dönüşü Olmayan yol**, Akademi Matbaası, ANKARA, 1989, s. 93.
[2] TAHTAKILIÇ, A.g.e., s. 97.
[3] TAHTAKILIÇ, A.g.e., s. 94.

da üzücü bir durum olduğunu ve memleketin birçok köşesinde milli şef türediğini anlatmıştır. [4]

Gelişen bu olayları o dönemde önlemenin mümkün olmadığını söyleyen İnönü, yıllar öncesinde bu işin vahametini; ulu önder Atatürk'le ele aldıklarını ve çözüm aradıklarını; fakat bir türlü çözüm bulamayıp, içinden çıkamadıklarını söyler. [5]

Bir taraftan şeflik denemelerinin devam etmesi, diğer taraftan ikinci dünya savaşı memlekette büyük bir kargaşa ve yoksulluk meydana getirmiştir. Cem Eroğul bu durumu, kitabında şöyle anlatmıştır:

"Türkiye, İkinci Dünya Harbi'ne girmemekle beraber etrafını saran büyük kargaşanın etkilerinden de kendini koruyamamıştır. Bir yandan her an seferber olmaya hazır büyük bir ordu beslemiş, öte yandan da memleket içinde sıkı bir polis rejimi kurmuştur. Bunun sonucu olarak; vesikalı, sıkıyönetimli ve milli şefli bir idare kurulmuştur." [6]

Daha sonra Türk halkının bu sıkıyönetim karşısında ezildiğini, memlekette karaborsanın alıp yürüdüğünü söyleyen Eroğul, yaşanılan bu kötü durumlardan yararlanarak, memlekette sinsi zenginler zümresinin türediğinden bahsetmiş. Hatta İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra bile bu zengin zümrenin yönetime baskı yaptığını ve doğal olarak yönetimin bu baskıdan etkilendiğini söylemiştir.

Tahtakılıç, işte bu yoksulluk ve sefaletin arttığı İkinci Dünya Savaşı sonrası ve çok partili demokrasiye geçiş denemelerinin devam ettiği (1946–1950) yıllarda şeflik denemesiyle ilgili olarak, 'Rejim' davasının bir kördüğüm haline geldiğini, 1949 yılı bütçe görüşmelerinde ele almıştır. [7]

---

[4] Cihat BABAN, **Politika galerisi, Büstler ve Portreler**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1970, s. 290.
[5] BABAN, a. g. e., s. 290.
[6] Cem EROĞUL, **Demokrat Parti-Tarihi ve İdeolojisi**, İmge Kitabevi, Ankara, 1989, s. 3.
[7] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 364.

Tahtakılıç konuşmasında rejim davasından dolayı demokrasinin arka plana itilip baş aşağı edilmeye çalışıldığını ve ileride dönüşü olmayan yollara girilecek olmasından yakındığını belirtmiştir. [8]

Tahtakılıç, Atatürk'ün ölümüyle, yerine meclisce seçilen Cumhurbaşkanı İnönü'nün yönetiminden ve dolayısıyla da tek partili yönetimden idarecilik yaparken de sıkılmış, bu şekilde memleketin ilerlemesinin ve gelişmesinin mümkün olmayacağını anlamış bir siyasetçidir. [9]

1940'larda dünyanın içinde bulunduğu durum ve bu durumun Türkiye Cumhuriyeti'ne yansımaları kötü olmuştur. Türk halkının sefaleti, yanlış yönetim olgusu ve demokrasiden mahrumiyet gibi durumlara maruz kalmasından dolayı milletin bıkmış olduğunu fark eden Tahtakılıç'ta "Yeter Söz Milletindir" düşüncesi belirmiştir. [10]

Cumhuriyet Türkiyesi'nde bağımsızlık için canını ve malını, gözünü kırpmadan veren bu millet için demokrasi vazgeçilmez bir hayat felsefesi haline getirilmeye çalışılırken; 'Yeter söz milletindir' ifadesi de, bu felsefenin ayrılmaz bir parçası olarak görülmüştür.

Atatürk ile başlayan ve 1946'ya kadar devam eden denemeler sonuçsuz kalmışsa da,[11] nihayetinde çok partili hayata geçiş 1946 yılında 'Demokrat Parti'yle' gerçekleşmiştir. [12]

Araştırma konumuzu teşkil eden Ahmet Tahtakılıç Bey de çok partili hayata geçiş döneminde VIII. Dönem DP Kütahya Milletvekili olarak mecliste görev yapanlardandır.[13] 1946 yılında eski başbakanlardan Celal Bayar, Adnan Menderes,

---

[8] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 365.
[9] TBMMZC, D. VIII, C. 15, s. 60.
[10] TAHTAKILIÇ, a. g. e., s. 107.
[11] Ahmet YEŞİL, **Türkiye'de Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş,** Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s. 88.
[12] Cem EROĞUL, "Ahmet Tahtakılıç ve Dönüşü Olmayan Yol", **Mülkiyeliler Birliği**, C.13, Sayı: 109, Ankara, 1989, s. 60.
[13] O dönemde Uşak, Kütahya'nın bir kazasıdır.

Fuat Köprülü ve Refik Koraltan[14] gibi (kendi kitabının önsözünde kendisi için belirttiği) özgürlük ideali ve çağdaş demokratik yönetim düşüncesini gerçekleştirmek için[15] DP'nin kurucularının yanında siyasal yaşam saflarına ilk adımı atmıştır. Siyasete giriş gerçeğini "Şeflik düzenine duyduğu alerji"[16] olarak nitelendiren Tahtakılıç'ın milletvekilliğine başlamadan önce mülki idareci olarak, Ticaret Bakanlığı Müfettişlik görevinde bulunduğu, milletvekilliği mazbatasındaki tercüme-i hal kâğıdından anlaşılmaktadır.

20 Temmuz 1948 yılına kadar DP'de siyasal yaşamına devam eden Tahtakılıç, o andan itibaren bir kısım arkadaşlarıyla birlikte DP kurucuları ile aralarında baş gösteren fikir ayrılığı yüzünden partiden ayrılmak zorunda kalmıştır.

Tahtakılıç, DP'yle meclise girmiş olsa da ileriki yıllar çok sevdiği ve ideallerini gerçekleştirmek için girdiği bu Partiden, "partinin içinde beliren Şeflik eğilimlerinden dolayı" ayrılmak zorunda kalmıştır. [17]

Tahtakılıç'ta, ilk partisindeki bu arkadaşlarıyla "Demokrasi olamaz" kanaati hasıl olmuştur. [18] Hasan Dinçer, Hazım Bozca, Ahmet Oğuz, Sadık Aldoğan gibi arkadaşları da Tahtakılıç ile aynı kanaattedirler. Bu arkadaşlarıyla birlikte DP'den ayrılarak 'Müstakil Demokratlar Grubunu kurmuşlardır.[19] Türkiye Büyük Millet Meclisi VIII. dönemden sonra meclis dışında kalan Tahtakılıç, Müstakil Demokratlar'ın MP ile birleşmesi sonucu, siyasal yaşamına MP'de devam etti. [20] Millet Partisi'nin kapatılması (1954) üzerine[21] arkadaşlarıyla birlikte kurduğu,

---

[14] Celal BAYAR, **Başvekilim Adnan Menderes**, Derleyen: İsmet Bozdağ, Tercüman yayınları, İstanbul, 1986, s. 47. Bayar: Demokrat Parti'nin tüzük ve programı okunup gözden geçirildikten sonra, kurucular tarafından imzalandığını ve Tüzük ve programın Refik Koraltan'a verildiğini, diğer formalitelerin Koraltan tarafından tamamlandığını, böylece DP'nin resmen kurulduğunu açıklar.
[15] TAHTAKILIÇ, a. g. e., Önsöz.
[16] EROĞUL, a. g. m., s. 61.
[17] EROĞUL, a. g. m., s. 61.
[18] BABAN, a. g. e., s. 421.
[19] **Kudret**, 18 Mayıs 1948.
[20] YEŞİL, a. g. e., s.129.
[21] **Cumhuriyet** 23 Haziran 1954.

Cumhuriyetçi Millet Partisine katılmıştır. Daha sonra Cumhuriyetçi Millet Partisi 1958 yılında Köylü Partisi'yle bileşerek, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi adını almıştır.[22]

Tahtakılıç, 1960 yılında silahlı kuvvetlerin yönetime el koymasından sonra Kurucu Meclis'in Temsilciler Meclisi kanadına Cumhuriyet Köylü Millet Partisi'ni temsilen seçilmiştir. 1961 yılında kurulan hükümette Uşak milletvekili olarak Çalışma Bakanı ve Milli Eğitim Bakanlığı görevlerini üstlenmiş.[23] 14 Ekim 1965 yılından 1969 yılına kadar bağımsız İstanbul milletvekilliği görevi yapmıştır. [24]

12 Ekim 1975'ten itibaren ise Tahtakılıç Cumhuriyet Halk Partisi'nden olmak üzere 12 Eylül 1980 yılına kadar Uşak senatörlüğü görevinde bulunmuştur.[25]

Ahmet Tahtakılıç'ın on seneyi aşkın Mülki İdare Amirliği ve çeyrek asra yakın meclisteki mebusluk ve senatörlük vazifeleri ile faal bir şahsiyet olduğunu, siyasal yaşamda önemli bir yer işgal ettiğini görmektedir. Bu çalışmada önve Tahtakılıç'ın yaşam öyküsü ve siyasi hayatı ele alındıktan sonra, ikinci bölümde TBMM'deki faaliyetleri incelenecektir.

---

[22] TBMM Arşivi, Temsilciler Meclisi Üyelerine Mahsus, Ahmet Tahtakılıç Tercümei Hal, Sicil No: 240.
[23] Mustafa GAZALCI, "Ahmet Tahtakılıç'ın Ardından" **Cumhuriyet**, 21. 12. 2000.
[24] TBMM Arşivi, Millet Meclisi Üyelerine Mahsus, D. II–13, Ahmet Tahtakılıç Tercümei Hal, Sicil No: 432.
[25] TBMM Arşivi, Cumhuriyet Senatosu, Üyelerine Ait Özlük Dosyası, Ahmet Tahtakılıç Özlük Dosyası, Kütük Sıra No: 410.

BİRİNCİ BÖLÜM

YAŞAM ÖYKÜSÜ ve SİYASAL HAYATI

1. AHMET TAHTAKILIÇ'IN YAŞAM ÖYKÜSÜ

Ahmet Tahtakılıç'ın ailesinin, Fatih Sultan Mehmet döneminde Karaman'dan İzmir, Kula ve Uşak yöresine göç ederek yerleştikleri bilinmektedir. Nitekim ailenin bir bölümü Karaman soyadı taşımakta iken, bir bölümü de Paşaoğulları olarak anılmaktadır. Ahmet Tahtakılıç'ın babası, İbrahim Bey, bu ailenin Uşak'ın Bozkuş köyüne gelip yerleşmiş bu ikinci kolundandır. Aile, aralarında Avgan köyünün de bulunduğu bir tımara sahip olmuşlardır. Bu köydeki su değirmeni hala Paşaoğlu değirmeni adını taşımaktadır.[26]

İbrahim Bey'e Tahtakılıç soyadının şu şekilde verildiği söylenmiştir. İbrahim Bey siyasi mücadelelerinde, saltanat ve saray çevresiyle birlikte mücadele edilmesi gerektiğini savunmuştur. Taht'la yapılacak bu mücadelenin, her vasıtayla, gerekirse kılıçla dahi yapılmasını söylediği için çevresinde Tahtakılıç diye adlandırıldığı ifade edilmiştir.[27]

Ahmet Tahtakılıç, 1909 yılında Uşak'ın Bozkuş köyünde beş erkek kardeşten biri olarak doğmuştur.[28] Annesi Banazlızade Hacı Mehmet Bey'in kızı Halime Hanımdır. Babası ise 1918'de son Osmanlı Meclisi Mebusan'ında Kütahya mebusluğuna seçilen, 16–25 Ağustos 1919 arasında toplanan Alaşehir Kongresine Uşak delegesi olarak katılan ve işgale karşı Ege'de sivil direnişin Kurtuluş Savaşı'na dönüşmesinde önemli rol oynayan Uşak Heyet-i Merkeziyesi'nin Başkanlığını yürüten

---

[26] İlhan TEKELİ-Selim İLKİN, **Ege'deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı'na Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu- TTK Yayınları XVI. Dizi, Ankara, 1989, s. 365.
[27] TEKELİ-İLKİN, a.g. e., s. 366.
[28] Uşak Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü Arşivi, Ünalan Mah. Hane No: 102.

İbrahim (Tahtakılıç) Bey'dir.[29] İbrahim Bey, Cumhuriyetin ilanından sonra da 1927 yılında göreve başlayan III. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, bu tarihte Uşak'ın idari olarak bağlı olduğu Kütahya ili mebusu olarak görev yapmıştır.

Ahmet Tahtakılıç ilk ve orta öğrenimini doğduğu il olan Uşak'ta tamamladıktan sonra, lise eğitimini İzmir'de almıştır.[30] Ardından kendi isteği olan Mekteb-i Mülkiye yerine babasının ısrarı ile girdiği İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni 1930 yılında bitirmiş, buna rağmen meslek olarak hukukçuluk yerine idareciliği seçmiştir. 1936 yılından başlayarak Emirdağ, Milas, Pazar, Ayaş ve Beşiri kaymakamlıkları ve Ticaret Bakanlığı Müfettişliği gibi görevlerinde bulunmuştur. Bu dönemde mülki idarecilikte gösterdiği başarılar "efsane kaymakam" olarak anılmasına neden olmuştur.[31]

Demokrat Parti'nin kurulduğu sırada Milli Korunma Dairesi Başkanı olarak görev yapmakta olan Tahtakılıç, bu görevden ayrılarak Demokrat Parti kurucuları arasına katılmış; böylece 10 yıllık mülki idarecilik dönemine son vererek siyasete atılmıştır.

1946 seçimlerinde Demokrat Parti'den VIII. Dönem Kütahya milletvekili olarak seçilen Ahmet Tahtakılıç, partisinin Meclis grubu ikinci başkanlığına getirilmiş[32] ve Demokrat Partinin ilk kongresinde de delegelerin büyük bir çoğunluğunun oyunu alarak Genel İdare Kurulu üyeliğine seçilmiştir. 1948 yılının başında Demokrat Partinin kurucuları ve özellikle Celal Bayar ve Adnan Menderes ile düştüğü anlaşmazlık sonucu Tahtakılıç, Emin Sazak, Ahmet Oğuz, Hasan Dinçer gibi

[29] TEKELİ-İLKİN, a. g. e., s. 54.
[30] TEKELİ-İLKİN, a. g. e., s. 366.
[31] TBMMZC, D. VIII., C. 15, s. 52.
[32] EROĞUL, A.g.e., s. 34.

partinin önde gelenlerinden bir grupla Genel İdare Kurulu'ndan istifa etmiş[33] ve ardından da partiden ihraç edilmiştir.[34]

Tahtakılıç, bunun üzerine 23 arkadaşıyla birlikte "Müstakil Demokratlar Grubu" adıyla anılan grubu kurmuş[35]; bu grup daha sonra 1949 yılında kurulan Millet Partisi'nin çekirdeğini teşkil etmiştir. Müstakil Demokratlar ve Afyon'da kurulan Öz Demokratlar'ın MP'ye katılması sonucu,[36] Tahtakılıç da MP saflarında siyasete devam etmiştir. Millet Partisi'nin iki yıl süre ile Genel Sekreterliği'ni yürüten[37] Ahmet Tahtakılıç, bu partinin kapatılması üzerine 1954 Şubatında kurulan Cumhuriyetçi Millet Partisi'nin (CMP) kurucuları[38] arasında yer almış ve parti genel başkanlığını yürütmüştür.[39] 1958 yılında bu partinin Köylü Partisi ile birleşmesi sonucu kurulan Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nde[40] (CKMP) siyasete devam etmiştir.[41]

1950–1960 yılları arasında meclis dışında siyaseti sürdüren Tahtakılıç, 1960 ihtilali sonrası 6 Ocak 1961–25 Ekim 1961 tarihleri arasında Kurucu Meclis Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Temsilciliği yapmış, yine bu dönemde Milli Birlik Hükümetinde (25. T.C. Hükümeti) sırasıyla Çalışma Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı görevlerini yürütmüştür. Ahmet Tahtakılıç, Kurucular Meclisi'nde 1. (XII.) Dönem Uşak ve 2. (XIII.) Dönem İstanbul Milletvekilliği'nde bulunmuştur.

1965 yılında CKMP'nin Alparslan Türkeş ve arkadaşları tarafından ele geçirilmesinin[42] ardından Ahmet Tahtakılıç, 22 Mart 1965'da bu partiden istifa

---

[33] Müstakil Demokratlar Grubu, **Demokrat Parti Kurucuları Bu Davanın Adamı Değildirler,** Yeni Matbaa, Ankara, 1949, s. 59.
[34] **Kudret**, 25 Mart 1948, Ahmet Tahtakılıç'ın 1946–1948 döneminde Demokrat Parti'de yürüttüğü siyasi mücadele ve partiden ihracına kadar giden gelişmeler ile ilgili ayrıntılı bilgi ve yorumlar için bkz. BABAN, a. g. e., s. 415–438.
[35] EROĞUL, a. g. e., s. 35.
[36] Mehmet KABASAKAL, **Türkiye'de Siyasal Parti Örgütlenmesi (1908–1960**), Tekin Yayınevi, İstanbul, 1991, s. 178.
[37] **Kudret**, 18 Mayıs 1948.
[38] **Yeni Sabah**, 14 Şubat 1954.
[39] **Yeni sabah**, 12 Şubat 1954.
[40] **Yeni Sabah**, 17 Ekim 1958.
[41] "Kapaktaki Politikacı ", **Akis**, S. 149, 15 Mart 1957 s. 60.
[42] **Hürriyet**, 1 Ağustos 1965.

etmiştir. Aynı zamanda o dönemde İstanbul Bağımsız Milletvekili olarak Parlamentoda görevine devam etmiştir.

1970'lerin ortalarında Bülent Ecevit'in ve "ortanın solu" ideolojisinin Cumhuriyet Halk Partisi'nde (CHP) egemen olmaya başlamasıyla birlikte Ahmet Tahtakılıç da siyasi yaşantısını bu partide sürdürmeye karar vermiş ve 12 Ekim 1975–12 Eylül 1980 tarihleri arasında Cumhuriyet Senatosunda CHP Uşak Senatörü olarak görev yapmıştır. [43]

12 Eylül 1980 askeri ihtilali ile aktif siyasi yaşamını sona erdiren Ahmet Tahtakılıç, buna karşılık siyasetle ve memleket meseleleri ile ilgilenmekten hiç vazgeçmemiştir. Bu tarihten sonra 1982 Anayasa hazırlıklarında, 1961 Anayasasının özüne dokunulmaması için askeri yönetimi uyarmaya yönelik olarak "Anayasaya Dokunmayalım"[44] kitapçığını yayınlamış; "Barış Derneği"[45] ve "Aydınlar Dilekçesi"[46] gibi davalarda savunma avukatlığını üstlenmiştir. Türkiye'nin siyasi sorunları konusunda görüşlerini içeren çeşitli yazılar ve "Dönüşü Olmayan Yol" adlı bir kitap kaleme almak gibi faaliyetlerde bulunmuştur.

22 Şubat 1936 yılında Meziyet Hanım'la evlenen Ahmet Tahtakılıç'ın bu evlilikten biri erkek, üçü kız, dört çocuğu dünyaya gelmiştir. Tahtakılıç'ın Işıkız (1938), İbrahim (1939), Güliz (1941) ve Leyla (1948) adlı dört çocuğundan altı torunu ile üç de torun çocuğu vardır. Ahmet Tahtakılıç, bir ameliyat sonucu 13 Aralık 2000 tarihinde Ankara'da hayata gözlerini yummuştur.

1.1. TAHTAKILIÇ'IN YÖNETİCİLİĞİ

Ahmet Tahtakılıç görev yaptığı ilçelerde, milli eğitim, bayındırlık ve ekonomik kalkınma konuları başta olmak üzere, ilçenin mülki amiri (Kaymakamı) olarak her

---

[43] TBMM Cumhuriyet Senatosu Üyelerine Ait Özlük Dosya, Ahmet Tahtakılıç, Uşak, Kütük Sıra No: 410, TBMM Arşivi ANKARA.
[44] **Akşam**, 12-13 Ağustos 1971.
[45] GAZALCI, a. g. m., 21. 10. 2000.
[46] http//www.nesinvakfi.org/aziz_nesin_aydinlar_dilekcesi.html. (T. C. Altındağ 1. Noterliği, no: 7826, 5 Mart 1984.

türlü sorunuyla ilgilenmiştir. Bu çalışmalarının çözümünde, gerek maddi gerekse manevi olarak yerel imkânları harekete geçirerek, "Toplum Kalkınması'nın" en güzel örneklerini vermiştir. [47]

Tahtakılıç, 12. 1. 1949 tarihinde mecliste yapmış olduğu konuşmada Rize ilinin Pazar ilçesinde Kaymakamlık yaparken, "sabahleyin daireye gidip kâğıt havale edip akşama dönmek" şeklinde bir hizmet anlayışına sahip olmadığını belirtir.[48] Aksine halkla beraber, hiçbir şeften, amirden emir almadan sırtında taş taşıyarak, elinde tuğla taşıyarak ortaokul inşasıyla meşgul olduğunu anlatmıştır.

Rize İli'nin Pazar İlçe'sini bu yöntemle (Toplum Kalkınması) bir ortaokula kavuşturmuştur. Okul binası sonraki yıllarda lise ve Ahmet Tahtakılıç Anadolu Lisesi olarak hizmet vermeye devam etmiştir. [49]

Tahtakılıç adı, "halkla birlikte eğitim topluluğunca o kadar benimsenmiştir ki, okul müdürü Cafer Topçuoğlu gözetiminde çıkarılan okul duvar gazetesinin adı 27 Mayıs 1960'tan sonra "Tahtakılıç"a dönüştürülmüştür. Üst makamlardan gelen tüm eleştirilere rağmen gazete aynı isim ile yayınına devam etmiştir.[50]

Tahtakılıç, bugün Ayaş Çarşısı'ndan başlayıp Beypazarı yönünde uzanan ve "Dalkılıç"[51] adı verilen caddeyi de halkın geniş yardımlarını sağlayarak açtırmıştır.

Ahmet Tahtakılıç'ın mülki idaredeki hizmetleri kısa sürmesine rağmen "sicil dosyasında" bu sürecin başarıyla geçtiğini gösteren takdirnameler mevcuttur. Bunlar; Emirdağ Kaymakamlığı sırasında Emirdağ Fidanlığı'nı kurmuş olmasından dolayı 02.07.1935 tarihinde Afyon Valiliği tarafından, Ayaş Kaymakamlığı döneminde ilçenin genel yönetiminde gösterdiği başarılı çalışmalarından dolayı 28.08.1940 tarihinde Ankara Valiliği tarafından verilen ödüllerdir. [52] Ayrıca Beşiri Kaymakamlığı sırasında ilçenin bayındırlaşmasında gösterdiği başarılı çalışmalarından ve Kızılay ve

---

[47] TBMMZC, D.VIII, C. 15, s. 52.
[48] TMM, Z. C. D.VIII, C. 15, s. 52.
[49] http://ahmettahtakiliç.meb,k12.tr.
[50] İbrahim TAHTAKILIÇ ,'Ahmet Tahtakılıç'ın Biyografisi' adlı görüşme, Ankara 10. 09. 2007.
[51]'DALKILIÇ' soyadı, Ahmet Tahtakılıç bey'in istemi mahkeme kararıyla sonradan 'Tahtakılıç'a dönüştürülmüştür.
[52] TBMMZCD. VIII, C. 15, s. 52.

Türk Hava Kurumları'nı verimli bir şekilde çalışır duruma getirmesinden dolayı, 12. 04. 1941 tarihinde Siirt Valiliği tarafından takdirname ile ödüllendirilmiştir.[53]

Mülki idarecilik yaptığı yıllarda mecliste milletvekili olan Hüseyin Hulki Cura'nın "Ben Ahmet kadar muhitinde iyi intiba bırakan bir idareciye rastlamadım."[54]sözü Tahtakılıç'ın kamu alanındaki hizmetini yücelten ifadelerdendir.

Tahtakılıç'ın sicil dosyasında, "Siirt Valiliğinden gönderilen ve tenkit edilen yazılara yanıt verilmemiş" olması nedeniyle bir uyarma ve kınama cezası aldığı da kayıtlıdır.[55]

1.2. TAHTAKILIÇ'IN KİŞİLİĞİ

Ahmet Tahtakılıç yönetici olarak çalışkan ve başarılı bir şahsiyetti. Ele aldığı konuları ne olursa olsun başarıya ulaştırmak için bütün gayretleri sarf eder, daima haklıyı savunur ve haklının yanında olurdu.[56]

Tahtakılıç'ın, kendisini vatandaşlara sevdirmiş olmasının iki sebebi olduğunu söyleyen Baban: "Birincisi: Her bulunduğu yerde ahlak kurallarına saygı gösterirdi. İkincisi: Haklıyı haksızdan ayırırken 'aman mevcut iktidarla kötü kişi olurum' korkusu yoktu." demiştir. [57]

Tahtakılıç halkın içinden çıkmış, halkçı kişiliğe sahip bir siyaset adamıydı. Her sorunu, ulusal açıdan ve halkın çıkarı açısından ele alır, halk der başka bir şey demezdi.[58]

Tahtakılıç idealist, ödünsüz ve tok sözlüydü. Düşündüklerini açıkça söyler, söylediğinin ardında durur, onu savunmaktan çekinmezdi. Eleştirileri ağır olur, eleştirilerinde yer ve sınır tanımazdı.[59]

---

[53] İbrahim TAHTAKILIÇ ,'Ahmet Tahtakılıç'ın Biyografisi' adlı görüşme, Ankara 12. 11. 2007.
[54] TBMMZCD. VIII, C. 15, s. 52.
[55] Mehmet ALDAN, "İz bırakan Mülki İdare Amirleri Ahmet Tahtakılıç", **Yeşil Ayaş**, Sayı 14, Kasım 2001, s. 16.
[56]BABAN, a. g. e., s. 415.
[57] BABAN, a. g. e., s. 415.
[58] GAZALCI, a. g. m.

Aldan, Tahtakılıç'ın 1980 Dönemi Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonuçlanmayınca parti grubunda etkili bir konuşma yaptığını ve o zamanki CHP genel Başkanı Bülent Ecevit'in konuşma sırasında konuşulanlara güldüğünü söylemiştir. Tahtakılıç ise "Gülmeyin, söylediklerime kulak verin yoksa hep birlikte iyi güleriz" demiş; [60] sonradan söylediklerinin aynen çıktığını belirtmiştir.

Herkesin sustuğu ve korktuğu yerde Tahtakılıç'ın konuşmaktan çekinmediği, liderlik vasfının her zaman ön planda olduğu belirtilmiştir. Ayrıca coşkulu, sürükleyici ve akıcı bir konuşma üslubuna sahip olduğu, insanları peşinden sürüklediği ifade edilmiştir. [61]

Tahtakılıç kötülüğe ve zulme her zaman karşı durmuştur. Bu sebeple kötülük ve zulüm, nerden ve kimden gelirse gelsin, mücadele etmek gerektiği görüşündedir.

Bağımsızlığa ve hürriyete o derece düşkün olan Tahtakılıç, "memlekette program ve kadro mücadelesinden önce hürriyet mücadelesinin verilmesi" gerekliliğini savunmuştur. [62]

Tahtakılıç, dürüst bir kişiliğe sahip olup, doğruluğu hiçbir zaman bırakmamış ender siyasetçiler içersinde yer almıştır. O'nun dürüstlüğünü Cihad Baban birlikteliklerindeki bir anısıyla şöyle anlatır: "Bir gün Tahtakılıç'ı ziyarete giden Baban, evde telefondur, gelen gidendir kapıdır falan rahatsız olur. Bir türlü rahat konuşma fırsatı yakalayamaz.

Tahtakılıç'a dönerek:

— Gel içeri geçelim. (Başka bir oda) Daha rahat konuşuruz. Gelenlere de yok desinler, işimizi bitirelim." der.

Baban: "Ben bu sözü söylerken onun yüzü değişti, gözüyle kaşıyla bazı işaretler yaptı; anlamadım." Benim bu anlayışsızlığımı görünce, küçük oğlunu çenesiyle işaret ederek beni de azarladı:

---

[59] GAZALCI, a. g. m.
[60] GAZALCI, a. g. m.
[61] BABAN, a. g. e., s. 416.
[62] **Akis**, S. 149, 15 Mart 1957, s. 16.

-Ben evde olduğum halde nasıl yok dedirtirim. Oğlumun yanında nasıl göz göre göre yalan söylerim, babasının yalancı olabileceği fikrini nasıl verebilirim? demiştir.[63]

1.3. TAHTAKILIÇ'IN ANILARI

Emekli vali ve yazar Mehmet Aldan'ın dilinden anıları:

Ahmet Tahtakılıç'tan 23 yıl sonra Ayaş Kaymakamlığı'na atanmış olması ve yıllar sonra Uşak Valiliği'nde bulunması sebebiyle Tahtakılıç ve Aldan'ın aralarında içten bir yakınlık ve dostluk başlamıştır.

Zaman zaman Ankara'da eski bir pastanede ya da bir lokantada buluşurlar, ülkenin içinde bulunduğu koşulları ve neler yapabileceklerini konuşurlarmış.

Aldan o zamanlarda ülkenin temel sorunları üzerine Tahtakılıç'ın saygın bir gazetede yazı yazmasını önerir; bilgi ve deneyim birikimi ile toplumu ve sorumluları dile getirmesini ister. Tahtakılıç'ın yanıtı: "Bu güne değin çok konuştum ve yazdım!" şeklinde olmuştur.

Ayaşlılar Vakfı Başkanı Mehmet Savaş'ın davetlisi olarak, Tahtakılıç ve Mehmet Aldan 19 Mayıs 1995 yılında Ayaş'a giderler.[64] O gün Gençlik ve Spor Bayramı'nı birlikte izlerler. Yaşlı Ayaşlıların yıllar önceki kaymakamlarına gösterdikleri içten ilgi ve sevgi, Tahtakılıç'ın çok hoşuna gider ve duygulanır.

Mehmet Aldan'ın, Tahtakılıç ile son buluşmaları 2000 yılının ekim ayında Ankara'da Farabi Sokaktaki Köşk Pastanesi'nde olmuştur. Toplantıya Ayaşlılar Vakfı Başkanı ve bir kısım vakıf üyeleri katılmıştır. Tahtakılıç, orada hazır bulunanların bazılarının babalarını tanır ve anılarını tazeler. Aynı zamanda yoğun duygular içerisinde kalmıştır. Sonrasında Ayaşlılar hakkında her zaman söylediği şu sözünü tekrarlar: "Ayaşlıları çok severim; çalışkan ve dürüst insanlardır." der.

---

[63] BABAN, s. 419.
[64] Mehmet SAVAŞ, 'Ahmet TAHTAKILIÇ' adlı görüşme, 22. 02. 2008 Ankara, Tlf. 0312 230 7725.

Tahtakılıç ile son konuşmalarının telefonda olduğunu söyleyen Mehmet Aldan, telefonu açtığında Ahmet Tahtakılıç'ın net ve berrak sesiyle karşılaştığını, kendisini (Aldan'ı) aramakta geciktiğini söyleyerek; üç gün sonra hastaneye yatacağını ve kalp pili takılacağını söyler. Çıktıktan sonra bir araya gelme isteğini dile getirir. Tahtakılıç'ın sesinde, korkunun ve telaşın en ufak bir izi yoktu diyen Aldan, kendisini aramış ve Tahtakılıç, Aldan'a yaşam savaşı sırasında göstermiş olduğu ilgiden dolayı mutlu olduğunu belirtmiştir. Aldan, kendisine beslediği sevginin bir kat daha arttığını ve şifa dileklerini ifade ederek telefonu kapatmıştır.[65]

Kendisiyle "küçük" diye tabir ettiği o günkü mecliste birlikte çok defa yan yana oturduklarını söyleyen Cihad Baban ile Tahtakılıç'ın anıları:

Tahtakılıç "idealist olmayı anlıyordu da, realizmi bir türlü anlayamıyordu. Her insanın kendine özgü bir hesabı olabileceğine akıl erdiremiyordu." der Baban. Onun meclis nutuklarının, tartışmalarının, kavgalarının olduğunu ve bu şekilde yelpazeleyip durduğunu anlatır.

Baban, Tahtakılıç'ın bir gün mecliste, meclis kürsüsünde aslan kesildiğini, bu esnada da Halk Partisi'ne verip veriştirdiğini konunun geçici bütçe görüşmelerinin konuşulduğu bir oturum olduğunu söyler. Heyecanlı ve Demokrat Partili milletvekillerinin alkışları arasında "gürlediği", konuşmasının sonunda, Demokrat Parti milletvekillerini coşturan ve Halk Partili milletvekillerini hiddetin zirvesine çıkaran şu beyti söyleyerek kürsüden indiğini söyler:

"Felek her türlü esbab-ı cefasın toplasın gelsin

Dönersem kahpeyim millet yolunda bir azimetten"[66]

O arada Tahtakılıç'ın avucunun içinde bir not kâğıdı vardır. Heyecanla konuşmasını bitirip kürsüden inerken, elinde o kâğıdı ufalayarak, işi bitti diyerek savurur. Kağıdı atarken "hızını alamamış olacak ki" Halk Partililere hitaben mırıldanarak bir de küfür savurur.

---

[65] ALDAN, a. g. m. s. 17.
[66] TBMMZC. , D. VIII., C. 14, s. 369.

Baban eski meclis salonunun çok küçük olduğunu, önlerde oturan milletvekillerinin birer iskemlede oturduğunu, konuşma yapılan kürsü ile bu iskemlelerin arasındaki mesafenin birkaç metreyi geçmediğini söyler. Meclis içinde sıkışık vaziyette Baban'ın tabiriyle 'burun buruna' oturan vekiller arasında Tahtakılıç'ın küfürü savurduğu yerde CHP Diyarbakır Milletvekili Şeref Uluğ oturmaktadır. Tahtakılıç tam o esnada oradan geçerken Şeref Uluğ tarafından "şak!." diye tokat yer.[67]

Baban bu olay için Tahtakılıç'ın küfür ettiğini Şeref Uluğ'dan başkasının bu küfrü duymadığını, ya da Demokrat Partililerin bu küfrü duymadığını savunarak Şeref Uluğ'un tokadının sebebini Tahtakılıç'ın okumuş olduğu beyit olarak belirtir. [68] Şeref Uluğ'a bundan dolayı (DP'liler) saldırırlar. Ortalık birbirine girer. Şeref Uluğ kimseye derdini anlatamaz; ama o arada orada olanlardan nasibini alır.

Tahtakılıç 12. 01. 1949'da TBMM'de yapmış olduğu konuşmada kendisinin küfür olarak "sahtekâr" sözcüğünü kullandığı yönündeki iddialara yanıt vermiş, kesinlikle böyle bir söz sarf etmediğini, annesinin kendisine vermiş olduğu nasihati anlatarak yalanlamıştır. "Ben evimden ayrılıp buraya gelirken anamın bana iki sözü vardı: Birisi oğlum söylediğin bir sözü, hayatına da mal olsa, geri alma. Diğeri de geri alacağın söz veya geri atacağın adımı da atma." diyerek böyle bir davranışın asla olmadığını içtenlikle söylemiştir. [69]

Bu tokat olayı 1946'da çok partili hayata geçişten sonraki ilk tokat sesidir. Ertesi gün gazeteler bu olayı manşete taşırlar.[70]

Olaydan sonra Tahtakılıç'ı Atatürk Bulvarı'ndaki evinde ziyarete giden Cihad Baban, onu yemek masasının yanında dağ gibi yığılmış telgraflar arasında 'ufalmış' olarak bulur. Atılan tokadın yurdun dört bir köşesine yayıldığını, Tahtakılıç'a telgraflar vasıtasıyla "Yaşa Hürriyet Kahramanı" diye tebrikler yağdığını anlatır.

---

[67] **Kudret**, 30 Aralık 1948.
[68] TBMMZC. , D. VIII., C. 15,s. 54.
[69] TBMMZC. , D. VIII., C. 15,s. 55
[70] **Ulus**, 30 Aralık 1948.

Tahtakılıç ise gelen telgrafların, ziyaretçilerin ve durmadan çalan telefonun arasında kahramanlığın zevkini tadamadığını ifade etmiş ve şaşkın bir vaziyette; "Tokadı bana değil, kendilerine attılar, millet sağ olsun; o tokadın acısını Türk milleti elbette çıkaracaktır" demiştir. [71]

1.4. TAHTAKILIÇ'IN ESERLERİ

Ahmet Tahtakılıç'ın yayınlanmış yapıtları bir makale ve bir tane de kitap olmak üzere iki tanedir. Makalesinin ismi "1961 Anayasasına Sahip Çıkalım"; kitabının ismi ise "Dönüşü Olmayan Yol" dur. Makalesi 1971 yılında; kitabı 1989 yılında yayımlanmıştır. Kitabı yayımlanırken makalesi kitabın içine dahil edilmiştir.[72]

Kitabının önsözünde özetle: "Kurtuluşu tamamlayan uygarlık davacılığı; Devrimler ve Kurtuluş Savaşının Kahramanı Mustafa Kemal Atatürk 'Dönüşü Olmayan Yolu Aydınlattı' diyor."

Dönüşü Olmayan Yol, 15 bölümden ve 244 sayfadan oluşan küçük ebatta bir yapıttır.

Eserde sırasıyla, Kurtuluş Savaşı'na ve devrimlere değinilmekte; CHP'nin 1938 kurultayında yapılan tüzük değişikliği ile Cumhurbaşkanı İnönü'ye "Değişmez Genel Başkan" ve "Milli Şef" sanının verilmesi ve bunun benimsenmesi eleştirilmektedir.

Ardından devamla 1946 yılında başlayan demokratikleşme hareketlerinden bahsedildikten sonra, 1961 Anayasası'na sahip çıkılmadığından ve sahip çıkılması için vermiş olduğu mücadeleden söz eder.

1971'den 1989'a kadar geçen zaman süresince yaşanan olaylardan, iktidara "Askerce El Koyma" olayı olan 1980 İhtilali eylemlerine ve sonuçlarına yer verilmiştir.

---

[71] BABAN, a. g. e. s. 418.
[72] **Akşam**, 12-14 Ağustos 1971.

Eserde ayrıca "Türk Toplum Yapısı ve Yerleşim Birimlerinin Sorunları" ile "Kamu Yönetim Kuruluşları ve Personeli" ve "Türkiye'nin Rejim Sorunu ve Dış Dünya" başlıklı konular işlenmektedir.

Kitabın sonunda 'Sonuç ve Öneriler' bölümü yer almaktadır.

12 Eylül'de askerin yönetime el koymasından sonra Tahtakılıç önerilerinde milli iradeye değer verilmesi, ayrıca 'Sosyal Hukuk Devletinin' çağdaş anlamıyla, yaşamda egemen olması gerektiğini savunur.[73]

Öneriler Bölümünden:

'Halk yöneticilerini kendisi seçecek, kendisi değiştirecek.

"Yeniden seçilecek Büyük Millet Meclisi'nin ilk görevi faşizme kapalı, 1961 Anayasa'sının özüne uygun Türk Anayasası'nı yayınlamak olmalı. Bu Anayasa'da Cumhuriyet'i korumak hak ve görevinin yalnız ve yalnız halkta olduğu ayrıca açıklanmalı. Komutanlarımızı yanılgıya sürükleyen ve silahlı güçlerimizi politika arenasında yıpratan TSK İç Hizmet Kanununun değiştirilmesi önerisi Milli Savunma Bakanlığı'nca hazırlanıp yeni meclise sunulmalıdır."[74]

Tahtakılıç'ın özlü ve içerikli yapıtında, yalın bir dili başarıyla kullandığı görülmektedir. Ayrıca yapıtta Tahtakılıç'ın 'yurt ve ulus sevgisinden' kaynaklanan sarsıcı uyarılarının bulunduğu gözlenmiştir.

Tahtakılıç'ın eserdeki son sözü şudur:

Halkı hor görenler hizaya gelmelidir.[75]

---

[73] TAHTAKILIÇ, a. g. e., s. 242.
[74] TAHTAKILIÇ, a. g. e., s. 242.
[75] TAHTAKILIÇ, a. g. e., s. 244.

2. TAHTAKILIÇ'IN DEMOKRASİ ANLAYIŞI ve DİN HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

2.1. TAHTAKILIÇ'IN DEMOKRASİ ANLAYIŞI

Tahtakılıç çağdaş ve demokratik bir anlayışın gerekliliğini daima savunmuştur. 1955 yılındaki bir nutkunda muhalefet partisini eleştirirken demokratik görüşünü şöyle dile getirmiştir:

"Son 10 yıllık tecrübe ve tecelliler göstermiştir ki 'Hürriyet.. Hürriyet' diye yola çıkanlar, devlet imkan ve nüfuzunu ellerine geçirdikten sonra mevcut olmayan hürriyetlerin suiistimalinden, demokrasinin iklimini yaratmak lazım geldiğinden, makul demokrasiden bahisle, memleketi yeniden şahsi ve keyfi bir idareye sürükleyebilmektedirler. Bu hal demokrasinin temel prensipleri üzerinde şuurlu bir karara varılmadan yola çıkılmasından ileri gelmiştir."[76]

Konuşmasının devamında, Türkiye'de insan haklarını hakim kılacak ve bunları güvenilir teminata bağlayacak bir devlet nizamının kurulmasını gaye edindiğini dile getirmiştir. O gün DP iktidarını demokrasiyi ihlal ettiği gerekçesiyle suçlamış ve şöyle demiştir. "Kendinden önceki hükümetlerin baskı yönetimini millet huzurunda anlatmayı gaye haline getiren iktidar, şimdi kendisi bir baskı yönetimi oluşturmaya çalışıyor."[77]

Tahtakılıç demokrasiyi kendine hayat felsefesi ilan ettiğini belirtmiştir. Bir anlamda siyasete giriş sebebini "özgürlük ideali ve çağdaş, demokratik yönetim düşüncesini gerçekleştirmek için" olduğunu söylemiştir. [78] Bu sebeple tek partili bir yönetimin karşısında yer alırken Eroğul, O'nun siyasete girişinin tek gerçeğini "Şeflik düzenine duyduğu alerji" olarak değerlendirmiştir. [79]

---

[76] **Cumhuriyet**, 28 Haziran 1955.
[77] **Cumhuriyet**, 28 Haziran 1955.
[78] TAHTAKILIÇ, a. g. e., Önsöz.
[79] EROĞUL, a. g. m., s. 61.

Yine Tahtakılıç, DP ile meclise girmiş; fakat ileriki yıllarda çok sevdiği ve ideallerini gerçekleştirmek için girdiği bu partiden de, 'parti içinde beliren Şeflik eğilimlerinden dolayı' ayrılmak zorunda kalmıştır. [80]

Tahtakılıç hiçbir zaman benimsemediği şeflik düzeni için: "Parti ve Devlet yönetiminde, 'değişmezliği' bir kural ve sistem haline getirmek, yönetimi her alanda tüzüksel olarak kişiye bağlı kılmak, ulusal bağımsızlığın ve demokrasinin tarihsel gelişimine aykırı bir yaklaşımdır" tanımlamasını yapmıştır. [81]

Meclisteki bir konuşmasında demokrasinin işlemediğini dile getirmiş, baskıcı ve yukardan inme siyaseti şu şekilde eleştirmiştir. "Hükümeti denetleme organı işlemiyor…(Cumhurbaşkanlığı makamı için) Hükümeti denetleyecek organı, icra erki aday gösteriyor… Adayları merkezin değil, illerdeki, ilçelerdeki teşkilatın göstermesi gerekir." demiştir. [82]

Tahtakılıç demokrasi yolunda mesafe almak isteyen milletlerde, Cumhurbaşkanlığı makamında oturan kişinin aynı zamanda parti başkanı olmasının yanlışlığını ifade ederken; Cumhurbaşkanlığı makamında oturan kişinin, parti başkanlığını da muhafaza etmesinin kanunlara aykırı olduğunu söylemiştir.[83]

Tahtakılıç, DP'den ayrılıp Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, Müstakil Demokratlar Grubu'nun öncülüğünü yaparken,[84] grubun amacını "demokrasinin süratle gelişmesi ve bütün icaplarıyla gerçekleşmesi yolunda ne gerekiyorsa, samimî ve muvazaasız çalışmak suretiyle gerçekleştirmek" şeklinde açıklamıştır. [85]

Yine Tahtakılıç'ın genel sekreterliğini yaptığı Millet Partisi (MP), Türk siyasi hayatına 'muvazaa' suçlamasıyla çıkmıştır[86]. MP'nin bundaki amacının, DP ile CHP arasında gizli bir anlaşma olduğunu ileri sürerek, demokrasinin olmadığını halka

---

[80] EROĞUL, a. g. m., s. 61.
[81] TAHTAKILIÇ, a.g.e., s. 94.
[82] TBMMZC. D. VIII, C. 16, s. 364.
[83] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 374.
[84] **Kudret**, 18 Mayıs 1948.
[85] AĞAOĞLU, a. g. e., s.181.
[86] BURÇAK, a. g. e,.s. 158.

inandırmak ve siyasette demokrasiyi gerçekleştirmek için varolduklarını ispatlamak olduğu ifade edilmiştir.[87]

2.2. TAHTAKILIÇ'IN DİN HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Tahtakılıç, dindar bir ailenin çocuğudur.[88] Çocukluğunda dini bilgileri, babası Uşak Müftülüğü yapmış olan İbrahim Tahtakılıç Bey'den almıştır. [89] Din konusunda hassas olmaya azami ölçüde dikkat etmiştir.[90] Mülki idare amirliğinde ve siyasi yaşamında din ile devlet işlerini ayrı tutmuştur. Din sömürüsü yapmayı sevmemiş; yapanlara şiddetle karşı çıkmıştır. Din sömürüsünde bulunanlar için, "İnancı kötüye kullanmanın en çirkini ve korkuncu" nitelemesini yapmıştır. Çünkü o inancın bir vicdan mesuliyeti olduğunu savunmuştur.

Tahtakılıç bir siyasetçi olarak din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması gerektiği inancını taşımıştır. Yani din ile devlet işlerinde laik bir anlayışı benimsemiştir. Bu düşüncesini Millet Partisi Genel Sekreterliği görevini yürütürken, partisinin Kütahya il kongresinde bir konuşma yaparak dile getirmiştir. Bu konuşmasında hükümetin din işlerine müdahale etmekten vazgeçmesi gerektiğini şöyle belirtmiştir:

"Devletin ve meclisin din işlerine karışması katiyyen doğru değildir. Din işlerinin cemaatlere bırakılması, laik bir demokrasinin ve vicdan hürriyetinin gereklerindendir".[91]

Tahtakılıç'ın kurucuları arasında yer aldığı ve ilk genel başkanlığını üstlendiği CMP'nin parti kuruluş programında dini konulara da yer verilmiştir. Tahtakılıç genel

---

[87] **Kudret**, 30 Ağustos 1948
[88] TEKELİ-İLKİN, a. g. e., s. 366. Tahtakılıç'ın babası İbrahim Bey İstanbul'da medrese tahsili görmüştür.
[89] TEKELİ-İLKİN, a. g. e., s. 367.
[90] İbrahim Tahtakılıç (Oğlu), "Ahmet Tahtakılıç'ın Biyografisi" adlı görüşme, 23 Kasım 2007.
[91] **Kudret**, 9 Mayıs 1951.

başkan sıfatıyla, 13 Mart 1954 tarihinde partisinin amacı ve görüşlerini açıklayan bir genelge yayınlamıştır. [92] Bu genelgede,

"Laiklik, din ve vicdan hürriyeti gibi modern devlet esaslarının Anayasa ile tespit ve tarif olunmasıdır." diyerek devlet esaslarının din ile değil anayasal temele oturtulması gerektiğini savunmuştur. [93]

Aynı beyanatta din ile devlet işlerinin anayasal temele nasıl dayandırılacağı konusunda:

"Din ve devlet işlerinin birbirinden ayrı olması, devlet ve hükümet işlerinde kanunların millet ihtiyaçlarına ve ilmin esaslarına göre hazırlanması ve uygulanması, bunun yanında din ve vicdan hürriyetinin diğer hak ve hürriyetler gibi mukaddes tanınması ve teminat altında bulundurulması, partimiz laiklik görüşünün ifadesidir." demiş ve laikliğin hiçbir zaman din düşmanlığı olmadığını üstüne basa basa ifade etmiştir.[94]

3. TAHTAKILIÇ'IN SİYASAL YAŞAMI

3.1. DEMOKRAT PARTİ'DEKİ SİYASAL YAŞAMI

Tahtakılıç, 'siyasetle iştigal' eden bir ailenin çocuğudur. Demokrat Parti kurulduğu sırada, Milli Korunma Dairesi Başkanlığı'nda bulunan Tahtakılıç, kardeşi Orhan'ın "Mademki memleketin idaresini beğenmiyorsun, tenkit ediyorsun; o halde niçin tenkit ettiğin şeyleri düzeltmek için mücadele etmiyorsun?"[95] sözü üzerine politikaya atılma kararı almıştır. Dolayısıyla buradaki vazifesinden (Milli Korunma Dairesi Başkanlığından) istifa ederek 1946 yılında yapılan VIII. Dönem Milletvekili seçimlerinde Kütahya'dan DP Milletvekili olarak seçilmiştir.

---

[92] **Yeni Sabah**, 14 Mart 1954.
[93] **Yeni Sabah**, 11Şubat 1954.
[94] Deniz BÖLÜKBAŞI, **Türk Siyasetinde Anadolu Fırtınası Osman Bölükbaşı**, Doğan Kitapçılık İstanbul, 2005, s. 178.
[95] Ercan HAYTOĞLU, **Millet Partisi, Cumhuriyetçi Millet Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, (1948–1960),** Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 1994, İzmir, s. 409.

Tahtakılıç'ın, milletvekili seçildikten sonraki hedefinde Partinin Genel İdare Kuruluna girmek vardı. Emin Sazak'ın da düşüncesi de bu yöndeydi. Partide yeni isim olarak Eskişehir Milletvekili Ahmet OĞUZ ve Kütahya Milletvekili Tahtakılıç ile Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu'nun Genel İdare Kuruluna girmesini istiyordu. [96]

Samet Ağaoğlu o dönemde bu genç kuşakların Demokrat Parti'nin genel idare kuruluna girmesiyle ilgili olarak hatıralarında şöyle bahsetmiştir:

"Büyük kongreye yaklaştığımız günlerde Bölükbaşı ile bir anlaşmaya vardık. İkimiz de Genel İdare Kurulu'na yeni kuşakların insanları olarak girmeliydik. Menderes ve Köprülü, seçilmek için delegeler arasında yaptığımız hararetli telkinler üzerine birdenbire bize karşı tam bir küskünlük içine girdiler ve bu konuyu görüşmek üzere bizi kongrenin toplandığı sinemaya yakın bir otele çağırdılar. Gittik. Tahtakılıç da oradaydı. Menderes biraz asık bir yüz ama yumuşak bir dille seçilmek için propaganda yaptığımızı bunun doğru olmadığını, Genel İdare Kurulu dışında partiye daha faydalı olacağımızı söyledi. Peki dedik. Fakat işte Ahmet (Tahtakılıç) Bey de kurula girmeye çalışıyor. Hemen hemen aynı yaştayız. Bu cevabımız Menderes'e bir yol açar gibi olmuştu. Cevap verdi. Doğru. O da genel kurula girmekten vazgeçsin. Sonunda şu karara vardık. Eğer, Tahtakılıç, Ahmet Oğuz gibi genç arkadaşlarımız Genel İdare Kurulu'na girme arzusunu bırakırlarsa, Bölükbaşı ile ben de onlara uyacaktık. Kongreye döndük. Fakat daha aradan bir gün bile geçmeden, Tahtakılıç ve Ahmet Oğuz'un seçilmek için propagandalarını sürdürdüklerini gördük. Bu manzara karşısında Bölükbaşı ile ben de sözümüzü geri aldık ve eskisinden daha hararetle çalışmaya başladık."[97]

Tahtakılıç Demokrat Parti'nin yapılan ilk olağan büyük kongresinde delegelerin büyük çoğunluğunun oylarını alarak Genel İdare Kurulu üyeliğine seçilmiştir.[98]

O gün Genel İdare Kuruluna şu üyeler seçildi:[99]

---

[96] Samet AĞAOĞLU, **Siyasi Günlük Demokrat Partinin Kuruluşu**, İletişim Yayınları, 1993 İstanbul, s.46.
[97] AĞAOĞLU, a. g. e., s. 47.
[98] **Vatan**, 12 Ocak, 1947.

1. Celal Bayar

2. Emin Sazak

3. Adnan Menderes

4. Refik Koraltan

5. Fuat Köprülü

6. Refik Şevket İnce

7. Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu

8. Dr. Cemal Tunca

9. Yusuf Kemal Tengirşenk

10. Ahmet Tahtakılıç

11. Enis Akaygen

12. Hasan Dinçer

13. Cemal Ramazanoğlu

14. Ahmet Oğuz

15. Samet Ağaoğlu

7 Ocak1947 tarihinde toplanan ve 11 Ocak 1947'de çalışmasını sona erdiren Demokrat Parti'nin Birinci Büyük Kongresi Türk siyasal tarihi açısından "demokrasi"nin tam anlamı ile yaşandığı ilk siyasal toplantı olması açısından büyük önem taşımaktadır. Başka bir ifade ile bu kurultay "Türkiye'de tarihe geçmeye layık bir toplantı"[100] olarak adlandırılmıştır.

Tahtakılıç, Demokrat Parti'de CHP ye karşı her zaman sert bir üslup ile sıkı bir muhalefet görevi üstlenmiş, hatta dişe diş, tırnağa tırnak şeklinde bir mücadele ruhu

---

[99] Mustafa ALBAYRAK, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946–1960),** Ankara, 2004, s. 103.

[100] Tevfik ÇAVDAR, **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1839–1950)** , İmge Kitabevi, II. baskı, Ankara, 1999, s. 415.

sergilemiştir. Ancak Tahtakılıç bu davranışında yalnız değildir. Yanında Ahmet Oğuz da yer almıştır. Bu ikisi aşırı ucu temsil ederken, Menderes ve Köprülü de ılımlı bir siyaset anlayışı içinde yer almıştır.[101]

Hükümet ile muhalefet arasındaki bu gerilimlerin yumuşamasını isteyen İnönü, daha öncesinde iktidar partisi ile muhalefet partisi liderleri arasında bir dizi görüşme yapmıştır. Bu görüşmelerin muhtevası niteliğindeki beyannamesini 11 Temmuz akşamı radyodan okumuştur.[102] Daha sonra 12 Temmuz günü beyanname yayınlanmıştır.[103]

12 Temmuz Beyannamesi ile İnönü şu formülü ortaya koyuyordu:

"a- İktidar artık muhalefetin yasadışı yollara sapabileceği endişesinden uzaklaşacaktı

b- Muhalefet de, iktidarın kendisini boğacağı, baskı altında tutacağı endişesinden uzaklaşacaktı."[104]

Beyanname yayınlanmadan önce Bayar, 10 Temmuz 1947 günü D.P. Genel Yönetim Kurulunu toplantıya çağırmıştır. Bu toplantıda Cumhurbaşkanı ile yapılan görüşmelerden söz ederek, Cumhurbaşkanı'nın hazırladığı beyanname nüshasını üyelerden incelemelerini istemiş; ancak beyanname DP Genel Yönetim Kurulu'nu ikiye ayırmıştır.[105] Genel Kuruldaki bazı isimler İnönü'nün Devlet başkanı olarak müdahalesinden ve çıkaracağı beyannameden hiçbir fayda çıkmayacağı görüşünde idiler. Bunların da başında Tahtakılıç yer almıştır. Tahtakılıç İnönü'nün böyle bir beyanname yayınlamaya yetkili olmadığını ileri sürmüştür.[106]

İnönü ise, (bir iddia da olsa) bir gün doğu gezisi sırasında DP milletvekili Nuri Özsan'a partiler arası münasebetlerin yumuşaması için DP'deki aşırıların tasfiyesini

---

[101] İsmet BOZDAĞ, **Demirkırat Aldatmacası**, Emre Yayınları, İstanbul, 1991, s.155. Tahtakılıç çoğu zaman İnönü'yü dahi eleştirmiştir.
[102] YEŞİL, a. g. e., s. 112.
[103] Ali GEVGİLİLİ, **Yükseliş ve Düşüş**, Bağlam Yayınları, II. Basım, İstanbul, 1987, s. 60. **Ulus**, 12 Temmuz 1947.
[104] GEVGİLİLİ, a. g. e., s. 60.
[105] YEŞİL, a. g. e., 124.
[106] İsmet BOZDAĞ, **Değişim Şafağı**, Emre Yayınları, İstanbul,1993, s. 85–86.

istemiştir.[107] Burada kastedilenler Yusuf Kemal Tengirşenk, Kenan Öner, Sadık Aldoğan, Ahmet Tahtakılıç başta olmak üzere diğer bazı DP milletvekilleridir.

17 Kasım 1947'de yapılan CHP Kurultay'ında İnönü, tekrar Parti Genel Başkanlığına seçilmiştir. İnönü partinin başında Genel Başkan olarak kalmış, Genel Başkanlık yetkileri, onun yerine Genel başkan vekiline bırakılmıştır. Cumhurbaşkanlığı yetkilerini elinde bulunduran birisinin aynı zamanda parti başkanlığı yetkilerine sahip olmasını Aldoğan ve Tahtakılıç yanlış karşılamıştır. Bunun yanlışlığı konusunda demeçler vermişlerdir. Verilen demeçler DP yöneticilerini güç duruma düşürmüştür.[108]

Bu gelişmeler devam ederken DP Meclis Yönetim Kurulu ile Genel İdare Kurulu arasında anlaşmazlıklar çıkmıştır. Daha sonra Celal Bayar, Genel İdare Kurulu ve Meclis Yönetim Kurulu Başkanlıklarını yürütemeyeceği gerekçesiyle ikinci defa görevinden istifa etmiştir. Bayar'ın istifasından sonra, Meclis Grup Başkanlığına Fuat Hulusi Demirelli ve boşalan Başkanvekilliğine ise Ahmet Tahtakılıç (partisinin meclis grubu ikinci başkanlığına) getirilmiştir.[109]

Buna tepki olarak Genel İdare Kurulu, parti disiplinine aykırı tutum içerisine girmekle suçladığı beş milletvekilini partiden çıkarmak için Yüksek Haysiyet Divanına vermiştir.[110] Sonrasında, Yüksek Haysiyet Divanı 10 Mart 1948 tarihli toplantısında beş milletvekilinin D.P.'den çıkarılmasına karar vermiştir.[111] Osman Nuri Köni aynı gün sert bir istifa mektubu yazarak partiden çekildiğini açıklamıştır.[112]

Demokrat Parti'de beş Milletvekilinin Haysiyet Divanı'na verilmesini isteyen karar, altı muhalif oya karşı dokuz olumlu oy ile alınmıştı. [113] Sonradan kendilerine

---

[107] YEŞİL, a. g. e., s. 124.
[108] Müstakil Demokratlar Grubu**,** a. g. e, s.25–27.
[109] EROĞUL, a. g. e. s. 34.
[110] Mahmut GOLOĞLU, **Demokrasiye Geçiş 1946–1950**, Kaynak Yayınları, İstanbul;1982,s. 233.
[111] KABASAKAL, a. g. e., s. 177. Bunlar Sadık Aldoğan, Mithat Sakaroğlu, Necati Erdem, Osman Nuri Köni, Ahmet Kemal Silivrili'dir.
[112] Ahmet Emin YALMAN, **Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim**, Cilt IV, 1945-1970, İstanbul, 1971 s.136.
[113] Genel İdare Kurulu üyeleri 15 kişiydi. Ancak temizlik kararları 9 kişiyle alınıyordu. Bunlardan 6 sı karşı çıkmasına rağmen ihraç kararı kabul edilmiştir.

Müstakil Demokratlar Grubu adını verecek olan Ahmet Oğuz, Ahmet Tahtakılıç, Emin Sazak, Enis Akaygen, Hasan Dinçer, Yusuf Kemal Tengirşenk, Haysiyet Divanı'nın beş milletvekilinin çıkarılmasına karar vermesi üzerine,[114] Genel İdare Kurulundan istifa etmişlerdir[115].

Müstakil Demokratlar Grubunun 10 Mart 1948 tarihli istifanameleri şu şekilde olmuştur. "Demokratlar, memleketimizde doğruluk ve ahlak prensiplerine dayanan milli bir halk hâkimiyeti kurmak istiyorlar. Bu gayeye erişmenin tek yolu bir taraftan partililer arasında sevgi ve saygıya müstenit kuvvetli bir tesanütün meydana gelmesi, bir taraftan da partiliye geniş bir tenkit hakkının tanınmasıdır. Genel İdare Kurulu ekseriyetinin son aylarda bütün ricalarımıza ve muhalefetimize rağmen takip etmekte olduğu siyaset, partinin bu iki temelini yıkacak yani sevgi ve saygıyı ve tenkit hakkını tamamıyla ortadan kaldıracak mahiyette olduğu aşikârdır. Bu vaziyette millete ve tarihe karşı mesuliyet kabul edemeyecek bir hale gelen bizler, genel kurul azalığından istifaya mecbur olduk. Saygılarımızın kabulünü rica ederiz."[116]

Yusuf Kemal Tengirşenk	Enis Akaygen	Emin Sazak
Sinop	İstanbul	Eskişehir
Ahmet Tahtakılıç	Hasan Dinçer	Ahmet Oğuz
Kütahya	Afyon	Eskişehir

Bu milletvekilleri, istifaname sonrası Haysiyet Divanı kararı ile partiden çıkarılmışlardır.[117] Bir kısım milletvekilleri, ihraçların büyük kongrece tasvip edilmesine kadar, çıkarılanların grup toplantılarına alınmalarını savunmuşlardır. Ancak

---

[114] Metin TOKER, **Demokrasimizin İsmet Paşalı yılları (1944-1973),** Bilgi Yayınevi, III. Basım, İstanbul 1990,, s. 228.
[115] AĞAOĞLU, a. g. e, s.547.
[116] Müstakil Demokratlar Grubu, **Demokrat Partinin Kurucuları Bu Davanın Adamı Değildirler**, Yeni Matbaa, Ankara, 1949 s. 59.
[117] **Vatan**, **Kudret**, 25 Mart 1948. BOZDAĞ, a. g. e., s.184.

bu fikirleri kabul edilmeyince büyük kongreye kadar grup toplantılarına katılmama kararı almışlardır.[118] 7 Mayıs 1948'de bu milletvekillerinin partiden çıkarılmaları kararlaştırılmıştır.[119] Bu arada Sinop Milletvekilleri Suphi Batur ve Enver Kök de Demokrat Partiden kendi kararlarıyla ayrılmışlardır.[120]

3.2. TAHTAKILIÇ VE MÜSTAKİL DEMOKRATLAR GRUBU

Tahtakılıç 1948 yılının başında DP mensupları ile anlaşamayıp, Genel İdare Kurulu üyeliğinden istifa ettikten sonra[121] arkadaşlarıyla birlikte adı 'Müstakil Demokratlar Grubu' olan topluluğu kurmuştur.[122] Bu grup 20 Temmuz 1948 yılında kurulan Millet Partisi'nin 'nüvesini' teşkil etmiştir.[123]

Müstakil Demokratlar Grubu, ülkemizde demokrasiyi geliştirmek ve bütün icaplarıyla ülkemizde demokrasinin gerçekleşmesini sağlamak amacıyla kurulmuştur.[124] Tahtakılıç, bu grubun (Müstakil Demokratlar Grubu) Genel Sekreterliğini üstlenmiş, Genel Sekreter yardımcılıklarına da Afyonkarahisar Milletvekillerinden Hasan Dinçer ve Hazım Bozca getirilmişlerdir.[125]

Müstakil Demokratlar Grubu 18 Mayıs 1948 günü bir tebliğ yayınlamışlardır. Bu tebliğde Demokrat Parti Milletvekillerinden Enis Akaygen (İstanbul), General Sadık Aldoğan, Hazım Bozca, Hasan Dinçer (Afyon), Necati Erdem (Muğla), Ahmet Oğuz (Eskişehir), Mithat Sakaroğlu (Muğla), Ahmet Kemal Silivrili (İstanbul), Ahmet Tahtakılıç (Kütahya), Yusuf Kemal Tengirşenk (Sinop) ile Demokrat Parti Merkez Haysiyet Divanı'nca tüzük hükümlerine ve parti menfaatlerine aykırı olarak partiden çıkarma kararlarının tatbiki için Büyük Kongre'nin derhal toplanmasına mütedair temennilerinin terviç edilmemesi sebebiyle, Demokrat Parti Meclis Grubu'ndan

---

[118] EROĞUL, a. g. e., s. 35.
[119] AĞAOĞLU, a. g. e. s. 179–180.
[120] GOLOĞLU, a. g. e., s.233.
[121] **Kudret**, 25 Mart 1948.
[122]TOKER, a. g. e., s. 231. Tahtakılıç, DP'den ihraç edilmiş ve 23 arkadaşıyla birlikte Müstakil Demokratlar Grubunu kurmuşlardır.
[123] YEŞİL, a. g. e., s. 129.
[124] AĞAOĞLU, a. g. e., s.181.
[125] **Kudret,** 18 Mayıs 1948.

ayrılmış bulunan Mehmet Aşkar (Afyon), Asım Gürsal (Muğla), Ali Rıza Kırsever (Çanakkale), Şahin Laçin (Afyon), Bahattin Öğütmen (Edirne), Mehmet Öktem (Edirne), bir araya gelerek, demokrasinin süratle gelişmesi ve bütün icaplarıyla gerçekleşmesi yolunda samimî ve muvazaasız çalışmak maksadıyla, Büyük Millet Meclisi'nde "Müstakil Demokratlar Grubu"nu teşkil etmişlerdir.[126]

Daha sonra Müstakil Demokratlar Grubu, Tahtakılıç tarafından hazırlanan ve arkadaşlarıyla birlikte kısaltılarak yayınlanan "Demokrat Parti kurucuları bu davanın adamı değildirler" adlı bir broşür yayınlamıştır.[127]

DP kurucularını protesto eden milletvekilleri: Ali Rıza Kırsever (Çanakkale), Asım Gürsu (Muğla), Ahmet Ali Çınar (Burdur), Behçet Gökçen (Çanakkale), Bahaeddin Öğütmen (Edirne), Fethi Erimçağ (Edirne), Haydar Arslan (İçel), Mehmet Aşkar (Afyon), Mehmet Öktem (Edirne), Şahin Laçin (Afyon).[128]

Bu broşürde, Köprülü ve Menderes'e şiddetli ithamlarda bulunmuşlar, 52 mesele üzerinde durmuşlardır.[129] Broşür üç yıllık demokratikleşme döneminin değerlendirilmesi ve muhalefet üzerindeki baskıları ortaya koymanın bir zorunluluk olmasıyla ortaya çıkmıştır.[130] Ayrıca Türkiye'deki siyasi buhranın yeniden şiddetlenmesinin de D.P. kurucularının samimiyetsizliği ve iktidar partisi başındakilerle birleşmek suretiyle 'muhalefet davasına ihanet' etmeleri sonucu meydana geldiğini savunmuşlardır.[131]

4. TAHTAKILIÇ'IN MİLLET PARTİSİNDEKİ FAALİYETLERİ

Millet Partisi kuruluşu hakkında değişik görüşler mevcut ise de parti resmî olarak 19 Temmuz 1948 tarihinde faaliyete geçmiştir.[132] Parti kurulduktan sonra

---

[126] AĞAOĞLU, a. g. e., s.181.
[127] TAHTAKILIÇ, s. 112.
[128] Müstakil Demokratlar Grubu, a. g. e. , s. 69. AĞAOĞLU, a.g. e., s. 245–248.
[129] **Yeni Sabah**, 17 Haziran 1949.
[130] Müstakil Demokratlar Grubu, a. g. e., s. 71.
[131] **Kudret**, 17. 07. 1949.
[132] Rıfkı Salim BURÇAK, **Türkiye'de Demokrasiye Geçiş (1945–1950)**, Ankara;1979 s.156.

Müstakil Demokratlar Grubu ve Afyon'da faaliyetlerine başlayan Öz Demokratlar Partisi ile birleşmiştir.[133] Partinin kuruluşu, 20 Temmuz 1948'de ilan edilmiştir.[134] Kurucuları kendileri için sunucular, Demokrat Parti'ye benzememek için 'takdim edici' sıfatını kullanmışlardır.[135]

Millet Parti'sinin kurucuları şu isimlerden oluşmuştur.

Mareşal Fevzi Çakmak (İstanbul Milletvekili), Enis Akaygen (İstanbul Milletvekili), Profesör Hikmet Bayur (Tarihçi ve Gazeteci), Profesör Kenan Öner (Avukat), Doktor Mustafa Kentli (Tıp Doktoru), Osman Bölükbaşı (Çiftçi), Osman Nuri Köni (İstanbul Milletvekili), General Sadık Aldoğan (Afyon Milletvekili).[136]

Millet Partisi Türk Siyasi Hayatı'na 'muvazaa' suçlamasıyla çıkmıştır.[137] Bundaki amacı ise, DP ile CHP arasında gizli bir anlaşma olduğunu, siyasi hayatta demokrasinin olmadığını halka inandırmak ve DP'nin yerine geçmektir.[138] Ancak onların bu tutumu muhalefet partisini bölmek anlamına geldiği için vatandaş nezdinde rağbet görmemiştir.[139]

Mareşal Fevzi Çakmak Fahri Genel Başkanlığa, Hikmet Bayur Genel Başkanlığa, Osman Nuri Koni Genel Başkan Vekilliğine, Dr. Mustafa Kentli Genel Sekreterliğe getirilmiştir. Diğer Genel İdare Kurulu üyeleri ise; Sinop Milletvekili Enver Kök, Sinop Milletvekili Yusuf Kemal Tengirşenk, Kütahya Milletvekili Ahmet Tahtakılıç, Afyon Milletvekili Hasan Dinçer, Afyon Milletvekili Şahin, Lâçin, Eskişehir Milletvekili Ahmet Oğuz, Denizli Milletvekili Reşad Aydınlı'dır.[140] Millet

---

[133] YEŞİL, a. g. e., s. 129.
[134] **Vatan**, 20 Temmuz 1948.
[135] Kemal H KARPAT, **Türk Demokrasi Tarihi**, Afa Yayıncılık, İstanbul, 1996, s. 191.
[136] Naki Cevat AKKERMAN, **Demokrasi ve Türkiye'de Siyasi Partiler Hakkında Kısa Notlar**, Ulus Basımevi, Ankara 1950, s. 58.
[137] BURÇAK, a. g. e,.s. 158.
[138] **Kudret**, 30 Ağustos 1948. Millet Partisi Sekreteri, Mustafa Kentli'nin DP'nin daha kuruluşundan itibaren daha muvazaa parti olduğu iddiaları vardır.
[139] Nadir Nadi, **Perde Aralığından**, II. Baskı, Cumhuriyet Yay., İstanbul, 1965, s. 264.
[140] Firuzan Hüsrev TÖKİN, Türk **Tarihinde Siyasi Partiler ve Siyasi Düşüncenin Gelişmesi (1839–1965),** Elif Yayıncılık, İstanbul, 1965, s. 84.

Partisi'nin kuruluşunda büyük emek ve gayret sarf eden Tahtakılıç, ilk önce üyelikle yetinmiş ve parti içinde başka görev almamıştır.[141]

Millet Partisi'ne zaman içinde katılımlar olmuştur. Bunların en önemlileri Müstakil Demokratlar Gurubu ve Öz Demokratlar Partisidir. Müstakil Demokratlar Gurubu, Demokrat Parti'nin 20 Haziran 1949 tarihinde Ankara'da yapılan İkinci Büyük Kongresine alınmayarak partiden ihraçları kabul edilmiştir.[142] Bunun üzerine 5 Temmuz 1949'da Müstakil Demokratlar Gurubu ve Öz Demokratlar Partisi Millet Partisine katılmıştır.[143]

Millet Partisi'ne katılımlar sonrası Yürütme Kurulu'na Ahmet Oğuz, Ahmet Tahtakılıç, Hasan Dinçer, Ali Rıza Kırsever ve Öz Demokratlar Partisi Genel Başkanı Hasan Tiryakioğlu alınmış, Ahmet Tahtakılıç ise Parti'nin Genel Sekreterliğine getirilmiştir.[144] İki yıl kadar bu yeni partinin genel sekreterliğini yapmıştır.

Millet Partisi yaklaşan milletvekili ara seçimleri dolayısıyla basında yer almaya ve iktidar partisine yönelik eleştiriler yöneltmeye başlamıştır. Bunlardan ilkini Bursa Belediye bahçesinde yapılan açık hava toplantısında, Dr. Mustafa Kentli yapmıştır. İktidarın ekonomik faaliyetleri felce uğrattığından söz etmiş ve DP'yi şiddetle eleştirmiştir.[145] Kentli, devletçilik ve sosyalistliğe temas ederek, Halk Partisi ve DP gibi partilerin devlet eliyle dünyayı cennete çevirme vaatleri gibi sosyalizm metotlarını kendilerine yakıştıramadıklarını ifade etmiştir.[146] Ahmet Tahtakılıç, partinin prensiplerinden söz ederek, iç ve dış politikanın milletvekilleri tarafından yeterince kontrol edilmediğinden yakınmıştır.[147]

Millet Partisi 1950 seçimlerinde yalnızca bir milletvekili (Osman Bölükbaşı) çıkarabilmiştir. Parti, 16 Eylül 1951 milletvekili ara seçimleri için değişik seçim bölgelerinde adaylarını açıklamaya başlamış ve Kırşehir'den de Ahmet Tahtakılıç ismi

---

[141] BURÇAK, a. g. e. s. 156.
[142] Tekin ERER, **Türkiye'de Parti Kavgaları**, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1966, s. 504.
[143] Tarık Zafer TUNAYA, **Türkiye'de Siyasi Partiler**, İletişim Yay., İstanbul, 2007, s. 655.
[144] BÖLÜKBAŞI, a. g. e., s. 110.
[145] **Kudret**, 4 Ağustos 1951.
[146] **Cumhuriyet**, 7 Ağustos 1951.
[147] **Cumhuriyet**, 3 Ağustos 1951.

üzerinde durulduğunu belirtmiştir.[148] Daha sonra Genel Başkan Mustafa Kentli tarafından Tahtakılıç (MP Genel Yönetim Kurulu Üyesi) Kırşehir adayı olarak açıklanmış ve bu açıklama Yüksek seçim kurulu tarafından resmen ilan edilmiştir.[149]

Daha sonra seçimler yapılmış ve seçimleri 15 ilde DP kazanmıştır.[150] Katılım yüzde 54.14 olmuştur.[151] MP ara seçimleri kendi adına büyük bir başarı olarak kabul etmiştir.

4.1. MP KONGRELERİ VE TAHTAKILIÇ

4.1.1. MP Birinci Büyük Kongresi

MP I. Büyük Kongresi 17-19 Haziran 1951 yılında Bomonti Gazinosu'nun kapalı salonunda 244 delegeden 196 delegenin katılımıyla çalışmalarına başlamıştır. Yapılan yoklamadan sonra kongre başkanı seçimine geçilmiştir.[152] Vasfi Raşit Seviğ başkan seçildikten sonra üyelere teşekkür konuşması yapmıştır.

---

[148] **Cumhuriyet**, 15 Ağustos 1951.
[149] **Cumhuriyet**, 19 Ağustos 1951.
[150] Halit Tanyeli-Adnan Topsakaloğlu, **İzahlı Demokrat Parti Kronolojisi 1945-1950**, Yaprak Yayınları C.II, İstanbul, 1959 s. 60.
[151] **Cumhuriyet**, 21 Eylül 1951. MP'nin 1951 seçimlerinde aldığı oy, 142.359 olup yüzdesi % 08'dir. MP'nin illere göre kazandığı oy ve yüzde nispeti.

İli	**Kazandığı Oy**	**Yüzdesi**
Aydın	6176	06.49
Balıkesir	6189	04.82
Bilecik	-	-
Bitlis	-	-
Bursa	11.422	08.00
Çanakkale	-	-
Denizli	2768	03.25
Eskisehir	6973	8.76
Gümüþhane	-	-
İstanbul	42.028	23.85
İzmir	7355	3.76
Kastamonu	17.526	15.00
Kırşehir	16.842	31.07
Muğla	-	-
Sinop	19.046	27.85
Sivas	-	-
Zonguldak	6.034	4.77

[152] **Yeni Sabah,** 18 Haziran 1950.

18 Haziran'da genel başkanlık, genel yürütme kurulu ve genel haysiyet divanı seçimleri yapılmıştır. Hikmet Bayur genel başkanlığa 182 delegeden 150'sinin oyunu alarak seçilmiştir.[153] Osman Nuri Köni ise genel başkan vekilliğine getirilmiştir. Tahtakılıç bu kongrede önce Genel Yürütme Kurulu üyeliğine sonra da partinin genel sekreterliğine seçilmiştir.[154]

4.1.2. MP İkinci Büyük Kongresi

MP II. Büyük Kongre'si (30 Mayıs-2 Haziran 1951) Ankara Yeni Sinema'da toplanmıştır. Rıfat Gözübüyük 195 oyla kongre başkanı seçilmiştir. Tahtakılıç, kongre de bir konuşma yapmış. Konuşmasında Atatürk Kanunu'nu hazırlayanların samimi olmadıklarını belirtmiştir[155].

2 Haziran öğleden sonra yapılan parti genel başkanlığı seçiminde Dr. Mustafa Kentli 188 oy ile Genel Başkanlığa seçilmiştir. Parti yönetimi seçiminde Tahtakılıç 103, Sadık Aldoğan ise 59 oy almışladır.[156] Aynı gün yapılan seçimlerde Tahtakılıç Genel Yürütme Kurulu üyeliğine seçilmiştir.

4.1.3. MP Üçüncü Büyük Kongresi

MP III. Büyük Kongresi 15-18 Mayıs 1952 yılında yapılmıştır. Kongre çalışmalarına Ulus Sinemasında, Parti Genel Başkanı Dr. Mustafa Kentli'nin açılış konuşması ile başlamıştır. Bu kongrede parti başkanlığına Enis Akaygen seçilmiştir.[157] Tahtakılıç 21 kişilik Genel Yürütme Kurulu üyeliğine seçilmiştir.[158]

Genel Yürütme Kurulu (GİK) üyeleri şu kişilerden oluşmuştur:[159]

---

[153] **Kudret**, 19 Haziran 1950.
[154] **Yeni Sabah**, 19 Haziran 1950.
[155] **Cumhuriyet,** 1 Haziran 1951.
[156] **Kudret**, 2 Haziran 1951.
[157] **Yeni Sabah**, 18 Mayıs 1952.
[158] **Cumhuriyet**, 19 Mayıs 1952.
[159] **Yeni Sabah**, 19 Mayıs 1952

Hikmet Bayur, Ahmet Tahtakılıç, Osman Bölükbaşı, Sadık Aldoğan, Mustafa Kentli, Arif Hikmet Pamukoğlu, Fuat Arna, Abdurrahman Boyacıgiller, Nazım Önen, Ahmet Oğuz, Ertuğrul Akça, Osman Nuri Köni, Suphi Batur, Şefik Çakmak, Ali Rıza Başkan, Hasan Dinçer, Nurettin Ardıçoğlu, Raif Yasarı Bilgisev, Lütfi Bornovalı, Galip Bilge ve Mehmet Ali Derman.

MP bu kongre sonunda Meclis grubunu oluşturmuştur. Meclis grubu, Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı, Giresun Milletvekili Arif Hikmet Pamukoğlu ile Zonguldak Milletvekili Abdurrahman Boyacıgiller'den oluşmuştur. Meclis Grup Başkanlığı'na Osman Bölükbaşı, kâtipliğe Abdurrahman Boyacıgiller seçilmiştir.[160]

4.1.4. MP Dördüncü Büyük Kongresi

MP IV. Büyük Kongre'si 27–29 Haziran 1953 yılında yapılmıştır. MP Dördüncü Kongresi çalışmalarına Ankara Yeni Sinema'da 1030 delegeden 847 delegenin katılımıyla başlamıştır. Kongre Başkanlığı seçimi esnasında büyük kargaşalıklar çıkmıştır.[161] Tahtakılıç, Genel Kurulun seçimi idare etmekle kendisini görevlendirdiğini belirterek adayları yeniden oylamaya koymuştur. Delegelerin delege kartlarıyla ellerini kaldırmalarını sağlayarak oylama yaptırmış ve sonuçta Afyon Delegesi Hazım Bozca Kongre Başkan seçilmiştir.[162] Hazım Bozca 242, Vasfi Raşit Seviğ 203 oy almıştır. Başkanvekilliklerine Saadet Kaçar ve Necati Taşbaş getirilmiştir.[163]

O gün Kongrenin gelişimi içerisinde değişik konuşmalar yapılmıştır. Parti içinde birbirine muhalif görüşler oluşmuştur. Bunlardan Hikmet Bayur, parti içinde inkılâplara karşı olan tarafa (irtica yanlısı) hücumlarda bulunmuştur. Ahmet Oğuz ve Tahtakılıç da buna karşılık açıklamalar yapmışlardır.[164] Osman Bölükbaşı da Hikmet Bayur'a mukabil kendi üslubuyla MP'nin irtica yanlısı olmadığı yönünde

---

[160] **Cumhuriyet**, 1 Haziran 1952.
[161] **Vatan**, 28 Haziran 1953.
[162] **Cumhuriyet,** 28 Haziran 1953.
[163] **Millet**, 28 Haziran 1953.
[164] **Cumhuriyet**, 29 Haziran 1953.

açıklamalarda bulunmuştur. Sonuçta bazı üyeler partide irtica düşüncesinin hakim olduğunu söyleyip, partiden istifa etmişlerdir.[165] Daha sonra Kongre'de yapılan Genel Başkanlık seçimlerinde Dr. Mustafa Kentli 388 oy alarak Genel Başkan seçilmiştir. Sadık Aldoğan ise 249 oy almıştır.[166] Kongrede Genel Yürütme Kurulu üyeliği için seçimler yapılmış ve bu seçimlerde Tahtakılıç Genel Yürütme Kurulu üyeliğine seçilmiştir.[167]

MP'den istifa edenlerin listesi ve gerekçeleri:

Hikmet Bayur, Vasfi Raşit Seviğ, İstanbul İl teşkilatından General Aziz İlter, Av. Mazhar Onur, Millet Gazetesi Yazı İşleri Birinci Müdürü Şükrü Osman Öztürk ve İkinci Müdürü Talat Kapaklarlıoğlu istifa etmişlerdir. Ankara Teşkilatının istifa mektubu istifa sebeplerini ortaya koymuştur. Bu mektup aşağıda aynen verilmiştir.[168]

Ankara Millet Partisi Teşkilatına,

Millet Partisi 4.Büyük Kongresinde hakim olan zihniyet aşağıda tespit olunan maddelerle izah olunabilir:

a- Parti içinde Atatürk ve inkılâp taraftarlarına karşı olan cephe, partiyi sevk ve idare edenlerin müsamahaları ile katiyetle tezahür etmiştir.

b-Atatürk ve İnkılâpları aleyhtarlığı bir prensip olarak parti içinde yer aldığı sabit olmuştur.

c- Parti içinde hassaten söz ve kürsü hürriyetinin partiyi idare eden bir hizip tarafından tamamen ortadan kaldırıldığı müşahede olunmuştur.

Yukarıda arz ettiğimiz durumun devamı her Türk vatanperveri için eza verici olduğu kadar mukaddes vatanımızın istikbalini tehlikeye düşürücü mahiyette bulunduğu aşikar olduğundan memleketini seven her Türk evladı gibi anavatan ve hürriyet sevgisini her türlü mülahazalar üzerinde tutarak memleketimizin atisi için

---

[165] KARPAT, **a. g. e.**, s. 364.
[166] **Millet**, 28 Haziran 1953.
[167] ERER, **On Yılın Mücadelesi,** İstanbul 1963, s.147.
[168] **Millet**, 30 Haziran 1953.

tehlikeli sonuçlar doğuracak olan bu büyük kongre kararları ve partiyi sırf milletvekili seçilebilmek endişesi ile hareket eden sevk ve idare edenlerdeki bu fena zihniyet sebebi ile bundan böyle sevgili partimiz kadroları içinde fazla çalışmamıza imkan kalmadığından partiden istifa ettiğimizi acıların en büyüğü olarak arz eder, teşkilatın her kademesinin bu durum karşısında hattı hareketlerini tayin etmelerini hatırlatır, hürmetlerimizi sunarız.

Ankara İl Başkanı ve eski Genel Kurul Üyesi

Av. Kemal Tamer

4.2. MİLLET PARTİSİ'NİN KAPATILMASI

Millet Partisi'nin Dördüncü Büyük Kongresi'ne Atatürkçülük tartışmaları damgasını vurmuştur. Hikmet Bayur ve bir kısım arkadaşları Millet Partisi yönetimini Atatürk devrimlerine karşı olmakla suçlamışlardır.[169] (Bunların içerisinde Tahtakılıç da vardır.) Bayur daha sonra, "devrimci kanat" olarak adlandırılan arkadaşları ile birlikte partinin Atatürk devrimlerine bağlılığını deklare etmesini talep eden bir önerge vermiş ancak, bu önerge genel kurulda kabul edilmemiştir.[170]

Daha sonra bu grup Millet Partisi'nden ayrılmış, istifa sebeplerini açıklayan bir beyanname yayınlamıştır. Beyannamede Millet Partisi'nin inkılaplara karşı cephe aldığını, Genel İdare Kurulunun ise partiyi bu yöne yönelttiğini kamuoyuna duyurmuşlardır. [171] Savcılık bunu ihbar kabul ederek Temmuz 1953'te soruşturma açmış, 8 Temmuz 1953'te ise Millet Partisi'ni geçici olarak kapatmıştır. [172] 6 Temmuz 1953'te saat 19.30'da polis Millet Partisi Genel Merkezine baskın yapmış ve evraklara el koymuştur. Ankara, İstanbul ve İzmir'de Millet Partililerin evleri ve üzerleri aranmıştır.[173]

---

[169] BÖLÜKBAŞI, a. g. e., s. 139.
[170] TOKER, a. g. e., s. 239.
[171] ERER, a. g. e., s. 148.
[172] BÖLÜKBAŞI, a. g. e., s. 157.
[173] ERER, a. g. e., s. 149.

Millet Partisi'nin karar duruşması 27 Ocak 1954 günü yapılmış, 4.Sulh Ceza Mahkemesi, Millet Partisi'nin kapatılmasına, Tahtakılıç dâhil dokuz yöneticisinin 168'er gün hapislerine,[174] partinin bütün teşkilatlarının feshedilmesine ve sanıkların 250'şer kuruş para cezasına çarptırılmasına karar vermiştir.[175] Millet Partisi yöneticileri bu kararı temyiz etmiş, Yargıtay 2. Ceza Dairesi 7 Mayıs 1954 tarihinde MP'nin itirazını yerinde bulmuş, kapatma kararını esastan bozmuştur.[176]

Yargıtay'ın kararı bozma gerekçesi şu şekildedir.

"MP'nin din, mezhep ve tarikat esasları güden bir dernek haline gelmiş olması, ancak tüzel kişilikle tanımlanan amaç dışı kanunsuz etkinlik göstermekle mümkündür. Partiyi kapatmak için dosyada delil bulunmamaktadır. Aynı şekilde, gerek parti hükmi şahsiyetine, gerekse Genel İdare Kurulu'nu temsilen yargılanan sanıklara ne gibi suçlar yüklendiği dosyada belirtilmemiştir. Bu gerekçelerle mahkûmiyet hükmü esastan bozulmuştur."

Yargıtay'ın bozma kararına Cumhuriyet Başsavcısı itiraz etmiş ve dosya nihai karar için Temyiz Ceza Daireleri Genel Kurulu'na gitmiştir. Temyiz Ceza Dairesi Genel Kurulu, Sulh Ceza Mahkemesi'nin kapatma kararını uygun bularak 21 Haziran 1954'te onaylamıştır.[177] Bunun üzerine Maliye Bakanlığı'nın 20 Temmuz 1954 tarihinde yayımladığı bir bildiriyle Millet Partisi'nin malları hazineye intikal etmiştir.[178] Bu şekilde Tahtakılıç'ın da MP deki siyasi yaşantısı bitmiştir.

5. CUMHURİYETÇİ MİLLET PARTİSİ ve TAHTAKILIÇ

Millet Partisinin kapatılması üzerine parti yöneticileri, parti tabanının dağılmasının önüne geçmek ve toparlanarak mücadeleye kalınan yerden devam edilebilmek için, yaklaşan 1954 Genel Seçim öncesi, 9 Şubat 1954'de Cumhuriyetçi

---

[174] Dr. Mustafa Kentli, Fuat Arna, Ahmet Tahtakılıç, Ertuğrul Akça, Lütfi Bornovalı, Suphi Batur, Dr. Yasarı Bilgisev, Nureddin Ardıçoğlu.
[175] BÖLÜKBAŞI, a. g. e., s. 172.
[176] BÖLÜKBAŞI, a. g. e., s. 173.
[177] **Cumhuriyet**, 22 Haziran 1954.
[178] BÖLÜKBAŞI, a. g. e., s. 173.

Millet Partisi'ni (CMP) kurmuşlardır.[179] Partinin ilk olarak Ankara, Eskişehir ve Kırşehir müteşebbis heyetleri kurulmuştur.[180]

Bu partinin kurucuları, Enis Akaygen, (Emekli Büyükelçi-Eski İstanbul Milletvekili), Ertuğrul Akça (Serbest Avukat), Sadık Aldoğan (Emekli General - Eski Afyon Milletvekili), Fuat Arna (Serbest Avukat), Suphi Batur (Hukukçu - Eski Sinop Milletvekili), Lütfi Bornovalı (Hukukçu-Tüccar-Fabrikatör), Abdurrahman Boyacıgiller (Avukat-Zonguldak Milletvekili), Osman Bölükbaşı (Kırşehir Milletvekili), Mehmet Ali Derman (Doktor-Operatör, Niğde Derman Hastanesi Sahibi), Cemal Işlak (Doktor-Çiftçi), Saadet Kaçar (Serbest Avukat), Enver Kök (Yüksek Orman Mühendisi - Eski Sinop Milletvekili), Ahmet Oğuz (İktisat Doktoru-Tüccar-Eski Eskişehir Milletvekili), Ahmet TAHTAKILIÇ'(Serbest Avukat-Eski Kütahya Milletvekili) tır.[181]

Ahmet Tahtakılıç, yeni kurulan partinin yapılan kurultay toplantısında Genel Başkanlığa seçilmiştir.[182] Genel Başkan Yardımcılığına Sadık Aldoğan, Genel Sekreterliğe, Abdurrahman Boyacıgiller getirilmiştir.[183] Tahtakılıç, halen inanmakta olduğu, fikirlerini temsil eden CMP'nin fikirlerine de sıkı sıkıya bağlı kalmıştır.[184]

CMP'nin kuruluşunda, MP döneminde yaşanılan acı olaylardan dersler çıkarılarak parti programında insan hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması ilke olarak kabul edilmiş, ancak çağdaş demokratik bir düzenin, Kurucu Meclis tarafından gerçekleşeceği düşüncesi hakim olmuştur.[185]

Yeni partinin programında dini konular da yeralmıştır. MP'nin programının 12.maddesinde şu görüş yer almıştır:

"Din ve devlet işlerinin birbirinden ayrı olması, devlet ve hükümet işlerinde kanunların millet ihtiyaçlarına ve ilmin esaslarına göre hazırlanması ve uygulanması,

---

[179] ERER, a. g. e., s. 197.
[180] **Yeni Sabah,** 11 Şubat 1954.
[181] ERER, a. g. e., s. 197.
[182] **Yeni Sabah**, 12 Şubat 1954.
[183] BÖLÜKBAŞI, a. g. e., s.177.
[184] **Akis**, a. g. m., s. 16.
[185] TAHTAKILIÇ, a. g. e., s. 141.

bunun yanında din ve vicdan hürriyetinin diğer hak ve hürriyetler gibi mukaddes tanınması ve teminat altında bulundurulması, partimiz laiklik görüşünün ifadesidir. Laiklik hiçbir zaman din düşmanlığı değildir."[186]

5.1. CMP GENEL BAŞKANI TAHTAKILIÇ VE 1954 GENEL SEÇİM HAZIRLIKLARI

CMP'nin kuruluşu 1954 seçimlerine girmek için gerçekleşmiştir. Bu nedenle Genel Başkan Ahmet Tahtakılıç, partisinin seçimlere katılmasının, seçim mücadelesine azami ciddiyet kazandıracağını belirtmiştir.[187]

O günlerde DP iktidarına karşı muhalefetin işbirliği yapması iddiaları ortaya atılmıştır. Bunun için öncelikle CMP, CHP ile 43 vilâyette müşterek liste yaparak adayların yarı yarıya gösterilmesini ve CMP'nin seçim masraflarını da CHP'nin karşılamasını istemiştir.[188]

Yine Ahmet Tahtakılıç 13 Mart 1954'de partinin görüşünü, Parti Genel Başkanı imzası ile yayınladığı tebliğde açıklamıştır. Tahtakılıç, tebliğinde, muhalefet partileri arasındaki işbirliğinin eşit şartlarda gerçekleşebileceği belirtmiş, CHP ile bu konuda anlaşmak için ön şart olarak, seçim, işbirliği cephesinin zaferiyle sonuçlanırsa yeni meclisin kurucu meclis olması, meclisin anayasada gerekli değişiklikleri yaptıktan sonra kendini fesh etmesi sonucunda seçimlerin yenilenmesi şeklinde açıklamıştır. Ayrıca seçim kampanyası başladığı için işbirliğinin daha fazla geciktirilmemesi, konunun hemen ele alınarak işbirliğinin kısa sürede gerçekleştirilmesi gerektiğini bildirmiştir.[189]

CHP, işbirliğine esas olarak "laik cumhuriyet ve inkılâp umdelerini programında kabul etmiş ve bu umdeleri seçim beyannamesinde ilan edecek olan partilerle ve bağımsızlarla seçimlerde işbirliği yapmayı", rejimin geleceği için gerekli

---

[186] BÖLÜKBAŞI, a. g. e., s.178.
[187] **Yeni Sabah**, 21 Şubat 1954.
[188] **Cumhuriyet,** 4 Mart 1954.
[189] **Yeni Sabah**, 14 Mart 1954.

saymıştır.[190] Ancak basında çıkan işbirliği aleyhine yazılar CHP'nin işbirliğine bakış açısını olumsuz etkilemiş ve CHP işbirliğinden vazgeçmiştir.[191] Bunun üzerine CMP Genel Başkanı Tahtakılıç bir açıklama yapmıştır:

"CMP ele aldığı hukuka bağlı devlet esaslarını tespit ve vazedecek ve bu suretle müessisler meclisi vazifesini görecek bir meclisin meydana getirilmesi hedefini yalnız başına dahi temsil ve müdafaa etmekte devam edecektir."[192]

Daha sonra CMP seçim hazırlıklarını tamamladıktan sonra İstanbul'dan 21 aday belirlemiş, Genel Başkan Tahtakılıç da İstanbul adayı olarak seçimlere katılmıştır.[193]

İstanbul'dan yoklamayı kazanan adaylar şunlardır:

CMP Genel Başkanı, A.Tahtakılıç, Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı, Fuad Arna, Hukukçu Suphi Batur, İstanbul İl Başkanı Saadet Kaçar, İktisat Doktoru Ahmet Oğuz, muharrir Kadirşan Kaflı (Müstakil), Emekli General Sadık Aldoğan, Profesör Yusuf Kemal Tengirşenk, Gazeteci Cemalettin Saraçoğlu, Eski hariciye müsteşarı Enis Akaygen, Eski baro başkanı Prof. Abdülhak Kemal Yörük (Müstakil), Avukat Lütfü Bornovalı, Temyiz ceza dairesi azası Saffet Önen (Müstakil), İktisat Profesörü Sadrettin Tospi, Temyiz ticaret dairesi azası Ali Kafadar (Müstakil), Dr. Operatör Yervant Merdengil, Yüksek Orman Mühendisi Enver Kök, Fabrikatör Tüccar Nuri Topbaş ve Dr.Operatör Cafer Tayyar Kankat[194]

2 Mayıs 1954 günü yapılan seçimi DP, 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 1.maddesi gereğince ekseriyet usulüne göre büyük çoğunlukla

---

[190] **Cumhuriyet,** 14 Mart 1954
[191] Nadir Nadi ABALIOĞLU, "Bir İki Denklem" **Cumhuriyet,** 17 Mart 1954.
[192] **Yeni Sabah,** 27 Mart 1954.
[193] **Cumhuriyet**, 6 Nisan 1954.
[194] **Yeni Sabah**, 6 Nisan 1954.

kazanmıştır.[195] 1954 seçimleri kesin sonuçları 22 Mayıs 1954'te Adliye Vekâleti tarafından açıklanmıştır.[196]

Seçim sisteminden dolayı 1954 seçimleri bu şekilde sonuçlanmıştır.[197] CMP seçimleri sadece Kırşehir'de kazanmıştır. Bunlar Osman Bölükbaşı, Osman Ali Şiroğlu, Ahmet Bilgin, Tahir Taşer ve Mehmet Mahmutoğlu olmak üzere beş milletvekilinden oluşmuştur. CMP Genel Başkanı Ahmet Tahtakılıç seçimler hakkında şu beyanatta bulunmuştur:

"Evvelce söylediğim gibi bu seçimlerde ne netice alırsak alalım prensiplerimizi önümüzdeki meclisin muhakkak ele alacağı kanaatindeyim. Onuncu mecliste muhakkak ki temsil ediliyoruz. Bundan önceki meclis göstermiştir ki muhalefet vazifemizi tek bir milletvekili dahi olsa yapabilecek durumdayız. Onun için çıkaracağımız milletvekillerinin sayısı üzerinde durmuyoruz."[198]

Bundan sonra Adalet Bakanlığı tarafından 7 Kasım 1954 tarihinde muhtar ve ihtiyar heyeti seçimleri yapılması kesin olarak kararlaştırılmıştır. Bu kararı kanuni süre içinde teşkilatına tamim etmiş ve seçim kurullarının teşekkülünü sağlamıştır.[199]

CMP yapmış olduğu bir açıklama ile seçimlere katılmama kararı almıştır.[200] CMP'nin katılmadığı muhtar ve ihtiyar heyeti seçimleri 7 Kasım 1954 günü yapılmış. 8 Kasımda alınan sonuçlara göre DP 33.000, CHP 7.000 muhtarlık kazanmıştır.[201]

---

[195] Haluk ÜLMAN, "Seçim Sistemimiz ve Başlıca Siyasi Partilerimiz" **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,** C.XII, No:2, Haziran 1957, s.61.
[196] **Yeni Sabah,** 23 Mayıs 1954.
10.262.063 seçmenden % 88.63 oy kullanmıştır.
Oyların % 54.42'si yani 5.313.659'u DP'ye,
% 35.11'i " 3.193.471'i CHP'ne,
% 5.28'i " 480.249'u CMP'ne
% 0.56'sı " 50.935'i Köylü Partisine
% 0.01'i " 910'u İşçi Partisine,
% 0.62'si " 56.393'ü Bağımsızlara verilmiştir.
Toplam oy.....9.095.617 dir.
Bu oyların sonucunda TBMM'ye, 503 DP Milletvekili, 31CHP Milletvekili, 5 CMP Milletvekili, 2 bağımsız olmak üzere toplam 541 milletvekili girmiştir.
[197] **Yeni Sabah,** 4 Mayıs 1954.
[198] **Cumhuriyet,** 3 Mayıs 1954.
[199] **Millet**, 15 Ekim 1954.

CMP seçimlere katılmamasına rağmen Adalet Bakanlığı'nın tebliğinde CMP'nin seçimlere katılmış gösterilmesi, şehir ve kasabalarda 11 muhtar ve ihtiyar heyeti, köylerde ise 135 muhtarlık ile 77 ihtiyar heyeti kazandığını açıklaması, CMP'lileri şaşırtmıştır. Parti Genel Başkanı Ahmet Tahtakılıç, bu durum karşısında şu açıklamayı yapmıştır:

"Bilhassa 2 Mayıstan sonra DP iktidarının memlekette bir taraftan rey serbestisini ve seçim emniyetini diğer taraftan mahkemelerin istiklalini ve hakimlerin teminatını kökünden sarsacak tedbirlere başvurduğu için CMP'nin mahalli seçimlere girmediğini herkesten evvel hükümet ve onun müessesesi olan basın yayın bilmektedir. Hal böyle iken basın yayın vasıtası ile CMP'nin 223 muhtarlık kazandığını radyo ile ilan etmek resmiyet anlayışına ve ağırbaşlılığına yakışmayacak bir harekettir. Partimiz seçime girmemekle bu kabil küçük siyaset oyunlarına da evvelden cevap vermiş olmaktadır."[202]

Daha sonra Genel Başkan Ahmet Tahtakılıç'ın başkanlığında toplanan CMP Genel İdare Kurulu, 16–17–18 Nisan 1955 tarihlerinde yaptığı toplantıların sonucunda, CMP I. Büyük Kongresi'nin 3 Haziran 1955 Cuma günü Ankara'da toplanması ve Haziran 1955 mahalli seçimlerine katılma kararı almıştır.[203]

Fakat bu kararın üzerinden çok geçmeden bir tebliğ yayınlayarak, ülkede siyasi emniyetin mevcut olmadığı ve DP'nin muhalefette iken seçime girmeme kararına sebep gösterdiği şartların çok daha ağırının mevcut bulunduğunu belirterek belediye seçimlerine katılmama kararı almıştır.[204]

---

[200]Feroz ve Bedia Turgay AHMAD, **Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi** 1945–1971, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1976 s. 127.
[201] EROĞUL, a. g. e., s. 104.
[202] **Millet,** 21 Kasım 1954.
[203] **Cumhuriyet,** 20 Nisan 1955.
[204] **Yeni Sabah,** 4 Ağustos 1954.

1955 mahalli seçimleri 25–30 Eylül tarihlerinde yapılmıştır. CHP ve CMP'nin katılmadığı bu seçimde[205], kütüğe kayıtlı olan 10.687.031 seçmenden, 4.146.873'ü (% 39,7) oyunu kullanmış ve DP bu oylardan 3.389.167'sini almıştır.[206]

5.2. CMP KONGRELERİ VE TAHTAKILIÇ

5.2.1. CMP Birinci Büyük Kongresi

CMP Birinci Büyük Kongresi 27–29 Haziran 1955'te Ankara'da toplanmıştır. Yoklama yapıldıktan sonra, başkanlık divanı seçimine geçilmiş, Kongre başkanlığına Kırşehir İl Başkanı Av. Hayri Çopuroğlu seçilmiştir. Kongre başkanvekilliğine ise Zeki Ülgen seçilmiştir.

CMP Genel Başkanı Ahmet Tahtakılıç, söz alıp iktidarı sert bir şekilde eleştirmiştir. Sonra hürriyet ve demokrasiden bahsederek, CMP'nin amacını şöyle açıklamıştır: "...Bu sebepledir ki CMP, Türkiye'de insan haklarını hakim kılacak ve bunları güvenilir teminata bağlayacak bir devlet nizamının kurulmasını gaye bilmiş ve bu hususu programının başında açıkça ifade etmiştir." Tahtakılıç, kendinden önceki hükümetlerin baskı yönetimini millet huzurunda anlatmayı gaye haline getiren iktidarın, şimdi kendisinin bir baskı yönetimi oluşturmaya çalıştığını söylemiştir. Yine Tahtakılıç, Anayasa'nın değiştirilmesi gerektiğinden ve Kırşehir meselesinden de söz etmiştir.[207]

Kongreye 1110 delegeden 890 delege katılmış, Genel İdare Kurulu'nun çalışma raporu okunmuş ve raporda CMP'nin 51 ilde örgütlenmesini tamamladığı belirtilmiştir. Genel Başkanlık yarışı, Ahmet Tahtakılıç, Osman Bölükbaşı ve Sadık Aldoğan arasında geçmiştir. Genel Başkanlığa delegenin 401 oyunu alan Osman Bölükbaşı seçilmiş, Ahmet Tahtakılıç 314 oy, Sadık Aldoğan ise 17 oy almıştır. En yüksek oyu alan Osman Bölükbaşı, partinin genel başkanı olmuştur. Ahmet Tahtakılıç

---

[205] **Yeni Sabah,** 26 Eylül 1955.
[206] AHMAD, a. g. e., s. 141.
[207] **Cumhuriyet**, 28 Haziran 1955.

kısa bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında yeni başkanın yanında olacağını ifade etmiş ve Osman Bölükbaşı ile kucaklaşmıştır. Kongrede Genel İdare Kurulunun sayısı 11'den 21'e çıkarılmıştır.[208]

5.2.2. CMP'nin İkinci Büyük Kongresi.

CMP'nin İkinci Büyük Kongresi 25–26 Ekim 1956 tarihinde 1320 delegenin katılımı ile toplanmıştır. 717 oy ile Samsun İl Başkanı Cemalettin Bülent kongre başkanlığına, Konya delegesi Necati Taşbaş kongre 2. Başkanlığına seçilmiştir.

Kongrenin ikinci günü genel başkanlık seçimine geçilmiştir. Başkanlık seçimi gürültülere sebep olmuş. Bölükbaşı "muhterislerle çalışmak" istemediğini, dolayısıyla genel başkan olmak istemediğini söylemiştir. Bu muhterisler konusunda da açıklama yapmamıştır. Bunun üzerine genel başkanlık yarışında Tahtakılıç ve Aldoğan adaylıktan çekilmiştir. Partililerin ısrarı üzerine Bölükbaşı'na adaylık kabul ettirilmiştir.[209] Oylamaya 780 delege katılmış, Bölükbaşı bu delegelerden 710'nun oyunu almış ve Parti Genel Başkanlığına seçilmiştir. Bu oylamada adaylıklarını koymayan Ahmet Tahtakılıç'a 43, Sadık Aldoğan'a 9, adaylığını koyan Mehmet Turan'a 16 oy çıkmıştır.[210]

Daha sonra Kongrede Genel İdare Kurulu seçimleri yapılmış ve Tahtakılıç Genel İdare Kurulu üyeliğine seçilmiştir.[211]

Genel İdare Kurulu şu kişilerden oluşmuştur: Fuat Arna, Ahmet Tahtakılıç, Sadık Aldoğan, Ahmet Bilgin, Saadet Kaçar, Kâmil Koç, Suphi Batur, Nurettin Ardıçoğlu, Mehmet Mahmutoğlu, Mehmet Ali Derman, Abdurrahman Boyacıgiller, Ahmet Oğuz, Lütfi Bornovalı, Tahir Taşer, Enver Kök, Seyfi Öztürk, Rağıp Kuturan, Necati Taşbaş, Şefik Çakmak ve Hasan Dinçer. Genel İdare Kurulu, Genel Başkan Vekilliğine Fuat Arna'yı, Genel Sekreterliğe Ahmet Bilgin'i, Genel Sekreter

---

[208] **Cumhuriyet**, 29 Haziran 1955.
[209] **Akis**, Yıl 3, C.III, Sayı:130, 3 Kasım 1956, s. 10.
[210] **Yeni Sabah,** 27 Ekim 1956.
[211] **Cumhuriyet,** 29 Ekim 1956.

Yardımcılığına Şefik Çakmak'ı ve muhasip üyeliğe de Mehmet Mahmutoğlu'nu seçmiştir.[212]

5.2.3. CMP'nin Üçüncü Büyük Kongresi

CMP Üçüncü Büyük Kongresi 19 Kasım 1958'de, 1375 delegenin katılımıyla yapılmıştır. Kongre Orhan Arsal'ın başkanlığında çalışmalarına başlamıştır. CHP Genel Sekreteri ve bir kısım CHP'li milletvekili bu kongreye izleyici olarak katılmışlardır.[213]

Kongrede Bölükbaşı Genel İdare Kurulu'nun raporunu okumuştur. Raporla CHP dışındaki muhalefet güçlerini bir araya getirmek amaçlanmış ve CMP ve TKP arasındaki işbirliğine Hür Parti de davet edilmiştir. Genel İdare Kurulu'nun bu raporu, delegelerce tasviple karşılanmıştır.

Kongrenin 3. ve son gününde seçimlere geçilmeden önce Tahtakılıç söz almıştır. Tahtakılıç, konuşmasında hükümetin ekonomi politikası ve özellikle son şeker zammı üzerinde konuşmuş ve şöyle devam etmiştir.

"İktisadi devlet teşekküllerinden şikâyetçiyiz. Bunlarda ne program, ne plan, ne kitap var. Bunlarda bütün tekerlekler beyhude döner. Umum müdürler kadillak[214] beğenmez hale geldiler. Bunlara sırça köşk yaptırmak mümkünse yapılsın. Buralara mesuliyet sokmadıkça yalnız zam beklemeliyiz."[215]

Yine Tahtakılıç konuşmasında CMP'nin müesseselere olan saygısından bahsetmiştir. Cumhurbaşkanlığı müessesesinin tarafsızlığına değinerek şöyle devam etmiştir:

"Demokrasimizin körpe olduğundan bahsediyorlar. Onu kim körpe bıraktı. Daha doğum halindeyken onu rahmi maderde boğan DP ileri gelenleri. Biz iş

---

[212] **Yeni Sabah**, 29 Ekim 195.
[213] **Yeni Sabah,** 20 Kasım 1958.
[214] Kadillak, o dönemde bir çeşit lüks marka araba türü.
[215] **Cumhuriyet,** 22 Kasım 1958.

başındakilerden İngiltere'nin daha 700 sene evvel Orhan Gazi zamanında kabul ettiği demokrasiyi istiyoruz."

Konuşmasının devamında İnönü'nün gidişata dur diyebileceğini ifade eden Tahtakılıç, "biz ya İnönü ya da DP'yi Kurucu Meclis fikrine getireceğiz. Onlar bunu yapmazsa bunu biz tahakkuk ettireceğiz." demiştir. [216]

Genel başkanlık seçimleri yapıldığı anda, salonda delegelerin yarısından fazlası yoktu. Kongreye katılan 1375 delegeden yalnız 602 si Genel başkanlık seçiminde oy kullanmıştır. Osman Bölükbaşı 517 oy alarak Parti Genel Başkanı seçilmiştir. Sadık Aldoğan'a 70, Tahsin Demiray'a 4, Tahtakılıç adaylığını koymadığı halde 11, Ercüment Basa'ya 1, İsmail Hakkı Akdoğan'a da bir oy çıkmıştır.[217]

Daha sonra Tahtakılıç Genel İdare Kurul üyeliğine ilk sırada seçilmiştir.

Genel İdare Kurulu da şu isimlerden oluşmuştur**:** Ahmet Tahtakılıç, Tahsin Demiray, Fuat Arna, Sadık Aldoğan, Ahmet Oğuz, Orhan Arsal, Ekrem Menemencioğlu, Kâmil Koç, Ahmet Bilgin, Saadet Kaçar, Nurettin Ardıçoğlu, Hayri Çopuroğlu, Muhtar Yazır, Enver Kök, Lütfi Bornovalı, Rauf Çapan, Alaattin Tiritoğlu, Refik İsfendiyar, Yusuf Kemal Tengirşenk, Faik Turhan.[218]

5.2.4. CKMP'nin Dördüncü Büyük Kongresi

CMP 28 Kasım 1958 yılında Türkiye Köylü Partisi (TKP) ile resmen birleşerek Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) adını almıştır.[219] Kongre 18–20 Kasım 1959 tarihleri arasında toplanmıştır. Seyfi Öztürk kongre başkanlığına seçilmiş ve açılış konuşmasını Genel Başkan Bölükbaşı yapmıştır.[220]

CKMP'nin Dördüncü Büyük Kongresi'nde Bölükbaşı'nın Genel Başkanlığına karşı çıkanlar olmuştur. Kendilerine "idealistler" adını veren bu grup parti Genel

---

[216] **Ulus**, 22 Kasım 1958.
[217] **Yeni Sabah**, 22 Kasım 1958.
[218] **Cumhuriyet**, 22 Kasım 1958.
[219] **Cumhuriyet**, 29 Kasım 1958.
[220] **Yeni Sabah**, 19 Kasım 1959.

Başkanlığı'na A.Tahtakılıç'ı veya Sadık Aldoğan'ı getirmek istemişlerdir. Ayrıca parti Genel İdare Kurulu'nun yenilenmesini ve gençleştirilmesini sağlamak üzere mücadele etmişlerdir.[221]

CKMP genel başkanlık seçimi Kongrenin üçüncü gününe bırakılmıştır. Ancak başkanlık seçimi çok değişik şekilde cereyan etmiştir. Başkanlık için ilk etapta pek çok delege isimlerini tahtaya yazdırmış. Ahmet Tahtakılıç, Fuat Arna, Sadık Aldoğan ve Tahsin Demiray'ın adaylıkları tartışmalara neden olmuştur. Adayların isimleri açıklandıktan sonra bu dört kişi adaylıktan feragat ettiklerini açıklamış, tek aday olarak Osman Bölükbaşı seçime katılmıştır. Osman Bölükbaşı 638 delegeden 592'sinin oyunu alarak CKMP Genel Başkanlığına tekrar seçilmiştir.[222] Adaylığını koymayan Ahmet Tahtakılıç 26, Sadık Aldoğan 10, Ethem Menemencioğlu'da 1 oy almıştır. 37 kişinin oyunu alamamak Osman Bölükbaşı'yı huzursuz edecektir.[223]

Daha sonra Genel İdare Kurulu üyeliği seçimleri yapılmıştır. Genel idare kuruluna seçilenler şunlardır: Ahmet Bilgin, Fuat Arna, Ahmet Tahtakılıç, Kâmil Koç, Sadık Aldoğan, Ahmet Oğuz, Hayri Çopuroğlu, Seyfi Öztürk, Osman Canatan, Pertev Bekişoğlu, Ahmet Aksoy, Sadettin Tokbay, Yusuf Kemal Tengirşenk, Tevfik Kâmil Koparlar, Rauf Çapan, Tahsin Demiray, Mustafa Kepir, Enver Kök, Mehmet Altınsoy ve Ragıp Kutman.[224]

5.2.5. Tahtakılıç ve CKMP İçindeki Uyuşmazlıklar

CMP ile TKP'nin birleşmesi, parti içi anlaşmazlıkların ortaya çıkmasına, ayrışmalara ve gruplaşmalara sebep olmuştur. Partinin Genel Sekreteri Osman Alişiroğlu ve Suphi Batur, partinin yönetilme tarzından rahatsız olduklarını belirterek partiden ayrılmışlardır. Bu rahatsızlıklar CKMP içinde Sadık Aldoğan, Hasan Dinçer,

---

[221] Naciye ONAK, **Millet Partisi (Türk Siyasal Hayatında 1960'a Kadar Doldurduğu Yer**), İstanbul Üniversitesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 1993, s. 157.
[222] **Cumhuriyet**, 20 Kasım 1959. AHMAD, a. g. e**.,** s. 203.
[223] **Akis**, 25 Kasım 1959, s. 12.
[224] **Cumhuriyet**, 24 Kasım 1959.

Ahmet Tahtakılıç, Seyfi Öztürk ve Alaattin Tiritoğlu'nun da içinde bulunduğu bir parti içi muhalefet grubunun oluşmasına yol açmıştır.[225]

CKMP, 1960 sonrası da parti içi anlaşmazlıkların yoğun olarak yaşandığı bir parti görünümüne gelmiştir. Özellikle ara hükümetler döneminde hükümet içinde yer alıp almamak konusundaki tartışmalar Bölükbaşı ile diğer parti seçkinleri arasında anlaşmazlık yaratmıştır.[226] Bu gruplaşmalar sonucu Osman Bölükbaşı'nın parti genel başkanlığından uzaklaştırılması için girişimlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu kişiler CKMP'nin ideolojik hüviyet kazanması için de bir proje hazırlamışlardır. Bu projeye göre CMP bir fikir ve doktrin partisi olmaktan çok bir idealistler partisidir. Bu nedenle CMP bir ideoloji partisi olarak sosyalist esasları savunmalı ve ismini'Türkiye Sosyalist Köylü Partisi' olarak değiştirmelidir." Tiritoğlu genel idare kurulu toplantılarına alınmamıştır. Bu düşüncenin de CKMP'de uygulanmasının imkânsızlığı ortaya konmuştur.[227]

CKMP 1961'de yapılan genel seçimlerde oyların % 14'nü almış, TBMM'de 54, Cumhuriyet Senatosunda 16 sandalye elde etmiştir. CKMP seçim sonrası koalisyona girmemiştir. I. İnönü hükümetine güvenoyu vermemesi sonucunda CKMP genel başkanı Bölükbaşı'na karşı bir parti içinde bir hizip başlamıştır. Bunların başında Ahmet Tahtakılıç ve Hasan Dinçer gelmiştir. Bu nedenle Bölükbaşı, 14 Aralık 1961'de Genel başkanlıktan çekilmiştir.[228] CKMP Genel Başkanlığını, 1964 yılında yapılacak kongreye kadar Hasan Dinçer yürütmüştür.[229]

Tahtakılıç ise 5 Ocak 1961'de kurulan hükümette (Bölükbaşı'nın karşı çıkmasına rağmen) Çalışma Bakanı olarak görev almıştır. 3 Mart 1961' de Milli Eğitim Bakanlığı'na getirilmiştir. 31 Mayıs 1962'de CKMP, II. İnönü koalisyonunda

---

[225] BÖLÜKBAŞI, a. g. e., s. 259.
[226] BÖLÜKBAŞI, a. g. e., s. 325.
[227] **Cumhuriyet**, 22 Ocak 1959.
[228] **Cumhuriyet**, 15 Aralık 1961. Bölükbaşı, I İnönü hükümetinde görev alan Tahtakılıç'a karşı çıkmıştır.
[229] Hulusi TURGUT, **Türkeş'in Anıları Şahinlerin Dansı**, ABC Yayınları, İstanbul 1995, s. 389.

yer alacağını açıklayınca da, Bölükbaşı ve 28 partili, 3 Haziran 1962'de CKMP'den istifa etmiş. Bir süre sonra MP'sini kurmuşlardır.[230]

Tahtakılıç'ın CKMP'den ayrılmadan önce 1965 yılında yapılan kongredeki rakibi Alparslan Türkeş 31 Mart 1965 yılında resmi olarak CMKP'ye katılmıştır. Katılım için CKMP Genel Merkezinde bir tören yapılmış ve partiye yeni katılanların CMKP'ye giriş beyannameleri Genel Başkan Ahmet Oğuz tarafından imzalanmıştır.[231]

5.2.6. CKMP 1965 Yılı Olağanüstü Büyük Kongresi

Kongre öncesinde CKMP'de birçok tartışmalar yaşanmıştır. Bunlardan en önemlisi Genel İdare Kurulu Üyelerinden Türkeş ile birlikte hareket edenlerin, kongrelerini yapmamış Müteşebbis Heyet üyelerinin parti büyük kongresine delege olarak katılmalarını istemeleriyle çıkmıştır. Bu isteğe bazı kişiler Türkeş'in kendini genel başkan seçtirmek istediği düşüncesiyle karşı çıkmışlarsa da başarılı olamamışlardır. Tartışmalara rağmen, Genel İdare Kurulunda alınan karar gereğince Müteşebbis Heyetlerin Büyük Kongreye delege olarak katılması kabul edilmiştir.[232]

Daha sonra Uşak Milletvekili Ahmet Tahtakılıç, basın mensupları ile yapmış olduğu bir toplantıda, CKMP Genel Başkanlığına aday olduğunu açıklamıştır.[233] Yine o toplantıda Türkeş'i hedef alan çeşitli açıklamalarda bulunmuştur. Bu arada CKMP'nin yeni hazırlanan programını da onaylamadığını belirtmiştir.[234]

Kongre salonu, Genel Başkan Adaylarından Hasan Dinçer ve Alparslan Türkeş'in gövde gösterilerine sahne olmuştur. CKMP Genel Başkanlığından istifa eden Ahmet Oğuz[235] ile CKMP Genel Başkanlığına aday olan Ahmet Tahtakılıç'ın

---

[230] Celalettin GÜNGÖR, **27 Mayıs ve Partileşme Sorunu**, Nurol Matbaası, Ankara1992, s. 77.
[231] **Yeni Gazete**, 01. 05. 1965.
[232] **Hürriyet**, 25 Haziran 1965.
[233] **Yeni Gazete**, 27 Haziran 1965.
[234] Hakkı ÖZNUR, **Ülkücü Hareket,** Alternatif Yayınları, Ankara 1999, s. 98.
[235] HAYTOĞLU. a. g. e., s. 278 Ahmet Oğuz, Türkeş ve arkadaşlarının huzursuzluk yarattıklarını belirterek Genel başkanlıktan ayrılmıştır.

kongre salonuna girişlerinden kimsenin haberi olmamıştır.[236] Genel Başkan adayı Tahtakılıç, yapmış olduğu konuşma ile Türkeş ve taraftarlarına atfen, bir partiye şartla gelmenin yanlış olduğunu, bunun partiyi inkar etmek anlamı taşıdığını belirtmiştir. Ayrıca konuşmasında genel idare kurulu için yapılan değişikliğe karşı çıktığını "Program ve tüzükte değişiklik yapılması arzusundan vazgeçilmelidir." biçiminde sert bir şekilde ifade etmiştir. [237]

Ahmet Oğuz yapmış olduğu konuşmada istifasının sebebini üstü kapalı olarak ifade etmiştir. İstifa gerekçesini netleştirmemiş fakat Türkeş ve taraftarlarının baskısı olduğu yönünde bir konuşma yapmıştır.[238]

Kongrenin güçlü adaylarından Alparslan Türkeş, kongre esnasında bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında memleket meseleleri hakkında görüşlerini açıklamış ve sözü parti içi kaynaşmalara getirmiştir. Ayrışmalara meydan vermemek gerektiğini belirterek, her yerde fikir ayrılıklarının bulunduğunu, demokrasinin bir faziletinin de oya başvurmak olduğunu, oy çoğunluğuna razı olmanın zorunlu olduğundan bahsetmiştir. Yine Partinin daha iyiye gitmesi için gayret gösterdiklerini, CKMP'de gelişme ve yenilik olması için çalıştıklarını ifade etmiştir[239].

CKMP Genel Başkanlığına aday olması beklenen Hasan Dinçer, Ahmet Tahtakılıç'ın adaylıktan feragat etmemesi üzerine Genel Başkanlığa aday olmamıştır. Hasan Dinçer kendisini destekleyen 20 il başkanıyla yapmış olduğu toplantıda delegelerin Tahtakılıç'a oy vermelerini istemiştir.[240]

Daha sonra kongrede genel başkanlık seçimleri yapılmıştır. Olağanüstü kongrede, eskiler Ahmet Tahtakılıç'ı; yeniler Alpaslan Türkeş'i desteklemişlerdir. Tahtakılıç 516, Türkeş 698 oy almıştır.[241] Böylece CKMP'de genel başkanlık yarışını Türkeş kazanmıştır.

---

[236] **Hürriyet**, 31 Haziran 1965.
[237] **Yeni Gazete**, 1 Ağustos 1965.
[238] **Hürriyet**, 31 Haziran 1965.
[239] **Yeni Gazete**, 1 Ağustos 1965.
[240] **Tercüman**, 1 Ağustos 1965.
[241] **Tercüman** 1 Ağustos 1965.

Kongre sonunda kapanış konuşması yapan Türkeş,"Kuvvetli bir Genel Başkan adayı olan Ahmet Tahtakılıç'ın şahsiyetini ortaya koymasından memnun olduğunu ifade etmiştir. "Sayın Tahtakılıç'a oy veren muhterem delegeleri de, benim lehimde oy veren delegeler kadar hürmet ve muhabbetle karşılıyorum ve selamlıyorum." demiştir.[242]

Daha sonra genel idare kurulu üyeliği seçimlerine geçilmiştir. Yapılan seçimlerde Tahtakılıç ilk sırada seçilmiştir. O gün yapılan seçimde Genel İdare Kurulu üyeliklerine sırasıyla şu isimler seçilmiştir:

Ahmet Tahtakılıç, Abdülhadi Toplu, Gökhan Evliyaoğlu, Sıtkı Çörtoğlu, Mehmet Altınsoy, Mustafa Kepir, Muzaffer Özdağ, Hasan Dinçer, Ahmet Er, Dündar Taşer, Kamil Koç, İsmail Hakkı Yılanlıoğlu, Rıfat Baykal, Mustafa Kaplan, Kemal Cabiroğlu, Numan Esin, Cevat Odyakmaz, Saadet Evren, Turgut Öztaşkın, İsmail Safa Akay, Fuat Uluç, Seyfi Öztürk, Hasan Gülsoy, Mustafa Kemal Erkovanlı, Hikmet Tanyuğ, Mehmet Kılıç, Ahmet Oğuz, Faruk Küreli.[243]

Bir süre sonra CKMP'de yeni oluşumlar yeni huzursuzluklar meydana getirmiştir. Olağanüstü Kongrede başkanlığı kazanamayan Tahtakılıç da, parti içindeki anlaşmazlıklar sonucu genel idare kurulu üyeliğinden istifa ettiğini açıklamıştır.[244]

Eskileri temsil eden Tahtakılıç CKMP'den ayrıldıktan sonra kendisiyle birlikte hareket eden sekiz milletvekili daha partiden istifa etmişlerdir. Bunlar Konya Milletvekili İrfan Baran, Çankırı Milletvekili ve Meclis Başkan Vekili Nurettin Ok, İstanbul Milletvekili Ahmet Oğuz, Afyon Senatörü Rasim Hancıoğlu, Afyon Milletvekili Veli Başaran ile Kütahya Milletvekili Mehmet Kesen, Afyon Milletvekili Hasan Dinçer, Eskişehir Milletvekili Seyfi Öztürk'dür.[245]

---

[242] **Yeni gazete**, 2 Ağustos 1965.
[243] **Hürriyet**, 2 Ağustos 1965.
[244] **Yeni Gazete**, 3 Ağustos 1965.
[245] **Yeni Gazete**, 5 Ağustos 1965.

Daha sonra Tahtakılıç 22 Mart 1966 yılında parti (CKMP) üyeliğinden ayrılarak, siyasi yaşantısına İstanbul Bağımsız Milletvekili olarak devam etmiştir.[246] 12 Ekim 1969 yılına kadar sürdürdüğü İstanbul Bağımsız Milletvekilliği görevi bu tarihte son bulmuştur.

6. TAHTAKILIÇ ve CHP UŞAK SENATÖRLÜĞÜ

12 Ekim 1969 yılında son bulan İstanbul Bağımsız Milletvekilliği görevinden sonra Tahtakılıç, 2 Ekim 1975'e kadar Ankara Barosu'na bağlı olarak avukatlık mesleğine devam etmiştir. Bu tarihler arasında geçen zamanda ve genel başkanlığını yaptığı CKMP'den ayrıldıktan sonra Bülent Ecevit'in ortanın solu anlayışını benimsemiştir.

Bu tarihte (2 Ekim 1975) Cumhuriyet Senatosu'nun üçte bir yenileme seçimlerinde CHP adayı olarak memleketi Uşak'tan senatör seçilmiştir.[247] Bu görevinde Tahtakılıç aktif olarak partisinin grup sözcülüğünü yapmıştır.[248] Yine Senatörlüğü süresince CHP adına Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu sözcülüğü görevlerinde bulunmuştur.[249]

Tahtakılıç senatörken 12 Eylül 1980 darbesinden önce bıkıp usanmadan rejim buhranı ve darbe uyarıları yapmıştır. 20 Mayıs 1980 tarihinde kendi memleketi Uşak'ta, CHP Uşak İl Sekreteri Ethem Kaya'nın karşıt görüşlü kişiler tarafından öldürülmesi üzerine Uşak'a gelmiş, olayların büyümesini önlemiş ve toplantıları yönetmiştir.[250]

Tahtakılıç CHP Uşak Senatörlüğü görevine 12 Eylül 1980 Askeri İhtilaline kadar devam etmiş ve bu tarihte görevinden ayrılmıştır. Böylece Tahtakılıç'ın aktif siyasal yaşamı 12 Eylül 1980'le birlikte son bulmuştur. Tahtakılıç'ın CHP Uşak

---

[246] Sanem Baykal, Ahmet Tahtakılıç Adlı Görüşme, 25. 05. 2008.
[247] Türkiye Büyük Millet Meclisi Cumhuriyet Senatosu Üyelerine Ait Özlük Dosyası, Ahmet TAHTAKILIÇ, Uşak ili, Kütük Sıra No: 410.
[248] CSTD, T.15, C. 25, Bileşim 31, s. 210.
[249] CSTD, T.17, C. 37, Bileşim 62, s. 638.
[250] GAZALCI, a. g. m., Cumhuriyet, 21. Aralık 2000.

Senatörlüğünde (1975–1980), 15. 16. 17. 18. ve 19. Toplantılarda 51 defa söz aldığı görülmüştür.[251]

[251] Cumhuriyet Senatosu Genel Fihristleri 15. 16. 17. 18. 19. Toplantıları söz alanlar bölümü.

İKİNCİ BÖLÜM

AHMET TAHTAKILIÇ'IN TBMM'DEKİ FAALİYETLERİ

1. AHMET TAHTAKILIÇ'IN KANUN TEKLİFLERİ

İstanbul Bağımsız Milletvekili Tahtakılıç, Karslı Merhum Mücahit İbrahim Aydın'ın[252] eşi Melek Aydın ile evlenmemiş kızı Meliha Aydın'a vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında kanun teklifi vermiştir.[253] Bu teklif Genel Kurulda görüşmeye alınmamıştır.

İstanbul Bağımsız Milletvekili Ahmet Tahtakılıç, yukarıda adı geçen kanun teklifini 18. 01. 1967 yılında ikinci kez Başkanlığa sunmuştur. Aynı teklif ikinci defa da genel kurulda görüşmeye alınmamıştır.[254]

2. TAHTAKILIÇ'IN ÖNERGELERİ

2.1. MECLİS SORUŞTURMASI AÇILMASINA DAİR ÖNERGESİ

Tahtakılıç, Hasan Saka Hükümeti'ne şekere yapmış olduğu zam dolayısıyla Meclis tarafından soruşturma açılmasını istemiştir.

Bu meclis soruşturması önergesinde, 4385 sayılı kanunla Meclis'e halkın menfaatine yönelik olarak şeker fiyatlarının indirilme salahiyetinin verilmiş olduğunu

---

[252] **Cihangirzade İbrahim Bey (1874-1948),** (Soyadı Kanunu sonrasında İbrahim Aydın) Karslı Türk asker ve siyaset adamıdır. Mondros Mütarekesinden hemen sonra, Kars merkezli ve Ardahan, Posof, Iğdır, Oltu, Batum ve bir kısım bugünkü Ermenistan'ı kapsayacak şekilde kurulmuş olan Güneybatı Kafkasya Cumhuriyeti'nin kuruluşunun öncülerindendir. 9 Ocak 1919 Ardahan Kongresi'nde bu kısa ömürlü bölgesel hükümetin cumhurbaşkanlığına seçilmiş ve hükümet oluşumunun İngilizler tarafından dağıtılmasına dek (Nisan 1919) bu görevi yürütmüştür. Bu şekilde Kars bölgesinin sonradan Türkiye'ye katılımının zeminini hazırlamıştır. İngiliz birliklerinin Kars'ı işgali sonrasında Güneybatı Kafkasya Cumhuriyeti'nin 10 diğer ileri gelen yetkilisi ile birlikte Malta'ya sürülmüş, Malta sürgünleri arasında yer almıştır. Bir yıllık sürgünden dönüşünde 1921-1927 yılları arasında Kars belediye başkanlığı yapmıştır. 1948 yılında vefat etmiştir. Kars'ta 2003 yılında anısına bir anıtmezar dikilmiş olup, şehir parklarından biri ismini taşımaktadır.

[253] MMTD, D. II, T. I, C. 9, s. 139.

[254] MMTD, D. II, T. II, C. 9, s. 187.

söylemiştir. Hasan Saka Hükümeti ise 22. 11. 1948 tarihinde, Anayasanın 85. maddesine aykırı olarak şekere zam yapmış; bu şekilde halka vergi salmak veya halktan vergi almak yoluna gitmiştir. Bu durumun keyfi olduğunu belirten Tahtakılıç, İçtüzüğün 169. maddesine dayanarak Hasan Saka Hükümeti hakkında Meclis soruşturması açılmasını istemiştir.[255]

Hasan Saka, Bakanlar Kurulu kararıyla Eylül ayında şeker satışını serbest bırakmış ve daha sonra şekere zam yapmıştır. O dönemde bu yöndeki Bakanlar Kurulu kararını gazetelere "Bir taraftan dahili istihsal ile istihlak arasında muvazene sağlamayı, diğer taraftan milli savunmamızda devam ede gelen fevkalade masrafları karşılamayı..."[256] ve yine gelir cazibesi tek başına hakim olsaydı…, döviz imkanlarımız geniş olsaydı gibi[257]…şeklinde açıklamıştır.

Bu kararın iktisadi ve kanuni cepheleri bakımından uzun uzadıya müzakere konusu olduğunu söyleyen Tahtakılıç, şeker fiyatlarına yapılan zam dolayısıyla hasıl olan paranın hazineye devrinin; diğer taraftan da arttırılan miktarın kanunla tespitinin gerektiğini vurgulamıştır. Yine yapılan bu zammın, Korunma Kanununun 31. maddesine istinat eden[258] bir fiyat tespiti mahiyetinde olmadığını ve vergi artırmak için yapılan bir zam olduğunu belirtmiştir.[259]

DP milletvekillerinden Hakkı Gedik söz almış, memleketin zaruri ihtiyaçları arasında bulunan şekere zam yapmanın doğurduğu hoşnutsuzluğu anlatmıştır. Bir taraftan da harice incik boncuk için döviz akıtıldığını ve bunların memleketin iktisadiyatını sürüklediğini söylemiş ve şekerden alınacak istihlak vergisi tasarısının geri iade edilmesi için bir takrir vermiştir.[260]

---

[255] TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 267.
[256] **Yeni Sabah**, 19.09.1948.
[257] **Kütahya İl Gazetesi**, 20. 11. 1948
[258] Milli Korunma Kanunun 31.maddesi gerek azami satış fiyatının tespiti gerekse diğer mevzuların tespiti konusunda maliyet unsurları ile kar hadlerinin tespit ve tayini esasına ve ihtikâra mani olmak için konulmuş bir kanundur.
[259] TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 268.
[260] **Kudret**, 23 Aralık 1948.

Osman Nuri Köni meseleyi Anayasa bakımından ele almak gerektiğini vurgulamıştır. Çıkarılan bu kanunun mazide yapılan gayri meşru bir şeyi örtbas etmek için olduğunu söylemiştir. Ayrıca anayasaya göre kanun yapmanın meclise ait olduğunu ve hükümetin böyle bir hakkının bulunmadığını ifade etmiştir.[261]

Tahtakılıç ise hükümetin icraatına meclisi sürüklemesi[262] neticesinde vahim sonuçlar meydana geleceğini ve milletlerin hayatı şahısların takdirlerine kaldığı müddetçe, daima felaketlerle karşı karşıya kalınabileceğini söylemiştir.[263]

O gün şekere yapılan zam dolayısıyla Meclis'te çok hararetli tartışmalar yaşanmıştır. Hasan Dinçer'in (Afyonkarahisar) Meclis kürsüsünden söylediği "Hükümet'in mesuliyetini millet istiyor"[264] sözünü Fahri Karakaya (Elazığ) söylenmemesi gereken bir söz olarak nitelemiştir. "hükümetin kanunsuz hareket ettiğini kabul ederseniz, millet de kanunsuzluğa gider ve milletin kanunsuzluğu kargaşa ortamı demektir" [265] diyerek, bu sözü kanunlara aykırı bulmuş ve sözün milleti anarşiye sevk etmek anlamına geldiğini belirtmiştir.

Yine Hasan Dinçer'in (Afyonkarahisar) hükümete "halkı soymağa hakkınız yoktur" sözüne Başbakan Yardımcısı Faik Ahmet Barutçu "muhalifleri şuur nizamına davet ederiz" demiş; Dinçer de: "biz de hükümeti kanun nizamına davet ederiz" cevabını vermiştir.[266]

Kütahya Mebusu Tahtakılıç'ın şekere yapılan zam dolayısıyla Bakanlar Kurulu hakkında Meclis soruşturması yapılmasına dair verilen önergesi tekrar okunmuş ve Başkanlık tarafından oylamaya sunulmuştur.[267] Birçok tartışmalara neden olan önerge kabul edilmemiştir.[268]

---

[261] **Kudret**, 23 Aralık 1948.
[262] TBMMZC. D. VIII, C. 21, s. 34.
[263]TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 269.
[264] TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 272.
[265] TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 278.
[266] **Kudret**, 25 Aralık 1948.
[267] TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 279.
[268] **Kudret**, 25 Aralık 1948.

2.2. GENSORU ÖNERGESİ

Cumhurbaşkanı'nın 1 Kasım 1949 tarihinde TBMM'de yapmış olduğu konuşma dolayısıyla Tahtakılıç ve iki arkadaşı Başbakan'a gensoru açılmasına dair bir önerge vermiştir. Bu önergede Cumhurbaşkanı'nın törenli toplantılara başkanlık etme hakkının Anayasanın 32. maddesi gereğince kendisine verildiğini, ancak aynı maddenin Cumhurbaşkanı'nı temsil ettiği makam gereği Meclis tartışma ve görüşmelerine katılmaktan ve oy vermekten menettiği belirtilmiştir.

Hal böyle iken Cumhurbaşkanı İnönü'nün Genel Başkanı bulunduğu Parti hesabına değişik mekânlarda propaganda yaptığını ve konuşmalar tertip ettiği ifade edilmiştir. Dahası da Cumhurbaşkanının makamından faydalanarak, Meclis kürsüsünden hükümet namına tek taraflı olarak görüşler ifade ettiği ve bu görüşlerini Meclise mal etmeye çalıştığı belirtilmiştir[269].

Yine önergede Cumhurbaşkanı İnönü'nün bir konuşmasında milyonlarca vatandaşın katıldığı demokrasi mücadelesinde insanları kendi düşüncesi istikametinde sürüklemeye çalıştığı ve kendisi gibi düşünmeyenleri de itham altına almaya çalıştığı belirtilmiştir. Ayrıca Meclisi de buyruğu altında tutmaya çalışarak Anayasa'ya aykırı hareket ettiği ifade edilmiş ve TBMM'nin bu gidişatı engellemesi gerektiği vurgulanmıştır.[270] Bunun için Tahtakılıç,

a- 12 Temmuz Beyannamesi olarak adlandırılan konuşmanın Devlet Başkanlığı ve Hükümeti ilgilendiren bir mahiyet taşıyıp taşımadığını,

b- Bazı politikacıların vatandaşlar arasında düşmanlık tohumları saçmak meylinin ne anlama geldiğini,

c- Kanunlarda yasak olduğu halde partileri muhalif ve muvafık diye ele almanın ne anlama geldiğini,

---

[269] TBMMZC, D. VIII, C. 21, s. 33.
[270] TBMMZC. D. VIII, C. 21, s. 34.

d- O günkü konuşmasında kanun dışına çıkılıp çıkılmadığına dair bir inceleme yapılması yönünde Başbakan'dan gensoru önergesi açılmasını istemiştir.[271]

Başkan, Tahtakılıç'ın önergesini okutmuş ve gösterme yolu ile reye sunacağını söylemiştir. Önerge üzerine Hükümetten gensoru açılmasını isteyenler işaret buyursun... Kabul etmeyenler işaret buyursun... Sonra ekseriyetle kabul olunmadığını söylemiştir.[272]

2.3. MİLLİ EĞİTİM VE ANAYASA KOMİSYONLARINDAN ÇEKİLDİĞİNE DAİR ÖNERGELERİ

Tahtakılıç, 14. 11. 1962 yılında Millet Meclisi Başkanlığına, Milli Eğitim Komisyonu Üyeliğinden mazereti dolayısıyla çekildiğini bildiren bir önerge sunmuştur. Millet Meclisi Başkanlığı'nda okunan bu önergesinin ardından yerine Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin Niğde Milletvekili Mehmet Altınsoy'u aday gösterdiğine dair yazısı okunmuştur.[273] Daha sonra oylamaya geçilerek Tahtakılıç'ın önergesikabul edilmiştir.[274]

İstanbul Bağımsız Milletvekili Tahtakılıç, 22. 3. 1966 yılında Anayasa Komisyonundan çekildiğine dair bir önerge vermiştir. Önergesinde özet olarak Anayasa Komisyonundan çekildiğini beyan etmiştir.[275] Önerge Başkanlık tarafından okutulmuş ve kabul edilmiştir.

2.4. GENEL GÖRÜŞME ÖNERGELERİ

2.4.1. Birinci Genel Görüşme Önergesi

Tahtakılıç "Yurtta sulh, cihanda sulh" insanlık ve medeniyet görüşü ve anayasa rejimi karşısında memleketin iç politikası üzerinde bir genel görüşme açılmasına dair

[271] TBMMZC, D. VIII, C. 21, s.65.
[272] TBMMZC, D. VIII, C. 21, s. 66.
[273] MMTD, D. I, T. II, C. 9, s. 120.
[274] MMTD, D. I, T. II, C. 9, s. 122.
[275] MMTD, D. II, T. I, C. 2, s. 567.

(29. 03. 1963) bir önerge vermiştir.[276] Bu önergesinde 27 Mayıs'tan sonra yaşanan kargaşa ve gerginliğin (tahribatın) önlenmesi, anayasaya aykırı gidişatın durdurulması amacıyla Meclis'te umumi bir görüşmenin açılmasını istemiştir.

Zamanın Başbakanı İsmet İnönü, iç politika üzerinde yapılan bu genel görüşme talebine olumlu yaklaştıklarını ifade etmiştir. Bu görüşmeden sonra memleketin siyasi hayatını birlik içinde huzura götürmeyi temenni ederek, Meclis Başkanlığından genel görüşme açılmasını istemiştir.[277] Başkanlık önergeyi tekrar okutarak 5 Nisan günü Mecliste Genel Görüşme açılıp açılmamasını oylamaya sunmuştur. Önerge çoğunlukla kabul edilmiştir.[278]

Tahtakılıç genel görüşme sırasında söz alarak Meclis'in açıldığı günden beri, (Millet Meclisi) hükümet tarafından, barış ve huzur için alınan tedbirlerin yetersiz olduğunun altını çizmiştir. Bundan dolayı halkta güven duygusunun zedelendiğini dile getirmiştir. Ayrıca "Olan oldu, sonrasına bakalım" zihniyetinin yanlış olduğuna, yaşanan sorunlara daha köklü çözümler getirmek gerektiğine değinmiştir.[279]

O'na göre, bir memlekette haksızlık ve yolsuzluk anlayışının yayılması ve onunla mücadele ruhunun zayıflaması demek, memlekette namuslu bir halk idaresinin kurulamaması ve demokrasinin yeterince kavranamamış olmasından kaynaklanıyor demektir. Devamla, insanın haksızlığa karşı müsamahalı davranmaması gerektiği, eğer müsamahalı davranır ve köşesine çekilirse, o insanın ruhi yapısının bozulacağını ve haksızlıklar zincirinden hiçbir zaman kurtulamayacağını ifade etmiştir

Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir diyen Atatürk'ün bu sözünü daha Anadolu topraklarına ayak basar basmaz söylediğini ve bu sözün gereklerini de yerine getirdiğini belirtmiştir. Millet Meclisi olarak şu an yapılması gerekenin, aynı çatı

[276] MMTD, D. I, T. II, C. 15, s. 31.
[277]MMTD, D. I, T. II, C. 15, s. 70.
[278] MMTD, D. I, T. II, C. 15, s. 71.
[279] MMTD, D. I, T. II, C. 16 s. 5.

altında ya da yan yana yaşayan insanların niçin bugünkü buhranlara düştüklerinin sebepleri üzerinde iyi düşünmeleri gerektiği olduğunun altını çizmiştir.[280]

Daha sonra Tahtakılıç, sosyal ve ekonomik dertlerin toptan halli için gerekli olan ilk şartın, demokratik bir idare olması gerektiğinden, herkesi kucaklayan ve içine alan bir idarenin varlığından söz etmiştir. Devamla millet olarak Türk milletinin de birlik ve beraberlik içinde olmasının ve bu atmosfer içinde "top yekûn olarak rejim buhranından kurtulmak" çabasının gerektiğini belirtmiştir. [281]

Tahtakılıç konuşmasında, başka bir problem olarak meclis içerisinde partizanlık olduğunu belirtmiştir. Yani hükümetin partizanlık yaptığını, kendi vekilleri dışındaki vekillerin görüşlerine itibar etmediğini söylemiş. Kanunların bile ele alınırken tek taraflı olarak ele alındığını, hükümetin meclise karşı mesuliyet duygusu içinde olmadığınıifade etmiştir.[282]

Son olarak yarım tedbirlerin ve geçici sindirme hareketlerinin, huzursuzluğu aşamayacağını ve güven ortamını temin edemeyeceğini belirterek, "yaraya neşter vurarak", çözümlerin kalıcı olarak aranması gerektiğinin üzerinde durarak konuşmasını bitirmiştir.[283]

Tahtakılıç'ın genel görüşme önergesi üzerinde o gün birçok milletvekili söz alarak görüşünü ifade etmiştir. Görüşmeler geç saatlere kadar devam etmiş hatta ertesi güne de yansımıştır. O gün genel görüşmede son olarak Başbakan İsmet İnönü de söz almıştır. İnönü konuşmasında iç politika üzerine açılan bu genel görüşmenin siyasi havayı aydınlattığını söylemiştir.[284]

Daha sonra görüşmenin kifayeti için iki tane daha takrir sunulmuştur. Önerge Başkan tarafından reye sunulmuş 85'e karşı 135 oy ile kabul edilmemiştir.[285]

---

[280] MMTD, D. I, T. II, C. 16 s. 6.
[281] MMTD, D. I, T. II, C. 16 s. 7.
[282] MMTD, D. I, T. II, C. 16, s. 8.
[283] MMTD, D. I, T. II, C. 16 s. 9.
[284] MMTD, D. I, T. II, C. 16 s. 110.
[285] MMTD, D. I, T. II, C. 16, s. 112.

2.4.2. İkinci Genel Görüşme Önergesi

Tahtakılıç, 6–7 Mayıs 1966 gecesi Meclis'te yapılan arama olayı hakkında genel görüşme açılmasına dair bir önerge vermiştir.[286] Ancak önergesinde yalnız grup başkanlarına söz hakkı tanınmasının kâfi olmadığını, genel bir görüşme açılması gerektiğini ileri sürmüştür. Önerge Başkan tarafından okunmuş fakat üzerinde ne o gün ne de sonrası hiçbir işlem yapılmamış, gündem o gün başka görüşmelerle devam etmiştir.[287]

2.4.3. Üçüncü Genel Görüşme Önergesi

İstanbul Bağımsız Milletvekili Tahtakılıç, memlekette devam eden rejim buhranı havasının nedenlerini ve bu buhranın durdurulması yönünde bir genel görüşme açılmasına dair önerge vermiştir.

Bu önergesinde ilhamını çağın insan hakları felsefesinden alan, müesseseleşmiş bir Anayasa'nın gerekliliği üzerinde durmuş, halkın da böyle bir Anayasa'dan memnuniyetini ifade etmekten geri kalmayacağını ileri sürmüştür. Hal böyle olması gerekirken memlekette karmakarışık bir rejim buhranı esmekte olduğunu veya estirilme çabası içinde olduğunu söylemiştir. Dolayısıyla havanın sebeplerini ve bu sebepleri kökten halletmek yoluna gidilmesi gerektiğini savunmuştur.[288]

Daha sonra Tahtakılıç vermiş olduğu bu genel görüşme önergesini, tekrar bir önerge vererek geri almak istediğini başkanlığa iletmiştir.

"Altı ay evvel vermiş olduğum Türkiye'de esen ve estirilen rejim buhranı havasının nedenlerini ve durdurulması çarelerini araştırmak maksadıyla bir genel görüşme açılması hakkındaki önergemi geri alıyorum."[289]

Başkanlık bu önergeyi Meclisin oyuna sunmuştur. Önergeyi geri alma isteği için verilen geri alma önergesi kabul edilmiştir.

---

[286] MMTD, D. II, T. I, C. 6, s 429.
[287] MMTD, D. II, T. I, s. 430.
[288] MMTD, D. II, T. III, C. 27, s. 240.
[289] MMTD, D. II, T. III, C. 28, s. 834.

2.5. TAHTAKILIÇ'IN SÖZLÜ SORU ÖNERGESİ

Kütahya Milletvekili Tahtakılıç, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 6 Ağustos 1949 tarihinde gazetelerde yayınlanan beyanatı hakkında Başbakanlık için sözlü soru önergesi vermiştir.[290] Bu sözlü soru önergesinin görüşülmesi Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Nihat Erim tarafından 23 Kasım 1949 yılına yani ileriki bir tarihe ertelenmek istenmiştir.

Tahtakılıç daha önce vermiş olduğu bir önergesinin o esnada oturumda Başbakanın olmaması dolayısıyla ertelendiğini, bu defa Başbakan'ın oturumda yer aldığını, dolayısıyla ertelenmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Başkan ise Başbakan'ın yetkisini herhangi bir başkan ya da bakana verebileceğini, bu yetkiye dayanarak yetkili bakanın gündemdeki sorunun başka bir güne ertelenmesini isteyebileceğini söylemiştir.[291]

Tahtakılıç'ın 23. 11. 1949 günü gündeme alınan sözlü soru önergesinde Cumhurbaşkanı ve Halk Partisi Genel Başkanı İnönü'nün 6 Ağustos 1949 tarihli gazetelerde bir beyanat yayınladığını, bu beyanatının bir yerinde İnönü'nün, o zamana kadar dağınık olarak ortaya attığı, şahsi bir görüşünü, iddialı bir tarzda aşağıdaki şekilde açıklamış bulunduğunu ifade etmiştir. "Benim Devlet Reisi olarak birçok işlerim arasında birtakım temel vazifelerim vardır. Ben kanunu müdafaaya mecburum. Anayasa bu vazifeyi bana vermiştir. Büyük Millet Meclisi karşısında Cumhuriyet kanunlarını müdafaa etmek için her milletvekilinden ayrı olarak yemin etmişimdir. Dünyanın bütün yıldırımları engel olarak karşıma çıksa bir an tereddüt etmem..."[292]

Tahtakılıç, Türk Anayasası dahilinde hiçbir kimsenin bu yolda şahsi bir iddia ortaya atmasına imkân olup olmadığını bir tarafa bırakarak, İnönü'nün nefsinde bulduğu böyle bir selâhiyeti ve kudreti hangi yollardan giderek ve ne gibi vasıtalar kullanarak yürüteceği hakkında sözlü sorusunu yöneltmiştir.[293] Hükümetin bu konu

---

[290]TBMMZC, D.VIII., C. 21, s. 75.
[291] TBMMZC, D.VIII., C. 21, s. 76.
[292] **Kudret**, 06. 08. 1949.
[293] TBMMZC, D. VIII, C. 21, s. 127.

için bir malûmatı olup olmadığını, varsa Büyük Millet Meclisi huzurunda bunun Başbakan tarafından açıklanmasını istemiştir.

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Nihat Erim, Tahtakılıç'ın sorusuna verdiği cevapta Cumhurbaşkanının yetki ve vazifelerini Anayasa'nın tayin ve tespit ettiğini, bunun da Anayasa'nın 38. maddesindeki yemin ile Devlet Reisinin, Cumhuriyet kanunlarını, milletin egemenlik esaslarını saymayı taahhüt ettiğini, Cumhuriyet kanunları ve Milletin egemenlik esaslarını müdafaa etmeye ahdettiğini belirtmiştir. Ayrıca yine aynı yeminle, Türk Milletinin mutluluğuna bütün bağlılığıyla ve kuvvetiyle çalışacağını, Türk Devletine yönelecek her türlü tehlikeyi en son şiddetle önleyeceğini ve Türkiye'nin şanını, şerefini koruyup yükseltmek, üstüne aldığı görevin gereklerini yerine getirmek için olanca varlığıyla çalışmaktan asla ayrılmayacağının yeminine dâhil olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla Anayasanın yemin şekli ile Cumhurbaşkanı'na tahmil ettiği vazifelerin icra tarzı hakkında Cumhurbaşkanı'nın Hükümetten şimdiye kadar bir talepte bulunmamış olduğunu ve Cumhurbaşkanı'nın bir karar çıkardığı takdirde Hükümetin de yürütme görevi sahasında bir faaliyeti belireceğini ifade etmiştir. [294]

Devamla Anayasanın 39 uncu maddesine göre alınan böyle bir kararın sorumluluğunun, Anayasanın 41. maddesi gereğince onu imzalayacak olan Başbakan'a ve ilgili Bakan'a ait olduğunu beyan etmiştir. Sonuç olarak, Cumhurbaşkanının "Dünyanın bütün yıldırımları engel olarak karşıma çıksa bir an tereddüt etmeden vazifemi yapacağım" demesinin Anayasanın kendisine tahmil ettiği vazifenin ifadesinden ibaret olduğunu iyi anlamak gerektiğini savunarak, Tahtakılıç'ın sorusuna karşılık vermiştir. [295]

---

[294] TBMMZC, D. VIII, C. 21., s. 128.
[295] TBMMZC, D. VIII, C. 21., s. 129.

3. 1949 GEÇİCİ BÜTÇE GÖRÜŞMELERİ ve TAHTAKILIÇ'A DİSİPLİN CEZASI VERİLMESİ

3.1. 1949 GEÇİCİ BÜTÇE GÖRÜŞMELERİ

Tahtakılıç 1949 Ocak ayına ait geçici bütçe görüşmelerinde söz alarak hükümeti eleştiri oklarına tabi tutmuştur. Başbakanın meclis önünde bütçeyle ilgili bir açıklama yapmadığını, bütçe komisyonunda meclis namına yapılan bütçe tetkikinin hududunun belirlenmediğini, ne Anayasa anlayışına ne de Türkiye parlamentarizminin kendisine mahsus işleyiş tarzına göre bütçe görüşmelerinin halledilmediğini dile getirmiştir. Ayrıca Anayasa'da meclis bütçesinin icabettirdiği tetkikatı yapabilmek için vakit bırakılmadığını söylemiştir.[296]

Tahsin Coşkan, Tahtakılıç'a karşılık olarak böyle bir tenkide hakkının olmadığını söylemiş; "ayrıca bütçelerin müzakeresi diğer kanun tasarıları gibi değildir. Bütçe Komisyonundan gelen bütçenin değişmesi için 40 imzalı takrir verilmesi lâzımdır." demiştir.[297]

Tahtakılıç bu şekilde bütçe kararı alınmasının Anayasa'ya aykırı olduğunu dile getirmiştir.[298] Faik Kurdoğlu ise Tahtakılıç'ın bu konuşmasında rol yaptığını söylemiş ve meclis konuşmalarını şahsi yöne çekmiştir.[299] Hatta daha da ileri gitmiş olumsuz bir örnek vermiştir. "Geçenlerde şu baro seçiminin olduğu günlerde postanenin önünde gördüm, bir adam elinde bir bardak, cebinden bir mendil çıkardı, bir saniye içinde bu bardağı kaybedeceğini iddia etti." Devamla şu sözü konuşmuştur: "Tahtakılıç da, tahta karşı kılıçtır."

Ahmet Tahtakılıç ise, bu defa Kurdoğlu'nun ileri gittiğini belirterek, başkana: "Rica ederim Reis bey; hatibin böyle konuşmasına müsaade etmeyin."[300] sözüyle uyarıda bulunmuştur. Ahmet Ali Çınar da (Burdur) Kurdoğlu'na karşılık Tahtakılıç'ı

---

[296] TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 359.
[297] TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 363. **Ulus**, 30 Aralık 1948.
[298] TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 362.
[299] TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 363.
[300] TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 364.

savunmuş; Kurdoğlu'na sert cevap vermiştir.[301] Başkan: "sükuneti ihlal ediyorsunuz…" diye uyarısını yapmış fakat tartışmalar büyümüştür.

Tahtakılıç tekrar kürsüye gelmiş ve Kurdoğlu'na cevap vermeye başlamıştır. Yine sözlü sataşmalarla karşılaşmış, o esnada şu sözü sarf etmiştir:

"…şimdi anlıyorum ki, ekseriyetin alkışlarla dinlediği nutuk, mahza: Ey Türk memurları size hitab ediyorum; sizin sırtınızdan kendi politikalarına merhamet dilenmek içindir. (Soldan asla sesleri, yuha sesleri, kapak vurma gürültüleri).

Ahmet Ulus (Giresun): "Başkan size hitap ediyorum, hatibi indirin yoksa kolundan tutar ben indiririm."[302]

BAŞKAN: "Tahtakılıç bu söylediğiniz sözü Meclis ekseriyeti hakaret manasına almıştır. Bundan maksadınız nedir? İzah ediniz." Demiştir.

Tahtakılıç başkanın sözüne aldırış etmeden sözlerine kaldığı yerden devam etmeye çalışmışsa da başkan Tahtakılıç'a kürsüden inmesini söylemiştir.[303] Ancak Tahtakılıç ısrarla devam etmeye çalışmış ve sonunda Başkan oturuma on dakika ara verdiğini açıklamıştır.[304]

Tahtakılıç kürsüden inip yerine giderken ortalık birden bire karışmıştır. Halk Partili milletvekillerinden Şeref Uluğ, Tahtakılıç'ın karşısına çıkarak ani bir tokat atmıştır. Tahtakılıç bir an için sendelemiş ancak karşılık olarak Şeref Uluğ'un üzerine hücum etmiştir. Müstakil Demokratlar, DP'liler, Millet Partililer daha ayağa kalkmadan Halk Partililerin hücumuna uğramıştır.[305] Meclis o anda birbirine girmiş gürültülü bir celse yaşanmıştır.[306]

O gün Mecliste gürültülü celse için başka bir gazete şöyle haber yapmıştır. Oturum kapandıktan sonra kürsüden inen Tahtakılıç'ın, hemen o civarda bulunan Uluğ'un önünden geçerken ağır bir söz sarf ettiğini; Uluğ'un ise "Bu sözü kime

[301] TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 365.
[302] TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 366.
[303] TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 367.
[304] TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 368.
[305] **Kudret**, 30 Aralık 1948.
[306] **Kudret**, 30 Aralık 1948 Manşetten haber.

söylüyorsun" dediğini ve Tahtakılıç'ın buna yumrukla cevap verdiğini yazmıştır. Bu hareket karşısında Diyarbakır milletvekillerinin aynı şekilde mukabelede bulunduğunu söylemiştir.[307]

Olaylardan sonra kürsüye Muammer Alakant (DP) gelmiş, Hasan Saka hükümetinin "iki seneden beri bütçe hakkında tezahür eden mevzulara uygun hareket etmediğini" söylemiştir. Daha sonra Emin Sazak (Eskişehir) kürsüye gelerek "aranızda muhalefet yapabilmek için eli sopalı mı olmak gerek" demişse de gürültüler sonunda O da kürsüden inmek zorunda kalmıştır.[308]

3.2. TAHTAKILIÇ'A DİSİPLİN CEZASI

On dakika ara verilen oturum tekrar başlamıştır. Başkan, Tahtakılıç'ın kürsüden söylediği sözün TBMM'nin ekseriyeti tarafından hakaret manasına alındığını ve bunu açıklaması, bundan maksadının ne olduğunu izah etmesi için Başkanlıkça iki defa teklif edildiği halde, izahını yapmadığını söylemiştir.

Tahtakılıç ise: "benim söylediklerim zapta aynen geçmiştir, hiçbir kelimesini tashih etmedim. Başkanlık bunu tetkik eder, ne manada alırsa o manada söyledim" demiştir. Bunun üzerine Başkan oturumu tatil ettiğini, zabıtların hepsini getirttiğini ve okuduğunu ifade ederek, söylenen sözü: "Şimdi anlaşılıyor ki, ekseriyetin...[309] diye tekrar etmiştir.

Tahtakılıç tekrar açıklama yapmak için kürsüye gelmiştir. Biraz konuştuktan sonra ikinci defa şu sözü söylemiştir.

"Ne mümkün zulm ile, bidat ile imha-yı hürriyet,

Çalış idraki kaldır muktedirsen ademiyetten."[310] Tahtakılıç'ın bu son sözü Meclis'te derin bir sessizlik yaratmıştır.[311]

---

[307] **Ulus**, 30 Aralık 1948.
[308] **Ulus**, 30 Aralık 1948.
[309] TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 368.
[310] TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 369.
[311] **Ulus**, 30 Aralık 1948.

Başkan bu sözü ve yukarıda söylediği sözü doğrudan doğruya Meclise bir hakaret telâkki etmiştir. Bundan dolayı İçtüzük hükümlerine göre; Cumhurbaşkanına, Meclis Başkanına, Meclise, Hükümete, hakarette bulunduğunu söylemiştir.[312]

"Bu hareketinden dolayı arkadaşımızın üç birleşim Mecliste bulunmamasını…" oylamaya sunmuş ve oy çokluğu ile kabul edilmiştir."[313]

Daha sonra Ahmet Tahtakılıç meclisi selamlayarak salondan çıkmıştır.

Tahtakılıç sakin adımlarla salonu terk ederken, halk partililerden birisi "güle güle" demiştir. Tahtakılıç arkasına dönmüş ve "o şeref bana aittir" diye mukabelede bulunmuştur.[314]

4. TAHTAKILIÇ'IN TBMM'DEKİ KONUŞMALARI

4.1. EĞİTİM VE ÖĞRETİM HAKKINDAKİ KONUŞMALARI

Özel idareden aylık alan ilkokul öğretmenlerinin kadrolarının Milli Eğitim Bakanlığı teşkilatına alınması hakkındaki Kanun münasebetiyle Ahmet Tahtakılıç görüşlerini belirtmiştir. Konuyla ilgili konuşmasında, demokrat bir devlet kuruluşunda amme faaliyetlerinin iki esas gayesi olduğunu;bunlardan ilkinin, vatandaşın kültür seviyesini yükseltmek, diğerinin ise vatandaşın varlık seviyesini yükseltmek ve onu emniyet altına almak olduğunu söylemiştir.[315]

Daha sonra ilköğretim hizmetini yerine getiren öğretmenlerin maaşlarının Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ödenerek, öğretmenlerin sosyal hayatlarının ve geleceğinin teminat altına alınmasının gerekli olduğunu savunur. Ayrıca vatandaşın ilk tahsili vazifesini de devletin üzerine alarak, hususi idarelerin mali yükünün azaltılması gerektiği[316] yönündeki çalışmanın da başlatılmasını istemiştir.

---

[312] **Ulus**, 30 Aralık 1948.
[313] TBMMZC, D. VIII, C. 14, s. 369.
[314] **Kudret**, 30 Aralık 1948.
[315] TBMMZC, D.VIII., C. 9, s. 115.
[316] TBMMZC, D.VIII., C. 9, s. 116.

Ayrıca Tahtakılıç konuşmasında, Ekrem Oran'ın ileri sürdüğü özel idarelerin mali güçlerini artırmak için, öğretmenlerin kadrosunun umumi muvazeneye alınması yönündeki görüşün yalnız Ekrem Oran tarafından müdafaa edilen bir görüş olduğunu ileri sürer. Devamla ilk tahsilin temini vazifesinin özel idarelere ait bir vazife olmadığını ve umumi muvazene çerçevesinde, yani devlet bünyesinde mütaala edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.[317]

Tahtakılıç, yine mevzu hakkında şimdiye kadar, bu tasarıyla ele alınan ölçüde, konuya el konulmamış olmasını mühim bir hata olarak değerlendirir. Bir taraftan ilk tahsil mecburiyeti hakkında bir kanun çıkaran devletin, diğer taraftan da ilk tahsilden bütün vatandaşları istifade ettirmek işinin mahalli idarelere verilmesinin yanlış olduğunu dile getirir. Çünkü mahalli idarelerin, mali takatsizlikleri yanında kendi takdirleriyle yer yer değişen prensipsiz faaliyetlerine olanak sağlanacağını, dolayısıyla bunun ilk tahsil için uygun olmayacağını söylemiştir.[318]

Son olarak Tahtakılıç, Türkiye'de vatandaşın ilk tahsil ihtiyacını temin etmek işinin devlet vazifesi olduğunu ve ilk tahsilin ana dertlerinden birisi olan ilk tahsil öğretmenlerinin maaşlarının da devlet tarafından teminat altına alınması işinin zaruri olduğunu tekrarlayarak konuşmasını bitirmiştir.[319]

Maarif Teşkilatına dair Kanunun 13. maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun teklifi münasebetiyle görüş bildiren Ahmet Tahtakılıç, başöğretmen ve başöğretmen yardımcılarına yaptırılan ek vazifelerin karşılıksız kalmaması gerektiğini vurgulamıştır.

Konuşmasına devamla onların maaşlarının azlığına değinen Tahtakılıç, öğretmen ve başöğretmen maaşlarının 10 liradan 20 liraya kadar ek vazife ödenekleriyle artırılması gerektiğini ifade etmiştir.[320]

---

[317] TBMMZC, D.VIII., C. 9, s. 116.
[318] TBMMZC, D. VIII, C. 9, s. 117.
[319] TBMMZC, D. VIII, C. 9, s. 118.
[320] TBMMZC, D. VIII, C. 11, s. 479.

Daha sonra konunun münhasıran bir tahsisat meselesi zihniyeti içinde olduğu ileri sürülerek reddedilmesini katiyyen doğru bulmamıştır. Sebebini ise, ek vazifeleri dolayısıyla, Milli Eğitim'de öğretmen ve başöğretmenlere tamamen vazifelerinin harici farklı bir iş yaptırılması olarak açıklamıştır.[321]

Devamla, Baltacıoğlu'nun vermiş olduğu örneğe dayanarak öğretmenlerin bu vazifeleri ferağatle yaptıklarını, onun için öğretmen ve başöğretmenlerin yaptığı bütün ek vazifelerin nazarı itibara alınması gerektiğini vurgulamıştır.

Tahtakılıç meclis kürsüsüne gelen bu konunun, değişik sebeplerle geri çevrilmesinin "talihsiz ve acı" bir karar olduğunun altını çizer.[322] Ayrıca konuşmasında, öğretmenlere, bilhassa ilk mektep öğretmenlerine ait bütün meselelerin şimdiye kadar ihmal edildiğini söylemiştir.

Bu ihmallerin sebebleri üzerinde duran Tahtakılıç, birinci sebep olarak; onların feragatle çalışmalarına, diğerini ise ilk mektep öğretmenlerinin adetlerinin fazla (16 ile 20 bin arasında) olmasına bağlamıştır. [323]

Meclis'in bu meseleyi değişik zaviyeden mütaala ettiğinin altını çizen Tahtakılıç, genel olarak yapılması gereken işin vakit geçirilmeden eğitim gönüllülerinin ek vazifelerinin gözden geçirilmesini, % 100 zam yapılmasa bile % 10-20 ye % 20-40'lara varan bir zam artışının düzenlenmesi gerektiğini savunmuştur.[324]

Bu şekildeki bir uygulamanın meclisin meselenin "manevi ehemmiyetini" kabul ettiğinin, meseleye az da olsa müdrik olduğunun anlaşılacağının; dolayısıyla ilkokullara ait bütün işlerin gözden geçirildiği bu kanun teklifinde onların da "adaletle" düşünüldüğünün ispatı olacağını belirtmiştir.[325]

3803, 4274 ve 4459 sayılı kanunların köy okulu, öğretmen ve sağlık memuru evleri inşa ettirilmesiyle ilgili maddelerinin ve 5012 sayılı kanunun kaldırılması

---

[321] TBMMZC, D. VIII, C. 11, s. 480.
[322] TBMMZC, D. VIII, C. 11, s. 481.
[323] TBMMZC, D. VIII, C. 11, s. 482.
[324] TBMMZC, D. VIII, C. 11, s. 482.
[325] TBMMZC, D. VIII, C. 11, s. 483.

hakkındaki kanun münasebetiyle söz alan Ahmet Tahtakılıç, Türkiye'de kültür ve eğitim konusunda halkın özveri içinde olduğunu; gerek köyde ve gerekse şehirde bulunan (yaşayan) halkın bu konu üzerinde titreyerek durduğunu söyler. Nitekim kasabalarda mahalli imkanlarla (kendi imkanlarıyla) orta mektep binaları yapıldığını, liseler açıldığını ve bunlar için gerekli olan kadro imkanlarının sağlanması (bu binaların eğitim ve öğretime açılması) yönünde hükümete yüzlerce müracaat vakı olduğunu ifade etmiştir.[326]

Konuşmasında devamla köylüye fazlaca maddi külfet yüklendiği, köylünün isteksiz davranmasa bile şehirli vatandaştan bir şey istemeyen devletin köylüden bu denli fedakarlık beklememesi gerektiğini ifade etmiştir. Çünkü köy okulu için köylünün çalışması bakımından tek bir vatandaşın bile en küçük bir isteksizliğinin söz konusu olmadığını belirtmiştir.

Tahtakılıç bu konuda yıllardan beri tatbik edilen uygulamanın meydanda olduğunu ve ancak yanlış olduğunu, Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer'den sual ederek, nasıl Beyoğlu'ndaki bir okulun teneffüshanesi için veya sınıfı için şehirli vatandaştan herhangi bir şey tahsil edilmiyorsa, köy katlanıyor diye hükümetin köylü vatandaşa 30-40 günlük bir mükellefiyet tahmil etmesinin haksızlıktan başka bir şey olmadığını dile getirmiştir.[327]

Son olarak Tahtakılıç, hükümet tarafından, bu hususta yapılan izahatın kafi olmadığını, köyü ve köylüyü telakki etmekte, bir dönüm noktasına erişmek mecburiyetinde olunması gerektiğini savunur. Zihniyet olarak da yapılan işin yanlışlığına dikkat çekerken, köy katlanıyor diye, ona kanunların ve müspet düşüncelerin yüklemediği bir zihniyetle, mükellefiyet yüklemenin hata olduğunu söylemiştir.[328]

---

[326] TBMMZC, D. VIII, C. 11, s. 460.
[327] TBMMZC, D. VIII, C. 11, s. 461.
[328] TBMMZC, D. VIII, C. 11, s. 463.

4459 sayılı Kanunun ikinci maddesinden "Birinci sınıf köy ebeleri, köy sağlık memurlarına merkezleri olan köylerde 3803 sayılı Kanunun 16. maddesi gereğince öğretmenlere yaptırılan evler gibi birer ev yaptırılır" fıkrası çıkarılmıştır."[329]

İdil Biret ve Suna Kan'ın yabancı memleketlere müzik tahsiline gönderilmelerine dair Kanun münaseebetiyle Tahtakılıç sanat kabiliyeti olan müstesna insanları ülkemizde eğitecek imkanların mevcut olmayışından yakınarak;. "Arkadaşlar! Bu müstesna kabiliyetleri bizi memleket dışında yetiştirmeye sevkeden sebep; memleket içinde bunları yetiştirmeye müsait vasıtanın bulunmamasıdır."[330] demiştir.

Ayrıca yurt dışından eğitim alıp da geriye memlekete dönen tahsilli, alanında söz sahibi kişilerin, ülkemizde değerlendirilemediğinin, neden bu kişilerin değerlendirilip memleket için faydalı bir iş yapılmadığının altını çizer. Bu şahsiyetlerin sonraki nesillerin kendileri gibi yetişmesine olanak sağlamaları gerektiğini, bunun bir nevi "Milli Mesele" olduğunu, bu şekilde mecburiyet telakki edilmesi gerektiğini şöyle vurgulamıştır:

"Ben Milli Eğitim Komisyonu'nun sözcüsünün temennisini bu istidatlar yetiştikten sonra kendisinden sonra gelecek istidatların yetişmesi için memlekette sanat vasıtası teşkil etmeleri için kendilerine mecburiyet telkinini, memleketimiz ihtiyacı olan bir fikrin telkini manasına anlıyorum."[331]

Milli Eğitim Komisyonu Sözcüsü Suud Kemal Yetkin: "Bütçe Komisyonunun maddesinde tahsillerini başarı ile bitirip yurda döndükleri zaman mecburi hizmet ile yükümlü tutulmazlar diye bir hüküm konulmuştur. Hâlbuki bilakis bunlar yükümlü tutulmalıdırlar. Bunların yükümlü tutulmaları demek; herhangi bir mektepte musiki öğretmenliği yapmak değildir, arz ettiğim gibi kabiliyeti ile mütenasip olan konservatuarda veyahut Devlet operasında bir vazife alırlar" diyerek takrir sunar.[332]

---

[329] TBMMZC, D. VIII, C. 11, s. 471.
[330] TBMMZC, D. VIII, C. 12, s. 928.
[331] TBMMZC, D. VIII, C. 12, s. 929.
[332] TBMMZC, D. VIII, C. 12, s. 929.

Daha sonra Tahtakılıç, geçmiş yıllarda, dışarıda tahsil görmüş şimdilerde edebiyatı okunan, "mefkureci muallim" diye anılan yazar sınıfı gibi bu sanatı tahsil edenlerin kendi "şahsi inkişafını behemahal" yabancı memleketlerde aramalarının, yeni yeni bir takım sanat eserleri ortaya koymaya çalışmalarının yanlış olacağını söyler. Bizzat kendi öz vatanına faydalı olmak ve burada kendileri gibi milli benliği oluşmuş, seçkin eleman yetiştirmeye çalışmalarına ve bu imkanı bulamazlarsa yaratmaya çalışmakla memleket için faydalı olunacağını savunmuştur.

Bu şekildeki bir davranış ile, ülke içinden çıkan dehaların, dönüp gelip kendileri gibi memleket içinde dehalar yetiştirmesini sağlamanın, ne sanatta bir kısırlık yaratacağını, ne de istidat ufuklarındaki serbesti temennisinden uzaklaşmış olacağını ifade etmiştir.[333]

Önerge tekrar okutulup oylamaya geçilir. Oylama sonucu önerge kabul edilir.[334]

Siyasal Bilgiler Okulu'nun Siyasal Bilgiler Fakültesi adı ile Ankara Üniversitesine katılmasına dair olan kanun münasebetiyle söz alan Tahtakılıç, Siyasal Bilgiler Okulu'nun, fakülte olarak Ankara Üniversitesi'ne katılmasının hayırlı olacağını fakat bazı konularda endişelerinin olduğunu dile getirir. Bu endişeleri ise irfan ve kültür müesseseleri olan bu gibi yerlerin ananeleriyle yaşadığını ve kendilerine mahsus hususiyetlerinin olduğunu, ancak bu özelliklerini muhafaza ettikleri müddetçe memleketin içtimai bünyesine faydalı olacağını; aksi halde vazifelerini icra edemeyeceği konusunda endişe duyduğunu belirmiştir.[335]

Daha sonra Tahtakılıç, Mülkiye Mektebi diye tarihimize girmiş ve memleketimizin gerek ilim hayatında ve gerekse idari hayatında birçok faydalı elemanlar yetiştiren değişik yönleriyle "hayırlı vazifeler" görmüş olan bu yüksek okulun, bir fakülte haline getirilmesinin ve muhtar üniversite camiası altına alınmasının, hayırlı olacağı kanaatindedir.

---

[333] TBMMZC, D. VIII, C. 12, s. 930.
[334] TBMMZC, D. VIII, C. 12. s.930.
[335] TBMMZC, D. VIII, C. 25, s.843.

Başka endişelerinin de olduğundan bahisle Tahtakılıç, kanunun asıl mühim tarafının, yine kanun çıkıncaya kadar, Mülkiye'nin hususiyetini teşkil eden, "müsabakalı (sınavla) öğrenci alınması, yatılı hüviyetini muhafaza etmesi ve bunun yanında da memleketin köycülük mevzuunu ele alması" bakımından ne dereceye kadar memleket bünyesine uygun düşeceği hususunda endişesi olduğunu söyler. Çünkü bu fakültelerde yıllardır köycülük mevzuu, şehircilik ve iskan namıyle tesis edilmiş, ehemmiyetli bir yer işgal etmiştir.[336] Bundan sonrada bu konumunu devam ettirmesini arzuladığını vurgulamıştır.

Tahtakılıç özellikle burada kültür hüviyetinin mihverini, ekonomik ve sosyal meseleler teşkil eder diyerek "Mülkiye Mektebi en ziyade mahalli meselelerimizi, ilim metotları ile tetkik etmek hususunda haiz olduğu ananelerin hüviyetini bundan sonrada yaşatmak mecburiyetindedir."[337] şeklinde mülkiye mektebinin görevini açıklamıştır.

Tahtakılıç, sözlerine devamla Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden çıkan gençlerin memleketin sosyal ve iktisadi konularına daha vakıf bir şekilde olacağını belirterek şöyle devam eder: "Bugün köy realitemiz gerek ihtiva ettiği nüfus bakımından, gerek iskan şartları bakımından ve gerekse memleketimizin ekonomik bünyesinde ihtiva ettiği, taşıdığı kemmiyet ve keyfiyet bakımından ele alınıp işlenmeye muhtaç bir konudur." Dolayısıyla Siyasal Bilgiler Okulu, fakülte haline geldikten ve en yeni ilmi metodlarla, ders işlemeye başladıktan ve memleketin istikbali bakımından daha esaslı tatbikata tabi tutulduktan sonra buralardan mezun olacak gençlerin memleketin hukuki bünyesini daha iyi kavramış olacağını, konuya daha vakıf olacağını ümit ettiğini söylemiştir.[338]

Siyasal Bilgiler Fakültesinden memleketin birçok şeyler beklediğini öncelikle Fakültenin iç şartlarını, mesela imtihan şartlarını memleketin bünyesine göre ıslah etmesi gerektiğini söylemiştir. Bu memlekette bin bir güçlükle okuyan gençleri,

---

[336] TBMMZC, D. VIII, C. 25, s.844.
[337] TBMMZC, D. VIII, C. 25, s.844.
[338] TBMMZC, D. VIII., C. 25 s.845.

isabetli bir imtihan rejimine tabi tuttuk diye bir fikir dermeyan etmeye imkân yoktur. Yönetmelikler yapılırken, kendisine ait bu iç meselelerini memleket şartlarına uygun talimatnamelere bağlamak suretiyle yapmalıdır" diye konuşmasını bitirmiştir.[339]

Siyasal Bilgiler Okulu'nun Siyasal Bilgiler Fakültesi adıyla Ankara Üniversitesi'ne katılması hakkında kanun:

MADDE 1. – Teşkilatı 2777 ve 4916 sayılı kanunlarla belirtilmiş olan Siyasal Bilgiler Okulu "İdari İlimler", "Dış Münasebetler", "Maliye", "İskan ve Şehirclik" adlarıyla başlıca dört enstitüyü de ihtiva etmek kendi bünyesinde mecburi yabancı dil kurlarıyla kendine mahsus yatılı öğrenci yurdu bulunmak ve her yıl müsabaka ile devlet hesabına en az kırk burslu öğrenci alınmak ve Mülkiye Mektebi adıyla kuruluşundan bu güne kadar devam eden tesis gayeleri mahfuz kalmak ve bu şartlar altında 4936 sayılı Kanun hükümlerine göre yönetilmek üzere "Siyasal Bilgiler Fakültesi" adıyla Ankara Üniversitesi'ne katılmıştır.[340]

MADDE 2. – Ankara Üniversitesi kuruluşu hakkındaki 06.08.1948 tarihli ve 5239 sayılı Kanuna bağlı 1 ve 2 sayılı cetvellerde Siyasal Bilgiler Fakültesi başlığı adı altında ilişik 1 ve 2 sayılı cetvellerde yazılı kadrolar eklenmiştir.[341]

Hacettepe Üniversitesi kurulması hakkında kanun tasarısı münasebetiyle söz alan Ahmet Tahtakılıç, üniversitelerden ziyade üniversitelerde yetişen insan unsuru üzerinde durulması gerektiğine inanmıştır. Üniversitelerde 'araştırıcı ve bilimsel çalışmaların' önemli olduğunu; fakat öncelikle insan unsuruna, insana değer vermek anlayışında bir hususa dikkat çekmek için 'Hacettepe müessesesinin doğuş ve kuruluşundaki hatayı' arz etmek için söz aldığını ifade etmiştir.

Türkiye'de gerek devletin gerekse vatandaşın; "müesseselerine sahip" çıkan özelliğinin olmadığını, bu özellik Türkiye'de bulunursa, yani insan unsuruna değer verip de bir üniversite kurulmasının, bir fakülte kurulmasının memleket için gerekli

[339] TBMMZC, D. VIII., C. 25 s.846.
[340] TBMMZC, D. VIII., C. 25, s.847. Madde kanunlaşmıştır.
[341] TBMMZC, D. VIII, C. 25, s.848 . Madde kanunlaşmıştır.

olduğu ehemmiyetine inanmış ve ona sahip çıkmış unsurlar bulundukça, o müessesenin sürekliliğinin sağlanmış olacağını vurgulamıştır.[342]

Doğu Anadolu'dan örnek veren Tahtakılıç, orada bulunan Erzurum Üniversitesi'nin, doğu hayvancılığının en büyük problemlerini dahi halledecek durumda olduğu; fakat maalesef Erzurum'da Atatürk Üniversitesi'ne sahip çıkacak elemanların yetiştirilememesinin üzücü olduğunun altını çizmiştir.

Hacettepe Üniversitesi kurulmasıyla problemin ortadan kalkmayacağını söyleyen Tahtakılıç, esas olan üniversitelere "davanın sahibi" denilen araştırmacıların sahip çıkması gerektiğini, yine dava sahiplerinin (araştırmacıların), dünyanın nereden gelip nereye gittiğini bilmelerinin yanında, yaptıkları ilmi çalışmalar ile araştırmalarını bilimsel bir yöne ulaştırabildikleri takdirde, başarının o zaman, gerçekleşeceğine dikkat çekmiştir.[343]

Araştırmanın insanla yapılacağını söyleyen Tahtakılıç, 'zihniyet değişikliği ile kadro kanunu yapılmasıyla', istenilen seviyede bir başarıdan söz edilemeyeceğini; önemli olan şartların hazırlanması değil, bir 'üniversiteye sahip çıkacak elemanların' bulunması gerektiğini vurgulamış; bunun için meselenin manevi şartları, insan şartları üzerinde durulması gerektiğinin, aksi takdirde üniversitelerin gelişmesinden söz edilemeyeceğinin altını çizmiştir."[344]

Devamla "falan yerde üniversite açabilirsiniz, falan yerde araştırma yapabilirsiniz, fakat sahibini bulmak gerekir. Onun için üniversitelerimizin çalışma metotlarını ve ileriye doğru inkişaflarını, yeni açılacak laboratuvarlarını veya araştırma enstitülerini meydana getirirken insan unsuruna değer vermek mecburiyetindeyiz."[345] demiştir.

Daha sonra Tahtakılıç, Türkiye'nin gelişmesini ve çağdaş bir yapıya kavuşmasını, yapılacak araştırmaların sağlıklı ve ileri düzeyde olmasına, yetiştirilen

---

[342] MMTD, D. II, T. II, C. 18, s. 601.
[343] MMTD, D. II, T. II, C. 18, s 602.
[344] MMTD, D. II, T. II., C. 18, s 603.
[345] MMTD, D. II, T. II., C. 18, s 604.

insanların ileriye ışık tutmasına bağlamış; "üniversitelerde memleketi aydınlatıcı araştırmalar yapılması demek, Türkiye'nin meselelere bilimsel açıdan yaklaşıldığı, yirminci asrın metotlarına göre çalışmalar yapıldığı anlamına gelir"[346] demiştir.

Son olarak, üniversitelerin insan yetiştirirken gelecek nesillere ışık tutacak zihniyette çalışması gerektiğine değinen Tahtakılıç, Türkiye'deki üniversitelerin hem metot bakımından, hem de müesseselerin davalarına sahip çıkmaları bakımından yeniden bir çalışma devresine girmek mecburiyetinde olduğunun da gerekliliğini vurgulamıştır.[347]

Trabzon İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinin açılışı ve bu eğitim kuruluşunun kadro kanunu teklifi münasebetiyle söz alan Tahtakılıç, memleketin her köşesinde eğitim kurumlarının açılmasını, mesleki alanda ihtiyaç olan yetişmiş elemanların çoğalmasını, ekonomik olarak mesleki iş sahasının genişlemesini, memleket için doğru bir hareket, iyi bir kalkınma hamlesi olarak değerlendirir. Yalnız hükümetin eğitim politikasında, gerçekçi ve bugünü yarını kapsayan bir çizgi çizmesi gerektiğini belirterek, iktisadi ve ticari ilimler akademilerinin açılmasındaki kolaylığa yönelmelerini eleştirerek "Bir amfiteatrda, tıpkı meclisimizde olduğu gibi, konferanslar vermek suretiyle ders gören elemanlardan, 20. yüzyıl Türkiye'sinde bir şey beklemenin" anlamsız olduğunu söylemiştir.

Tahtakılıç, Türk insanını gelecek yıllarda dünya ilişkileri içerisinde ekonomik bilgilere sahip, yurt içinde gereğince verimli, başarılı girişimlerde bulunabilecek; yurt dışında ise ekonomik ve ticari konularda memlekete sahip çıkacak, memleketi temsil edecek eleman yetiştirilmesi konusunda başarı sağlandığını söylemenin, mümkün olmadığını belirtmiştir.[348]

Ayrıca Tahtakılıç, memlekette lise mezunu belli bir işi yapabilecek sayısız eleman yetiştirmenin yanlış olduğu görüşü içindedir.

---

[346] MMTD, D. II, T. II., C. 18, s 604.
[347] MMTD, D. II, T. II., C. 18,s 603. Teklif oylamaya sunularak kanunlaşmıştır.
[348] CSTD, T. 17, C. 38, s. 60.

Yine sayısız ortaokul açıp da buradan ortaokul seviyesindeki bir kültür düzeyi düşük eleman yetişip, sonra bunları değişik mesleklere yöneltecek eğitim alanları açılmadığı için memlekette işe yaramayan mesleksiz insanların ileride memlekete zarar getireceği görüşündedir.

Daha sonra hükümetle paylaşmış olduğu problemleri aşacak gayretler içerisinde, geleceğe ait planlar yapması gerektiğini belirten Tahtakılıç, İzmir'de Ekonomi-Ticaret okulunun bulunduğunu, bu okulun ananesini tamamlamış, eksiği olmayan bir okul olduğunu söyler. Fakat enteresan bir durum olarak, bu okuldan, ne iç ne de dış ticarette aktif rol oynayabilecek tek bir eleman yetişmediğini; okulda, doğru dürüst bir eğitim yapılmadığını savunmuştur.[349]

Bu kanunla bu yönde bir çalışma başlatıldığını, dolayısıyla bu kanunu desteklediğini söyleyen Tahtakılıç, sonraki kanun tekliflerinde, mesleki eğitim noktasında Türkiye'yi kapsayan bir plan fikrinin ortaya konulması gerektiğini savunur. Böylece gelecek kuşakların yaşamın her safhasında memlekete faydalı olabilecek, kendisi için, aktif bir meslek edinebilecek bir eğitime tabi tutulması konusunda eksikliklerin giderilmesi için çalışmaların bir an önce yapılmasını dileyerek konuşmasını bitirmiştir.[350]

Karadeniz Teknik Üniversitesi adıyla Trabzon'da bir üniversite kurulmasına ilişkin 6594 sayılı kanunda değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi münasebetiyle Ahmet Tahtakılıç, devlet ölçüsünde ve üniversal bir kuruluş nasıl meydana gelir diye, kalıplaşmış bir zihniyet içinde bilimsel araştırmalardan uzak, günlük 'siyasi havaya' göre üniversite kurmanın kargaşa yaratacağını savunur. Artık bu kanunla birlikte sabahleyin kalktık, akşama üniversite kurduk demekle bir üniversitenin kurulamayacağı görüşündedir.[351]

Daha sonra sözlerini üniversitenin bütün ortamı hazırlanmadıkça, üniversitenin kadrosu hazırlanmadıkça, kurdum demekle, hiçbir zaman üniversal netice

---

[349] CSTD, T. 17, C. 38, s. 60.
[350] CSTD, T. 17, C. 38, s. 61. Teklifin kanunlaştığı görülmüştür.
[351] CSTD, T. 18, C. 39, s. 528.

alınamayacağını, dolayısıyla bu kanunun çıkmasında da bir sakınca görmediğini ifade etmiştir.

Üniversite kurmanın ciddi bir iş olduğunu söyleyen Tahtakılıç, Komisyon Başkanı ve konuyla ilgili bakana hitaben, üniversite kurmayı, Türkiye ölçüsünde ciddi bir prensibe (yerel şartların hazırlanması noktasından, eğitim metotları noktasından ve rektörlerin süresi noktasından) bağlamak gerektiğine dikkat çekmiştir.[352]

Hacettepe Üniversitesi kanununda, rektörlük kuruluşu zaruri olarak uzun süreye bağlandığı halde, diğer üniversitelerde (Karadeniz Teknik Üniversitesi gibi) Rektörün süresinin iki sene olduğunu, iki senede bir rektörün bir Üniversitenin gerçeklerini kavramasının mümkün olmadığı görüşündedir.[353]

4.2. EKONOMİ VE MALİYE İLGİLİ KONUŞMALARI

4.2.1. Ekonomi Hakkında Konuşmaları

Servet beyannamelerinin iadesi ve yeni servet beyannameleri alınması hakkında Kanun münasebetiyle Ahmet Tahtakılıç, Türkiye'nin gelir vergisi ve beyanname sistemine girmesiyle vatandaşın kendi kendisini kontrol edecek bir programa adım atıldığını belirtir. Ayrıca bu şekildeki bir programla memleketin "halk zihniyeti, demokrasisi" içinde olduğunu kabul ederek, memlekette "servet düşmanlığı"[354] gibi bir kavramın olmadığı görüşünün ortaya çıktığını belirtmiştir.

Türkiye parlamentosunda, 'beyanname yalnız kontrol vasıtası olacaktır' sözüne bağlı kalınarak vatandaşın beyanı esas kabul edilip vatandaşın sözüne itibar edilmesi gerektiğini, dolayısıyla vatandaş beyannamesini versin, vergisini de ona göre tahakkuk ettirsin görüşünün hasıl olduğunu söylemiştir.[355]

---

[352] CSTD, T. 18, C. 39, s. 529.
[353] CSTD, T. 18, C. 39, s. 529.
[354] MMTD, D. I, T. II., C. 10, s. 372.
[355] MMTD, D. I, T. II., C. 10, s. 373.

Daha sonra Tahtakılıç, vergi toplamada hareket noktasının, vatandaş olduğu, kontrol noktasının ise devlet olduğunu ifade ederek şöyle devam etmiştir: "Biz Türkiye'de yalnız vatandaşın aleyhinde olanlara bakarız. Vatandaşın lehinde olmasını, vatandaşın beyanına göre muamele yapılmasını, vatandaşın kendi kendine kontrol etmesini temin etmek istiyoruz. Hareket noktamız budur." [356] demiştir.

Tahtakılıç burada bir örnek vererek: 'Londra'da kızına piyango bileti alan Cahit Tanyol ismindeki bir şahsın, bilet aldığı yerden fatura aldığını söyler. Fakat Türkiye'ye geldiğinde "bu faturayı Londra ticaret odasına tasdik ettir" derler. Londra Ticaret odasına gider orada adama: 'siz malı, bu adamdan mı aldınız ?', diye sorarlar, Adam da evet deyince, o halde bunu satan, kendisi tasdik etmiştir, biz bunu araştırmayız, altını mühürleriz dava biter." derler.[357] (Yukarıdaki örnekte vatandaşın beyanının esas olduğu anlatılmıştır.)

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı uygulanması esaslarına dair kanun tasarısı münasebetiyle Tahtakılıç, bu kanun tasarısının başvekâlet özel kaleminde hazırlanmış, maddeleri anayasaya aykırıyken anayasa komisyonunda düzeltilmiş bir kanun olduğunu belirtmiştir. Kanunun icra disiplininin olmadığını ve bütün vekâletleri birbiri ile ahenkli çalıştıracak şekilde takipçisinin bulunmadığını söylemiştir. Ayrıca kanunla başvekâlete özel selahiyetler tanındığını dile getirmiştir.

Tahtakılıç, Türkiye Devleti içerisinde görev yapan hükümetlerin aklına estiğini yapmasının, memleketimize zarar vermiş olduğunu ve halkı perişan ettiğini belirtir. Daha sonra bir örnek vererek, geçmişte zaman içersinde bu memlekette Ticaret Ofislerinin kurulduğunu, bunlara çokça kadrolar tahsis edilip, yüksek ücretlerle malzeme alındığını dile getirir. Erzurum'da da böyle bir ofis bürosunun açıldığını, oraya birçok memur atandığını ve lüks matbuat alındığını söyler. Fakat daha sonra o matbuatın atılmış, memurları dağıtılmış ve mıntıkanın da ticaret müdürlüğü haline geldiğini, ticaret ofisinin ise atıl bir vaziyete bırakıldığını"[358] belirtmiştir.

---

[356] MMTD, D. II, T. I., C. 10, s. 374.
[357] MMTD, D. II, T. I., C. 10, s. 375.
[358] MMTD, D. II, T. II, C. 21, s. 213.

Daha sonra Tahtakılıç, Başbakanlığın kendisine bağlı bakanları çalıştırmak ve kanunlar yapmak yerine, başvekâletin sabahtan akşama kadar uyduruk bir şekilde çalışmasına ve teşkilat kurmak için mukaveleli memur istihdam etmesine karşı çıkmıştır. Personel rejiminde de hata olduğunu, devlet hizmetlerinde değişik haklarla, değişik vecibelerle sözleşmeli memur kullanmanın, devlete yarardan çok zarar getireceği görüşündedir. Bu kanunda ise bu şekilde memur istihdamına karşı çıkılmaktadır. Onun için kanunun bu şekil maddelerinin desteklenmesi gerektiğini uygun görmüştür.[359]

Yine mecliste bir kanun görüşülürken, o kanunla ilgili vekillerin bulunmamasını ise eleştirir. Planın uygulama aşamasında bir takım "müşavirliklerin kurulacağının, mühendislerin kullanılacağının" adının geçtiğini söylerken; bunun için ne yapılması gerekiyorsa şartların meclisce uyarlanması gerektiğini açıklamıştır.[360]

Tahtakılıç, Meclis'in disiplinli hareket ettiği taktirde bir çok meseleye çözüm getireceği kanaatindedir. Bu kalkınma planında müstesna kanunlar gibi hareket edildiğini, müstesna kanunların normal kanunlar sistemi haline geldiğini söyleyerek, böyle düzenle devlet işlerinin yürümesinin mümkün olmayacağı görüşündedir.[361]

Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonunun Etibank hakkındaki raporu münasebetiyle Tahtakılıç, kanunun müzakere usulüyle ilgili bir sorun olduğunu belirterek aleyhte söz almıştır. Kamu İktisadi Teşekküllerinin detay müzakeresinin kanunda da belirtildiği gibi bir komisyon tarafından yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Komisyonun da bu işi TBMM namına yapacağını belirtmiştir. Ayrıca mecliste detay müzakerelerinin yapılması güçlüğünün göz önüne alınmadığını belirterek sözlerine şöyle devam etmiştir:

"Buradaki müzakereler millet namına tasarrufun ve umumi politikanın tayininin parlamentoya ait olması noktasında cereyan etmelidir. Yoksa tıpkı

[359] MMTD, D. II, T. II, C. 21, s. 244.
[360] MMTD, D. II, T. II, C. 21, s. 245.
[361] MMTD, D. II, T. II, C. 21, s. 245.

komisyonda olduğu gibi detaylara girecek bir müzakere açılırsa, rakamlarını tetkik etmemize imkân yoktur."[362]

Tahtakılıç, devamla iki konuya daha dikkat çekmiştir. Birincisi Kamu İktisadi Teşekkülleri millet malı olduğu için, millet meclisinin son kararı verme noktasında hukukilik temin etmesi, ikincisi de Kamu İktisadi Teşekkülleri'nin umum politikası hakkında milletvekillerinin fikir beyan etmesi dir.[363]

İktisadi Devlet Teşekkülleri ve İştirakler hakkındaki kanun tasarısı ve 3460 sayılı kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında Tahtakılıç, kanun teklifinin aleyhinde konuşmak için söz almıştır. Hatta memleketin iktisadi hayatında oynadığı rol bakımından, çok ehemmiyetli gördüğü bu kanunun ivedilikle ve öncelikle müzakere edilmesinde isabet olmadığını, meclisin ekseriyetinin bulunmadığı bir anda böyle bir kanunun müzakerelerine başlanmasını, memleket şartlarına uygun bulmadığını dile getirmiştir.[364]

Tahtakılıç, her devrin ekonomik politikası tetkik edilirken bazı birimlerin o anda öne çıktığını, bu dönemde de ekonomik politikada, planlamanın, reformun ve organizasyon kelimelerinin öne çıktığını ileri sürerek, ekonominin ise bu konulara iyi bağlanması gerektiğini belirtmiştir. Devlet ancak bu sayede ekonomisine istikamet verebilir der. Yine devlet bu iktisadi teşebbüsler sayesinde, önüne gelen 40 milyar gibi bir paranın yatırımlara dönüşmesine istikamet verecek, onlardan kar elde edebilecek, iktisadi, hatta yeni tesislerin kurulmasına imkân verecek bir kanun olduğunu ve bunun da planlama ve organizasyonla elde edileceğini savunmuştur.[365]

Tahtakılıç, aynı kanun müzakerelerinde, bir konuya daha dikkat çekerek, kanunun sakıncası üzerinde durmuş. O da şudur ki; "İktisadi Devlet Teşekküllerinin, Genel Müdürlerinin aynı zamanda Yönetim Kurulu Başkanı olması meselesidir. Tahtakılıç'a göre temsil ile idare ayrı ayrı mevzulardır. Gerek umumi ticaret kuralları

---

[362] MMTD, D. II, T. II, C. 12, s. 4.
[363] MMTD, D. II, T. II, C. 12, s. 5.
[364] MMTD, D. I, T. II, C. 19, s. 349.
[365] MMTD, D. I, T. II, C. 19, s. 398.

gereği, gerekse Anayasanın kabul ettiği esaslar gereği, genel müdürün, yönetim kurulu başkanı olması doğru değildir görüşünü savunmuştur.[366]

Devletçe işletilecek madenler hakkında kanun tasarısı münasebetiyle Tahtakılıç, kanun metninin lehinde konuşmak üzere kürsüye gelmiştir. O'na göre bu tasarı, doğal varlıklar için, bir memleketin ekonomisi için, gelecek kuşakların refahı için, memleketin sanayileşmesi için oldukça önemlidir. Tasarıda dikkat çeken, önemli olan tarafın gelecek kuşakları da yakından ilgilendirmesidir.

Tasarının hukuksal açıdan bir sorun taşımadığını savunan Tahtakılıç, ayrıca tasarının Türk Anayasası'na, Türk Anayasası'nın ilkelerine aykırı bir tarafının bulunmadığı da söylemiştir.

Bir memleketin yeraltı zenginliklerini ancak devlet işletmelidir görüşünde olan Tahtakılıç, temel prensip olarak bu şekilde olmasını savunurken, kanunda eksik bir tarafın bulunduğuna dikkat çekmiştir. Eksikliğin ise, madenlerin devletçe işletilmesinin yanında, özel teşebbüs tarafından devletle birlikte ortaklık halinde ya da doğrudan doğruya özel teşebbüs olarak işletilmesi gerektiğini savunumuş. Özel teşebbüse işletme fırsatı tanınırken de milli varlığımızın temel prensip ilkelerine aykırı olmamak, O'nu bozmamak kaydıyla düzenlenebilecek bir durum olduğunu söylemiştir.[367]

Konuşmasının devamında, dünyadaki toplumların kalkınmalarının sebebini; yeraltı ürünlerini ve kaynaklarını toplumsal ve ulusal amaçla, iyi değerlendirmeye bağlarken yapılan bu çalışmayı çağın tekniğine en uygun şekilde işletmek suretiyle modern ve müreffeh devletler seviyesine ulaşılabileceğini savunmuştur.

Hükümetin bu tasarısıyla, memleket için isabetli bir kanun tasarısı gündeme getirdiğini, bundan başka (memleket için) daha isabetli kanun tasarıları gündeme getirebileceğini, konusu ne olursa olsun, gerek memleketin topraklarının korunmasının gerekse taşocaklarını ilgilendiren bir tasarı olmasının bile isabetli bir yaklaşım olacağını belirtmiştir.

---

[366] MMTD, D. I, T. II, C. 19, s. 557.
[367] CSTD, T. 17, C. 38, s. 485.

Tahtakılıç'a göre; eğer hükümet, bu tasarının kapsamını genişleterek, madenlerin işletilmesinde, teknik araç ve gereçlerini sağlıklı bir şekilde oluşturur, iyi işletmeye doğru yönelirse ve uygulamayı daha geniş alanlara taşırsa daha iyi bir atılım yapacağına dikkat çekmiştir.

Konuşmasında devamla, Türk milletinin, ulusal varlığının temelinde, zengin kaynakların ve yeraltı servetlerinin olduğunu dile getirir. Türkiye'nin, dünya devletleriyle rekabetinin gerçekleşmesinin, ekonomide yükselmesinin ve döviz açıklarının kapanmasının, ancak yeraltı zenginliklerinin çağdaş bilim düzeyinde işletilmesiyle ve modern düzeye getirilmesiyle mümkün olacağı görüşündedir.[368]

Tahtakılıç, konuşmasında sömürgeciliğe de değinerek, sömürgeciliğin; kalkınmış, refah seviyesini yakalamış milletlerin, yeraltı zenginliklerini tükettikleri için, bir arayış içerisine girerek, çevresindeki uluslara yöneldiklerinden, eksiklerini o milletlerin kaynaklarından karşılamak isteğinden ortaya çıktığını savunur. Afrika'da ve kalkınmada geri kalmış muhtelif milletlerin topraklarında, güç yarışlarının bu sebeplerle başladığını, hatta memleketimizde de yabancıların bir takım fırsatlar kollamasının, (zihniyet olarak) Türkiye'yi yeraltı kaynakları bakımından bakir konumda görmelerinden kaynaklandığı görüşündedir.[369]

Tahtakılıç, şimdiye kadar yabancıların ve özel teşebbüsün imtiyaz almak veya anlaşma yapmak suretiyle Türkiye'nin yeraltı servetlerini (zenginliklerini), teknik olarak, fenni usullerle istihsal edip Türk milli servetine bir şeyler katanları tebrik ettiğini belirtmiştir. Bugüne kadar özel sektörün yaptıklarının yeterli olduğunu, bugünden sonra devletin onları da mağdur etmeden işletmeyi kendi üzerine alması gerektiğini vurgulamıştır.[370]

---

[368] CSTD, T. 17, C. 38, s. 486.
[369] CSTD, T. 17, C. 38, s. 487.
[370] CSTD, T. 17, C. 38, s. 488.

Türkiye'nin kömür rezervi yönünden yüksek nitelik ve zenginliğe sahip olduğunu, devletin de bunu iyi değerlendirip, en yüksek düzeyde işletmesi gerektiğini söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.[371]

Devletçe işletilecek madenler hakkında kanun tasarısının Millet Meclisince kabul edilen metni ve Cumhuriyet Senatosu mali ve iktisadi işler ve komisyon raporları kanun teklifi kabul edilmiştir.[372]

Tahtakılıç, Cumhuriyet Senatosu Ankara üyesi İbrahim Öztürk ve arkadaşlarının ekonomimizin bugünkü durumu hakkında bir genel görüşme açılmasına dair önergeleri münasebetiyle söz almıştır. Üzerinde duracağı konuları öncelikle belli bir sıra dâhilinde arz edeceğini açıklayarak söze başlamıştır. İlk önce Senatonun memleketin içinde bulunduğu nazik dönemde, ekonominin durumunu konuşmak üzere ittifak halinde bir araya gelerek toplanmasından duyduğu memnuniyeti ifade eder. Memleketin ekonomik olarak ciddi problemler yaşadığını, milletin zor şartlar altında bulunduğunu belirterek ilk önceki problemin zamlar ve kur ayarlaması (değer düşürme) olduğunu söylemiştir.[373]

Tahtakılıç Millet Meclisinde ortaya çıkan ana görüşün, memleketin ekonomik imkânlarının ele alınması, bunların memleket yararına nasıl kullanılması gerektiği üzerinde yeni fikirler üretilmesi, bu iş için kurumların yetkilendirilmesi, yetki verilen kurumların da bunlar tarafından kontrol edilmesinin gerekliliği olduğunu belirtmiştir. Bugün burada bütün grupların bu önergenin önemine binaen toplanmasını, yarar sağlayıcı bir iş olarak takdir etmiştir. Ayrıca dönem itibariyle MC modeli hükümetler devrinin başlangıç dönemi olduğunu belirtmiştir. Memleketin önemli meselelerine yönelik alınan tedbirlerin ne derece yerine getirilip getirilmediğinin de Millet Meclisince sorgulanmasını talep etmiştir. O dönemde MC modeli içinde yer alan

[371] CSTD, T. 17, C. 38, s. 486–487.
[372] CSTD, T. 17, C. 38 s. 489.
[373] CSTD, T. 17, C. 34, s. 264.

partiler AP- MSP- MHP- CGP'dir. Bu koalisyon hükümetinin Başbakanı Süleyman Demirel'dir.[374]

Daha sonra hükümetin çelişkili davranışlar içinde olduğunu, enflasyonu düşüreceğinden, hür ve demokratik bir rejim içinde planlı ve dengeli çalışacağından söz eden hükümetin, memlekette enflasyonun önüne geçemediğinin altını çizer. Merkez Bankası çeklerinin zamanında ödenemediğini, iç ve dış borçlanmanın had safhaya ulaştığını, sosyal ve siyasal istikrarsızlığın devam ettiğini, hükümetin vaatleri içinde bile tezatlığın olduğunu hatırlatır.[375]

Konuşmasına Adalet Partili vekillere yüklenerek devam eden Tahtakılıç, halkın pahalılıktan kıvrandığını, yoksulluk altında ezildiğini dile getirmiştir. Enflasyonun varlığını kabul eden hükümetin buna çare bulamayıp, sonra da Türkiye'nin tabiatında enflasyonun var olduğunu, kimsenin bunu inkâr edemeyeceğini söylediğinin altını çizerek sorunun bir an önce çözümlenmesi gerektiğini belirtmiştir. [376]

Daha önce küçük memuru vergiden kurtaracağını söyleyip nutuk atan hükümetin bugün bu işleri tersine döndürdüğünü, her şeyin aksi istikamete doğru gittiğini belirtir. Memleketin ekonomik olarak, bunalımın eşiğinde olduğunu, bunun sorumlularının aranması gerektiğini söyleyerek şöyle devam eder:

"Parlamento bunu aramazsa, evvela mesuliyet parlamentoda ve parlamenterlerdedir. Fakat hükümetin mesuliyeti var da, biz geçmişte bu memlekete hizmet ettik diye bunu, bugünkü sorumluluğu ortadan kaldırmak istiyorsa, bu parlamentoya karşı yanlış bir davranış olur."[377] diyerek suçun hükümette olduğunu, parlamentonun bugün toplanarak görevini yerine getirdiğini savunmuştur.

Merkez Bankası mevzuatını toplayan bir kitapta, 04.02.1974 tarihli zabıtta zamanın başbakanı Süleyman Demirel'in sözü olarak geçen "Merkez Bankası bir memleketin iktisadi hayatında kalp mesabesindedir" sözüne katıldığını, fakat Merkez

[374] CSTD, T. 17, C. 34, s. 264.
[375] CSTD, T. 17, C. 34, s. 264.
[376] CSTD, T. 17, C. 34, s. 265.
[377] CSTD, T. 17, C. 34, s. 265.

Bankasının çeklerini ödeyemeyecek seviyeye gelmesinin sebebinin hükümet olduğunu ifade eder. Merkez Bankası Kanununun 4. maddesi şöyledir: "Bankanın temel görevleri (C) paragrafı: Hükümetle müştereken milli paranın iç ve dış değerini korumak…"[378] Tahtakılıç hükümetle Merkez Bankası birleşerek paranın iç ve dış değerini batırdığını belirtmiştir.

Yine Tahtakılıç, hükümetin istifa etmesi yönünde bütün parlamenterlerin birleşmesi gerektiğini söylemiştir. Geçmişte yapılan hizmetlerin geride kaldığını, bugün (1977 yılı) itibariyle demir fiyatlarının arttığını, kömür fiyatlarının da artmaya devam etiğini belirterek, kış mevsiminin yaklaştığını söyleyerek, memleketin (bu enflasyonla) gerek devlet olarak ve gerekse halk olarak büyük sıkıntılar çekeceğini belirtir. Bu zor şartlar altında hükümetin üstesinden gelemediği takdirde istifa etmesi gerektiğine de değinir. Daha sonra Kurtuluş Savaşı zamanında bu parlamentonun, büyük kumandan, TBMM Başkanı Gazi Mustafa Kemal'den bile hesap sorduğunu ve o dönemde parlamentonun memleketin ekonomisini tamamen bağımsız hale getirebilmek için elinden gelen bütün önlemleri aldığını ifade ederek o günkü parlamento ile bugünkü arasındaki farka dikkat çekerek şöyle devam eder:

"Fakat bugün bırak hesap sormayı, hükümetin karşısında parlamentonun hemfikir olup istifasını bile sağlayamıyoruz, onu da bir kenara bırakıp başvekili parlamentoya getiremiyoruz "diyerek üzüntüsünü dile getirmiştir.[379]

O günkü konuşması sırasında Tahtakılıç Hürriyet Gazetesi'nden örnek vermiştir. Dışarıdan beklenen kredi dolayısıyla içine düşülen akıbetin nasıl olduğunu şöyle anlatmıştır. "Karşı taraf, kredi vermek için üç şart öne sürer. 'Birincisi: bir defa bütçenizi denkleştireceksiniz, ikincisi: planınızın olması gerek, son olarak da yatırımlarınızı kısacaksınız' diye direktif verirler."[380]

---

[378] CSTD, T. 17, C. 34, s. 266.
[379] CSTD, T. 17, C. 34, s. 266.
[380] CSTD, T. 17, C. 34, s. 266.

1975 seçimlerinde köylünün cebine sağlam para girecek diyen hükümetin bugün köylünün cebindeki parayı koruyamadığını, paranın çürüdüğünü ifade eder.[381]

Tahtakılıç konuşmasına, "Türkiye'de parlamento var, diyebiliyorsanız, Türkiye'de hükümet sorumluluğu vardır diyebiliyorsanız", diye devam ederek işleri bu hale getiren hükümete, içinde bulunulan bu durumu hatırlatacak, gerekirse bir gün bile işbaşında kalmamasını sağlayacak gerekli tedbirlerin alınması gerektiğini, bunun çaresinin aranması ve bu konuda, "senatonun üzerine düşeni, yapması gerektiğini" beyan etmiştir.[382]

Tahtakılıç, particiliğin memleket için yapılmasını istemiş, bu şekilde iyi olacağını söylemiştir. Particilik için "kol kırılır yen içinde kalır" diye kusurları gizleyerek yapılmasını, memlekete karşı kötülük diye atfetmiştir.[383]

4.2.2. Maliye Hakkında Konuşmaları

1947 yılı Bütçe Kanunu'na bağlı cetvelde değişiklik yapılması hakkındaki kanun münasebetiyle Tahtakılıç konuyla ilgili yapmış olduğu konuşmasında, bütçelerde münakaleler yapmanın, bütçelerden ek ödenekler almanın, Türkiye ekonomisinde tasarruf fikrini yıktığını dile getirmiştir. Bu şekilde hazırlanmış bir bütçenin, memleketin hakiki ihtiyaçlarına tevcih edilemediğini, meclisi emrivakilerle karşı karşıya getirdiği görüşünü ileri sürmektedir.[384]

Daha sonra, memleketin belirli yerlerinde hükümet tarafından yürütülen amme hizmetlerinin içinde yer alan inşaat silsilelerinin, daimi olarak, yıldan yıla ve sene içersinde hazırlanmış ya da hazırlanmakta olan bütçelerden ek ödenek aldığını ifade edmiştir. Dahası yapılan bu işin emrivaki bir anlayış haline getirilmiş olmasından,

---

[381] CSTD, T. 17, C. 34, s. 267.
[382] CSTD, T. 17, C. 34, s. 269.
[383] CSTD, T. 17, C. 34, s. 269.
[384] TBMMZC, D. VIII, C. 8, s 44.

milyonlara mal olan ve tüyü bitmedik yetimin hakkı olan plansızca bir harcamanın yükünden bahsetmiştir.[385]

Plansızca yapılan bu ödeneklerin içinde büyük miktarda sulama işlerine girişmek de olduğunu, bunun tarım için gerekli olsa bile, bu şekilde meclisi mütemadi masraflar yapmak mecburiyetinde bıraktığını dile getirmiş. Bu ve bu gibi çalışmaları teferruatlı anlatmaya gerek olmadığını, bütün vekillerin yakinen olanları bildiğini, hatırlatmaya gerek olmadığını söylemiştir.[386]

Tahtakılıç, Türkiye'de bütçe konuları görüşülürken, ek ödeneklerin ve olağanüstü ödeneklerin Türkiye'yi tasarruf fikrinden alıkoyduğunu hatırlatır. Devlet hizmetlerinin birbirleriyle mukayese edilse, ehemmiyetli (önemli) işler yerine birtakım emrivakilerle, tabii olarak birinci derece önem arz etmeyen, daha ziyade süse, gösterişe yarayan, siyasi gaye taşıyan işlere, yoksul vatandaşın cebinden çıkan milyonların ayrıldığını (gereksizce olduğunu) hatırlatılmasına[387] gerek olmadığını söyler.

Meclisin tasarruf mevzuuna eğilmesini, yersiz masraflardan kaçınılması gerektiğini savunan Tahtakılıç, bu duruma istemese de irade göstermesinin zorunlu olduğunu söyler. Aksi takdirde gelecek yıllara, yeni kuşakların istikbaline zarar verildiğini, onların gelecek varlıklarının israf edildiğini savunarak, sonuçta geleceğe milyonlarca borçla çıkılmasının kaçınılmaz olduğunu ifade etmiştir.

Tahtakılıç mecliste bugüne kadar gereği yerine getirilmemiş olan, uyulmamış olan kuralların devam ettiğini, bugün meclis tarafından bu kanun kabul edilse de yine eski sistem çalışmaların ve anlayışın devam edeceği kanaatinde bulunmuştur. Çünkü; meclisten munzam tahsisat ve münakaleler yapmanın, gereği gibi değerlendirilmediğini, tetkik edilmediğini, bu yüzden vekâletlerin ve daire mesullerinin işleri bu şekil yürütmelerinin kolaylarına geldiğini ve bunu adet edindiklerini belirtmiştir.[388]

---

[385] TBMMZC, D. VIII, C. 8, s. 45.
[386] TBMMZC, D. VIII, C. 8, s. 46.
[387] TBMMZC, D. VIII, C. 8, s. 47.
[388] TBMMZC, D. VIII, C. 8, s. 48.

Daha sonra, Halkevlerine yardım yapılmasını da yadırgayarak şöyle anlatıyor. "Sanki bu memleket, bir yatağında iki hasta yatmayan bir memleketmiş gibi algılanıyor. Sanki zirai mücadelesini en iptidai noktadan bir adım öteye ilerlemesini sağlamış gibi, bu yardımı Halkevlerine bir seferinde 250.000 bin, diğer bir seferinde 250.000 küsur olmak üzere ve tekrar yarım milyon lira tahsisat kabul etmek emrivaki ile karşı karşıya kalınmışlıktan başka bir şey olamaz" diyerek konuşmasını bitirmiştir.[389]

1948 yılı Bütçe Kanunu'na bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkındaki kanun münasebetiyle Tahtakılıç kanun tasarısının doğrudan doğruya aktarım olduğunu ve ek ödeneği ihtiva ettiğini söylemiştir. Konunun milyonlarca liralık münakale ve tahsisat mevzubahis içerdiğini, konuyla ilgili olarak bakanların müzakereye davet edilmesinin isabetli olacağı görüşünü savunmuştur. Çünkü yapılan tasarı teklifinin, maksada uygunluğunun ancak ilgili kişilerce anlaşılır bir şekilde anlatılmasıyla anlaşılacağını ve maksadın bu şekil hâsıl olacağını belirtir. Fakat Tahtakılıç'ın bu teklifi başkanlık tarafından reddedilmiştir. Başkan konuyla ilgili olan Maliye Bakanı'nın ve Bütçe Komisyon Sözcüsü'nün hazır bulunduğunu, başka ilgili kişilere gerek olmadığını belirterek Tahtakılıç'ın teklifini geri çevirmiştir.[390]

1949 yılı Bütçe Kanunu'nun tümü hakkında söz alan Tahtakılıç, öncelikle milletvekillerinin çoğunluğunun bulunmayışından ve kabinedeki bakanların bile umumi bütçe müzakerelerine katılmayı lüzum görmeyişinden, yapılan çalışmaya değer vermeyişlerinden ve işin ehemmiyetini kavrayamamış olmalarından dolayı üzüldüğünü, bu sebeple yapılacak konuşmaların netice vermeyeceği kanaatinde olduğunu belirterek, konuşmasına başlamıştır.

Konuşmasına devamla, hazırlanmış olan bütçenin, memleketin amme hizmetlerini karşılayacak nitelikte olmadığını belirtmiştir. Bugün ve yarın memleketin ekonomik durumunda birçok değişiklikler meydana gelebileceğini ifade ederek

---

[389] TBMMZC, D. VIII, C. 8, s 48.
[390] TBMMZC, D. VIII, C. 8, s. 974.

karşılaşılacak zorlukların üstesinden gelebilecek kudretin de hiç olmadığını, bunu da kestirmenin çok zor olamadığını, açıkça ortada olduğunu söylemiştir.

Sağlık hizmetlerini de ele alan Tahtakılıç, köylerde oturan vatandaşların, sağlığının, kendi kaderine terk edildiğini ifade etmiştir. Bugün köylere acilen sağlık evlerinin yapılması gerektiğini ya da sağlık hizmetlerini yürütecek ekip elemanların köylere, düzenli olarak görevli gönderilmesi gerektiğini beyan etmiştir.[391]

Ziraat işlerinin, devlet bünyesinde aldığı yeni duruma değinen Tahtakılıç, konunun ele alındığında içler acısı olduğunu görmezlikten gelmenin mümkün olmadığının, herkesce malum olduğunu söylemiştir. Çiftçinin küçük ziraatı için gerekli olan pulluk işinin ve basit ziraat işlerinin (aletlerinin) halledilmediğine dikkat çekerek, sözlerine şöyle devam etmiştir.

"Milletler hayatında meseleler, atiye ümit bağlamakla halledilmez. Yarayı nerede görürseniz oraya el koymak lazımdır. Her gün bir meseleyi halletme azmine sahip olmakla halledilir…"

Bütçenin heyet-i umumiyesi (geneli) hakkında hükümetin komisyonda verdiği izahatı (açıklamayı) da tatminkâr bulmadıklarının altını çizmiştir.[392]

Daha sonra Tahtakılıç, bütçedeki açığı kapatmak için bir takım tasarruf önlemlerinden bahseder. Memleketin içinde bulunduğu şartlar içersinde memur, halk, tüccar diye bir ayırıma gitmenin lüzumsuz olduğunu söyleyerek: "Nihayet memleketin iktisadi hali diğerlerinde olduğu gibi doğrudan doğruya memurları da alakadar eder."[393] Yarın ileride memleketin iktisadı (ekonomisi) daha vahim bir vaziyet aldığında, devletten maaş alan bu kesim insanların (memurların), maaşları ödenemeyecek bir duruma gelirse, memurların bu durumda daha ziyade zarar göreceği kanaatinde bulunmuştur. Onun için memurların, haklarının muhafaza edilmesi, onlara sahip çıkılması prensibiyle hareket edilmesi gerektiğini belirtmiştir.[394]

---

[391] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 363.
[392] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 364.
[393] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 365.
[394] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 366.

Sonra devamla tavsiyelerini sıralayan Tahtakılıç, sınır boylarındaki subayların er tayinlerinde tensikat (düzenleme) yapılmasını ister. Memleketin mali ve iktisadi zaruretleri mevzubahis olduğunda, milli bir düşünce ve şuur ile er tayinlerinin masraflarının tespit edilmesinin herhangi bir sakıncası olmadığını söylemiştir.

Milletvekillerinin ödeneklerinin kısılması konusunda: "Memleketin kaderine el koymak imkânı Büyük Millet Meclisince mevcut ise ve iktisadi gidişimizi de nihayet müştereken mahrumiyetlere katlanmak gibi bir şuurla düzeltmek kabilse, elbette herkesten evvel bunu milletvekillerinin yapması lazımdır" diyerek görüşünü belirtmiştir.[395]

Devlet başkanına ait ödenek bahsinde, ise: "Mademki 120 milyonluk bir açıkla gelen bir bütçe var, bu açıktan herkes payını almalıdır. Eğer memleketin yası hepimizin yası ise eğer memleketin ferahı, hepimizin ferahı ise, içinde bulunulan sıkıntı hepimizi alakadar ediyorsa, cumhurbaşkanının da bundan pay alması" gerektiğini savunmuştur.[396]

Sonra adalet müessesiyle il olarak ehemmiyetine binaen ve dünya ölçüsünde bir takım adalet anlayışlarına uyularak hâkimlere ek ödenek verilmesi için meclisce önceleri kanun bile hazırlandığını, memleketin içinde bulunduğu bu elim vaziyetten dolayı, onların bu ödeneklerinden % 25 kesilebileceğinin mümkün olduğunu, bunu ayrı bir çalışmayla tespit etiklerini söylemiştir.[397]

Tahtakılıç, yapmış olduğu bu tekliflerin takdire şayan olup olmadığını, parlamentonun kararına bırakmıştır. Ayrıca bu tekliflerin gelecek senelere sari bir tahsisat yekunu olduğunun da altını çizerek gerekirse kanunlaşması yolunda parlamentodaki arkadaşlarıyla birlikte hareket ederek kısa zamanda faaliyete geçirebileceklerini, yardımcı olabileceklerini ifade etmiştir.[398]

---

[395] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 367.
[396] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 368.
[397] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 362.
[398] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 369.

Daha sonra Tahtakılıç, hükümetin bütçe tekliflerinin başlangıcının hiç bir hesap ölçüsü taşımadığı kanaatine vardıklarını belirtmiş ve devamla bir örnek vererek: "İşte Başbakanlık Bütçesi; basımevi giderleri, malul ve iptidai maddelerden 23 bin lira indiriliyor. Arkadaşlar basımevi bir işletmedir. Bu işletmenin malul ve iptidai madde ihtiyacı bir hesaba ve bir maddeye istinat eder. Bundan 23 bin liranın indirilmesi müdafaa edilemez." demiştir.

Devlet Meteoroloji İşleri'nden, Fenni Tesisler ve Malzeme Tesisatı'nda 30 bin liralık bir indirime gidildiğini öğrenen Tahtakılıç: "Arkadaşlar! Hava seferlerinin bu derece inkişaf ettiği bir dönemde meteoroloji işlerinin önemi artmıştır" diyerek yapılan bu kesintinin yanlışlığını ifade etmiştir.

Bayındırlık Bakanlığı hesabından proje vesaire tertibinden dolayı 100 bin liralık bir kesinti talep olacağından bahsederek:

"Arkadaşlar! Memleketin proje ihtiyacı, haritaların tanzimi, bugünden yarına bırakılacak bir iş değildir.' diyerek her zaman değer verdiği Bayındırlık ve İskân İşlerindeki bu para kesintisinin uygun olmadığını dile getirmiştir.[399]

Basımevi ile alakalı olarak: (Basımevinde ucuz kâğıttan istifade ederiz diyorlar da niçin İstatistik Genel Müdürlüğü kağıt ihtiyacında ucuz kağıt imkanından istifade edilmediğini anlamak mümkün değildir) demiştir.[400]

Daha sonra, Diyanet İşleri'nin mahdut miktardaki mahrukat (yakıt) tertibinden tenzilat (azalma) yapıldığını, bu yakıt tenzilatının diğer dairelerde de yapılmasının tabii olduğu görüşünü savunmuştur.

Tahtakılıç yukarıdaki bahsettiği bütçe kanununa yardım olması için yaptığı teklifler haricinde aşağıdaki sayılanlarda da tenzil (azalma) ve tasarruf yapılabileceğini söylemiştir. "Mefruşat gibi, kırtasiye gibi, muvakkat memuriyet yollukları gibi, müfettişlerin yollukları gibi, hesap uzmanları yollukları gibi, tasarruf imkânları

[399] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 368.
[400] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 368.

olabilen değişik bölümlerde asgari bir ölçüde, % 10 tenzilat yapılabileceğini" teklif etmiştir.[401]

"Hükümet masraflarında her bakanlığa % 1,5 tenzilat yapacaksın der ve bunu derhal millet meclisince ve komisyonca müzakeresi yapılarak kabul edilebilir." demiştir.

Tahtakılıç kamulaştırma adıyla 2.700.000 liralık bir masrafın tehir edilmemesine (seneye bırakılmaması) kızarak, bunun yanında programa bağlanmış bulunan, Devlet Demiryolları inşaatı, köprü inşaatı ve bunların işletmesine müessir masraflardan hükümetin tenzilat teklifinde bulunmasının doğru olmadığını ve buna da bir anlam veremediğini ifade etmiştir.[402]

Çankaya Köşkü'nün kamulaştırılması konusuna gelince Halk Partisi'nin haksız olduğu görüşünü savunmuştur. "Geçmiş devirlerde parti ve devlet bir arada mütalaa edildiği zaman, bu köşkün arsasının partiye ait olması veya partiye intikal etmesi ve şimdi de devlete lazım geldiği münakaşasının ortaya atılması, aslında Halk Partisi namına doğru bir keyfiyet değildir. Halk Partisi'nin mallarının doğrudan doğruya devlet, belediye, hususi, idare imkânlarından hâsıl olduğunu açıkça biliyoruz." diye sitem etmiştir.[403]

Daha sonra Tahtakılıç ile Maliye Bakanı (İsmail Rüştü Aksal) arasında bir konuşma geçmiştir. Tahtakılıç meclis huzurunda izah ettiği görüşleri hakkında Hükümetin bir görüşü olup olmadığını sormuştur. Maliye Bakanı ise: 'Tahtakılıç'ın mevzubahis ettiği konuların parlamentoda ya da ilgili komisyonlarda görüşülüp, kabul edileceği veya reddedileceği görüşünü söylemiştir.[404]

Yine Maliye Bakanı, nihai olarak bu sene kendi şartları dâhilinde kısıntılar yaptıklarını ve yapılan bu tasarrufları da Meclis'e takdim ettiklerini; belki de dileklerinden (önerilerinden) ileriki yıllardaki bütçelerde istifade etmenin mümkün

[401] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 369.
[402] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 380.
[403] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 369.
[404] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 381.

olabileceğini ama bu yıl için bunun mümkün olmayacağını belirterek, Tahtakılıç'ın görüşlerine menfi cevap vermiştir.[405]

1950 yılı Kanununun tümü hakkında söz alan Tahtakılıç, 1950 yılı umum bütçesiyle ilgili olarak, alınacak karların isabetli olması için, Büyük Millet Meclisi tarafından ele alınması zamanında, bütçenin memleketin umum ve iktisadi şartlarına uygun olup olmadığını tespitle işe başlaması gerektiğini söylemiştir. Yine bütçenin umum müzakeresi geçtikten ve bütçe bölümlerine indikten sonra, meclis murakabesinin (denetlemesinin) mümkün olmayacağı görüşünü savunmuştur.

Daha sonra memleketin umumi istihsal durumunu tespit eden görüşlerinin olduğunu belirterek şöyle devam etti: "Memleketin umumi istihsal atında bir gelişme ve genişleme yoktur. Biz bunu mütalaa ederken iki şeyi dikkatle tespit ettik. Birincisi: Yirmi milyon vatandaşın hayat seviyesinde müessir olacak bir iktisadi gelişme. İkincisi: Dış Ticaretimize, mübadele hacmimize müessir olacak bir istihsal gelişmedir".[406] Tahtakılıç bu iki zaviyeyi tespit ederken, memleketin istihsal sahasında, ekonomik bünyesinde Türkiye ekonomisine ferahlık verecek, katkı sağlayacak bir değişikliğin söz konusu olmadığını ifade etmiştir. Dolayısıyla devlet işlerini görmeye ilk buradan başlamak gerektiğini savunmuştur.

Tahtakılıç, Marshall Planı ile gelen yardımların bütçe formülleri ve bütçe hudutları içerisine alınıp, değişik yerlerde ki açıkları kapamak ve muayyen masraflara parça parça tevzii edilmesi yerine, memleketin büyük elektrik, büyük su işlerinin halli için bir program mesnedi hazırlanması taraftarı olduklarını bu şekilde Türkiye ekonomisine faydalı bir yatırım olabileceğini açıklar. Böylelikle ele geçen bu fırsatın uzun yıllardan beri memleketin halledilemeyen iç mesele sorularını halletmede bir yöntem olacağını savunmuştur.[407]

"Haziran 1947'de Harvard Üniversitesinde bir konuşma yapan ABD Dışişleri Bakanı George Marshall, Avrupa ekonomilerini tekrar kalkındırmak için çok geniş

[405] TBMMZC, D. VIII, C. 16, s. 382.
[406] TBMMZC, D. VIII, C. 24, s. 533.
[407] TBMMZC, D. VIII, C. 24, s. 534.

kapsamlı bir program önerdi. Marshall planı, buna katılmak isteyen her Avrupa ülkesine Amerikan mali yardımı, malzeme ve makinesini içeriyordu. Türkiye dahil 16 Avrupa ülkesinin üyeleri 22 Eylülde Amerika'ya sunulmak üzere bir Avrupa Ekonomi Kalkınma Programı hazırladılar. Bu program üzerine Amerika 3 Nisan 1948'de Dış Yardım Kanunu çıkardı. Amerika bu kanuna dayanarak daha ilk yılında 16'lara (İngiltere, Fransa, İtalya, Portekiz, İrlanda, Yunanistan, Türkiye, Hollanda, Lüksemburg, İsviçre, İzlanda, Avusturya, Norveç, Danimarka ve İsveç) 6 milyar dolarlık bir ekonomik yardım yaptı."[408]

Daha sonra Tahtakılıç, maliye bakanından 1,5 milyar liralık bir paranın nerelere, hangi esaslara göre ayrıldığı ve buralarda harcandığı konusunda bir açıklama yapmasını istedi.

Yine tarım mevzuunda, 80 milyonluk köylü borcuna ve senelik olarak çifteciye dağıtılacak olan tohumlukların durumuna değinerek, Marshall yardımının, tarımla ilgili olarak hangi konulara tevzi edildiği konusunda bilgilendirilmelerini istedi.[409]

Milletvekilleri maaşlarının ödeneklerinin yıllık oluşu keyfiyeti, onların milletvekilliğinin anayasaya göre son buluşundan itibaren, cari olması mümkün değildir. Onun için VIII. dönem vekillerin devresi 30 Ekim 1950 tarihinde son bulacaktır. Ekim ayından sonra vekillik maaşlarının (yıllık hazırlanmasından dolayı) marta kadar alınmasının, anayasaya aykırı bir karar olduğunu izah etmiştir.[410]

Son olarak Tahtakılıç Cumhurbaşkanı ödeneğinin özel bir kanunla tespit edileceğine dair anayasa hükmünün yerine getirilmesi için dört senedir beklediklerini, bu kanun çıkmadıkça cumhurbaşkanlığı bütçesinin meclisten geçmesinin anayasaya aykırı olduğunu belirtmiştir.[411]

Devlet bakanı ve Başbakan yardımcısı Nihat Erim, hükümetin bu kanunu, bakanlar kurulunun üyelerinin ödeneklerine taalluk etmesi bakımından teklif etmeme

---

[408] TBMMZC, D. VIII, C. 24, s. 535.
[409] TBMMZC, D. VIII, C. 24, s. 544.
[410] TBMMZC, D. VIII, C. 24, s. 539.
[411] TBMMZC, D. VIII, C. 24, s. 546.

kararı almıştır. Sebebi ise, iş başında olan hükümetin kendi ödeneğine de taalluk eden bir noktada artırıcı veya mevcudu muhafaza edici bir teklif yapmaktan sakınmış olması ve hükümetin süresinin dolmasının yakın olması dolayısıyla, gelecek olan hükümetin bu kanunu çıkarması istemesidir.[412]

Başbakanlık Bütçesi münasebetiyle görüş bildiren Tahtakılıç, başbakanlık bütçesi ile ilgili konuşmasında toprak reformu üzerinde durur. Bu konunun hükümetin açıkladığı bütçe programında üstü kapalı bir şekilde ifade edildiğini, geçiştirildiğini söylemiştir. "Açık olarak toprak reformundan ne anlaşılıyor, ne kastediliyor öğrenmek istiyoruz" diye soru sorarak konuşmasına başlamıştır. Devamla, hükümetin halka, halkın da hükümete karşı güven sorununun olduğunu söylemiştir. Karşılıklı olarak yaşanan bu güven sorununun bir an önce kapanması görüşünü beyan etmiştir. Sunulan kanun tekliflerinin yeni baştan ele alınması gerektiğini, ancak tekliflerin anti demokratik kanunlar çerçevesinde değil demokratik çerçeveler içersinde olmasını istemiştir. Sonra bu kanunların bütün salahiyet ve prensiplerinin belli bir nizama ve düzene ihtiyaç duyduğunu, yeni kurulan hükümetin bütün mevzuata bu şekilde el atması gerektiğini savunmuştur.[413]

Daha sonra Tahtakılıç, Başbakan Yardımcısı'nın konuşmasında deniz yollarında yeni düzenlemeler yapıldığı, deniz yollarına çeki düzen verildiği hakkındaki sözlerine karşılık orada öyle bir ıslahat yapılmadığını, her şeyin yerinde saydığını belirtmiştir. Yine her sene, deniz yollarında sefer yapan vapurların, armalarının değiştiğini; fakat bunların değişmesiyle, görmüş oldukları hizmetlerin değişmediği ya da daha iyi iş görülmesi meselesinin hiçbir zaman halledilemediğini söylemiştir.[414]

Konuşmasında buğday politikasına da değinen Tahtakılıç, hükümetin mecliste çıkıp hiçbir zaman buğday politikasından bahsetmediğini, bu konuda açıklama yapmasının çok isabetli bir karar olacağı görüşünü savunmuştur. Memleket insanının ekmek sıkıntısı çektiğini, memleketin ekmeksiz kalmasının sebebini ise hükümetin

---

[412] TBMMZC, D. VIII, C. 24, s. 548.
[413] MMTD, D. I, T. I, C. 2, s. 580.
[414] MMTD, D. I, T. I, C. 2, s. 581.

buğday fiyatlarını devamlı olarak sabit tutmasının neticesine bağlamıştır. Çiftçinin buğday fiyatlarının sabit tutulduğunu görünce, hububat ekmek istemediğini, dolayısıyla bu durumun, memlekette içtimai, ahlaki ve iktisadi alanlarda sarsıntı meydana getirdiğini ifade etmiştir.

Buğday politikasının hükümet tarafından bir an önce plan ve programının oluşturulup, bu programın parlamento önünde açıkça ifade edilmesini istemiştir. Bu şekilde hep birlikte tarım sorunlarına çare bulunması gerektiğini savunmuştur.[415]

Daha sonra konuşmasında yakacak konusuna değinen Tahtakılıç, memlekette bunun da sıkıntısının çekildiğini ifade etmiştir. İdarecilik yaptığı yıllardan örnek vererek, vekâletlerden (Bakanlıklardan) bulunduğu (çalıştığı) yerlerde, taş kömürü yakılması için tamimler geldiğini; fakat taşkömürünün yakılabilmesi için öncelikle taşkömürünün varlığının gerekliliğini ve o kömürü alabilecek paranın olması gerektiğini belirterek konuşmasını bitirmiştir.[416]

1963 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporu ile 1963 yılı Bütçe Kanunu Tasarısı'nda yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı Tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu raporu münasebetiyle görüşlerini ifade etmiştir. Tahtakılıç, konuyla ilgili konuşmasına memlekette ekonominin günden güne kötüye gittiğini, bütçe açığının her geçen gün giderek arttığını söylemiştir. Daha sonra her yıl farklı olarak devlet masraflarında belirgin bir şekilde artışın meydana geldiğini, bir an önce bunun önlemlerinin alınması gerektiğini belirtmiştir. Bu şekilde memleketin cari masraflarında ki artış, sosyal hayatın hemen hepsini etkiler vaziyette olduğuna dikkat çeker. Memleketteki zaruri masrafların bir kısmının, sosyal devlet anlayışına dayanması şartıyla, memleketin amme idaresinin yerini bulması için icap eden masrafların bütçede gereği gibi yerini almadığını savunmuştur.[417]

Kamuda yapılan hizmetler hakkında, sağlık hizmetleriyle ve milli eğitim hizmetlerinin lüzumuna dikkat çekerek, bu iki kurumun, bütçede gereği gibi nazarı

---

[415] MMTD, D. I, T. I, C. 2, s. 578.
[416] MMTD, D. I, T. I, C. 2, s.579.
[417] MMTD, D. I. T. II, C. 29, s. 349.

itibara alınmadığı, değer verilmediğini söylemiştir. Genel olarak memlekette ilk önce bu iki alana önem verilmesi gerektiğini beyan etmiştir.

Daha sonra, milli gelirin miktarı, vatandaşın yaşam seviyesi standardı, dış borçların toplamı ve bu borçları ödeme planındaki açıkların devam etmesi, memlekette gizli işsizlik sorununun artması, köylü vatandaşın içinde bulunduğu sosyal ve iktisadi durumlar gibi nedenler, memleket ekonomisinin gidişatına, ümitle bakmak imkânı vermediğini söylemiştir.[418]

Tahtakılıç, konuyla ilgili olarak, birkaç çözüm önerisi ileri sürer. Bütün bu sıkıntıların içinden çıkış yolu için, yeni vergi kaynaklarına müracaat etmenin gerektiğini ve dış yardımlara ümit bağlamanın zaruri olduğunu söylemiştir. Ayrıca Türk devlet hayatını milli ve ilmi ölçülerle yerli yerine oturmak ve yeni Türk Anayasa'sının iyice özümsenerek, rejimi buhran havasından çıkarmak gerektiğini, savunmuştur.[419]

Daha sonra devlet hayatında yapılan masraf silsilelerini kısmak ya da en asgari düzeye indirmek görüşünü ise şöyle açıklar. "Nüfus dairesinin çalışma metodu ile Petrol Ofisinin çalışma metodu arasındaki hizmet farklarını ayarlamak, bu hizmet yekûnundan ne gibi bir tasarruf elde edilebileceği hakkında bilgi edinmek gerek. Yine Milli Eğitim Bakanlığı teşkilatı içerisinde çalışan (85 bin) memurların almış oldukları yolluk ile Petrol Ofisi çalışanlarının (250 memurun) yapmış oldukları hizmet karşılığında almış oldukları yollukların karşılaştırılıp ikisi arasında düzenleme yapılması lazımdır." [420] demiştir.

31. 12. 1961 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun bazı madde ve fıkralarının değiştirilmesi ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve Maliye, Ticaret, Tarım, Sanayi, İçişleri ve Plan Komisyonlarından seçilen dörder üyeden kurulan geçici komisyon raporu münasebetiyle Tahtakılıç söz almıştır. Konuyla ilgili olarak 193 sayılı gelir vergisinin ziraatla uğraşan vatandaşlara

[418] MMTD, D. I, T. II, C. 29, s. 350.
[419] MMTD, D. I. T. II, C. 29, s. 351.
[420] MMTD, D. I. T. II, C. 29, s. 351.

(çiftçilere) uygulanmaması taraftarı olduğunu söylemiştir. Çünkü; gelir vergisi kanununda, bazı değişiklikler yapıldığını, zarar eden çiftçiden de vergi alınması gerektiği esasının söz konusu olduğunu, kazansın kazanmasın bütün çiftçilerden götürü usulü vergi alındığını (tarh edildiğini) ifade etmiştir. Aslında ağıllı, ağılsız, fenni hiçbir esasa istinat etmeyen eski usullerle imkânsızlık içinde yapılan ziraattın, bu şekil bir vergilendirme sistemine tabi tutulmasının doğru olmadığının altını çizmiştir.[421]

O'na göre bir kuyu kazdırmak için bankadan kredi çekmek zorunda kalan, ağılı olmayan, kaldırdığı ürün miktarının yıldan yıla hava şartlarına göre değişiklik gösterdiği bir ortamda çiftçiye bu denli ağır yükler yüklemek, ziraatı terk ettirmek, çiftçiyi iflas ettirmek anlamına gelmektedir. Kısaca maktu sisteme doğru giden ve illa asgari bir vergi alma esasına dayanan vergi usulünden vazgeçilmelidir, görüşünde bulunmuştur. Böyle bir uygulamanın ne ekonomik ne de çiftçiyi kalkındırma yönünün olmadığı düşüncesi hâkim olmuştur. Ancak böyle değil de, gelir beyanına göre, çiftçinin elde etmiş olduğu ürüne istinaden bir ölçü getirilerek, çiftçiden alınan vergide bir adalet sağlanabilir düşüncesi ağır basmaktadır.[422]

1965 yılı Bütçe Kanunu Tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporu ile 1965 yılı Bütçe Kanunu Tasarısı'nda yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Karma Bütçe komisyonu raporu ile Başbakanlık Bütçesi münasebetiyle Tahtakılıç görüş bildirmiştir. Konuyla ilgili konuşmasında, Türkiye'de artık geçmişin geride kaldığı artık bunun münakaşasının bir kenara bırakılarak, ileriye bakan bir devlet hayatının teşekkülünü ortaya koyma yollarının gerekliliğini savunmuştur. Bunun için, Yürütme Organına ve Devlet Müsteşarlarına kadar, müessir bir devlet mekanizmasının kurulması için bir an önce harekete geçilmesi taraftarı olmuştur. Yani yürütme organının Türkiye Cumhuriyeti Devlet'i içinde, daha faal, daha aktif bir organ konumunda olmasını istemiştir. Bunun için yarından tez olmamak üzere Türkiye'deki icra (yürütme) mevzuatının, gözden geçirilerek, millet hayatını realist olarak ihata (kuşatan) eden onu daha iyi yürütebilecek istikametleri bulunan bir

[421] MMTD, D. I. T. III, C. 29, s. 264.
[422] MMTD, D. I, T. III, C. 29, s. 265.

kombine mevzuatının oluşması için derhal çalışmaya başlanmasının uygun olacağını beyan etmiştir.[423]

1965 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) ve (A/3) sayılı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporu münasebetiyle söz alan Tahtakılıç, konuyla ilgili olarak, siyasi partilere devlet ödeneği yapılmasının karşısında olduğunu beyan etmiştir. Çünkü siyasal partilerin devlet bütçesinden ödenek almaya ihtiyaçları olmadığını ve bugüne kadar Türkiye'de, hiçbir partinin, devlet bütçesinden ödenek ayrılmadığı için sarsıntıya uğradığının vaki olmadığını söylemiştir. Geçmişteki siyasi bir partinin devletten ek ödenek aldığını, fakat diğer partiler için olmayan bu desteğin, adaletsizlik meydana getirdiğini, sonradan kanunla desteklenip, bu adaletsizliğin ortadan kalkmasıyla birlikte eşitliğin sağlandığını belirtmiştir.[424]

Tahtakılıç, devamla servet sahiplerinin partiye yardımda bulunarak, daha sonra partiden, göreve geldiğinde, devlet icraatını yaparken, farklı muamelede bulunulması isteminin ya da parti tarafından servet sahibine farklı muamele yapılmasının da karşısında olmuştur. Çünkü; bu ve benzeri faaliyetlerin anayasayla yasaklandığını dile getirmiştir.

Bir diğer husus olarak Tahtakılıç, vatandaşın herhangi bir siyasi partiye üye olup aidat ödemeye alışık olmadığı söylenen, bir görüşe katılmadığını da belirterek; "Bu millet doğru bulduğu hizmetler için, katıldığı herhangi bir fikir hayatı için, kesesinden fedakârlık yapmaya amadedir."[425] demiştir.

Daha sonra Tahtakılıç, siyasi partilere yapılacak olan devlet ödeneğinin zararlar doğuracağına da değinmiştir. Eğer devletin siyasi partilere, ödeneği ön planda olursa vatandaşın varından yoğundan fedakârlık yaparak ödediği üyelik aidatı geleneğinden vazgeçeceği görüşünü savunmuştur. Bu şekildeki bir uygulama, gelecekte vatandaşı

[423] MMTD, D. I, T. IV, C. 39, s. 618.
[424] MMTD, D. I, T. IV, C. 43, s. 512.
[425] MMTD, D. I, T. IV, C. 43, s. 513.

"bedava particilik anlayışına, zararlı ve maceraperest vatandaşın bedava siyasete adım atmasına zemin hazırlayacaktır."[426]

Devamla, devlet ödeneği alan bir partinin ileriki yıllarda, parti içi demokratik yayılımının ortadan kalkacağını, "fikri seviye ve muhitten merkeze doğru müessir olmak imkânının" büsbütün azalacağı görüşünü ileri sürmüştür.[427] Sebebinin ise, ödenekten sonra genel merkez otoritesinin fazlasıyla kuvvetleneceğini, genel merkezin, kendi istekleri doğrultusunda hareket edeceğini savunmuştur. Paranın kasaya girmesiyle artık maddi olarak taşra teşkilatına ihtiyaç hissetmeyeceğini, parayı istediği gibi istediği yere, sarf etme imkânına sahip olacağını dile getirmiştir.

Son olarak Tahtakılıç, bu ödenekle siyasi partilerin halktan uzaklaşacağını, elini halktan çekeceğini, parti içinde samimi insanların azalacağını, menfaatçi ve maceraperestlerin çoğalacağını dile getirmiştir. Parti etrafındakilerin, herhangi bir fedakârlığı göze alamayan işsiz zümresi ile artacağını savunmuştur. Çünkü; bu tahsisatla (ödenekle) partilerin her türlü imkânlara sahip bir vaziyet alacağını, istediği elemanı, zaman gözetmeksizin istediği anda bulacağını, istediği vasıtayı kullanıp, diğer bütün imkânları değerlendirebileceği görüşünü savunmuştur.[428]

1966 yılı Bütçe Kanun Tasarısı ile Maliye Bakanlığı Bütçesi münasebetiyle söz alan Tahtakılıç, konuyla ilgili konuşmasında, kendinden önce söz alan Maliye Bakanı'nın görüşlerine katılmadığı noktalar üzerinde duracağını açıklamıştır. Bütçe Mali Umum Müdürlüğü'nün, bir enstitü çalışması içersinde bulunmadığını ileri sürerek; bu enstitünün bakanlık bütçelerinin gelmesini beklemeden önce, devlet iktisadına ve maliyesine evvelden hükümet gözü ile bakarak, uygun bütçeyi hazırlaması gerektiğini savunmuştur. Dolayısıyla yarın meydana gelebilecek meselelere (sorunlara), önceden sağlam bir çözüm önerisi hazırlığı içinde olacağını, bu sorunları halledecek bir planı ortaya koyabileceğini dile getirmiştir.[429]

---

[426] MMTD, D. I, T. IV, C. 43, s. 514.
[427] MMTD, D. I, T. IV, C. 43, s. 515.
[428] MMTD, D. I, T. IV, C. 43, s. 516.
[429] MMTD, D. II, T. I, C. 4, s. 667.

Konuyla ilgili olarak şöyle bir örnek verir. "Gülhane Askeri Hastanesi. Benim tetkik ettiğim zaman 35 hastaya bir hasta bakıcı düşüyordu. Çünkü devletin normu yoktur. Diğer taraftan bir teşekkülün hastanesi vardır. Üç hastaya bir hastabakıcı düşmektedir. Çünkü devlet gözü ile bir norm tesis etmiştir. Hizmetlerin zaruretine göre bütün millet hayatı mali imkânlar ve hizmetin özelliğine göre kıymetlendirilmemiştir"[430] demiştir. Maliye Bakanından hizmet yenileme esasına dayanan, bir mali ve ekonomik politika araştırılmasını istemiştir.

Tahtakılıç, Emekli Sandığı üzerinde bir çalışma yapılmadığını, bu çalışmanın da bir an önce başlaması gerektiğini hükümete şiddetle önermiştir. Devamla vali maaşlarına değinerek: "Dün vali 300 lira maaş alırken, bugün 1300 lira maaş almaktadır. Artık sosyal adalet fikriyle devlet imkânlarına göre kademeli bir norm getirmeye, emekli sandığı üzerinde de dikkatli bir çalışmanın yapılması gerekliliğine"[431] dikkat çekmiştir.

İmkânları az, elemanı yetersiz olan bir ülkenin, çağın gereklerine, çağın ölçüsüne göre, mali ve ekonomik neticeyi en üst seviyede almasının mümkün olmadığını, çağdaş ve modern, kalkınmış bir ülke statüsüne ulaşmanın ölçüsü için bir araştırma yapılması gerektiğini bu görevin de Maliye'ye düştüğünü belirtmiştir.

Tahtakılıç, servet beyannamelerinin kalkması taraftarı değildir. Devlet servet beyannamelerine dokunmadan, bu beyannamelerin hududunu, hangi çerçevede kullanacağı güvenini, beyanname sahiplerine vererek bu konuyu halletmelidir.[432] Görüşünü savunmuştur

Tasarruf Bonosu mevzuuna gelince, bu konunun kesin olarak halledilmesini istemiştir. Çünkü tasarruf bonolarının ciddi olarak devlete yük getirdiği görüşünde bulunmuştur. Konunun devlet haysiyeti ve ekonomisi açısından derinlemesine incelenmesi gerektiğini düşünmüştür. Yine konuya vatandaş ile devlet münasebeti zaviyesinden bakılacak olsa, Türk maliyesine ne kadar yük getirdiğini anlamamanın,

---

[430] MMTD, D. II, T. I, C. 4, s. 668.
[431] MMTD, D. II, T. I, C. 4, s. 669.
[432] MMTD, D. II, T. I, C. 4, s. 668.

ekonominin kötüye gidişatından haberdar olmamak anlamına geldiğini belirtmiştir. Hükümet'in süratle bu işin üzerine gitmesini ve bundan cesaretle, yılmadan kurtulması gerektiğini ifade etmiştir.[433]

1967 Bütçe Kanun Tasarısı ile Başbakanlık Bütçesi münasebetiyle görüşlerini ifade eden Tahtakılıç, üç noktaya dikkat çekmek istediğini belirtmiştir:

Birinci olarak, Türk Devlet Teşkilatı'nın yeniden gözden geçirilmeye muhtaç olduğunu, tekrar yapılandırılması gerektiğini ifade etmiştir.

İkinci olarak ise, Türkiye'de bir plan yapma fikrinin ve uygulanmasının ve daha sonra bu planın kontrolcüsünün olmaması keyfiyetinin yanlışlığı ile bu plan fikrinin disiplin içinde, sıkı bir şekilde ele alınmadığı gerçeğine dikkat çekmiştir.

Üçüncü olarak da, Türkiye Devleti'nde hizmet sektöründe devletin yenilenmeye (yapılanmaya) ihtiyacı olduğunun, bu noktadan hareketle Başbakanlık Bütçesi'nde bu konunun ele alınmasının gerekli olduğu görüşünü belirtmiştir.[434]

Tahtakılıç, Türk Anayasası'yla ilgili olarak, Türk milletinin felsefesini, Türk tarihinin seyri içinde, şahsi ve keyfi idarelerin, her nevi baskı düşüncesinin, sınıf hâkimiyeti fikrinin, devrini tamamlamış, iflas etmiş olduğunu söylemiştir. Dolayısıyla Türk Anayasası'nın da kayıtsız şartsız, Milli hâkimiyet felsefesi üzerine kurulduğunu dile getirmiştir.

Daha sonra, devlet teşkilatında ki müesseselerin yerli yerine oturtulması gerektiğini, bu tanzim iyi yapılamadığı ya da düzen ayarlanamadığı takdirde, Anayasal düzende olsa bile, görevini tam olarak ifa etmeyen müesseselerdir, bundan dolayı, rejim[435] buhranının oluşması kaçınılmaz olur, demiştir.

Konuşmasında üniversitelerin muhtariyetine de değinen Tahtakılıç, Türk Anayasası'na göre bir üniversite muhtariyetinin, üniversite profesörlerinin şahısları etrafında asla temsil edilen bir kurum olmadığını söylemiştir. Bir üniversite tetkikleri,

---

[433] MMTD, D. II, T. I, C. 4, s. 669.
[434] MMTD, D. II, T.II, C. 13, s. 146.
[435] MMTD, D. II, T.II, C. 13, s. 147.

araştırmaları ve bu araştırmalarının neticelerini memleket menfaatlerine uygun olarak yapıyor, memleketin menfaatini, kendi menfaatinden daha üstün tutuyorsa ancak o zaman vazifesini tam olarak yerine getirebilir görüşünü savunmuştur.[436]

Tahtakılıç son olarak, bazı devlet dairelerinin çok dar bir kadro ile çalıştığını söyleyerek; buralarda revizyon (yenilenme) fikrinin gerekli olduğu konusuna dikkat çekmiştir. Fazla kadro ile çalışma, genişleme fikrinin ancak dairede yenilenme fikri ile aşılabileceğini, dolayısıyla bütçelerdeki açığı da kapatmanın tek yolunun bu şekilde mümkün olabileceğini savunmuştur.[437]

Tekel Genel Müdürlüğü 1967 yılı Bütçe Kanunu'na bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı münasebetiyle tasarıda, Karadeniz'de 11 çay fabrikası kurmak için bütçeden ayrılan paranın azlığını dile getirmiştir. Tahtakılıç, "Aslında 11 fabrika yapmayı düşünen bir hükümetin, Karadeniz'de arsa kıymetlerini bilen bir insan için bir milyon lira tahsisat istemeyi seve seve imza edip geçmesi lazımdır." demiştir. Sebep olarak ise, Karadeniz'de arsa fiyatlarının aşırı derece pahalı olduğunu, bir evin, bir hükümet konağının arsasını bile, bir milyon liraya almanın mümkün olmadığını dile getirmiştir.

Daha sonra konuşmasında, çay konusuna politikanın girmesinden yakınan Tahtakılıç, bunu "bir hastalık" olarak değerlendirmiştir. Çayın hastalık olarak değerlendirilmesinin sebebini ise günlük siyasetten uzak oluşuna bağlamıştır. O'na göre tek gerçekçi kanun çay kanunu olmuştur. Değişik sebeplerle bu kanunun siyasi açıdan ele alınmasının ve siyasi olarak değerlendirilmesinin sakıncalı bir bakış olduğuna dikkat çekmiştir. Çay kanunu içerik olarak ise he yönüyle şartlara uygun olup, mahsulün memlekette nasıl yayılacağını, ekimin ne zaman yapılacağını ve nasıl temin edileceğini, ekimden sonra istihsalin nasıl karşılanacağını, derpiş eden bir kanundur. Dolayısıyla çay ile ilgili her şeyi kapsadığını her hangi bir değişikliğe ihtiyaç hissetmediğini beyan etmiştir.[438]

---

[436] MMTD, D. II, T. II, C. 13, s. 148.
[437] MMTD, D. II, T. II, C. 13, s. 149.
[438] MMTD, D. II, T. III, C. 23, s. 187.

Son olarak fabrika için az bulduğu ödeneğin 1 milyondan 10 milyona artırılmasını teklif eden Tahtakılıç, yapılması talep edilen fabrikaların arsaları için istimlâk[439] işinin de bir an önce başlatılmasının da uygun olacağını savunmuştur.

Devlet Planlama Teşkilatı 1968 yılı Bütçesi münasebetiyle söz alan Tahtakılıç, konuyla ilgili olarak söz aldığında öncelikle, kendisi ve benzer konumdaki milletvekillerine (bağımsız) söz hakkı tanınmamasından yakınmıştır. "Gerçeklerin bağımsız milletvekillerinin de parlamentoda fikirlerini söylemesine imkân vermek suretiyle daha çok aydınlanması muhakkak ki faydalıdır" diyerek, esas olan görüşün parlamentoda ayrım yapılmadan birlikte alınan görüş olduğunu ifade etmiştir. Daha sonra mecliste oturumlarda demokrasi fikrinin az olduğu ya da olmadığı kanaatini beyan etmiştir. Mecliste demokrasi fikrinin yerleşmesi için "illa ki milletvekillerinin bir partiye transfer olması lazımdır"[440] görüşünün yanlış olduğu, bu fikrin Türk demokrasisiyle, hürriyet fikriyle bağdaşmasının mümkün olmayacağı görüşünü savunmuştur.

Daha sonra Tahtakılıç, bu ve bu gibi değişik önergelerde milletvekillerinin yeterli derecede olmamasından ya da milletvekilleri tarafından yeterince değer verilmemesinden yakınmıştır. Dolayısıyla bu yeterlilik önergesinin bu şekilde vekillerin çoğu oturumda hazır bulunmazken, kabul edilmemesini Başkan'dan istirham etmiştir. O'na göre özellikle Devlet Planlama Teşkilatı bütçesi gibi konular parlamento da görüşülürken, milletvekilinin hazır bulunması gereklidir. Sebebinin ise, DPT'nin memleket için önemli bir kuruluş olduğunu, önemli meselelerin çokluk içinde, demokratik ölçülere dayandırılarak alınması taraftarı olduğunu ifade etmiştir[441].

Köy İşleri Bakanlığı 1969 yılı Bütçesi münasebetiyle oturum esnasında söz alan Köy İşleri Bakanı Selahattin Kılıç, köy ile ilgili projelerden bahsederken Türkiye genelindeki köylere, amme kuruluşları için 10 milyon liralık bir bütçe düşünüldüğünü ifade etmiştir. Tahtakılıç ise, ayrılan bu ödeneğin çok az olduğunu, Türkiye genelinde

---

[439] MMTD, D. II, T. III, C. 23, s. 188.
[440] MMTD, D. II, T. III, C. 25, s. 123.
[441] MMTD, D. II, T. III, C. 25, s. 124. Bütçe görüşmesi Tahtakılıç'ın karşı çıkmasına rağmen Plan ve Bütçe komisyonunda kabul edilmiştir.

35 bin kusur köy olduğunu, bu şekilde köylünün hiçbir problemi halledilemeyeceğinin altını çizmiştir. Daha sonra buralarda yaşayan halkın kendi aralarında 12 ile 13 milyon civarında yardım topladığını, toplanan yardım ile ödeneğin birleşmesi durumunda bile, köy sayısına bölündüğünde, yapılan ödeneğin yetersiz olduğunu ifade etmiştir.[442]

Tahtakılıç daha sonra Köy Hizmetleri'nin Teşkilat yasasının bir an önce çıkarılması için hükümetin çalışmalara başlaması gerektiğini söylemiştir. Sebebinin ise, yapılacak olan hizmetlerin, köy hizmeti hüviyetiyle merkezi bir teşkilat tarafından yürütülebilecek bir hizmet olmadığını, teşkilat yasasının gerekliliğini beyan etmiştir. Yasa çıkarsa, az olan teknik elamanların faaliyetlerinden ve zamanlarından israf meselesinin ortadan kalkacağı yeterli sayıda elman elde edileceği, hem de merkezin üzerindeki yükün azalacağını[443]belirtmiştir.

Tahtakılıç, Köy İşleri Bakanlığından, köylerin ayrı ayrı oluşundan hareketle köy birliklerinin kurulması konusunda bir çalışma başlatmasını istemiştir. Sebep olarak ise bu şekilde köylere verilen hizmetlerin daha iyi ulaşacağını, köylerin de verilen hizmetten daha çok faydalanacağını ifade etmiştir. Bakan ise birliklerin kurulmasının çok ön planda bir mesele olmadığını ancak köylerin ayrılması konusunda da köylere bir teşvik söz konusu olmadığı açıklamasını yapar. Yine köylerin ayrı oluşunun sebebini ise insan unsurundan kaynaklandığını, toprak, su ve sanayi gelişmesi gibi nedenlere bağlı olarak köylerin yeryüzüne dağıldığını belirtmiştir.[444]

Tarım Bakanlığı 1969 yılı Bütçesi münasebetiyle söz alan Tahtakılıç, konuşmasında iki noktaya temas ederek, zamanın Tarım Bakanı Bahri Dağdaş'a iki sual yöneltmiştir:

Birincisi; Türkiye'de çiftlik köyü karakterinde olan topraklar, Anayasanın verdiği imkânlar dahilinde, devlet tarafından kamulaştırılmak suretiyle topraksız çiftçiye ve köylüye neden verilemez?

---

[442] MMTD, D. II, T. IV, C. 34, s. 713.
[443] MMTD, D. II, T. IV, C. 34, s. 714.
[444] MMTD, D. II, T. IV, C. 34, s. 715.

İkincisi; Türkiye'de mevcut kanunlara göre, (Medeni Kanuna) şahıs malı olduğu için elden ele yer değiştiren çiftliklerden, Anayasanın verdiği imkânlara dayanarak kamulaştırılıp, çitçilikle meşgul olanlara verilebilecek çiftlik toprakları yok mudur? [445]diye soru sormuştur.

Tarım bakanı ise, Türkiye'de daha tapu ve kadastro işlemlerinin olmadığını, olsa bile bu işlemlerin yeterli gelişme göstermediğini dile getirir. Devamla çiftlik köylerinde çiftlik sahibi iyi çalışmalar yapmışsa ve buraları işletirken azami derecede verim elde etmişse, bakanlık olarak onlara destek çıkmaktan, onların yanında olmaktan başka yol izlemediklerini ifade eder. Fakat sahibi buraları işletmiyorsa anayasanın hükmü gereğince 'satmayan adamın elinden toprağı zorla alıp toprağı olmayan adama verme diye bir durum mümkün olamaz' ifadesine göre bakanlıkça bir işlem yapılması mümkün değildir demiştir. Ancak, Avrupa ülkelerinden İsviçre'de durumun farklı olduğunu, orada 'mülkiyet tehdit kanununun' olduğunu söyler. Çiftçi tekniğin ve gelişen teknolojinin icabına göre toprağını işletmiyorsa, önce kendisine mehiller verildiğini, yine de yapmıyorsa, o zaman devlet isterse kamulaştırma yoluna gidebilir. İfadesini kullanmıştır. [446]

Başbakanlık 1976 yılı Bütçe Kanunu Tasarısı münasebetiyle ilgili olarak söz alan Tahtakılıç, Türkiye'de kalkınmanın; öncelikle parlamento çatısı altındaki vekillerin memleket meselelerine ilgiyle bakmasıyla ve meseleler için taşın altına elini koymasıyla mümkün olacağını ifade etmiştir. Devamla meclis çatısı altında bulunan insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde sabır ve hoşgörüyü elden bırakmadan sorunlarını halletmeliler[447] görüşünü ileri sürmüştür.

Daha sonra konuşmasında Kıbrıs meselesini gündeme alan Tahtakılıç, Türkiye'nin bütün meselelerine (iç ve dış) elbirliğiyle, ortaklaşa olarak çözüm üretmesi ve halletmesi gerek diyerek, Kıbrıs meselesinin, sadece Kıbrıs'ı ilgilendiren bir mesele olmadığını söylemiştir. Kıbrıs meselesinin (10 sene önce de söylediği gibi) Türk ve

[445] MMTD, D. II, T. IV, C. 34, s. 292.
[446] MMTD, D. II, T. IV, C. 34, s. 293.
[447] CSTD, T. 15, C. 25, s. 210.

Yunan münasebetlerini ilgilendiren ve Yunanistan'la birlikte halledilmesi gereken bir mesele olduğunun altını çizmiştir.[448]

Tahtakılıç Daha önce yapılan Kıbrıs harekâtıyla ilgili olarak: "kangren olmuş bir çıbanı, binlerce insanımızın, İsa namına yok edilmesi siyasetine, Mehmetçiğin süngüsüyle karşı koymak, yok etmek kararını veren kim olursa olsun, Milletçe onlara alkış tutmalıyız. En azından 'vazife yaptı' demeliyiz."[449] demiştir.

Anayasa Mahkemesi 1977 yılı Bütçe Kanunu Tasarısı münasebetiyle ilgili olarak söz alan Tahtakılıç, 1961 Anayasası'nın tarihi gelişimi bakımından bakıldığında, 1924 Anayasası'nı (Cumhuriyet'in kuruluş Anayasasını) tamamlar nitelikteki esaslara göre düzenlendiğini belirtmiştir.[450]

Daha sonra Türk Anayasası'nın ana prensiplerinden bahsederken kendine göre en önemli prensibin "Her vatandaşa insan hayatına yaraşır bir hayat sağlamak" [451] prensibi olduğunu söylemiştir.

Tahtakılıç, konuşmasının devamında vatandaş ile devleti arasında münasebetlere değinerek, devlet nezdindeki insan ilişkilerinde, insanın beyanı esas alınmalıdır görüşünü savunmuştur. Başka türlü düşünülmeye imkan vermeden, devletin vatandaşına, vatandaşın da devletine güvenmesi[452] ilkesi sağlanmalıdır. Yani dürüstlük kaidelerini ve anayasa kurallarını ikisi de unutmadan ilişkilerini yürütmelidir, demiştir.

Tahtakılıç, Mahkeme için görevlendirilen Hâkim'in konusunun bütün derinliklerine inerek, görevlerini en üst düzeyde yerine getirecek bilgi belge donanımına sahip olmalı, görüşünü savunmuştur.[453]

Son olarak Tahtakılıç, devlet istimlâklerinin vergi beyanına göre olması esasından, Anayasa Mahkemesi kararının ayrılmasını uygun görmediğini ifade

[448] CSTD, T. 15, C. 25, s.211.
[449] CSTD, T. 15, C. 25, s.211.
[450] CSTD, T. 16, C. 31, s.15.
[451] CSTD, T. 16, C. 31, s.16.
[452] CSTD, T. 16, C. 31, s.17.
[453] CSTD, T. 16, C. 31, s.17.

etmiştir. Buradan hareketle, istimlâk için beyan edilen fiyat haricinde bir fiyat gelişmesine imkân veren, geçmişteki istimlâkler felaketine memleketi yeniden sürükleyen Anayasa Mahkemesi tasarrufunun yeniden gözden geçirilmesini istemiştir.[454]

1980 yılı Bütçe Kanunu Tasarısı münasebetiyle Tahtakılıç, 1980 mali yılı Bütçe Kanunu Tasarısı üzerinde kişisel görüşlerini açıklarken öncelikle parlamentonun varlığı üzerinde yorum yaparak konuşmasına başlamıştır. Parlamentonun görevinin harcamaları devlet namına yapma yetkisinin olması, devlet bütçesinden yapılan bu harcamaya karşılık, yerine yeni gelirler sağlamak üzere var olduğunu belirtmiştir. Bu harcamalara karşılık vergi, harç ve diğer yollarla gerekli yetkileri sağlayarak, devlet bütçesini tekrar oluşturması gerekir görüşündedir. Ayrıca kimlere ne tür yetkiler vermişse, verdiği bu yetkilerin gereği gibi uygulanıp uygulanmadığını tetkik etmek üzere gerekli tedbirleri almakla da görevli olduğunu beyan etmiştir.[455]

Bütçe konuşmalarına gelince, millet için gerekli bütün konuları içine alan, millet varlığının en iyi şekilde devlet hizmetinde kullanılması yönünden önemli olduğunun altını çizmiştir. Ayrıca parlamentonun yürütmeden ayrılması gerektiği kanaatindedir.[456] Tahtakılıç, parlamento, bütçeye ayrı bakabilir; yönetime ayrı bakabilir görüşünü savunmuştur.

Daha sonra Maliye Bakanı'nın söylediği, "Memleketin ekonomik hayatında enflasyonun tek kaynağı, Devlet İktisadi Teşekkülleridir" sözüne eleştiride bulunduğu fikrinin karşısında olduğunu belirtir. Çünkü, devlet iktisadi kuruluşlarının, Türkiye'nin, dünya uygarlığında, zaman içersinde geri kalmış millet olmanın zorunluluğu olarak ortaya çıktığını ve bunların gerçekçi müesseseler olarak algıladığını söyler. Hükümet'in bu teşekküllere sımsıkı tutunup sahip olmak zorunda olduğunun da altını çizmiştir.[457]

---

[454] CSTD, T. 16, C. 31, s. 18.
[455] CSTD, T. 19, C. 47, s. 77.
[456] CSTD, T. 19, C. 47, s. 77.
[457] CSTD, T. 19, C. 47, s. 78.

Tahtakılıç, devlet iktisadi kuruluşlarının ekonomik açıdan geliştirilemediğini söyleyerek sebep olarak da , "Bu müesseselere ekonomik açıdan bakılmadığını, sosyal açıdan bakılmadığını, günlük politikanın aracı olarak görüldüğünü" ifade etmeden geçemeyeceğini belirtmiştir.

Konuşmasında son olarak Tahtakılıç, Maliye Bakanı'nın özel teşebbüse her yönde kolaylık tanınırken, "madenlerin devletçe işletilmesinin; bu kapıyı kapamaya çalışmasının", karşısında olduğunu bildirmiştir. Bu zihniyetin memleket için zararlı bir görüş olduğunu, yarardan çok zarar getireceği görüşünü savunmuştur. Ayrıca devlet, yetişmiş elemana sahipse bu elemanları istediği yerde kendisinin değerlendirmesi gerektiği görüşünü savunmuştur. [458]

4.3. HUKUK HAKKINDA KONUŞMALARI

Belediye Kanunu'nun 94. maddesinin (A) fıkrasının kaldırılması hakkındaki kanun münasebetiyle Tahtalıç konuşmasına İçişleri Bakanlığınca, İstanbul ve Ankara'daki Belediye Reisliklerinin valiler tarafından görüşülmesi rejimine son verileceği kararının neden uygulanmaya konmadığı görüşünü sual ederek başlamıştır. Ayrıca Ankara Belediyesi'nin intihapla seçilecek bir reisin idaresine bırakılması kararlaştırılmış olmasının uygulamaya konmasının yanında, İstanbul Belediyesi'nde üzerinden zaman geçmesine rağmen hala böyle bir uygulamaya başlanmamış olmasının sebebinin mantıkla bağdaşmadığını ifade etmiştir.

Bakanlığın "İstanbul'da Özel İdare ile Belediye İdaresi'nin birbirine kaynaştığını, bunların ayrılmalarının ve hesaplarının tasfiyesinin uzun bir zamana ihtiyaç gösterdiğini" söylemesi üzerine, "devlet idaresinde demokrasiyi ana prensip edinen bir meclisin zaman bulamadık demesinin kabul edilemez." Olduğunu söylemiştir.[459]

---

[458] CSTD, T. 19, C. 47, s. 79.
[459] TBMMZC, D.VIII, C. 10, s. 23.

Daha sonra hükümete, demokrasiden uzaklaşılmaması gerektiğini, valilerden riyaset alınıp da, belediye meclislerinden müntahap bir makama tevdiinin kâfi olmadığını ve valilerin riyasetine göre seçilmiş bir belediye meclisinin, ayrı bir zihniyet içinde idare ediliyor olmasının yanlış olduğunun, demokrasiden uzak bir hareket olduğunun altını çizmiştir.[460]

Konya Milletvekili Sait Sina Yücesoy'un 28. 01. 1964 tarihli 42. Birleşimde yapmış olduğu konuşma dolayısıyla, iç tüzüğün 187. maddesinin 3.fıkrası uyarınca takbih cezası ile tecziyesinin ve bu hususun genel kurulun tasvibine arz edilmesinin uygun olduğuna dair başkanlık divanı tezkeresi münasebetiyle ilgili olarak söz alan Tahtakılıç, reye sunulacak olan kararın, usulsüz bir karar olduğunu, meclis iç tüzüğüne uygun olmadığını, en önemlisi de anayasaya ve insan haklarına uygun bir karar olmadığını söylemiştir.

Daha sonra Tahtakılıç, parlamento içinde seçilmiş olan bir vekilin, herhangi bir vesile ile kürsüye çıkıp fikrini söyleme hakkına sahip olduğunu belirtmiştir. Demokratik bir toplumda ve mecliste bu görüşün aksini düşünmenin ya da söylemenin mümkün olmadığını söyleyen Tahtakılıç, bu noktadan ayrılıp da milletvekillerinin fikirlerini kürsüde söylemekten menedici bir kararın, anayasanın sarahatine de aykırı olduğunun altını çizmiştir.[461]

O'na göre meclisin, tüzük sınırları içinde idare ediliyor olması gerekir. O sınır, meclisi idare eden reisçe (Başkan tarafından) belirlenebilir. Reis gerekli gördüğü zaman ihtar edebilir. Takbih cezası teklif edebilir. Meclisten çıkma cezası da teklif edebilir. Gürültü dahi olmuşsa bunu kendi takdiriyle halledebilir görüşlerini savunmuştur.

Tahtakılıç, bir reisin (Meclis Başkanı) Riyaset Divanı'nın arkasına oturup,"ben şunu takbih cezasına layık buldum" diye bir yaklaşımının yanlış olduğunu ifade etmiştir. O'na göre suçlanan kişinin önce müdafaasının alınıp daha sonra böyle bir yaklaşıma tabi tutulması gerekmiştir. Velev ki böyle bir ceza vaki oldu ise "Riyaset

[460] TBMMZC, D. VIII, C. 10, s. 24.
[461] MMTD, D. I, T. III, C. 26, s. 463.

Divanı inikat yaptı" diyerek, perde arkasına çekilip suçlu olduğu varsayılan milletvekilinin de çağrılıp ifadesi alınıp, daha sonra müdafaası alınarak, sonra karar verilmesinin doğru olacağını savunmuştur. [462]

Daha sonra Tahtakılıç, meseleye içtüzük açısından yaklaşmıştır. Bir kişinin İnsan Hakları Anayasa Prensipleri bakımından müdafaasının alınmadan, o kimseye ceza verilmesinin mümkün olmadığını, teklif bile yapılamadığını ifade ederek meselenin usulsüz olduğunu dile getirmiştir. [463]

Disiplin Mahkemeleri kuruluş, yargılama usulü ve disiplin suçları ve cezaları hakkında kanun tasarısına dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi Geçici Komisyon raporu münasebetiyle Tahtakılıç konunun usule aykırı olduğu gerekçesiyle aleyhinde söz almıştır. O'na göre Riyaset, bir kararın tüzüğe uygunluğu kesinleşmiş ise, sebepsiz olarak bu kararı, takriri reye koymanın hatalı bir yol olacağı görüşünü savunmuştur.[464]

Yine meclis, "Kanunların kabulüne dair olan tüzük sarahatine, aykırı bir karar verirse ve böyle bir takriri Riyaset Divan'ı, meclisin reyine koyarsa, bu hususun reye konulup konulmama hususunu da reye koyarsa hataya düşmüş olur." demiştir.[465]

Ankara Milletvekili Hüseyin Balan'ın Elbistan olayları hakkında Anayasanın 88. maddesi gereğince bir meclis araştırması açılmasına dair önergesi münasebetiyle söz alan Tahtakılıç, öncelikle meclis araştırmasının nasıl yapılacağı konusuna değinmiştir. Meclis araştırması isteyen bir vekilin, araştırmasını istediği konuyu meclis genel görüşme kuruluna başvurarak orada isteğini dile getireceğini, meclisin bu araştırmaya taraftar ise görüşmeyi kabul edeceğini, değilse fikrini söyleyip reddedeceğini belirterek, meselenin bu şekilde halledilebileceğini söylemiştir.

---

[462] MMTD, D. I, T. III, C. 26, s. 469.
[463] MMTD, D. I, T. III, C. 26, s. 470.
[464] MMTD, D. I, T. III, C. 30, s. 320.
[465] MMTD, D. I, T. III, C. 30, s 321.

Daha sonra asıl konuya temas ederek, Elbistan olaylarının mahkemeye sirayet etmiş bir konu olduğu için üzerinde konuşulacak bir şey olmadığını, konuşulsa bile yanlış olacağını ifade etmiştir. Sebebi ise mahkemede olan bir konu hakkında konuşmanın mahkemece verilecek karara tesir edecek bir konuma gelebileceği endişesi olmuştur. Böyle bir durumla karşı karşıya kalan vekillerden yapabilecekleri en doğru hareketin teferruata girmeden kısaca konuyu özetlemeleri şeklinde bir konuşma olacağı görüşünü savunmuştur.[466]

Tahtakılıç, meclis araştırması konusunun, genel görüşmeden daha önemli bir hadise olduğunu söylemiştir.[467] Daha sonra, toplumun içinde bulunduğu şartlar gereğince, toplumdaki ekonomik sıkıntılar içinde, bir takım engelleyici kanunlarla, düzeni sağlamanın mümkün olmadığını ifade eder. Bunun için konuyu sebepler dairesinde nasıl cereyan ettiğine değinmiş "asırlarca kardeşçe, birlik ve beraberlik"[468] içinde yaşamış Elbistan halkının içine ayrılık tohumlarının ekilmek istendiğini belirtmiştir. Parlamentonun ise bu konu için üzerine düşeni yapması, bu olayların sebeplerini araştırması, sonucunu ortaya koymaya çalışması gerektiğini düşünmüştür.

Bu olayların Türk tarihinde acı bir durum sergilediğini söyleyen Tahtakılıç, parlamentonun olaylar karşısında iyi bir durum sergilemesini, gerekeni yapmasını istemiştir. Türk milli bütünlüğünü bozmak, halk arasına nifak tohumları ekmek ve siyaset pazarına mezhep ihtilaflarını getirmek isteyenlere fırsat verilmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla Millet Meclisi'nin konuyu biran önce ele alıp konu hakkında "efkâr-ı umumiyeyi aydınlatması" görüşünde olduğunu belirtmiştir.[469]

Adalet Bakanlığı 1968 yılı Bütçesi münasebetiyle söz alan Tahtakılıç, Yüksek Hâkimler Kurulu'nun 17 hâkim hakkında cezaen nakil kararı aldığını, bu 17 hâkimin de doğuya verildiğini öne sürerek, bu nakil dolayısıyla Adalet Bakanı'na yönelerek, bu

[466] MMTD, D. I, T. III, C. 22, s. 469.
[467] MMTD, D. I, T. III, C. 22, s. 470.
[468] MMTD, D. I, T. III, C. 22, s. 547.
[469] MMTD, D. I, T. III, C. 22, s. 548.

nâkilin doğru olup olmadığını eğer doğru ise yapılan nakil atamasının adaleti üzerinde durulması gerektiğini ifade etmiştir.[470]

Bakan ise bu tatbikatın doğru olduğunu, fakat bu tür nakil atamaların bazı sakıncalarının olduğunun altını çizmiştir. Sakıncanın ise bu şekil isme dayalı bir nakil atamasının yapılmış olmasına bağlamıştır. Bundan sonra ki yapılacak olan çeşitli yerlerdeki münhal kadrolara atama yapılırken farklı bir sistem uygulanacağını; kuraya tabi tutma şeklinde meseleyi halledeceklerini belirtmiştir. Ayrıca Yüksek Hâkimler Kurulunun kendilerine has bir çalışma üslubunun olduğunu, tayinlerde buna göre hareket ettiklerini, bu üslubun ise bölge sistemine göre bir atama olduğunu söylemiştir. Bundan sonraki atamaları ise bahsettiği sistemde yapacaklarını ama Yüksek Hâkimler Kurulu atama ya da nakillerini kanuni bir sisteme bağlayıp, teminatlı bir sürece doğru götüreceklerini ifade etmiştir.[471]

İstanbul milletvekili Coşkun Kırca ile Konya milletvekili Vefa Tanır'ın büyük halk kütlelerinin sağlığını tehdit eden hile ve ihmallere kesin olarak son amacı ile alınması gerekli tedbirleri tespit etmek üzere anayasanın 88. maddesi uyarınca bir meclis araştırması yapılmasına dair önergesi münasebetiyle Tahtakılıç söz almıştır. İzmir'den Avrupa'ya ihraç edilen zeytinyağlarının makine yağı ile karışık olarak çıkması ve Türkiye'ye iade edilmesi ile, bunun yanında gıda maddelerinin %50 ye varan oranlarda bozuk ve sağlığa zararlı olduğu ile alakalı bir meclis araştırması yapılması ile ilgili konudur.

Tahtakılıç, konuyla ilgili olarak konuşmak üzere lehte söz almıştır. Öncelikle hadiselere gerçekçi yönüyle yaklaşmak gerektiğini ifade etmiştir. Daha sonra yasakların yürümediği memleketlerde, yasakların niçin yürümediğini, insanların neden yasaklara uymadığı konusunun gündeme geleceğini, bunun üzerinde durmak gerektiğini söylemiştir. Bu bahsettiği araştırmanın yapılması demek mevcut kanunların

[470] MMTD, D. II, T. IV, C. 25, s. 312.
[471] MMTD, D. II, T. IV, C. 25, s. 313.

ve tüzüklerin niçin yürümediği meselesini araştırmaktan başka bir anlama gelmediğini ifade etmiştir. [472]

Daha sonra konuyla ilgili olarak bir örnek vermiştir. Bir dönem köylerde içme sularının bozuk olduğunu, meclisin ise bu içme sularını ıslah edecek bir imkânı ya da formülünün olmadığını söylemiştir. Anlattığı konunun biraz da vicdanla ilgisi olduğunu belirterek, bu suları içmek devlet tarafından yasaklansa, hangi vatandaşın bu yasağa uyacağının meçhul olduğunun, hatta kimsenin bu yasağa uymayacağının altını çizer. Devamla aslında "Türkiye'de yasak fikrinin bulunmadığını," yasak yapılsa bile yasağa uyulma ihtimalinin olmadığını, olsa bile ne derece yüksek olduğunun düşünülmesi gereken bir konu olduğunu vurgulamıştır. Onun için devletin mevcut kanunların varlığını ve bu kanunların işlerliğini kontrol etmesi ya da ne derece uygulanıyor olduğunu, uygulamanın başarılı olup olmadığını bilmesi gerektiğini savunmuştur.[473]

Anayasa ve Adalet Komisyonları'ndan teşekkül eden Karma Komisyon Başkanlığı'nın gündemde bulunan ve sayın üyelerin bazılarının yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına mahal olmadığına dair raporların öncelikle görüşülmesi hakkındaki tezkeresi münasebetiyle söz alan Tahtakılıç, öncelikle alınan kararın grup kararı olması münasebetiyle, parlamentonun görüşünü yansıtmadığını, demokratik bir karar olmadığını dile getirmiştir. Daha sonra parlamentonun, (TBMM'nin) partili ve partisiz bütün vekilleriyle Türk milletinin varlığını temsil eden bir müessese olduğunun altını çizmiştir. Bu ve benzeri bütün konularda bazı grup ya da partileri içine alıp diğerlerini devre dışı bırakmanın mümkün olmadığını belirterek, bu yaklaşıma eleştiride bulunmuştur.[474]

İkinci mesele olarak komisyonların parlamentoya izafeten çalışmasıdır. Bundan dolayı, meclis gündeminde "işin müstaceliyeti" (Acil), ehemmiyetine binaen, daima gündelik cereyan eden olayların hâkimiyetinin söz konusu olduğunu beyan etmiştir.

---

[472] MMTD, D. II, T. III, C. 27, s. 123.
[473] MMTD, D. II, T. III, C. 27, s. 124.
[474] MMTD, D. II, T. III, C. 28, s. 927.

Dolayısıyla bir yıldır bekleyen (milletvekili dosyalarını), kararları tefrike etmenin ya da teklif etmenin bir anlam ifade etmediği, doğru olmadığını söylemiştir. Yine davanın adli bir şekle büründüğünü bundan sonraki vazifenin yüce adalette olduğunu ifade etmiştir. [475]

Daha sonra Tahtakılıç, komisyon kararlarına değinerek, komisyon kararlarının ancak hazırlayıcı nitelik taşıyan, meclise meseleleri sunucu nitelikteki kararlar olduğunu belirtmiştir. Bu kararlar ise mecliste tefrike (ayrıma) esas olmamalıdır. Çünkü, komisyonların kararlarının, ayrıma tabii tutulacak kararlar olmadığının, sadece ön bilgi niteliğindeki kararlar olduğunun altını çizmiştir.[476]

Bazı orman suçlarının affına ve bunlardan mütevellit idare şahsi haklarının düşürülmesine dair kanunun 2. kez anayasanın 93. maddesi gereğince bir defa görüşülmek üzere geri gönderildiğine dair kanun tasarısı münasebetiyle Tahtakılıç, lehte söz alır. Görüşülen konu Cumhurbaşkanının, kanunları, yayınlayacağı süre içersinde gerekçe göstererek tekrar müzakere etmek üzere parlamentoya geri göndermesi meselesidir. Anayasa,193. madde ile parlamentonun kabul ederek ilan edilmek üzere gönderdiği yasayı, yasadaki bazı hükümleri belli gerekçe ile yasayı ikinci defa müzakere etmek hakkını Cumhurbaşkanı'na vermiştir, Cumhurbaşkanı bu hakkını isterse kullanabilir, görüşünü savunmuştur. [477]

Kanunla Cumhurbaşkanı'na verilmiş olan hakkın hiç kimse tarafından geri alınamayacağını söylemiştir. Yine, veto edilen bir kanun, ikinci kez müzakereye alındığı için, senato tarafından "sen bu kanun hakkında, ikinci müzakere hakkını kabul ettin, bir daha bu kanunu iade edemezsin." gibi bir ifadeyi kullanmasının mümkün olamayacağını beyan etmiştir. [478]

Tahtakılıç, Reisicumhur'un geri görüşülmek üzere gönderdiği bir kanunu, parlamento yeniden bir tasarruf yapar da, kanuna yeni hükümler getirirse; tekrar

---

[475] MMTD, D. II, T. III, C. 28, s. 928.
[476]MMTD, D. II, T. III, C. 28, s. 929. Önergeye itirazda bulunan ve lehinde yapılan konuşmalar sonunda oylamaya tabi tutulmuştur ve kabul edilmiştir.
[477] CSTD, T. 15, C. 28, s. 664.
[478] CSTD, T. 15, C. 28, s. 665.

Cumhurbaşkanı'na bu kanunu gönderip, kanunda yaptığı değişikliğin kabul edilmesi konusunda zorlama ya da diretme yapmasının mümkün olamayacağını dile getirmiştir. Cumhurbaşkanı'nın önüne ikinci kez gelen bir kanuna da yasa gereği yeniden tasarruf etme hakkı tanınmıştır. Dolayısıyla Cumhurbaşkanı'nın bu hakkını dilediği gibi özgürce kullanmasının önüne geçilemeyeceği görüşünün arkasında olmuştur. Tahtakılıç'a göre, Cumhurbaşkanı bu veto hakkını kullanırken, meclis ikinci defa müzakere yapılarak yeni hükümler eklemek suretiyle çıkarılan kanun hakkında hüküm bildirirken, Cumhurbaşkanı'nın ikinci defa değil, ilk defa tekrar müzakere hakkını kullanmış gibi işlem yapması lazım geldiğini savunmuştur. [479]

Yargıtay Başkanlığı 1977 yılı Bütçe Kanunu Tasarısı münasebetiyle Yargıtay Başkanlığı bütçe görüşmeleri sırasında Adalet Partisi grubu adına konuşan sözcü, Türk hâkimlerinin halkla dirsek temasının olmadığı ve bu yüzden de memleketin sosyal konularına ilişkin kararlarında, gereği kadar isabet sağlayamadıklarını savunmuştur. Bu söz üzerine oturum esnasında Adalet Bakanı olmadığı için söz almak durumunda kaldığını belirten Tahtakılıç, bu ifadenin (sözcünün ifadesinin) kendini aştığını beyan etmiştir. [480]

Daha sonra konuşmasında kendileri burada bulunmayan, kendilerini savunma imkânı olmayan kişiler için konuşmanın yanlış olduğunu ifade etmiştir. Yine 'Türk hâkiminin halkla dirsek teması yok demek; hatta Cumhuriyet Savcıları'nı da, cumhuriyeti koruyamayan kuruluşlar ve görevliler olarak nitelemenin, Türk hâkimlerine bir hakaret ifadesi taşıdığını belirterek, Türk adaletini de kötü zan altında bırakmak anlamına geldiğini söylemiştir.

Konuşmasına devamla Tahtakılıç, yargı organı görevini yapıyor ama hâkimler görevini yapmıyor sözüne karşılık, yargı organının sosyal hayatta hâkimin karşılaştığı güçlükleri kanunların bütünlüğü ve amaçları noktasından çok iyi yapması durumunda, hâkimlerin de görevinin nispeten kolaylaşacak konuma geleceğini savunmuştur. [481]

---

[479] CSTD, T. 15, C. 28, s. 666.
[480] CSTD, T. 16, C. 28, s. 64.
[481] CSTD, T. 16, C. 28, s. 65.

Bazı orman suçlarının affına ve bunlardan mütevellit idare şahsi haklarının düşürülmesine dair 1542 sayılı kanun ile 26 Haziran 1973 günü aynı başlık altında kabul edilen 1779 yasa hakkında Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu'nun 29 Haziran 1976 tarihli 82. Birleşiminde alınan karar ile Millet Meclisi Genel Kurulu'nun 5 Ocak 1977 tarihli 28. Birleşiminde alınan kararların birbirine aykırı olması. Bu nedenle konunun çözümü için Anayasanın 92. maddesine göre bir Karma Komisyon kurulup kurulamayacağına dair Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu münasebetiyle Oturum esnasında, Mehmet Özgüneş'in "böyle bir komisyon kurulmasını kabul ederek acaba senato görevini yapmamış, ikinci plana düşmüş, adeta Millet Meclisi'nin, bir komisyonu durumuna gelmiş olmaz mı?" sorusu üzerine Tahtakılıç:

1961 Anayasa'sının, kurumlar ve kurallar koyduğunu, buna göre her kurumun yetkisini tam kullanmak suretiyle bu Anayasa sayesinde, Türkiye'de hem sağlam bir devlet yapısının meydana geldiğini, hem de halkçı bir felsefe ile Sosyal Devlet varlığını ayakta tutmak üzere düzenlendiği bir kurumun ortaya çıktığını söylemiştir.[482]

Daha sonra Tahtakılıç:

1.Cumhurbaşkanı ile ilgili olarak, Cumhurbaşkanı'nın bir kanunu yayınlama sırasındaki yetkilerinin açık olduğunu, (Her kurumun yetkileri Anayasada açıklanırken; devlet başkanına da, yayından evvel bir kanunun müzakeresini gerekçe ile tekrar Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden isteme hakkını kabul vermiştir.) bu yetkilerini de kanunlar çerçevesinde dilediği gibi kullanma hakkının olduğunu söylemiştir.

2. Karma Komisyon'un kurulup kurulamayacağı görüşü üzerine ise, iki meclis kanadı arasındaki uyuşmazlığın yasa yapmak noktasından kabul edildiği için bu tür problemlerin 92. maddeye göre çözümlenebileceğini komisyonun da bu madde gereğince kurulmasında bir sakınca teşkil etmediğini ifade etmiştir.[483]

---

[482] CSTD, T. 17, C. 37, s. 638.
[483] CSTD, T. 17, C. 37, s. 638–640.

4.4. DIŞİŞLERİ SİYASETİ HAKKINDA KONUŞMALARI

Kocaeli milletvekili Nihat Erim'in Türkiye'nin genel dış meseleler karşısında güttüğü politika ve NATO, Ortak Pazar, Yardım Komisyonu, Kıbrıs'a dair Zürih ve Londra anlaşmalarının tatbikatı konularında bir genel görüşme açılmasına dair önergesi münasebetiyle takririn aleyhinde söz alan Tahtakılıç, Hariciye Bakanı, müzakerelerin 9 Ocak Çarşamba Günü açılmamasının sebebini, 8 Ocakta Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı'nın Türkiye'ye gelecek olmasından dolayı olduğunu ileri sürmüş ve dolayısıyla müzakereyi ileriki bir tarihe almak istemiştir. Müzakerelerin daha sonraki bir zamana alınmasını uygun görmeyen Tahtakılıç, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı gelmezden önce bir müzakere açılmasını gerekli görmüş, bu konuda, bir önerge hazırlayıp, meclise sunmuştur.

Müzakerenin önce yapılmasının sebebi ise, hükümetten meclisi yalnız dış politika konusunda bilgilendirilmesi ya da meclisten bilgi alması değil, gerektiğinde meclise dış politika konusunda yaptıkları ve yapacakları (düşündükleri) politikayı açıklamak suretiyle, hükümetin takip edeceği politika bakımından meclisi aydınlatması ya da meclisin hükümeti aydınlatması şeklinde olmuştur. Böylece dış politika (Kıbrıs) konusunda TBMM'nin temayülleri veya hükümetin anlaşıldıktan sonra, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ile görüşülmesinde fayda olacağını belirtmiştir.[484]

İstanbul Milletvekili Tahsin Demiray ile Çanakkale Milletvekili Ahmet Nihat Akay'ın had bir şekil alan Türk-Yunan münasebetlerinin umumi bir muhasebesinin yapılması. Kocaeli Milletvekili Nihat Erim'in Yunanistan Hükümeti'nin bazı beyanları ve bazı davranışları ile bu devletle Türkiye arasında, yürürlüğe konmuş bütün anlaşmaların gözden geçirilmesi hususlarında bir genel görüşme açılmasına dair önergeleriyle açılan genel görüşme münasebetiyle söz alan Tahtakılıç, artık konunun (Kıbrıs) Türk dış politikasının tümünü içine alan bir mahiyet taşıdığını belirtir. Dolayısıyla mevzuu açıkça bir tasnife tabi tutmak gerektiğini ifade eder. Konuşmasına devamla Türk milletinin (vatandaşın), Türk parlamentosunun ve Türk hükümetinin, dış

[484] MMTD, D. I, T. II, C. 10, s. 520. "Görüşmelerin Pazartesi Günü açılmasını rica ederim" diye verilen önerge oybirliği ile kabul edilmiştir.

politika konusunda işin hangi aşamasında olduğuna dikkat çekerek konuyu üç boyutta ele alacağının altını çizmiştir.

Daha sonra Tahtakılıç, konuşmasında meclise hitaben, dünyadaki hiçbir milletin Türk milleti kadar evden eve, köyden köye dış politika konusunda hassasiyet içinde olmadığını dile getirmiştir. Türk milletinin toplam olarak, parti, grup vesaire hiç ayırt etmeksizin bu konuyla yakından ilgilendiğini ve bu konunun Türk milletinde kanayan bir yara haline dönüştüğünü belirtmiştir.

Türkiye Millet Meclisi'ne gelindiğinde, konuyla ilgili olarak bir bütünlük sağlanması gerektiğini, konunun ancak bu şekilde (elbirliğiyle) çözüme kavuşacağını ifade etmiştir. Ancak Kıbrıs meselesinde meclisçe takip edilecek milli bir politikanın elbirliğiyle tespit edilemediğini ve hatta bu imkânın bile oluşturulamadığını söylemiştir.[485]

Daha sonra tarihi bir gerçek olarak ifade ettiği ve Türk milletinin felaketi diye gördüğü iki hakikat üzerinde durmuştur. Bunlardan birincisi:

Türk milletinin milli menfaatlerine, toprak bütünlüğüne kasıtlı olarak dış güçler tarafından göz dikildiği ve husumetler beslenerek, bunların sonucunda harplerin meydana geldiği gerçeğidir.

İkinci olarak ise, Türk milletinin ihmaller sonucu iç ve dış siyasette başarı elde edemediği ve hiçbir zaman kötü idareden, kurtulmadığı, dolayısıyla Cumhuriyet Tarihi'nde gelen hükümetlerin bu meseleye (kanayan yara Kıbrıs için) çözüm bulma noktasında fikir üretemediğinin altını çizmiştir.[486]

Tahtakılıç bu Kıbrıs meselesinin ne meclisçe ne de hükümet tarafından tek başına halledebilecek bir konu olduğunun altını çizmiştir. Hükümet ve meclisin bir araya gelerek almasıyla, teferruata girmesi ve alınacak tedbirleri beraberce belirlemesiyle meselenin ancak çözüme ulaşılacağını ifade etmiştir.

---

[485] MMTD, D. I, T. III, C. 30, s. 245.
[486] MMTD, D. I, T. III, C. 30, s. 246.

Konuyla ilgili olarak en büyük meselenin, Milletler Camiası'nda bir Kıbrıs Devleti'nin varlığının bilinmesi olduğunu söyleyen Tahtakılıç, (NATO, BM, Müttefikimiz olan Devletlerde bilinmesi) Kıbrıs'ın devlet hüviyeti konumunda olmadığını belirtir. Kıbrıs'ın devlet hüviyeti konumunu alabilmesi içinse, Türk vekillerle, Rum vekillerin aynı çatı altında bir parlamentoda bulunması gerektiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla Türk Bakanlarla Rum Bakanların da aynı çatı altında bir parlamentoda görev yapmalarının gerekeceği o zaman Kıbrıs'ın devlet görünümü [487]kazanacağı görüşünü savunmuştur.

Konuyla ilgili konuşmasında daha da önemli bulduğu bir noktaya temas eden Tahtakılıç, hem hükümetin hem de Başbakan'ın bu hataya düştüğünü, Makarios'a (Kıbrıs Devlet Başkanı varsayılan) hükümet nezdinde teşebbüste bulunulduğunu ve bunun 14 defa tekrar ettiğinin altını çizmiştir. Buna mukabil Tahtakılıç, hükümete Kıbrıs Devleti diye bir devletin olmadığını Makarios'un ise bir "Çete Reisi" olduğunu şöyle izah etmiştir.

"Hakikat olarak, Kıbrıs'ta Anayasanın tatbikini isteyen, kanunların tatbik edilmesini isteyen, bir Türk kütlesi karşısında; bu haklara isyan etmiş, evvelce meşru olan Devlet kadro ve imkânını da kullanan bir çete hükümeti olduğu ortadadır."[488]

Tahtakılıç'a göre iki sorun görmezlikten gelindiği sürece Kıbrıs meselesine müzakere yoluyla çözüm bulmanın mümkün olmayacağı görüşünü savunmuştur. Bunlardan ilkinin: Kıbrıs'ta fiili olarak bir devletin varlığının kabul edilmemesi, diğeri ise, Kıbrıs meselesinin Lefkoşa'da değil, Ankara ile Atina arasında halledilecek bir mesele olduğunun kabul edilmesidir.'[489] demiştir.

Tahtakılıç, Yunanistan gibi Türk Hükümetinin de biraz politik davranmasını ister. "Yunan Hükümeti bir tarafta batakçı, diğer tarafta ona kefil. Burada örnek de vererek: Hükümete işaret ederek (İnönü İşareti müsamaha ile telakki etsin), dedim ki; İstanbul'da dahi Enosis'in teşkilatı olduğunu, bir mahkemenin cereyan ettiğini haber

[487] MMTD, D. I, T. III, C. 30, s. 247.
[488] MMTD, D. I, T. III, C. 30, s. 248.
[489] MMTD, D. I, T. III, C. 30, s. 247.

aldık. Hükümet bize izah etsin dedim. Haber vermediler. Biz İstanbul'da tarih boyunca içimizi kundaklayan ve Sayın Tahsin Demiray'ın da dediği gibi, iktisadi varlığımızı kene gibi emen şahısları hudut haricine çıkaracak bir karara dahi geç vardık arkadaşlar."[490]

Daha sonra bir örnek vererek, Paris Hukuk Fakültesi'nde bir doçentin tez hazırladığını, tezin konusunun ise, Türkiye, İngiltere ve Yunanistan arasındaki Kıbrıs meselesi olduğunu belirtmiştir. Devamla bu tezin hukuk fakültesinin jürisi tarafından kabul edildiğini söyler. Buradan hareketle, Kıbrıs'ın hiçbir zaman Yunanlı olmadığını ifade etmiştir. Dayanak olarak tezden birkaç satır okuyarak:

"Türkler adaya adalet götürmüştür. Türkler adaya laiklik götürmüştür. Türkler feodal idareyi yıkmışlardır. Orada bulunan ahaliyi arazi sahibi yaparak, iktisadi ve sosyal emniyeti sağlamışlardır…"[491]

Devamla Tahtakılıç, Kıbrıs'ın İngiltere'ye bırakılmasını meşru kılan statünün Lozan Muahedesi olduğunu, İngilizlerin ise Kıbrıs'taki statükoyu değiştirmek istedikleri andan itibaren adanın yegâne sahibinin Türkler olacağını söylemiştir.

Kıbrıs konusunda Amerika'ya da görev düştüğünü belirten Tahtakılıç, Amerika'nın Küba'da yayılım politikası mevzubahis olduğunda, onların bu hareketini haklı bulunduğunu söylemiştir. Dolayısıyla, Türkiye'nin de Kıbrıs'ta en ucuz manada tehlikeli bir zamanda, komünist rejimin önüne geçebilecek bir rejimi tesis etmesine, bir yeni statükonun hâsıl olmasını sağlamaya çalışmasına Amerikalıların seyirci[492] kalmaması gerektiğini savunmuştur.

Tahtakılıç Türkiye'nin Yunanistan ile münasebetlerinin çok yumuşak olduğunun altını çizerek, bugün Yunanistan halkının Türkiye ile sınır olan denizlerde rahatça balık avladığını, Rodos Ada'sında rahatça oturduğunu, Türkiye'nin dibindeki

---

[490] MMTD, D. I, T. III, C. 30, s. 248.
[491] MMTD, D. I, T. III, C. 30, s. 249.
[492] MMTD, D. II, T. IV, C. 31, s. 484.

adalarda istediği gibi bayrak dalgalandırdığını ve bunların hepsinin Türk'ün müsamahalı davranışlarından dolayı yaptığını söylemiştir.[493]

Daha sonra mübadele konusuna da değinen Tahtakılıç, İstanbul 'un servetinin de, sefasının da, Rumların elinde olduğunu, Elen siyasetinin (Yunan Siyasetini), İstanbul'dan bir Rum'un dahi gitmesine, birkaç ada vereceğini savunmuştur.

Tahtakılıç, Kıbrıs meselesinin bu denli gündem teşkil etmesi ve aleyhimize cereyan etmesinin sebebini, Birleşmiş Milletler siyasetini ve NATO siyasetini iyi takip edemeyişimize bağlamıştır. Devamla Kurtuluş Savaşı zamanında yedi devletin himayesi altında olan Yunanistan'a, Türk süngülerinin kuvveti ile teslim edilmeyen Türk vatanının, bugün bu şartlarda Kıbrıs meselesinin çıkmaza girmesinin altında hükümetin sağlam ve düzenli bir politika izleyemeyişinin olduğunu söyler. İzmir'de NATO ittifakı içinde Türk bayrağının diğer devletlerin bayraklarıyla yan yana asıldığını ve dünya barışını korumak için de yan yana asılmaya devam edeceğini belirtmiştir.

Son olarak, dünyanın emniyeti bakımından Kıbrıs Ada'sının Türkiye'nin himayesinde olmasının çok isabetli olacağının altını çizmiştir. Şu an bile, Rumlarla, Yunanlıların, adada Türk bayrağı ile Yunan bayrağının yan yana asılı olmasını çekemeyecek kadar gaddar, hatalı bir siyaset içinde olduğunu, bu durumu Türkiye'nin NATO devletlerine kuvvetli bir şekilde söylediğinde, dünyada hiçbir devletin bu konuda Türkiye ile mücadele içine girmeyeceğini belirtmiştir.[494]

Pakistan Milli Meclisi Başkanı'nın çağrısı üzerine Pakistan'ı ziyaret eden Türk Parlamento Kurulu'nun gezisi ve bu arada Türk-Pakistan münasebetlerinde gereken gelişmeler hakkında Pakistan'a giden heyetin içinde bulunan birisi olarak Tahtakılıç, büyük bir şevkle Türkiye'den hareket ettiklerini belirtmiştir. Orada parlamento üyelerinden, (başta Pakistan Devlet başkanı) ve bütün devlet adamlarından ve Pakistan halkından sıcak ve samimi bir misafirperverlik gördüklerini ifade etmiştir.

---

[493] MMTD, D. I, T. III, C. 30, s. 250.
[494] MMTD, D. I, T. III, C. 30, s. 245–249.

Devamla Pakistan dış politikasıyla ilgili olarak, tıpkı Türk milletinin dış politikası gibi insanlık ideallerine saygılı, müşterek dünya sulhun korunmasına ve bütün haklara eşit olarak riayet edilmesi gibi prensiplere dayandığını söylemiştir.[495]

Daha sonra Pakistan'ın bütün bu haklara saygı duyan herkesle dostluğunu pekiştirme yolunda adımlar attığını ve bunun için gayret sarf ettiğini savunmuştur. Ancak Türk- Pakistan münasebetlerinin ayrı bir dostluk havası içinde geliştiğine değinerek, tarihin bütün seyri içinde Türk halkı ile Pakistan halkının arasındaki bağların müşterek olduğunu söyler. Çünkü Türkler ile Pakistanlıların, birlikte medeni eserler ve müşterek hatıralarını halk vicdanında yaşattığı için, memleketimizin ayrı bir duygu ile onlara bağlı bulunduklarını ifade etmiştir.

Tahtakılıç konuşmasında Pakistan'ın yeni kurulmuş bir devlet olduğunu dolayısıyla, kendisine göre sosyal, ekonomik ve kültürel sahalarda güçlüklerinin olduğunu söylemiştir. Fakat Pakistan halkının inançlı, dayanıklı ve idarecilerinin de feragatli oluşu sayesinde bütün bu güçlükleri yenmek için büyük bir gayret sarf ettiklerini ve Türk heyetinin bu gayretleri ümit ve heyecanla müşahede ettiklerini belirtmiştir.[496]

Daha sonra Pakistan'da çekilen güçlüklerden bazılarına işaret ederek, bunların başında, göçmen meselesinin yer aldığını, batı tarafında susuzluk olduğunu, doğusundaki suların da güç kontrol edildiğini ve ayrıca köylerden şehirlere akınlar halinde göç olayının yaşandığını söylemiştir. Kültür seviyelerinin düşüklüğü ve okuma-yazma bilenlerin genele oranının % 16 derecesinde bulunuşunun da Pakistan'ın önemli meseleleri arasında yer aldığını, bu itibarla Türk-Pakistan dostluğunda, memleketimize önemli vazifeler düştüğünü savunmuştur.

Tahtakılıç, Pakistan için yapılması gerekenleri şöyle sıralar. Birinci olarak: Her şeyden evvel acil olarak, Pakistan'da bir kültür ataşeliğinin kurulması gerektiğinin ve bunun mutlak bir zaruret olduğunun altını çizmiştir.[497]

---

[495] MMTD, D. I, T. IV, C. 34, s.585.
[496] MMTD, D. I, T. IV, C. 34, s. 586.
[497] MMTD, D. I, T. IV, C. 34, s. 586.

İkinci olarak: Parlâmento içinde, kuruluşu geç kalan bir Türk - Pakistan Grubu heyetinin kurulmasının, hem Türkiye hem de Afganistan için çok hayırlı olacağı kanaatindedir.

Konuşmasına devamla Afganistan'ın içtimai, kültürel ve ekonomik sahadaki gayretlerini, Türk parlamentosunun da yakından izlemesi gerektiğini belirtir. Son olarak Tahtakılıç, Afganistan'da ev sahipliğinin en ince ve en derin nezaketiyle karşılandıklarını, her yerde çiçek halkalarıyla örülmüş buketlerle selâmlandıklarını ve orada sıcak, samimi bir havayı teneffüs ettiklerini söyler. Orada (Uzak Doğu'da) Türk milletine karşı kayıtsız şartsız beslenen dostluk hislerine ve bu hislere bağlı olan Pakistan halkına karşı, Türk parlâmentosunun da iyi duygular içinde olduğunu, bu güzelliklerin kendisi tarafından dile getirilmesinin de güzel bir duygu olduğunu söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.[498]

Cumhuriyet Senatosu üyesi Cevat Açıkalın ve 11 arkadaşının, milletler arası münasebetlerin yürütülmesi ve koordinasyonu kanun teklifi münasebetiyle Tahtakılıç söz almıştır. Konuyla ilgili olarak, Hariciye Vekâleti Teşkilat Kanunu ile ilgili olan, 13 sayılı kanunun kaldırılmasının isabetli bir karar olduğunu söylemiştir. O'na göre devletlerarası ya da milletlerarası münasebetlerde hangi konu üzerinde durulursa durulsun (ekonomik veya diplomatik olsun, hatta askerî konular da mevzuubahis olsun) eğer bir milletin diğer milletler nezdindeki münasebeti, büyükelçilik müessesesinin şahsiyetinde temsil edilmiyor ise, dış ülkeler arasında o ülkenin bir itibarının olmayacağı anlamına geldiğini savunmuştur. Yani devletlerarası münasebetlerde, bir ülkenin siyasi temsilcisinin mutlaka olması gerektiğini, yoksa sefirle temsil edilmeyen bir işin, devlet itibarı ve otoritesinin olmayacağını bilmek gerektiğini ifade etmiştir. [499]

Tahtakılıç, 13 sayılı kanunun yürürlükte olmasının, hükümeti, dış ülkelerle, ekonomik, malî ve diğer konulardaki çalışmalarda serbest bırakmadığını, her ihtisastan

---

[498] MMTD, D. I, T. IV, C. 34, s. 587.
[499] MMTD, D. II, T. IV, C. 31, s. 484.

istifade ederek konuya lâzım olan müşaviri ve o mevzuda derhal kullanma insiyatifini vermediğini belirterek, kaldırılmasının uygun olacağını savunmuştur.

Yine kanunun, Hariciye Vekâleti Teşkilât Kanunu ile alâkadar olan hükümlerinin bir ahenk teşkil etmediğini ve teşkilatta yeniden kadrolar ve daireler içerdiğini, bu şartlarda bunun mümkün olmayacağını, eğer kaldırmak zor olacaksa bile, kanunun komisyon tarafından, tekrar gözden geçirilip düzenlenmesi[500] gerektiğini belirtmiştir.

Konuşmasının sonunda Tahtakılıç, 13 sayılı kanunun mutlaka kaldırılması gerektiğini kaldırılırken bu kanuna alternatif bir kanunun düşünülmesi gerektiğiyle ilgili olarak, "Hükümetin devletlerle alâkalı malî ve iktisadi meseleleri nasıl tanzim edeceğine dair yeniden hususi kanuna ihtiyaç olup olmadığına da dikkat ederek, meseleyi bir de bu zaviyeden müzakere etmelidir." diyerek konuşmasını bitirmiştir.[501]

Kıbrıs konusunda hükümetin izlediği son safhanın ve bu safhada tatbik olunacak istikametin meclisçe uygun görülüp görülmediğini belli etmek için Anayasanın 104. maddesi gereğince güvenoyuna başvurulmasına dair başbakanlık tezkeresi üzerinde Tahtakılıç bir konuşma yapmıştır. Konuyla ilgili olarak, güvenoyu istemenin gerekli olmadığını, şu anda yeri ve zamanı olmadığını ve de haklı bir sebebe dayanmadığını ifade etmiştir. Sebep olarak, seyahate az bir zaman kaldığını, işin müspet taraflarıyla uğraşılması gerektiğini dolayısıyla parlâmentonun böyle bir zamanda güven meselesi içinde bırakılmaması gerektiğini söylemiştir.[502]

Tahtakılıç'a göre, aslında bir Kıbrıs meselesi yoktur. Kıbrıs meselesi olarak karşımıza çıkarılan meselenin Yunanistan tarafından ortaya atıldığını; bu meselenin Türkiye ile Yunanistan arasında cereyan ettiğini ve meseleyi Yunanistan'ın dallandırıp budaklandırdığını ileri sürmüştür.[503]

---

[500] MMTD, D. II, T. IV, C. 31, s. 485.
[501] MMTD, D. II, T. IV, C. 31, s. 486.
[502] MMTD, D. I, T. III, C. 30, s. 620.
[503] MMTD, D. I, T. III, C. 30, s. 621.

“Kıbrıs belâsını bu memleketin karşısına çıkaranlar, bu memlekete düşmanlık işlemektedir. 1. Bunun adını sarahaten koymak lâzım. Nasıl koyacağız? Gayet kolay; Makarios'un elinde icraya koyacak hiçbir senedi yok. Ama Garbi-Trakya'da 30 küsur senedir insanlık haklarından dahi adım adım, derece derece mahrum edilmiş bir Türk ekalliyeti var ki, Lozan statüsüne göre mübadeleden istisna edilmişlerdir, Haklarını teminat altına almaya zaruret vardır. 2 İncisi, hududumuz gayritabiîdir, tashihi zaruridir. 3 üncüsü, arkadaşlar işte harita, ben bu haritayı Başbakanın Johnson'a göstermesini rica ediyorum. Ege Denizi haritasına baktığımız zaman Rodos Yunan Adası, Türk anavatanının bağrında duruyor. Diğerleri de var. 12 Adanın mukadderatı İkinci Dünya Harbinden sonra halledilmiş. İtalya'da iken Yunanistan'a verilmiş. Niye Türkiye'ye verilmemiş?”[504] demiştir.

Daha sonra, Birleşmiş Milletlere Türk Milleti kadar elini, kolunu sallayarak, başı yukarıda (dik) giden bir millet olmadığını savunan Tahtakılıç, sebebini ise, bir imparatorluğun tasfiyesini cihan husumeti içerisinde, anavatan istiklâliyle halletmiş olmasına bağlamıştır. Devamla Türk milletinin birçok düşmanı karşısında şimdiki halini ve bağımsızlığını kazandığını ve tek derdinin Dünya Devletleri’yle barış içinde yaşamak olduğunu söylemiştir. Dileğinin bu barışı sağlama yolunda BM’nin de Türkiye’ye destek olması yönünde olduğunu ileri sürmüştür.[505]

Konuşmasına Amerika’yı da katarak, ABD’nin haklı olarak Küba Devlet’inde komünizm üssü haline gelebilecek bir hâdise olduğu zaman bütün kuvvetleriyle ayağa kalktığını ifade etmiştir. Buna mukabil Türkiye’nin ise Yunanistan'ın dostluğunu bağrında yaşattığı, bayraklarını dalgalandırdığı, Ada’yı komünizme karşı koruduğunu belirtmiştir. Ancak Türk Bayrağının, Kıbrıs’ta Rumlarla, yan yana asılmasına hayır diyen Yunanistan’a karşı ABD’nin hala yakın davranmasının ve Türkiye’ye destek çıkmamasının anlamsız olduğunu söylemiştir.[506]

---

[504] MMTD, D. I, T. III, C. 30, s. 621.
[505] MMTD, D. I, T. III, C. 30, s. 622.
[506] MMTD, D. I, T. III, C. 30, s. 623.

Türkiye'nin Uluslararası Soğutma Enstitüsü sözleşmesine katılmasının onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun tasarsısı münasebetiyle söz alan Tahtakılıç, sözlerinin başlangıcında çağların üçe ayrıldığını ifade etmiştir. Bunları, İnsan Hakları Çağı, Birleşmiş Milletler Çağı ve Milletlerarası İlişkilerin Bütün Alanlarda Yayılma Çağı gibi başlıklar altında isimlendirmiştir.[507]

Daha sonra günümüzde çağın ileri seviyede olduğunu, dolayısıyla insan ihtiyaçlarının arttığını ve her devletin kendine yetecek derecede ihtiyaçlarını karşılama yoluna gittiğini ifade etmiştir. Dünya Devletleri içinde de Türkiye'de de ihtiyaçların karşılanma yolunda modern çağın gereklerine göre hareket edildiğini, değişik alanlarda ilerleme kaydedildiğini belirtmiştir.

Örneğin, Türkiye'de sebze ve meyve üretimi, deniz mahsulâtının üretimi, hayvan mahsulâtının üretimi ve bunların ticaretinin arttığı bir zamanda, depolama ve sevkiyat işlemlerinde de gerekli oranda değerin arttığının altını çizmiştir. Dolayısıyla saklama koşullarında modern çağın gereklerinin uygulandığını ve bunun soğuk zincirler içerisinde gerçekleştiğine dikkat çekmiştir. Böyle bir zamanda Türkiye'nin Uluslararası Soğutma Enstitüsü sözleşmesine katılmasının yerinde bir karar olacağını savunmuştur.[508]

4.5. İÇİŞLERİ SİYASETİ İLE İLGİLİ KONUŞMALARI

Afyonkarahisar Milletvekili Şahin Lâçin ile iki arkadaşının buğday ihracı dolayısıyla eski Ticaret Bakanı Atıf İnan hakkında meclis soruşturması yapılmasına dair önergesi münasebetiyle Tahtakılıç söz almış. Toprak Mahsülleri Ofisince yapılan uygulamalarda usulsüzlük yapıldığı gerekçesiyle eski Ticaret Bakanı Atıf İnan hakkında bir grup milletvekili meclis soruşturması yapılmasını istemiştir. Dönemin başbakanı ve hükümeti ise bahsedilen hususun Toprak Ofisi bünyesinde tetkik ve tahkik konusu yapıldığını, neticenin "Maliye Müfettişlerinden mürekkep bir heyete

[507] CSTD, T. 16, C. 33, s. 126.
[508] CSTD, T. 16, C. 33, s. 127.

tevdi ve havale edilmiş"[509] bulunduğunu söyleyerek kısa sürede aydınlatılacağını belirtmiştir.

Tahtakılıç ise öncelikle konunun incelenmesi işinin müfettişlere bırakılmasının yanlışlığına dikkat çekmiştir. Dolayısıyla yapılan yolsuzluk iddiasının, bir bakan hakkında olduğu, vazifesini kötüye kullanmak ya da gereği gibi yapamamaktan kaynaklanan bir mesuliyet olduğunu, meclis içinde geçen bir olayın araştırmasının yine meclise ait olduğunu belirterek şöyle devam etmiştir:

"Meclisin yaptıracağı bir soruşturma, bir maliye teftiş heyetinin yapacağı ve hükümetin yaptıracağı bir soruşturma değildir." [510] O'na göre hiç bir suretle, meclis vasıtasıyla bile olsa 'Tahkikat Heyeti' eski bir bakandan sual soramaz ya da tahkikat yapamaz görüşünü savunmuştur.[511]

Tahtakılıç, o gün içinde bulunulan şartlarda, Halk Partisi milletvekillerinin kendi görüşleri doğrultusunda hareket etmediğinin, kendi iradelerini yansıtan görüşlerini icra edemediklerinin, Başvekil tarafından baskı altında olduklarının altını çizmiş, bunu da Anayasa Hukuku içinde "gayri kabili telif" olarak adlandırmıştır.[512]

Tahtakılıç'ın ısrarla üzerinde durduğu 'yapılan tahkikatın' meclisçe yapılması istemi reddedilmiştir. İş meclis soruşturması şeklinde değil Maliye Müfettişlerinin tahkikatı ile sonuçlanacaktır. Soruşturmanın "en selahiyetli bir teftiş mekanizması tarafından yürütülmesi" şeklinde oya sunulmuş ve kabul edilmiştir.[513]

Devlet Memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin 4665 sayılı kanunla değiştirilen Dışişleri Bakanlığı kısmına bazı kadrolar eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve Dışişleri ve Plan Komisyonları raporları münasebetiyle görüşmelerde, Dışişleri Bakanlığı'nın teşkilât kanunu ve teşkilatın çalışmasını kolaylaştıracak kadro temini işi, ele alınmıştır. Tahtakılıç, bu kadro çalışması işinin Dışişleri Bakanlığı'nda ilk yapılması gereken iş olarak

[509] TBMMZC, D. VIII, C. 11, s. 176.
[510] TBMMZC, D. VIII, C. 11, s. 177.
[511] TBMMZC, D. VIII, C. 11, s. 178.
[512] TBMMZC, D. VIII, C. 11, s. 198.
[513] TBMMZC, D. VIII, C. 11, s. 199.

değerlendirmiştir. Fakat hükümete, kadro çalışmaları yapılırken, milletlerin ilk kurulduğu anda meydana gelen kadronun genişletilmesi üzerinde durmakla istenen verimin elde edilemeyeceğini söylemiştir. Bu şekilde ki bir çalışmayla da Dışişleri Bakanlığı'nın, dünya hadiseleri karşısında faydalı ve tesirli olmasının mümkün olamayacağı görüşünü açıklamıştır.[514]

Daha sonra konuşmasında, bakanlığın kadrolarını kifayetsiz olarak değerlendiren Tahtakılıç, merkez kadrosunda daimi olarak ihtisaslı adamları çalıştırması gerekirken, bu imkâna sahip olmadığını ifade eder. Sebebi olarak ise, konusunda uzman elemanların merkeze değişik zamanlarda geldiğini, merkezde vazifesini uzmanlığı dairesinde bittirdikten sonra, yerine başka elemanların geldiğini söylemiştir. Dolayısıyla uzman kişilerin merkezden görevini tam olarak yapamadan ya da işi biter bitmez ayrıldığı için, yeni gelenin de işe alışması süresince acemilik çektiğinin altını çizmiştir.

Dışişleri Bakanlığı'nca değişik konularda da yapılması gereken işlerin yapılmadığını; bunlardan en önemlisinin de arşivleme usulünün olduğunu ifade etmiştir. Tahtakılıç, bakanlıkta arşivleme usulü olmadığı için meydana gelen her olay için tekrar düzen hazırlandığını, yeniden işe başlamak gerektiğini söylemiştir. Hâlbuki arşivleme olması halinde olayların bağlantısının ya da çözüm metodunun öncekilerle karşılaştırılıp kolaylaşacağını savunmuştur.[515]

Tahtakılıç'a göre Dışişleri Bakanlığı'nın, NATO'yla, Birleşmiş Milletler'le, Orta Şark ve Uzak Şark işleriyle ilgilenen personelinin olması gerektiğini belirtmiştir. Bu personelin enstitü mesaisi ve araştırıcı mesai yapan, yaptığı araştırmalarını ve işlerini de gününde teşkilat içinde yayabilen bir kapasiteye sahip olması gerektiğini ifade eder. Yani bakanlık bünyesinde aktüel elemanların gerekliliğine dikkat çekmiştir.[516]

---

[514] MMTD, D. I, T. IV, C. 38 s. 447.
[515] MMTD, D. I, T. IV, C. 38 s. 447.
[516] MMTD, D. I, T. IV, C. 38 s. 448.

Son olarak dışişleri zihniyetinin, belirttiği görüşler dâhilinde kendini yenilemesi; çağın şartlarına göre hazırlaması gerektiği görüşünü ileri sürerek konuşmasını bitirmiştir.[517]

İçişleri Bakanlığı'nın (1968) bütçeleri görüşülürken mecliste tatsız olaylar meydana gelmiştir. Tahtakılıç, (Bağımsız İstanbul Milletvekili) olayların (tartışmaların) meydana geldiği gün oturuma katılamamıştır. Olaylardan bir gün sonra, mecliste söz alarak kendi açısından yanlış gördüğü yerleri değerlendirmiştir.

Konuşmasında; demokrasi fikrinin meclis sınırları içersinde tam anlamıyla oturmadığını savunan Tahtakılıç, oturumlara genel olarak devam eden bir milletvekili olduğuna, bu oturumlarda milletvekillerine söz hakkı tanımayan bir içtüzük ile karşı karşıya olunduğuna dikkat çekmiştir. Devamla büyük çoğunluğa sahip olan partilerin de bu şekil bir iç tüzüğün işine geldiğini ve bunu değiştirme yönüne gitmediklerini ya da taraftarı olmadıklarını savunmuştur.[518]

Millet Meclisi'nde meydana gelen olaylarda, (kavga) yumruğa, tokada varan bir mücadele sisteminin medeni olmadığını söyleyen Tahtakılıç, parlamentodaki mücadelenin, fikirler mücadelesi olması gerektiğini savunmuştur.[519]

Konuşmasında meclis başkanının, mecliste emrivakilerle hareket ettiğini ve vekillere kendi isteği doğrultusunda söz hakkı tanıdığını, hadiselere vaktinde müdahale etmediğini söyleyen Tahtakılıç, daha çok başkanlık koltuğunda oturan kişinin oturumlarda tarafsız olmayışından ve kendine yakışan davranışlarda bulunmayışından şikâyetetmiştir.[520]

Tahtakılıç, 1961 seçimlerinden bu yana Meclis Başkanlığı yapan vekillerin tarafsızlığını koruyamadığını, bunda da 'kendi arkadaşlarının takdirini kazanma gibi dar bir endişe' nin tesirli olduğunu savunmuştur.[521]

---

[517] MMTD, D. I, T. IV, C. 38 s. 449.
[518] MMTD, D.II, T. III, s. 404.
[519] MMTD, D.II, T. III, s. 405.
[520] MMTD, D. II, T. III, s. 406.
[521] MMTD, D. II, T. III, s. 406.

Uşak milletvekili Fahri Uğrasızoğlu'nun, 27. 5. 1935 tarih ve 2739 sayılı ulusal bayram ve genel tatiller hakkındaki kanunun 2. maddesinin (D) ve (E) fıkralarının değiştirilmesine dair kanun teklifi münasebetiyle Tahtakılıç bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında bayram tatilleri ile ilgili olan bu teklifin gereksizliğine dikkat çekmiş, yeniden resmi tatil imkânları aramanın, Türk devlet hayatı içinde ciddi sorunlar teşkil edeceğini söylemiş ve bu teklifin karşısında yer almış ve reddedilmesi gerektiğini savunmuştur.

Devamla Tahtakılıç, kaymakamlık yaptığı sıralarda sorumluluğu altında çalışan memurların, pazar (alışveriş günü) günleri tatil yapmak istediklerini söylemiş, kendisinin ise buna karşı çıktığını belirtmiştir. Sebep olarak ise o gün işini gücünü bırakarak pazara gelen halkın, aynı zamanda devlet dairesinde işinin olacağını bunları yapmak için de memura ihtiyaç duyduğunu o günün (memurlar için) tatil olmaktan çıkarıldığını anlatmıştır.[522]

İkinci olarak, Tahtakılıç, bu teklifin resmi tatilleri çoğaltan bir teklif olduğunu savunmuştur. O günlerde (Ulusal ve Dini Bayramlarda) tatil yapacakların, devlet erkânından (memurlarından) başka birilerinin olmadığını; memurlar bayram günü tatil yaparken, terzi kalfasının, işçisinin, esnafının o gün öğleye kadar çalışacak olması adaletsizliği ortaya çıkaracaktır görüşünden dolayı, teklifin reddedilmesini önermiştir.

Konuşmasında akraba, eş-dost ziyaretlerini yapacak olanlara ise, o kadar çok zaman olduğunu söyleyen Tahtakılıç, bu ziyaretlerini yapmayanlara da müslüman değildir diye atıfta bulunmanın yanlış bir tabir olduğunu söylemiştir. Kendisi milli tatil günlerini ise desteklediğini, sebep olarak milli tatil günlerinin birleştirici olduğunun ve milletçe birlikte dinlenme ya da çalışma usulü içine girilmesine katkı sağladığının altını çizmiştir.[523]

Son olarak Tahtakılıç, bayram tatilleri için halktan, alışverişten bahsederek tatil günlerini artırmaya yönelik olan bu kanun teklifinin, "Türkiye'de laubaliliği çoğaltan" bir tekliften başka bir şey olmadığını ifade etmiştir. Bayram, din, mübarek,

[522] MMTD, D. II, T. IV, s. 228.
[523] MMTD, D. II, T. IV, s. 229.

kavramlarıyla bu görüşün bağdaşmadığını; eğer din düşünülüyorsa o gün (bayram) kendine ve ailesine yeni bir şey alamayan, ya da kurbanda evine et götüremeyen vatandaşların[524] düşünülmesinin daha uygun olacağını söylemiştir.

Tahtakılıç, bir defasında; Japon Milli Eğitim Müsteşarı ile bir vazife icabı görüşmek imkânı bulmuştur. Japon Bakan, Türk Millî Eğitim Teşkilâtında bir etüt yaptıktan sonra iki sualine cevap alamamış. Bu sualleri mesul kişi olarak Tahtakılıç'a sorar. "Birinci suali; Bu kadar çok tatille nasıl eğitim yapıyorsunuz, der. Tahtakılıç: Bizde klâsik bir cevap vardır. Köylülerimiz rençberdir. Köy çocukları aynı zamanda sığır güder, koyun güder, çapa çapalar, binaenaleyh, bizde hasat zamanı tatil uzun olur. Müsteşar şu cevabı verir: Bizde pirinç ekimi zamanı bir ana-baba günüdür. Mektep müdürünün, o sırada 15 gün tatil vermek hakkı vardır, fakat bir vazifeyi de beraberinde alır. O vazifeyi de gece yaparak mektebine döner. Onun haricindeki tatil yalnız bir aydır" der. Tahtakılıç, işte Japonya'da gördüğünüz bugünkü teknolojinin, kalkınmanın sebebi bu nevi disiplinli çalışmanın eseridir." demiştir. [525]

4.6. MECLİS İLE İLGİLİ KONUŞMALARI

Millet meclisi başkan secimi münasebetiyle önergenin aleyhine söz alan Tahtakılıç, önceki senelerde başkanlık seçimlerinde, hataya düşüldüğünü, seçimlerin oldu bittiye getirilmeye çalışıldığını ifade etmiştir. Bu önergeyle mecliste çok sandalyeye sahip olan partinin, meclis başkanını da tayin edeceği görüşünün hakim olduğunu dolayısıyla bu görüşün anayasanın özüne aykırı bir durum olduğunu söyler. Bu sebeple önergenin kabul edilmesinin doğru olmayacağını savunmuştur.[526]

Tahtakılıç, meclis başkanının seçimine ilişkin olarak anayasanın gizlilik ilkesi getirdiğini dile getirmiştir. Bunun için partilerin meclis kürsüsünden müzakere yaparak

[524] MMTD, D. II, T. IV, s. 229.
[525] MMTD, D. II, T. IV, s. 230.
[526] MMTD, D. I, T. III, C. 23, s. 9.

ya da açıktan anlaşma yoluyla, başkanlık seçimine ilişkin "takrir vermelerinin"[527] yanlış olduğuna dikkat çekmiştir.

Tahtakılıç, reis yalnız seçilmiş olmak için olmamalı, gerçekten oturduğu yerin hakkını veren bir reis olmalıdır, görüşünü savunmuştur. Falanca partinin siyasi görüşüne ya da sandalye sayısının çokluğuna göre değil, parlamentonun tümünün üzerinde ittifak ettiği birisi olmalıdır. Falanca partinin sayı çokluğuna göre olduğu takdirde, meclis içi demokrasinin tam olarak işlemediği ve mecliste tarafsızlık olmadığı anlamını taşıyacağını söylemiştir.[528]

Başkanın, bağımsız, az sandalyeli veya çok sandalyeli bir partinin milletvekili olabileceğini ifade etmiştir. Ancak başkanın "illa çok sandalyeli gruba ait olacak" anlayışının yanlış bir tutum olduğunu belirtmiştir. Zira anayasanın bu konudaki tutumunun açık olduğunun, meclis başkanlığı için, meclisteki siyasi parti gruplarının aday gösteremeyeceğinin, o halde bu hatadan (önergeden) dönmenin zorunlu olduğunun altını çizmiştir.[529]

Son olarak Tahtakılıç olayla ilgili olarak, İngiltere'den bir örnek verir. "İngiltere'de Spaeker'in yani Parlâmentonun Başkanı seçileceği zaman Meclis gayri resmî bir oturum yapar. Meclis Umumi Kâtibinin daveti üzerine bir arada bulunmaya çağrılır. Riyaset vazifesi âdil hakemlik vazifesidir, siyasi bir vazife değildir. Reisin vazifesi Parlâmento müzakerelerin içtüzük hükümlerine göre yapılmasının temindir. Hatta kendisi parti faaliyetlerinden alıkonur. İngiltere'de Speaker, milletvekillerinin sigara salonuna dahi çıkmaz. Bütün dava da riyaset kürsüsünden celsenin âdilâne, hakikaten millet hâkimiyeti esasına göre idare edildiği fikri ve itimadını vatandaşlarda uyandırmaktır."[530] demiştir.

Siyasi Partiler Kanunu tasarısı ile Adana Milletvekili Kasım Gülek ve Kemal Sarı İbrahimoğlu'nun, Siyasi Partiler Kanun teklifleri münasebetiyle meclisin siyasi

---

[527] MMTD, D. I, T. III, C. 23, s. 9.
[528] MMTD, D. I, T. III, C. 23, s. 10.
[529] MMTD, D. I, T. III, C. 23, s. 11.
[530] MMTD, D. I, T. III, C. 23, s. 12.

partilerle ilgili kanun hazırlamakta geciktiğini ifade eden Tahtakılıç kanun teklifi için "müddeti geçmiş bir teklif" ifadesini kullanmıştır.

İktidar partisi komisyon sözcüsü kanun teklifinin, dünya için örnek teşkil eden bir kanun olduğunu ve kanunun menşeinin Almanya olduğunu söylemiştir. Tahtakılıç, burada kanun teklifi ile ilgili hükümet tarafından hata yapıldığının, dışarıdan alınan bu kanunu muhakeme etme imkânının muhalefete verilmediğinin altını çizmiştir. Zira, alınan kanun tercüme edilip meclise dağıtılması ve meclisçe üzerinde muhakeme yapılması gerektiğini belirtmiştir.[531]

Önerilen kanun teklifinde sakıncalara da değinen Tahtakılıç, teklifte birçok meselenin hallinin parti tüzüklerine bırakıldığına bunun da suiistimale açık bir görüş olduğuna değinmiştir. Her partinin kendi isteği doğrultusunda tüzük hazırlamasının sakıncalar doğuracağını, kontrol noktasında zorlanmalar meydana getireceğini belirterek, kanunla ortak noktaların oluşturulması gerektiğini belirtmiştir.

Tahtakılıç, siyasi faaliyetleri bir tek kanunla halletme yoluna gideriz düşüncesinin de yanlışlığına dikkat çekmiştir. Türkiye şartlarında bunun mümkün olmayacağını, çünkü Türkiye siyasi hayatının başka (farklı) gelişmelerden bu günlere geldiğini, dolayısıyla Alman siyasi hayatıyla uyuşmayacağını ifade etmiştir.[532]

Devamla Türkiye'deki siyasi buhranların sebebine değinen Tahtakılıç, öne geçen liderlerin temsil noktasında samimiyetsiz olmasını ileri sürmüştür. Ayrıca siyasi liderlerin, parti tüzüğüne konulan programlara da hakkıyla riayet etmediklerini savunmuştur.

Daha sonra, kanun teklifinde iki unsurun belirtilmediğinin altını çizmiştir. Bunlardan ilkinin, partilerin gelir ve giderlerinin nasıl kontrol edileceği, ikincisinin ise siyasi partilerin kapanmasında hangi usulün takip edileceğidir. Ayrıca "Teşkilat tahdidi konamaz." diye bir ifadenin yanlış olduğunu, bunun ilçeden aşağı birimlerde parti teşkilatı olmaması anlamına geldiğini belirtmiştir. Dolayısıyla köyde partizanlığı

[531] MMTD, D. I, T. III, C.26, s. 124.
[532] MMTD, D. I, T. III, C.26, s. 125.

yasakladığını ve bu yasağın mümkün olamayacağını, anayasaya da aykırı olduğunu söylemiştir.[533]

Tahtakılıç, Köylerde kadın ve erkeğin köy kanununa göre seçime alıştığını, derneğini kurarak, muhtarını seçtiğini; Onlara 'Particilik' yapamazsın demenin yanlış olduğunu söyler. Ayrıca köylerde Ocak (Parti) Başkanlarının, geçmişte Devlet Otoritesinin üzerine çıktığını, sebebinin Hükümet Partizanlığı yüzünden olduğunu; Köye su getirmeyi, yol yapmayı particiliğe bağlayan (destekleyen) hükümet, menfaat usulü olmasa köylünün 'particiliğinden' zarar gelmeyeceğini ifade eder.[534]

Bitlis Milletvekili Zarife Koçak ve 29 arkadaşının, Siyasi Partiler Kanununun 74. maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi münasebetiyle Siyasi Partiler Kanunun 74. Maddesinde değişikliği öngören teklif, içerik olarak; meclis içerisinde, seçimden sonra partilerin dengesinde hâsıl olan duruma göre partilere yeniden yardım yapılması teklifidir.

Tahtakılıç, bu teklifin adalete uygun olmadığını, mecliste başka partilerin de bulunduğunu, bu partilere de böyle bir hakkın tanınması gerektiğini belirtmiştir.

Daha sonra teklifin içeriğinde hatalı hükümler olduğunu söylemiştir. Bunların başında siyasi dernekçiliğin, devlet kesesinden yapıldığı bir memlekette "fikir ve akidelerin"[535] gelişmeyeceği görüşünü ifade etmiştir. Bu şekilde masum insanların cebinden alınmış vergilerle, devlet kesesinde biriken para sayesinde siyasi bir kanaat oluşmaz ve bedavacılık anlayışı yayılmış olur düşüncesindedir.

Devamla çok partili hayata geçildikten sonra siyasi partilere para verilmek suretiyle, partiyi, paralı adamların elinden kurtarma ve merkezi otoriteyi güçlendirme yoluna gidildiğini kendisinin bu görüşe de katılmadığını belirtmiştir. O'na göre, bu memleketin insanı, bir şeye gönül verdi ve onu içten gelerek sevdi mi, gerek maddi, gerekse de manevi olarak desteklemekten geri durmamıştır.[536]

---

[533] MMTD, D. I, T. III, C.26, s. 126.
[534] MMTD, D. I, T. III, C.26, s. 127.
[535] MMTD, D. II, T. III, C. 24, s. 433.
[536] MMTD, D. II, T. III, C. 24, s. 434.

AP, CHP, GP, MP, ve YTP, grup temsilcilerinin, Başkanlık Divanı'nın kuruluş tarzına dair önergesi münasebetiyle önergede, Başkanlık Divanı'nın kuruluş tarzı ele alınmıştır. Öncelikle, anayasanın 84. Maddesinde yer alan 'Reis gizli oyla seçilir' ibaresi için Tahtakılıç, reisin gizli oyla seçilmesi demek çoğunluk partisinden olacak diye bir hükmü içermediğini, ayrıca 1961 Anayasası'ndan evvel hükmün böyle olduğunu ancak bunun anlamının da reisin meclis çoğunluğunun ittifakı ile seçilmesinin uygun olacağı anlamı taşıdığını belirtmiştir.

Tahtakılıç için diğer bir önemli nokta, başkanlık seçiminde tarafsızlığın olmasıdır. Bununda her grubu temsilen bir şahsın divanda yer almasıyla mümkün olacağını belirtmiştir.[537]

Daha sonra, önergenin yanlış bir boyutuna dikkat çekerek Başkanlık Divanı'nın üye sayısının çoğaltılması meselesine değinmiştir. Buna gerek olmadığını ifade eden Tahtakılıç, istikamet olarak demokrasi mücadelesinin esasının ruh ve prensipler olduğunu ileri sürmüştür. Üye sayısını çoğaltmak yerine tarafsızlık içinde hareket edecek bir sistemin oluşmasını onun da mecliste temsil oranına göre ayarlanabilecek bir mesele olduğunu belirterek konuşmasını bitirmiştir.[538]

4.7. ASKERİYE İLE İLGİLİ KONUŞMALARI

Milli Savunma Bakanlığı 1950 yılı Bütçesi hakkında konuşan Tahtakılıç, ordunun siyasetin haricinde ayrı bir varlık olduğunu belirtmiştir. Onun gücünü, tarihi ile bugünü ile milletin maneviyatından aldığını ve Türk milletine ümitle yarınlara bakma gücü ve kuvveti verdiğini ileri sürer. O varlığı iki kuvvetin meydana getirdiğinin altını çizerken, birincisinin, büyük Türk tarihi, ikincisinin ise vatandaşın mukaddes duygusu olduğunu ifade etmiştir.[539]

Daha sonra Tahtakılıç, Sadık Aldoğan'ın söylemiş olduğu Türk ordusu bu memleketin savunmasını başaracak güçte değildir, sözüne katılmadığını beyan eder.

[537] MMTD, D. II, T. IV, C. 29, s. 18.
[538] MMTD, D. II, T. IV, C. 29, s. 19.
[539] TBMMZC, D. VIII, C. 24, s. 628.

Bu söz karşısında hükümetin uykuda olduğunu, sanki O'nun sözüne katıldığını, doğrular konumda suskun davrandığını ifade eder. Hükümetin bir an önce harekete geçerek, Ordunun Teşkilât Kanunu'nun çalışmalarına başlaması gerektiğini ve bunun millî bir mesele olduğunu savunmuştur.[540] Bu meseleyi, meclisin sonuna kadar araması gerektiğini hatta vaktinin geçmiş bir iş olduğunu iddia etmiştir.

Tahtakılıç, TBMM ve ordu meselelerinin müspet olarak ortaya konabileceğini söylemiştir. Devamla ordu gücünün Millî Savunmaya yeter bir derecede olduğunu, bunu tespit eden bütün meselelerin, TBMM'nin murakabesi altında yapılabileceği ve bunun memleketin kaderi ile alâkadar bir mesele olduğunu dile getirmiştir.

Konuşmasında, meclisin murakabesinden kastın Milli Murakabe olduğunu, bunun da ordunun manevi varlığından ayrı bir mesele olarak algılanmaması gerektiğini söylemiştir. Ordu meseleleri üzerinde, fikir beyan etmenin, o meselelerin memleketin menfaatine göre takip edilip edilmediğini öğrenmek anlamına geldiğini belirtmiştir.[541]

Önceleri ordudan çekinildiği için birçok bütçe görüşmelerinde ordu hakkında her hangi bir görüş mevzubahis olmadığını söyleyen Tahtakılıç, çoğu zaman bir iş yapılırken ordunun onayı alındığını, bunu da kendi ifadesiyle "orduya selam, mesele tamam"[542] şeklinde olduğunu söylemiştir. Şimdilerde bu kanaatin silinmeye başladığını artık Türkiye'de söz milletin (Meclisin) anlayışının ve daha demokratik bir ortamın yaygınlaştığını belirtmiştir.

Tahtakılıç, sözlerinde Askerî Fabrikaların durumuna da değinerek, buraların İktisadi Devlet Teşekkülleri haline geldiğini, sebep olarak ise askerî hazırlıklarda malzemenin ihzarı, nakliyatın tanzimi gibi şeylerin artık sır olmaktan çıktığını söylemiştir. Tasarruf mevzuunda ise tasarruf yapılmasının her zaman zaruri olduğunu ileri sürerek, ikinci tayın bedellerinin verilmemesinin doğru bir görüş olduğunu beyan etmiştir.

---

[540] TBMMZC, D. VIII, C. 24, s. 628.
[541] TBMMZC, D. VIII, C. 24, s. 629.
[542] TBMMZC, D. VIII, C. 24, s. 630.

Son olarak ordunun araç ve gereç bakımından yetersiz olduğunu, hatta askerlik şubelerinde memurların kullanılmış kâğıtları tekrar kullandıklarını belirtmiştir. Bir an önce Türk ordusunu vücuda getiren kuvvetlerin çok iyi teçhiz edilmesi gerektiğinin altını çizerek, sözlerini bitirmiştir.[543]

Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanun tasarısı münasebetiyle konuşma yapan Tahtakılıç, memleket gerçeklerini ve amme idaresinde bir revizyonun ve kademeli bir ıslahatın ve reformun nasıl yapılacağını göze almadan, askeri personel kanun tasarısı yapılamayacağını ifade etmiştir. Yapılırsa bunun siyasi bir karar olacağını söylemiştir. Çünkü devlet hizmetlerinde ücretlerin hayat pahalılığı ile beraber genişlediği fikrinin iflas ettiğini yukarıdaki saydıklarının göz önüne alınarak bir tasarı hazırlanması gerektiğini beyan etmiştir.

Tahtakılıç, Askerî Personel Kanunu'nun gerekçesinde ifade edildiği üzere, Devlet Personel Kanunu'na paralel olarak hazırlanmış bir kanun olduğunu, esasının halledemediği bir kanunun yanında, (Devlet Personel Kanununa bir ücret sistemi koyulamadığı halde) Askerî Personel Kanununa bir reform kanun şeklinde bakılamayacağını açıklamıştır. Yani personel rejiminde (Askeri personel dahil) bir reform yapabilmek için, öncelikle devlette idari reformu gerçekleştirmek gerektiğini savunmuştur.[544]

Diğer önemli bir hususa dikkat çekerek, hizmetlerin toptan bir revizyondan geçirilmesi gerektiğini belirtmiş; kadro kabarıklığı olan noktalardan kadro ihtiyacı olan yerlere intikaller yapılmasını ve bu şekilde eksikliklerin giderilmesi yönünde gerekli tedbirlerin alınması gerektiğini savunmuştur.

Tahtakılıç'ın başka bir önerisi de devletin personel rejimi için bir ölçü koyması yönündedir. Ayrıca askeri personel kanunu üzerinde bir sistem oluşturulduğunun fakat askeriyenin ücret sistemine köklü bir çözüm bulunamadığının altını çizmiştir.[545] Yani

[543] TBMMZC, D. VIII, C. 24, s. 631.
[544] MMTD, D. II, T. II, C. 16, s. 383.
[545] MMTD, D. II, T. II, C. 16, s. 384.

askeri personel ile diğer devlet personelin ücret sisteminin farklı olması gerektiğini aynı olmasının ise yanlış olduğunu belirtmiştir.

Tahtakılıç, Hükümetin, Devlet Personel Kanununun, "Devlet personelinde olsun, Askerî Personel de olsun ve diğer personelde olsun hayat pahalılığı esasına göre yürütülmekte devam edilecekse, TBMM'nin de kaynaklarını şudur, diye açıklaması gerektiğini söylemiştir. Bu yapılmadığı müddetçe, kanunun şeklen çıkacağını, fakat tatbik mevkiine gelindiğinde, tıpkı Devlet Personel Kanununda olduğu gibi gayet yamalı ve adalet duyguları ile de kabili telif olmayan yarım hal çarelerine doğru yol alacağını belirtir.[546]

Daha sonra Tahtakılıç, bir başka sorun olarak Devlet Personel Kanunu'nda hayatın genişliğine, aldığı pahalılığa göre bir ücret sisteminin uygulandığını belirtmiş; ancak Türk halkının geniş kitleleri üzerinde en az hayat, en az geçim şartı diye bir yaşam tarzının olmadığını, dolayısıyla böyle bir sisteminin tatbik edilemeyeceğini söylemiştir.

Tahtakılıç, orduyu, yardımcı sınıflarla, teknik elemanlarıyla, subaylarıyla ayrım yapmadan bir bütün olarak ele almıştır. Türkiye'deki teknik okulların da üzerinde dururken bunların askere en çok eleman yetiştirdiğinden bahsederek; askeriyenin temelini oluşturan has hizmetteki mahrumiyetleri ise karargâhlardaki iskân şartlarını iyileştirerek halledileceğini savunmuştur.[547]

Tahtakılıç, ordu denilince ilk akla gelen düşüncenin kıta hizmeti olduğuna, askerliğin temelinin dayanak noktasının da bundan ibaret olduğuna işaret etmiştir. Kıta hizmetinin tanımı konusunda ise "Meslekin kuruluş maksadının temel unsuru"[548] olduğu şeklinde tanım yapmıştır.

Son olarak, Türk ordusu için yapılacak en isabetli işin "Türk Ordusu Teşkilat Kanunu'nu" çıkarmak olacağını, sonrasında da ordu varlığında sivil normlarla askeri normları birleştirmek gerektiğini söylemiştir. Yani emekli olan askeri personelden,

---

[546] MMTD, D. II, T. II, C. 16, s. 385.
[547] MMTD, D. II, T. II, C. 16, s. 385.
[548] MMTD, D. II, T. II, C. 16, s. 386.

sivil hayatta da yararlanmak gerektiğidir. Bu şekil bir çalışma ile hem askeri gücümüzün artacağını, hem de emekli olan teknik personelden hayat sahasında faydalanılabileceğini[549] savunmuştur. Devamla, Türk ordusunda subayla askerin yan yana olduğunda üstesinden gelemeyeceği hiç bir güç olmadığını, ayrıca Türk ordusunda yabancı dil bilen asker sayısının da son yıllarda arttığını söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.

Tahtakılıç, ordu varlığında sivil normlarla askerî normları birleştirmekten bahsederken, personel yetiştirme olayında örnek olarak; harita subayını mühendis mektebinde yetiştirmezseniz, icabında askerî güçte, icabında amme idaresinde o subaydan istifade etmek yollarıyla hareket etmezseniz, yarınki Türkiye'yi hak edemezsiniz demiştir. Muhabere subayının ise 'teknik okullarda, mühendis mekteplerinde yetiştirilmediği takdirde, Ordu varlığı ile millet varlığı arasında kaynaklar (destek) bakımından zayıf kalınacağını söylemiştir.[550]

Bazı Kamu personeline tayin bedeli verilmesi hakkında kanun tasarısı münasebetiyle söz alan Tahtakılıç, Personel rejiminde şimdiye kadar istenen ölçüde yenilikte bulunulamadığını söylemiştir. Devamla, adaletli görevin gerektirdiği şartların oluşturulamadığını güçlüklerin aşılamadığını ve eşitliğin sağlanamadığının altını çizmiştir. Dolayısıyla Personel Kanunu'nda ve bu gibi hakları saptayan kanunlara düzenleyici ek kanunlar yapılarak birçok şeyler elde edilmeye çalışılmış, fakat istenen verimin aksine (yarardan çok) zarar getirdiğini dile getirmiştir.[551]

Daha sonra konuşmasında tayin bedeline değinen Tahtakılıç, tayin bedelinde görevin gerektirdiği şekilde rayiçlerin değişmesi konusunda artışın olmasının doğal olduğunu söylemiş. Fakat bu kanun tasarısıyla, hükümetin teklif' ettiği noktadan ayrıldığı andan itibaren, devlet ölçüsüyle aynı konuda yine tayın bedeli verilmesi gereken başka kurumların da çıkacağını savunmuştur.[552]

---

[549] MMTD, D. II, T. II, C. 16, s. 387.
[550] MMTD, D. II, T. II, C. 16, s. 387.
[551] CSTD, T. 17, C. 38, s. 117.
[552] CSTD, T. 17, C. 38, s. 118.

Bu konudan ıstırapla parlamentonun yanında senatoya da büyük görevlerin düştüğünü söyleyen Tahtakılıç, tayın bedellerinde paranın yerlerinin iyi ayarlanması gerektiğini belirtmiştir. Ölçülerinde eşitlik olup olmadığını, diğer kurum görevlilerinin de aynı durum karşısında tayın bedeli isteyip istemeyeceğini bilmek zorunda olduğunu söylemiştir. Ayrıca parlamentonun, tayın bedeli verilecek para miktarının ne olacağını da çok iyi bilmesi gerektiğini, bilmezse bütçeye ve milli gelire etkisinin ne olacağını tespit etmenin zor olacağını belirterek; sonuçta da yapılan hataların memleketi ekonomik buhranlara sürükleyeceğini ifade etmiştir. [553]

Son olarak Tahtakılıç, bu tasarının yasalaşması halinde ülke bütçesine çok büyük zararlar vereceğini açıklamıştır. 1977 bütçesinin kesinleşmiş açığının 30 milyara yakın olduğunu, hükümet tarafından bu tür kanunlar çıkarılmaya devam edilirse, 1978 yılı bütçe açığının artık nereye varacağını kimsenin kestiremeyeceğini ifade ederek konuşmasını bitirmiştir.[554]

Askeri personel kanunun, "askerin çeşitli ihtiyaçlarını, modern ihtiyaçlara göre de tanzim edilip, yeni personel kanunun prensiplerine göre uyarlanıp biran evvel kanunlaşması gerektiğini" ifade etmiştir. Tayın bedeli ile ilgili, "Fiili hizmetin, bedeni hizmetin icra edildiği sırada, ilgili personele verilmesinde" sakınca olmadığını söylemiştir.[555]

21. 6. 1927 günlü ve 1111 sayılı askerlik kanununa bazı ek maddeler ve bir geçici madde eklenmesine ilişkin kanun tasarısı münasebetiyle görüş bildiren Tahtakılıç, Askerlik Kanunu ile ilgili yeni bir düzenleme üzerinde parlamentonun enine boyuna ne kadar durursa görevini o derecede iyi yapmış olacağını belirtmiştir. Sebebinin ise bu şekilde Askerlik Kanunu'nda yapılan düzenlemeyle, askerin moral bakımından ve özlük bakımından iyi olacağını söylemiştir.[556]

Devamla tasarıda bedelli askerlik ile ilgili bölümler olduğunu söyleyen Tahtakılıç, zaman zaman çıkarılan bedelli askerliğin kötü neticeler verdiğini dile

[553] CSTD, T. 17, C. 38, s. 118.
[554] CSTD, T. 17, C. 38, s. 119.
[555] CSTD, T. 17, C. 38, s. 119.
[556] CSTD, T. 19, C. 47, s. 13.

getirerek; sebeb olarak ise varlıklı vatandaşların, bedelli askerlik sayesinde 'dejenere' olduğunu ve vatan sevgisi yönünden yozlaştığını göstermiştir. Ancak "bana benden gelir, her ne ki imdat lazımsa" [557]sözünden hareketle, bazen Türkiye'de de bedelli askerliğe lüzum olduğunu savunmuştur.

Devamla bedelli askerliği daha çok Avrupa'daki işçiler için uygun olduğunu söyleyen Tahtakılıç, bunların uzun dönem askerlik yaptıklarında işlerini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalabileceklerini ifade etmiştir.

Son olarak Tahtakılıç, ordunun sosyal işlerde de görev alması gerektiğinin altını çizer. Böylece insanların sosyal hayatta ordu içinde yetişmiş nitelikli elemanlardan istifade etme olanaklarının doğacağını belirtmiştir.[558]

Eşitlikle ilgili olarak; "İngilizlere İkinci Dünya Harbinde borçlandığımızı, Bu borcun ödenmesi için birtakım isteklerde bulunduklarını, 'bizden üzüm almaya kalkıştıklarını söyler. Konuyu 'İngiliz Büyükelçisinden şahsen dinlediğini ve şöyle arz ettiğini ifade eder: Biz bir bölüğe 12 numaralı üzüm, bir bölüğe 13 numaralı üzüm veremeyiz diyen Büyükelçi, daha sonra da eşitlik mevzuu zannettiğiniz gibi şekil mevzuu değildir, moral mevzuudur."[559] demiştir.

4.8. TARIM HAKKINDAKİ KONUŞMALARI

Muhtaç çiftçilere ödünç tohumluk verilmesi hakkındaki kanun tasarısı hakkında Tahtakılıç, müzakeresi yapılan tasarının memleket işlerinin başında gelen, istihsal davası olduğunu ve köylüyü de yakından ilgilendirdiğini söylemiştir. Tasarının mahiyetinin ise tabii afetlerde zarar gören çiftçilere tohumluk temin etmek ve onların kredi imkânlarından faydalanmalarını sağlanmak olduğunu ifade etmiştir. Fakat miktarı ve mevzuu mahdut olan bu yardımın istihsal meselelerimize ve ziraat davamıza hangi yönden bakılması gerektiğine dair görüş birliğine varılması gerektiğini belirtmiştir. Bu şekilde olduğu takdirde memleketin bundan istifade edeceğine hiç

[557] CSTD, T. 19, C. 47, s. 14.
[558] CSTD, T. 19, C. 47, s. 15.
[559] CSTD, T. 19, C. 47, s. 15.

şüphesinin olmadığını söylemiş. Bundan sonra ki zirai işlerin ve istihsal davalarının hem meclis ve hem de hükümetle birlikte istikametinin bulunacağını da savunmuştur.[560]

Devamla, Türkiye'nin iktisadi bünyesinde, ziraat faktörünün 'vazgeçilmez bir unsur' olduğunu vurgularken, ziraattaki problemlerin de, bütün iktisadi meselelerin başında geldiğine dikkat çekmiştir. Bunun yanında şimdiye kadar ziraat meseleleriyle ve köylünün içtimai ve iktisadi hayatıyla, yakından ilgilenilmediğini de söyleyerek; gerçekte ziraatın, öncelikli sorununun kredi sorunu olduğunu belirtmiştir.[561]

Tahtakılıç, kredi denilince akla yalnız tohumluk kredinin değil, çiftçinin bütün ihtiyacını karşılayacak kredilerin olabileceğini ifade etmiş. Örnek vererek; alet ve vasıtalar kredisi, işletme kredileri ve saire bütün zirai istihsal hayatı alâkadar eden krediler olduğunu söylemiş. Krediyi temin etme noktasında, çiftçiye yardımcı olabilecek yegâne vasıtanın Ziraat Bankası olduğunu ifade ederken; Zirai Kooperatiflerin ise bu konuda pasif kaldığını savunmuştur.[562]

Daha sonra, Türkiye şeker sanayii hakkında konuşan Tahtakılıç, Türkiye şeker sanayiinin, ziraatın bugünü ve yarını için önemli olduğunu ve ele alınacak konuların başında geldiğini belirtmiş. Meselenin iki boyutta önem arz ettiğini; bir taraftan zirai kalkınmayı gerçekleştirdiğini, diğer taraftan da memleketin mühim bir gıda ihtiyacını karşıladığını dile getirmiştir.

Tahtakılıç, başka açıdan ise Türkiye'de şeker sanayiinde bir eksiklik olduğuna dikkat çeker. Bu eksikliğin pancar tohumunun hasadı konusunda hiçbir çalışmanın yapılmadığını ifade etmiştir. Verimin artması yönünden ve üretimin değerlendirilmesi açısından, böyle bir çalışmanın mutlaka yapılması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca pancar mahsülünün hayvancılık işleriyle irtibatlandırılıp, yurt dışından sütlü inek cinsleri temin edilerek bunların beslenmesinde kullanılabileceğini savunmuştur. Aksi

[560] TBMMZC, D. VIII, C. 12, s. 1005.
[561] TBMMZC, D. VIII, C. 12, s. 1006.
[562] TBMMZC, D. VIII, C. 12, s. 1007.

takdirde şu anki ziraatın istikbalinin parlak olmadığını, gelecek vaat etmediğini belirtmiştir.[563]

Tahtakılıç, tasarıda yer alan başka bir konunun, üreticiye verilen kredinin artırılmasının ve her sene kullanılmayan kredinin de ertesi seneye kalıp kullanılabilecek olmasının önceki uygulamalara nazaran, iyi bir yaklaşım olduğunun altını çizmiştir. Ancak bu yaklaşımın, yine de eksiklikleri karşılayacak ve ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte olmadığını söylemiştir.

Son olarak Tahtakılıç, kitap gibi tarlaya atılan tohumun israfından bir zarar gelmeyeceğini savunmuştur. Yani ne kadar çok tohum olursa o oranda, iyi netice alınacağını ifade ederek; TBMM bu neticeyi elde edebilmek için, üzerine düşen sorumluluk ne ise yerine getirmelidir.[564] Diyerek konuşmasını bitirmiştir.

Tütün ve Tütün Tekeli Kanun Tasarısı, Tütün Ziraatı, Tütün ve Tütün Tekeli Kanunu teklifleri münasebetiyle söz alan Tahtakılıç, Türkiye'nin bir tarım memleketi olduğunu ve bu alanda çalışan tarım işçilerinin, birçok yönden mahrum olduklarını dile getirmiştir. Bu mahrumiyetlerin başında da zirai sigortanın yer aldığını söyler. Dolayısıyla tarımda sigorta işçiliğinin bir an önce başlamasını istemiştir. İkinci olarak çiftçiye malî destek sağlayan kredi probleminin hala halledilmemiş olduğunun altını çizmiştir.

Daha sonra tütün mevzuuna değinen Tahtakılıç, tütün ekicisi çiftçiye, tütün kredisinin verilmesi gerektiğini, gerçekten bu tütün kredisinin bir zaruret haline geldiğini belirtmiştir.[565] Kendisinin Muğla'nın ilçesi Milas'ta kaymakamlık yaparken tesadüfî olarak şahit olduğu tütün üretiminin en verimli zamanında bile üretim kazancının % 5'inin bile tütün üreticisinin eline geçmediğini dile getirir. Dolayısıyla üreticilerin ekim ve sonrasında sıkıntılı bir dönem geçirdiklerini söylemiştir.

Tütün satış politikasını da eleştiren Tahtakılıç, bu konuda Tekelin bir suçunun olmadığını, fakat hükümetin üzerine düşen vazifeyi yapmadığını ifade etmiştir. Yine

[563] TBMMZC, D. VIII, C. 12, s. 1008.
[564] TBMMZC, D. VIII, C. 12, s. 1009.
[565] MMTD, D. II, T. IV, C. 31, s. 587.

memlekette bir taraftan tütün üretim alanlarının genişlediğini, diğer taraftan ise üreticinin "satış müşkülâtı"[566] içerisine düştüğünü savunmuştur. Bunun için üreticiye (tütün ekicisine) asgari düzeyde garanti sağlayacak, temel bir fiyat politikası izlenmesinin yerinde bir karar olacağını vurgulamış. İzlenen böyle bir politika sonucu tütünün yurt dışına ihracının gerekeceğini ve piyasada yeni pazarlar arama yoluna gidileceğini belirterek; bunun da zorlu bir çalışma olduğunu ifade ederek konuşmasını bitirmiştir.[567]

Tahtakılıç, tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü Karantina Genel Müdürlüğüne bağlı, kurum, okul ve kuruluşlara döner sermaye verilmesi hakkında kanun tasarısı ile Cumhuriyet Senatosu Tunceli üyesi Mehmet Ali Demir ve 9 arkadaşının Kanun teklifi münasebetiyle söz almıştır. Memleketin ziraat ve ekonomik hayatı ile doğrudan ilgili olan bu tasarıda zirai mücadele ve zirai karantina konusu ele alınmıştır. Konuyla ilgili konuşmasında zirai mücadelenin usulü bakımından bir değerlendirme yapmıştır. Zirai mücadelenin bir tarlada yapılırken, diğerinde yapılmadığı takdirde istenen ölçüde başarı sağlanamayacağını söylemiştir. Onun için uygulama yapılacak bölgede, her alanın ilaçlanması gerektiğini belirtmiştir. Uygulama yapan çiftçiye ise belli ölçüde maddi külfet getiren bu mücadeleyi her çiftçinin yapamayacağını, dolayısıyla uygulamanın mutlaka devlet eliyle yapılması gerektiğini ifade etmiştir.[568]

Bu mücadelenin yapılmadığı zaman, yetişen mahsulden iyi verim elde edilemeyeceğini, mahsulün hastalıklara maruz kalacağını belirterek; hastalanan mahsulün, müşterek pazarlarda rağbet görmeyeceğini söylemiştir. Hastalanan ürün ve verim alınamayan üretim sonucunda ise, çiftçinin ve ülkenin ekonomik olarak zarara uğrayacağını; onun için mücadelede mutlaka muvaffak olunması gerektiğini söylemiştir.[569]

---

[566] MMTD, D. II, T. IV, C. 31, s. 588.
[567] MMTD, D. II, T. IV, C. 31, s. 588–589.
[568] MMTD, D. II, T. II, C. 21, s. 727.
[569] MMTD, D. II, T. II, C. 21, s. 728.

Son olarak Tahtakılıç, devletin zirai mücadeleye ayırdığı 50 milyonluk bütçeyi, 100 milyona çıkararak bu meselenin halledilmesi taraftarı olduğunu açıklamıştır.[570]

4.9. TURİZM VE TANITIM İLE İLGİLİ TAVSİYELERİ

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı kanun tasarısı münasebetiyle dünyada en iyi kanunun tatbikatla muvaffak olacağını savunan Tahtakılıç, tatbik edilmeyen kanunun hükmünü yitireceğini ifade etmiştir. Turizm konusunda da durumun aynı olduğunu şu andan itibaren memleketin ekonomik ve sosyal bir davası olan turizm için yapılacak tek bir iş kaldığını onun da hükümette bu bakanlığın teşkilat haline gelmesi gerektiğini söylemiştir.[571]

Daha sonra Tahtakılıç, turizmde tanıtma işine değinerek, Türkiye'nin tanıtılması konusunda diğer ülkelere nazaran geri kalındığını, bundan dolayı memleketin turizm endüstrisinin büyük zararlara uğradığını ifade etmiştir. Tanıtımı yapılmayan ülkeye turistlerin yabancı olduğunu, rağbet etmediklerini ve gezmek için o ülkeyi tercih etmediklerini belirtmiştir. Bununda ülke ekonomisine zarar getirdiğini söylemiştir. Avrupa'dan örnek vererek, Yugoslavya ve Yunanistan'ın tanıtma konusunda ileri olduğunu, tanıtım için propagandalar yapıldığını ve bu ülkelerin yeteri kadar turist tarafından ziyaret edildiğini ifade etmiştir.[572]

Yine, Türkiye'de turizm sektöründe, tanıtım için, basın-yayına fazlasıyla görev düştüğünü ve basın-yayının bu yönde iyi değerlendirilmediğini ifade etmiştir. Ayrıca Türkiye'de turizme ait birçok mesele olduğunu, bunların da bir an önce halledilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bunların en önemlisi turistlerin konaklayacağı otellerin, gezmek için bindikleri vasıtaların ve seyahat acentelerinin tarifeleri gibi vesaire hazırlıkların yapılması ve turistlerin bu konuda iyi aydınlatılmasının lüzumlu olduğunu söylemiştir.[573]

---

[570] MMTD, D. II, T. II, C. 21, s. 729.
[571] MMTD, D. I, T. II, C. 17, s. 86.
[572] MMTD, D. I, T. II, C. 17, s. 87.
[573] MMTD, D. I, T. II, C. 17, s. 88.

"Devlet müessese değildir" diyen Tahtakılıç, bu sözü ile bir yerin valisi, belediyesi ve muhtarının aralarında, iletişim ve otorite eksikliğinin olduğunu belirtmiştir. Hükümetin, bunlar içinde işleri organik olarak halletmek zorunda olduğunu ifade etmiştir. Bunlara örnek olarak, sahillerde imar yapmanın yasak olmasına rağmen bu yasakların çoğu zaman çiğnendiğinin altını çizmiştir.[574]

4.10. SOSYAL KONULAR HAKKINDAKİ KONUŞMALARI

Daruşşafaka Cemiyeti'nin Türkiye Emlak ve Kredi Bankası'na olan borçlarının tasfiyesi hakkında kanun tasarısı münasebetiyle söz alan Tahtakılıç, öncelikle parlamentoda ele alınan bir konunun, bütün yönleriyle birlikte ele alınması gerektiğini söylemiştir. "Yani çıban ne? Getirilen kanun ile sorun hallediliyor mu?" gibi sorulara cevap alınabilecek şekilde olması gerektiğini vurgulamıştır.

Yetim Mektepleri diye hitap ettiği, Daruşşafaka'nın tarih boyunca önemli bir yeri olduğunu belirten Tahtakılıç, Türk eğitiminde kökleşmiş, ananeleşmiş ve yeri doldurulamayacak bir kurum olduğunu, yıkıldığı zaman yenisi yapılamayacak bir müessese olduğunu söylemiştir.[575]

Daruşşafaka'nın, Türk sosyal ve eğitim hayatına katkısının tartışılamaz olduğunu savunan Tahtakılıç, orada mesleksiz ve sanatsız yüz binlerce çocuğun eğitildiğini dile getirmiştir. Eğer orası tasfiye edilirse orada yaşamını sürdüren çocukların vaziyetlerinin ne olacağını, yurtsuz ve yuvasız kalacaklarını söylemiştir.[576]

Konuşmasında devamla, meclisin bu konuda önlem alabileceğini örnek vererek açıklamıştır. Meşhur Amerikan Komisyonu mevzuunda Ziraat Bankası'na hazineden para ödendiğini, Daruşşafaka'nın da benzer bir durum arz ettiğini dile getirmiştir. Buna da hazinenin yardım edebileceğini savunmuştur. Çünkü Daruşşafaka'nın, Emlak Bankası'na borcu dolayısıyla tasfiyesinin düşünüldüğünü ve zor durumda olduğunu söylemiştir. Bu durumundan dolayı meclisin üzerine düşeni yapması gerektiğini, gerek

[574] MMTD, D. I, T. II, C. 17, s. 89.
[575] MMTD, D. II, T. IV, C. 36, s. 880.
[576] MMTD, D. II, T. IV, C. 36, s. 881.

bütçe çerçevesinden ve gerekse mali yönden ele alınıp durumun düzeltilebileceğini savunmuştur.[577]

5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanunun 68. maddesinin değiştirilmesine ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesine dair kanun tasarısı münasebetiyle söz alan Tahtakılıç, Sosyal Güvenlik önlemleri adı altında parça parça çıkan kanunların yetersiz olduğunu vurgulayarak; tasarı halinde sunulan bu kanunun da kendi içerisinde çelişkiler içerdiğini söylemiştir.

Yapılan değişiklikten meydana gelecek bütçe açığının nasıl karşılanacağına dair hükümetin hiçbir planının olmadığını, öyleyse "bu değirmenin suyunun nereden geldiğinin"[578] açıklanmasını istemiştir. Ayrıca eşi vefat eden kadının aile ocağının çökmemesi için vefat olayından sonra nasıl bir yöntem izleyeceğinin de karmaşa içinde olduğunun ifade etmiştir.[579]

Daha sonra Sosyal Güvenlik Bakanının, ifade ettiği sosyal güvencede her anlamda eşitliği temin edeceğiz (güvenlik kuruluşları sandıkları aynı prensibe bağlı kalınacağını, memur, emekli, işçi diye ayrımın bulunmaması) sözünün neler ifade ettiğini, bu konuda bir açıklama beklediğini ve bu reformun uygulama alanının gerçekleri yansıtır bir yönünün "kendince"[580] bulunmadığını dile getirmiştir.

Ayrıca Kanun tasarısının köydeki vatandaşları kapsamadığına da dikkat çekerek, vatandaşların ekini, hayvanı sigortalı değildir diyerek eksik olan bu yönünün de gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Yine emekli olmuş bir vatandaşın ailesiyle birlikte yaşayıp giderken, ağır ceza aldığı takdirde maaşının 1 yıl süreyle kesilecek olmasının da yanlış olduğunu; hapse girmiş olan o şahsın geride kalan çocuklarının da aç susuz kalacak olmasını sosyal adalet prensiplerine aykırı bulduğunun altını çizmiştir.[581]

---

[577] MMTD, D. II, T. IV, C. 36, s. 882.
[578] CSTD, T. 17, c. 38, s. 20.
[579] CSTD, T. 17, c. 38, s. 21.
[580] CSTD, T. 17, C. 38, s. 22.
[581] CSTD, T. 17, C. 38, s. 23.

Özetle emekli, dul ve yetim hakkını korumaktan uzak olan bu kanunun, her yönüyle tekrar ele alınarak, hayat şartlarının ağırlaştığı, kiraların, yakacağın pahalandığı bir ortamda, vatandaşı sıkıntıdan kurtaracak ve rahatlatacak bir reformun gerçekleştirilmesini isteyerek konuşmasını bitirmiştir.[582]

65 yaşını doldurmuş muhtaç, güçsüz ve kimsesiz Türk vatandaşlarına aylık bağlanması hakkında kanun tasarısı münasebetiyle konuya tarihsel açıdan yaklaşan Tahtakılıç, Türk milletinin töreleriyle, geçmiş tarih vakıflarıyla, yoksulları perişan hale düşürmemek için, insani davranışlar içinde bulunan tek toplum olduğunu belirtmiş. Zamanın değiştiğini artık, "aşhane açmakla, kimsesizlere, muhtaçlara bakmakla"[583] meselenin hallinin zor olduğunu, işin kanunsal yönden düzenlenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Devamla insan haklarıyla ilgili Anayasanın giriş kısmında 'doğan çocukla, son nefesini vermekte olan kimse için' toplumsal hakların varlığından bahsedildiğini, dolayısıyla güçsüz vatandaşa aylık bağlanması gerektiğini ve bunun da sosyal güvence ile halledilme yoluna gidilmesi gerektiğinin altını çizmiştir.[584]

Daha sonra, kanun tasarısıyla ilgili eksikleri dile getiren Tahtakılıç, çıkan kanunun geriye doğru hüküm taşımasının, belirsizlik anlamında olduğunu ve kanunun yürürlük tarihinin tam anlamıyla belirtilmesi gerektiğini söylemiştir. Ayrıca kanunun bütçeye getirmiş olduğu "Mali Yükün"[585] nasıl halledileceği konusunda da hiçbir çalışmanın olmadığını, buna da bir an önce çözüm bulunması gerektiğini dile getirmiştir. Kanuna her yönüyle ivedilik verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Son olarak, emekli maaşlarının azlığına değinen Tahtakılıç, hayat pahalılığı nedeniyle, enflasyon karşısında emekli maaşlarının değer kaybına uğradığını

[582] CSTD, T. 17, C. 38, s. 24.
[583] CSTD, T. 15, C. 28, s. 618.
[584] CSTD, T. 15, C. 28, s. 619.
[585] CSTD, T. 15, C. 28, s. 620.

savunmuştur. Bu sosyal güvenlik konusu halledilirken emekli maaşları meselesi de ele alınıp emekli maaşlarının artırılması gerektiğini dile getirmiştir.[586]

[586] CSTD, T. 15, C. 28, s. 640.

SONUÇ

Ahmet Tahtakılıç mülki idarecilikte ve siyasal yaşamda memlekete hizmet için çalışmış, hayatı boyunca demokrasi ve hürriyetin savunucusu olmuştur. Atatürk İlke ve inkılâplarına bağlı kalmış ve inkılâplardan ödün vermemiştir.

Kaymakamlık yaptığı dönemde, halk ile iç içe bir idare anlayışına sahip olmuştur. İdaresinde bulunduğu ilçelerin imar ve iskânına dikkat etmiş, çağdaş bir yönetim olgusu içinde çalışmalarını sürdürmüştür. Toplumsal kalkınma modeliyle farklı projelere imza atmış, amirleri tarafından başarı belgeleriyle ödüllendirilmiştir.

1946'da çok partili hayata geçişte, DP Kütahya mebusu olarak meclise girmiş, çeyrek asırlık uzun ve çetin bir parlamento hayatı yaşamıştır. Özlemini duyduğu siyaseti bir türlü yakalayamamış, siyasal yaşamdaki düşüncesi, giriş çizgisinden farklı yönlere kaymalar göstermiştir.

Siyasette yeni oluşumlar içinde yer almış, parti genel başkanlığı, genel sekreterlik ve genel idare kurulu üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Aktif bir siyaset adamı olmuş, siyasi kazanımlar almış, siyasete kazanımlar sağlamıştır. Yeri ve zamanı geldiğinde meclis içinde kanun tekliflerinde, önergelerde ve meclis dışında siyasi toplantılarda, parti kongrelerinde söz almış, etkili konuşmalar yapmış; görüşlerini ve önerilerini çekinmeden dile getirmiştir.

Yönetim anlayışında, sosyal devlet ve adalet düşüncesini ileri sürmüş; bu düşüncenin siyasal yaşamda geçerlilik kazanması için mücadele vermiştir. Sosyal adalet ve devlet anlayışı olmayan bir memlekette çağdaşlıktan modernlikten ve hatta demokrasiden bahsetmenin mümkün olmayacağını savunmuştur.

Tahtakılıç genç kuşaklara gerekli değeri vermiş, onların memleket için önemli olduğunu vurgulamıştır. Çalışmalarında onlara yönelik faaliyetlerde bulunmuş, genç kuşakların iyi eğitilmesiyle ülkenin kalkınma sağlayacağını, müreffeh seviyeye ulaşacağını söylemiştir. Bu konuda öğretmenlere büyük görevler düştüğünü, ülkenin geleceği için gençlerin iyi eğitilmesi konusunda öğretmenlerin büyük gayret sarf etmeleri gerektiğini belirtmiştir.

Dinin vicdan mesuliyeti olduğunu söyleyen Tahtakılıç, din ve devlet işlerinde laikliği savunmuş, din işlerinin cemaatlere bırakılmasını laik demokrasinin gereklerinden saymıştır. Hayatı boyunca dini inanç sömürücülüğün karşısında durmuş, din sömürüsü yapanları inancı kötüye kullananlar olarak nitelemiştir.

Ahmet Tahtakılıç, bildiği doğru yoldan şaşmayan ancak her doğruyu her yerde söyleme hatasında olan bir şahsiyettir. Söylemlerinde hiçbir zaman insanlarla ya da iktidarla ters düşerim kaygısı taşımamıştır. Bu kişiliği O'na siyasette istediği başarıyı elde etme olanağı vermemiştir. Yapmış olduğu tespitlerde haklı olduğunu göstermiş fakat çevresinden istediği desteği bulamamıştır.

İyi bir hitabet yeteneğine sahip olan Tahtakılıç, konuşmalarında etkili ve anlaşılır bir dil kullanmış, konuları eleştirel bir yaklaşım tarzı ile ele almıştır. Bu özelliğiyle siyasi arenada ön planda olma şansı yakalamış, ancak çoğu zaman tepkilerle karşılaşmıştır.

Tahtakılıç, işine son derece özen göstermiş, disiplinli çalışmayı kendine ilke edinmiş ve disiplinli çalışmayı aldığı aile terbiyesine bağlamıştır.

Parlamento hayatı boyunca 2 tane kanun teklifi vermiş, bu teklifleri genel kurulda görüşülme imkânı bulmamıştır. 8 tane önergesi içerisinde şekere yapılan zam dolayısıyla vermiş olduğu meclis araştırması önergesi, meclis içinde ve ülke genelinde büyük yankılar yaratmış ancak genel kurulda görüşüldükten sonra reddedilmiştir.

Tahtakılıç VIII. dönem milletvekilliğinde, meclis oturumlarında 106, Millet Meclisi Birinci Dönem'in I. II. III. ve IV. toplantılarındaki oturumlarda 55, Millet Meclisi İkinci Dönem I. II. III. ve IV. toplantılarında 64; Cumhuriyet Senatosu CHP Uşak Senatörlüğü 15, 16, 17, 18 ve 19. toplantılarında 51 defa söz almıştır.

KAYNAKÇA

I-ARŞİV VESİKALARI

1- Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi

2- Türkiye Büyük Millet Meclisi Mikro Film

3- Uşak Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü Arşivi

II- CANLI KAYNAKLAR

1- İbrahim TAHTAKILIÇ

2- Mehmet ALDAN

3- Mehmet SAVAŞ

4- Sanem BAYKAL

III- SÜRELİ YAYINLAR

A- Gazeteler

1- Akşam Gazetesi

2- Cumhuriyet Gazetesi

3- Hürriyet

4- Kudret

5- Kütahya İl Gazetesi

6- Millet (İstanbul)

7- Millet (Ankara)

8- Ulus

9- Yeni Gazete

10- Yeni Sabah

11- Tercüman

12- Vatan

B- Dergiler

1- Yeşil Ayaş, Ayaşlılar Vakfı Dergisi, Kasım 2001

2- Mülkiyeliler Birliği dergisi, C. 13, Sayı 109, Ankara 1989

3- Akis, Mart 1971

4- Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**,** C.XII, No:2, Haziran 1957

IV- TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ ZABIT TUTANAKLAR

1- TBMM VIII Dönem Zabıt Tutanakları

2- Millet Meclisi, I. Dönem, I.Toplantı, Zabıt Tutanakları

3- Millet Meclisi, I. Dönem, II. Toplantı Zabıt, Tutanakları

4- Millet Meclisi, I. Dönem, III. Toplantı, Zabıt Tutanakları

5- Millet Meclisi, I. Dönem, IV. Toplantı, Zabıt Tutanakları

6- Millet Meclisi, II. Dönem, I. Toplantı, Zabıt Tutanakları

7- Millet Meclisi, II. Dönem, II. Toplantı, Zabıt Tutanakları

8- Millet Meclisi, II. Dönem, III. Toplantı, Zabıt Tutanakları

9- Millet Meclisi, II. Dönem, IV. Toplantı, Zabıt Tutanakları

10- Cumhuriyet Senatosu, Zabıt Tutanakları, T. 15, Yıl: 1975–1976

11- Cumhuriyet Senatosu, Zabıt Tutanakları, T. 16, Yıl: 1976–1977

12- Cumhuriyet Senatosu, Zabıt Tutanakları, T. 17, Yıl: 1977–1978

13- Cumhuriyet Senatosu, Zabıt Tutanakları, T. 18, Yıl: 1978–1979

14- Cumhuriyet Senatosu, Zabıt Tutanakları, T. 19, Yıl: 1979–1980

V- KİTAPLAR

- ABALIOĞLU, Nadir Nadi, **Perde Aralığından**, II. Baskı, Cumhuriyet Yay., İstanbul, 1965

- AĞAOĞLU, Samet, **Siyasi Günlük Demokrat Partinin Kuruluşu**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993

- AHMAD, Feroz ve Bedia Turgay, **Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi** 1945–1971, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1976

- AKKERMAN, Naki Cevat, **Demokrasi ve Türkiye'de Siyasi Partiler Hakkında Kısa Notlar**, Ulus Basımevi, Ankara 1950

- ALBAYRAK, Mustafa, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946–1960),** Ankara, 2004

- ALDAN, Mehmet, **İz Bırakan Mülki İdare Amirleri**, Ankara,2001

- BABAN, Cihat, **Politika Galerisi Büstler ve Portreler**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1970

- BAYAR, Celal, **Başvekilim Adnan Menderes**, Derleyen: İsmet Bozdağ, Tercüman yayınları, İstanbul, 1986

- BURÇAK, Rıfkı Salim, **Türkiye'de Demokrasiye Geçiş (1945–1950)**, Ankara, 1979

- BOZDAĞ, İsmet, **Demirkırat Aldatmacası**, Emre Yayınları, İstanbul, 1991

- **Değişim Şafağı**, Emre Yayınları, İstanbul,1993

- BÖLÜKBAŞI, Deniz, **Türk Siyasetinde Anadolu Fırtınası Osman Bölükbaşı**, Doğan Kitapçılık**,** İstanbul 2005

- ÇAVDAR, Tevfik, **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1839–1950)** , İmge Kitabevi, II. baskı, Ankara, 1999

- ERER, Tekin, **On Yılın Mücadelesi,** (Türkiye'de Parti Kavgaları II. Cilt), İstanbul 1963

- **Türkiye'de Parti Kavgaları**, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1966

- EROĞUL, Cem, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, İmge Kitabevi, İstanbul 1989

- GEVGİLİLİ, Ali, **Yükseliş ve Düşüş**, Bağlam Yayınları, II. Basım, İstanbul, 1987

- GOLOĞLU, Mahmut, **Demokrasiye Geçiş 1946–1950**, Kaynak Yayınları, İstanbul;1982

- GÜNGÖR, Celalettin, **27 Mayıs ve Partileşme Sorunu**, Nurol Matbaası, Ankara1992

- HAYTOĞLU, Ercan, **Millet partisi, Cumhuriyetçi Millet Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, (1948–1960)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 1994, İZMİR

- KABASAKAL, Mehmet, **Türkiye'de Siyasal Parti Örgütlenmesi (1908–1960**), Tekin Yayınevi, 1991 İSTANBUL

- KARPAT, H Kemal, **Türk Demokrasi Tarihi**, Afa Yayıncılık, İstanbul, 1996

- Müstakil Demokratlar Grubu, **Demokrat Parti Kurucuları Bu Davanın Adamı Değildirler,** Yeni Matbaa, Ankara, 1949

- ONAK, Naciye, **Millet Partisi (Türk Siyasal Hayatında 1960'a Kadar Doldurduğu Yer**), İstanbul Üniversitesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 1993

- ÖZNUR, Hakkı, **Ülkücü Hareket,** Alternatif Yayınları, Ankara 1999

- TUNAYA, Z. Tarık, **Türkiye'de Siyasal Partiler (1852-1959)**, İletişim Yayınları, İstanbul 1998

- TAHTAKILIÇ, Ahmet, **Dönüşü Olmayan Yol**, Akademi Matbaası, Ankara 1989

- TANYELİ Halit - TOPSAKALOĞLU Adnan, **İzahlı Demokrat Parti Kronolojisi 1945-1950**, yaprak yayınları C.II, İstanbul, 1959

- TEKELİ, İlhan -Selim İLKİN, Ege'deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı'na Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu- Türk Tarih Kurumu Yayınları XVI. Dizi-, Ankara, 1989.

- TOKER, Metin, **Demokrasimizin İsmet Paşalı yılları (1944-1973),** Bilgi Yayınevi, III. Basım, İstanbul 1990

- TÖKİN, Hüsrev Firuzan, Türk **Tarihinde Siyasi Partiler ve Siyasi Düşüncenin Gelişmesi (1839–1965),** Elif Yayıncılık, İstanbul, 1965

- TURGUT, Hulusi, **Türkeş'in Anıları Şahinlerin Dansı**, ABC Yayınları, İstanbul 1995

- YALMAN, Ahmet Emin, **Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim**, Cilt IV, 1945-1970, İstanbul, 1971

- YEŞİL, Ahmet, **Türkiye'de Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş,** Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001

EKLER DİZİNİ

Sayfa

Ek 1: Anayasaya dokunmayalım adlı kitapcık……..159

Ek 2: Ahmet Tahtakılıç'ın Uşak Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü'nde nüfus kaydı……..172

Ek 3: Ahmet Tahtakılıç'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi Mazbataları…… 174

Ek 1:

ANAYASAYA DOKUNMAYALIM

TÜRK MİLLETİ ÖZGÜRLÜK İDEALİNDEN VE DEMOKRATİK DÜZENDEN VAZGEÇMEDİKÇE 1961 ANAYASASININ ÖZÜNE DOKUNAMAZ

"GELİNİZ, HATADA ISRAR YERİHE BÜTÜN DERT VE MESELELERİMİZE AKILLICA DEVA ARIYALIM"

Halkevleri Basımevi, ANKARA 1980

GİRİŞ

Tarih, toplumsal bunalımların en ağırının «Rejim Bunalımı» olduğunu sayısız örnekleriyle ortaya koymuş bulunmaktadır.

Öte yandan, 1961 Anayasası'nın ülkemizin bir daha "Rejim Bunalımı" felâketine düşmemesi amacıyla hazırlanıp halk oyuyla yürürlüğe girdiği bilinmektedir.

Ne acıdır ki, o günden bu güne, rejim konusu aşılıp devlet ve toplum olarak bütün ulusal gücün öteki sorunlara yönlendirilmesi gerçekleştirilememiştir.

Oysa, insanlığa örnek bir Kurtuluş Savaşı'nın eseri olan Cumhuriyet idaremiz ulusal devrimlerle güçlendirilmiş olmanın ötesinde «İnsan Haklarına» dayalı çağdaş bir anayasa ile gelecek yüzyıllara açık sosyal ilkelerle tamamlanmış durumdadır aslında, işin garip yönü, her devletin insan haklarına yönelmek zorunluluğu ile kıvrandığı bir dönemde, siyaset alanında, «Anayasa değişikliği» hevesine kapılanlar, halkı aldatmak yoluyla sonuç almak hevesine düşmüşlerdir yeniden.

Bu akıma, başta, anayasa üstüne yemin eden TBMM üyeleri olmak üzere herkes karşı çıkmalıdır.

İşte bu görüşle, 1971 yılında yayınladığım yazımı sunuyorum.

Sizler de ya eleştiriniz, ya da, tamamlayıcı düşüncelerinizi yazın

KONUYA GİRMEDEN DİYECEKLERİM

Sırada vatandaş yerimden hazırladığım bu yazıyı: mevkii - rütbesi, geçmişi - geleceği varı - yoğu ne olursa olsun (çünkü bunlar, değişkendir) tek kişiyi karşıma almadan Türk halkının sağduyusuna sunuyorum.

Öte yandan; memleketin bugünkü bunalıma düşmesinde, kendim de dahil, tüm siyaset ve idare adamlarını sorumlu saydığım için eleştiri ve çekişmeyi bırakıp, çıkar yol aramanın doğru olacağı görüşüne katılıyorum. (Adalet ve tarih tarafsız hükmünü verecektir nasıl olsa)

Fakat sosyal, ekonomik ve siyasal bunalımlardan telâş İçinde alınmış rastgele tedbirlerle kurtulmanın imkân sizliğini bildiğim için de, anayasaya olsun dokunmayalım diyorum.

KONUYA GİRİŞ:

Aslında; Cumhuriyet Anayasaları, birbirini tamamlayan ve;

—Temeli bir insanlık ve dünya görüşüne,

—Türk Halk varlığının sosyal gelişimine ve ihtiyaçlarına uygun olduğu için de yaşama gücü olan kanunlardır.

Dünyanın nereden gelip ne yönde gelişmekte olduğunu ve toplumların nasıl oluşup bir «MİLLET» bütünlüğü meydana getirdiklerini iyi bilen Atatürk, aynı zamanda, kendi özünü teşkil eden «haysiyet ve izzeti nefis ve kabiliyeti çok yüksek ve büyük» olan Türk Halkına inandığı için, daha. Kurtuluş Savaşı'nın ateşten gömleği sırtında ve sarayın İdam fermanı boynunda iken, «Millet Egemenliğine Dayanan Kayıtsız Şartsız Bağımsız» yeni bir Türk Devletinin kurulmasını vazgeçilmez dava edinmişti.

Bunun içindir ki, koşullar ne olursa olsun, Cumhuriyet Anayasalarında (Özgürlük) (Bağımsızlık) ve (Millet Egemenliği) yönlerinden geriye dönüş asla hatıra gelmemelidir.

1961 ANAYASASI NİÇİN VE NASIL MEYDANA GELDİ?

İkinci Dünya Savaşı felâketi; insanlığı ve milletleri «özgürlüğün, adaletin ve sulhun» korunması çareleri üzerinde yeni baştan düşünüp durmaya zorladı.

Sömürgeciliğin sona erdirilmesi, milletlerin dikta yönetimlerinden kurtulması ve sefaletin önlenmesi havası, hâkim görüş hâline geldi yeryüzünde.

Millet ve devlet olarak gün doğmuştu aslında bize: Milletlerin istiklâli bayrağını çoktan açmıştık Kurtuluş Savaşı ile.

— 1924 Anayasasının değişmez amacı, (özgür insan varlığını) ve (millet egemenliğini) ve (bağımsızlığı) sağlamak, korumaktı.

Doğan fırsatın farkına varıp ileriyi görmedik ve nasıl olduysa oldu Türkiye'miz

—Özgürlüğün varlığı-yokluğu münakaşa konusu haline gelen,

—Devlet idaresinde tarafsızlığın sağlanması mesele teşkil eden,

—Kişisel ve geçmişe dönük çekişmeler yüzünden toplumca kalkınma işinden geri kalmakta devam eden bir ülke durumuna düştü,

Bu gidişe toptan sen verilmesi üzerinde içtenlikle ve ciddiyetle duranlar 1924 Anayasasında

—İnsan haklarını güvenilir teminata bağlayacak,

—Devlet idaresinde partizanlığa engel olacak,

—Toplumun bütün fertlerini kapsayan bir kalkınma; sefaleti önleme ve cağın uygarlık düzeyine ulaşma yollarını gösterecek şekilde tamamlayıcı değişiklikler yapılmasını zorunlu buluyorlardı.

Hattâ; bu düşüncede olanlardan bir kısmı 1954 yılında yeni Anayasada yer almasını gerekli gördükleri prensipleri ve yeniden kurulmasını öngördükleri müesseseleri açıklayarak bir Kurucu Meclis toplanması fikrini ileri sürmüşlerdi.

Nihayet, 1961 yılında Kurucu Meclis toplandı, bilim adamları görevlendirildi, ya da kendiliklerinden harekete gelerek seminerler açtı, taslaklar hazırlandı. Kurucu Mecliste Komisyon ve Genel Kurul çalışmaları uzun sürdü ve 1961 Anayasası son şeklini aldıktan sonra halkoyuna sunularak yürürlüğe girdi.

1961 ANAYASASI VE HALK:

Toplumların temel varlığını alın teri ile geçinenler meydana getirir ve çoğunluğun kaderi bu yoldadır, her zaman, her yerde.

Tarihin akışı içinde Türkiye'mizde; siyaset ve idare adamları, bu, hakkına razı, adalete ve eşitliğe hasret çeken temel varlığa değil, eteklerinde dolaşan ve etraflarını çemberleyen çıkarcılarla dalkavuklara bakarak yöntemlerini çizmiş, karar almışlardır.

Yukarıda da işaret ettik, açık durum şudur: Yüksek siyaset ve idare adamlarının çoğunluğu: işi yolunda olanlarla onların parazitlerinin çemberinden sıyrılıp; toplumun temel varlığı ile bağlantı kuramamaktadırlar.

Bunun İçindir ki, çıkarılan kanunlar yurt gerçeklerini, ihtiyaçlarını kavrayamamakta ve hükümetlerin eylemleri toplum hayatında köklü gelişim sağlayamamakta çoğu kez.

Buna rağmen, millî varlığımızın koruyucusu, gene de vakarlı bir sabır içinde geleceğe umut bağlayan yurduna bağlı büyük halk kitleleridir.

Eşiğinden beşiğine bin bir derdi olan bu insanların, kendilerine adalet ve İnsanca bir yaşantı yolunu açmak üzere hazırlanan 1961 Anayasasının değiştirilmesini aklından geçireceğini düşünmek, olacak şey değildir.

Öte yandan; yıllardır yeni Anayasanın dayandığı insanlık ve dünya görüşüne ve bu yasa ile kurulan örgütlere umut bağlatmış olanların. Anayasa değişikliğinden söz etmeleri büyük çelişkiye düşmek olur.

1961 ANAYASASI VE GENÇLİK:

Memleket gençliğinin yurt sorunlarına eğilir bir irade ve olgunluğa erişmesi, aslında umut ve sevinçle karşılanacak bir olaydır. Delikanlı çağında böylesine bir kaygının esiri olmak başa belâdır. Hele yol gösterici eser, umutlu davranışlar yoksa bir toplumda, çoğunluk şaşkına döner gençlik.

Bu nedenlerle gençliğin; 1961 Anayasasından esinlenerek sosyal ve ekonomik hayatın... her Türk İçin "insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenlenmesi" davasına sarılmasına değil yalnız ve yalnız, kanun dışı davranışları kınamakta ayırt etmekte dikkatli ve enerjik davranmalıyız.

1961 ANAYASASI VE SON ON YIL: **(1961–1971)**

Toplumun her çeşit yaşantısında çağdaş insanlık ve uygarlık anlayışını geçerli kılacak ve bu amaca ulaşmak için de kişi, zümre ve parti etki ve çıkarcılığına kapalı yeni bir devlet düzeni kurulmasını öngören 1961 Anayasası halkoyu ile yürürlüğe gireli on yıl oldu.

Gene ne olduysa oldu Türkiye'mizde her şey bir yana (Rejim Buhranı Havası) bir türlü dinmeden esti, ya da estirildi durdu bu on yılda da.

Milletçe toptan silkinerek ileriye atılışı önleyen bu yürekler acısı sonucun nedenlerini arayıp bulmak, kuşkusuz başta gelen dert ve meselesidir yurdumuzun [587](*)

Hemen söyleyeyim ki; bu sonuçtan, Anayasanın kendi si değil, ona içtenlikle bağlı olmayan ve sahip çıkmayan siyaset ve idare adamları sorumludur.

İhtar aldıktan bu yana, particilik iddia ve davranışını bir yana bırakmış görünen çoğu liderlerle grupları,1961 Anayasasının prensip ve ilkelerini Türk toplum yaşantısında ve devlet kuruluşunda yeni bir dönem açacak biçimde uygulamak amacında birleşip bir (Milli Hükümet) kuramadılar. Dahası var; Anayasaya rağmen (Meclis) başkanının çoğunluktaki partiden olmasını geçerli kılarak Birinci günden Anayasayı baltaladılar. (Geriye dönük çekişmeleri, çıkarcı davranışları sürdürdüler).Böylece, memlekette yeniden partizanlık çukuruna düştü ve Kanun ne imiş havası esti yeni baştan.

1961 ANAYASASI İLE MEYDANA GELEN KURULUŞLAR:

Objektiflikten ayrılmadan hemen söyleyeyim ki. bu kuruluşlar, henüz yerli yerine oturmadı. Fakat:

— Anayasaya aykırı kanun çıkması münakaşa ve akıbetinden kurtulmak istiyorsak, Anayasa Mahkemesini.

— Adaleti geçerli üstün hale getirmek istiyorsak Yüksek Hakimler kurulunu

— Tarihimizi bile yabancı kaynaklardan öğrenmek durumundan kurtulmak istiyor ve yurt gerçeklerinin bilimsel araştırmalarla ortaya konmasını bekliyorsak, Üniversite özerkliğini titizlikle korumak ve yaşatmak gerektiği inancındayım. (Hâkimler kanunu yapmak gerekir. Üniversite içinde anarşik olaylara karşı tedbir almak devlet ölçüsünde çözümlenebilir.

(*) Memleketimizin yeni Anayasa'ya rağmen (Rejim Buhranı Havasından kurtulamaması nedenlerini araştıran çalışmalarımı tamamlayabilirsem (Ekin Yerine Diken Bitti) adında bir kitapçık yayınlayacağım yılın sonuna kadar.

GÜÇLÜ HÜKÜMET İHTİYACI VE 1961 ANAYASASI:

Memleketimizdeki sosyal ve ekonomik düzen, hükümetlere o derecede güç sağlamıştır ki, maksadı halka hizmet ve kanunları uygulamaktan ibaret bir iktidarın, 1961 Anayasasının çizdiği sosyal hukuk devleti doğrultusunda çözümleyemeyeceği dert ve mesele yoktur aslında.

Kaldı ki: Türkiye, millî imkânların ve hükümet otoritesinin kişisel görüşler, çıkarlar yönünde kullanılması dönemini geride bırakmak zorunluluğu ile karşı karşıya kalarak 1961 Anayasası düzenine kavuşmak özlemi içindedir bugünkü günde bile.

İlköğretimin mecburi oluşuna rağmen, memleketimizin hâlâ kara-cahillikle savaşma durumunda olması, doğrudan doğruya başıboş güçlülük timsali hükümet düzeninin sonucudur denebilir.

Vali paşaların bastonları ile gösterdiği doğrultuda yol açılması, her türlü halk hizmeti düşünülürken, köyde oturanların yok sayılması, tekerleklerin hep boşa dönmesi, suya kavuşmanın bile oya bağlanması, oyundan dolayı bir il halkının cezalandırılması, mahallede aşık oynadığı kimselerin ikbale ve servete kavuşturulması... gibi ilkel hükümet otoritesi denemeleri, ya yeni yeni son bulmakta, ya do, gizlice sürüp gitmektedir bu ülkede.

Hâl böyle iken, güçlü icraya ihtiyaç olduğundan söz ederek, hükümete Kanun niteliğinde karar almak yetkisi tanınması ve hükümet eylemlerinin adlî denetim dışında bırakılması hata olur (İdarî yargının devlet ölçü ve anlayışı seviyesinde işler hale gelmesi ayrı bir sorundur.}

1961 ANAYASASININ HÜKÜMETLERİ SIKAN YANI:

Yurdumuzda devlet ve hükümet mührünü eline geçirenler, o, ölümsüz TÜRKİYE CUMHURİYETİ armasının yanında kendi gölgelerinin de yer alması ihtirasına kapıla gelmişlerdir. Buna hükümet etmenin tabiatından gelen güçlükler engeldir çağımızda. Çünkü, artık devlet idaresi, emir ve kumandadan ibaret değildir. Engeli çeşitli ve bir türlü bitmeyen güç bir yarıştır. Halka hizmet işi. Ama: millî

iradeye dayalı Parlâmento. Yargı bağımsızlığı, bilimsel özerklik ve basın hürriyeti olmasa, bu engelleri yıkan devire koşu kazanmak kolaylaşır elbet.

İşte; İcra sorunluluğu ile karşı karşıya kalanların. Nisan 1971'den- bu yana memleketi bir Anayasa değişikliği meselesi ile karşı karşıya bırakmalarının nedeni, bu kolay hükümet etmek şartlarını hazırlamaktır kuşkusuz ötekiler, kinin üstündeki buruk lezzetli kabuk gibidir. Almasa da olur. Özgürlüğün tanımlanmasındaki değişiklik misali.

ANAYASALAR NE ZAMAN DEĞİŞİR?

Herkes bilir ki; anayasalar, milletlerin insanlık ve dünya görüşünü tanımlar ve devlet düzeninin temel örgütünü meydana getirir.

1961 Anayasası, yukarıda açıkladığımız gibi, özgürlük felsefesini dile getirmiştir Türklerin, tıpkı, kendinden evvelki Cumhuriyet Anayasaları gibi.

Cumhuriyet Anayasalarının kurulmasını öngördüğü devlet düzeni ise, milli iradeye dayanan ve millet kontrolünde işleyen bir organizasyon biçimidir.

1961 Anayasasının özelliği; vatandaşın insanlık haklarını güvenilir teminata bağlamak suretiyle özgürlük tercihimizi açıklığa kavuşturmaktan ve millî irade egemenliği, millet adına kontrol düzenini insanlığın ve milletimizin geçirdiği acı tecrübelerden ders alarak, çağın akışı doğrultusunda, geliştirmiş ve tamamlamış olmaktan ibarettir.

Bu nedenledir ki. Türk Milleti özgürlük idealinden veya çağdaş demokratik düzenden vazgeçmedikçe 1961 Anayasasının özüne dokunulamaz.

Burada iki soru hatıra gelebilir:

1 — Özgürlüğün bir sınırı olmamalı mıdır?

2 — Anayasa'nın kurduğu örgütler gereği gibi işliyor mu?

Özgürlük savaşını insanlık ve milletler, bağırlarına çöken zalimlere ve kaba kuvvete dayalı dikta idarelerine karşı yapa gelmek zorunda kalmışlardır. Sınırı da, her

zaman her yerde, bir başkasının özgürlüğü olarak tanımlanmış ve bu sınır kanunlarla korunmuştur. (Nitekim: Türkiye'mizde de var olan kanunlar, bu sınırın aşılmasına izin vermemektedir.)

1961 Anayasasının kurduğu müesseselerin gereği gibi işlememesi ise, görevlilerin yetenek ve karakteri ile ilgilidir. Tıpkı, öteki kamu kuruluşlarında olduğu üzere.

Ayrıca; Türkiye'miz; bu siyaset ve idare adamı tipi de, gene, 1961 Anayasasının amaç edindiği özgürlük, İnsan Hakları ve sosyal devlet ilkelerine sımsıkı sarılmakla meydana gelebilir.

Ayrıca; Türkiye'miz; bu insanlık idealine ve demokrasi düzenine dayalı uygarlık davasını, yalnız kendi toplum yaşantısı için değil, çevredeki özgürlük ve bağımsızlıktan yoksun, toplumlara örnek vermek üzere de kazanmak, başarılı kılmak mevkiindedir.

Bir ihtilâl hatıra gelmedikçe Anayasalar, hele bir Kurucu Meclis tarafından yapılmış ve halkoyuna sunulmuşsa, tezden değiştirilmez.

Diğer taraftan anayasaların, şekil yerine getirilse de, milletten bu yolda yetki almadığı ileri sürülebilecek parlâmentolarca değiştirilmesi doğru olmaz. (1969 seçimleriyle beliren millî irade, neticede, anayasa değişikliği akımını reddetmiştir.)

Bütün bunlar bir yana ihtar almış Parlâmentoların neyi yapabilecekleri belli değildir amma, Anayasaya el sürmeleri akla gelmemelidir.

Şekil yönünden önemle üzerinde durulacak bir nokta da yıllardan beri prensipleri üzerinde halk huzurunda açık ve uzun tartışmalar yapılmış, çeşitli bilimsel incelemelere konu teşkil etmiş ve halkoyu ile yürürlüğe girmiş bir Anayasanın kapalı odalarda alınan kararlarla değiştirilmekte oluşudur.

Böylesine bir davranışın öteki sakıncalar» bir yana, sosyal ve siyasî ortamda geçmişe dönük yeni, sonu gelmez bir çekişme kapısı açar ki, al sana devasız yeni bir dert daha.

1961 ANAYASASINDA DEĞİŞİKLİK FİKRİ NEREDEN ÇIKTI?

1971 Nisanına kadar 1961 Anayasası'nda değişiklik yapılması fikri yalnız bir tek partiyi idare edenlerden geliyordu. Yukarıda da söyledik. 1969 seçimlerinde halk, bu partinin isteklerine uyup, anayasada değişiklik yapacak bir parlâmentonun meydana gelmesine imkân vermedi.

Öte yandan günün sorumlu idarecilerinin mutlak çoğunluğu Anayasa değişikliği fikrinin kesin olarak karşısında idiler.

Gene ne olduysa oldu; 1971 Nisan ayının sonunda memleket anayasada değişiklik yapılacak ihtarı ile karşı karşıya kaldı, olmaz böyle şey!

Objektif olamamanın ilk belirtisi objektiften korkmaktır. Yurt gerçekleri düşündürücü, idare edenleri rahatsız edici ise kanun ve emirle bunları değişik göstermek çağımızda mümkün değildir.

Halkçılık (Sosyal Devlet) ilkesini gerçekleştirmek yolunda, hiç değilse Emlâk Kredi ve Ziraat Bankalarının imkânlarını halk hizmetinde kullanamamış bulunuyor ve bu yüzden gecekondu çıbanı. Köydeki yoksulluk büyüdü ise, bunu olduğu gibi ortaya koymadan reform yapılabilir mi? Emlâk Kredi Bankası arşivlerinde yapılacak bir inceleme herkesi uyarır kanısındayım.

Objektif korkusu onulmaz bir derttir. Bir örnek verelim burada: radyodaki köy saatlerinde köyün çıplak olarak görülmesinden korkarak bu duruma Babıâli üslûbu operet elbisesi giydirmekle ancak zaman kaybederiz.

1961 ANAYASASI TÜRK HALKININ MALIDIR

—Yalnız oyu ile yürürlüğe girdiği için değil:

—Kula, kul olunmaz inancı ile özgürlüğe aşkını.

—Akıl akıldan üstündür anlayışı ile gerçekçiliğini.

—Su uyur, düşman uyumaz uyanıklığı ile millî güvenlik konusundaki dikkatini.

—Adaletin kestiği parmak acımaz diyerek adalete kurban oluşunu.

—Herkesle gelen düğün bayramdır deyişi ile çilenin eşitini paylaşmaya hazırlandığını,

—Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar hatırlatması ile sosyal adaletin gerekliğine inancını oraya koyan özünden dolayı da kendi malıdır. 1961 Anayasası'dır, Türk halkının.

Ne var ki; siyaset ve İdare adamları, halkla bağlantı kuracak yerde ona karşı siyaset ve idare geleneğinden kurtulamamış olduklarından, Türk halkının sosyal niteliklerinin farkında bile değildirler. Çıkar kaygısı da etkendir bu gidişte, kuşkusuz.

Bir de; dışarıdan bilgi, metot ve teknik almak yerine kopya, destek ve aferin almayı huy edinmemiz nedeniyle Millî varlığı meydana getiren güçlü ve engin karakterinden ilham alamaz olmuşuz Türk milletinin.

1961 ANAYASASI VE SON OLAYLAR:

1961 Anayasası'nda; güç yetenliğin anarşinin ve bölücülüğün ve gericiliğin hiç bir çeşidine yer yoktur. Canının istediğini yapabilmek kapısı, milleti temsil yetkisine sahip ve onun tarafından seçilmiş olan Parlâmento için bile kapanmıştır bu Anayasa ile.

1961 Anayasası'nın, çoğu siyaset ve idare adamlarını tedirgin eden yönü, Millet Egemenliği'ni kullanma ve sürdürme işinin birtakım esaslara ve koşullara bağlanmış olmasıdır. Yoksa, son olayların anayasanın özü ile bir ilgisi yoktur. Nitekim, anayasa değişmeden, mevcut kanunların uygulanması yoluna gidilerek asayiş ve huzurun sağlandığını ileri sürenlerin başında günün sorumlu idare ve siyaset adamları yer almaktadır.

Bir yandan böylesine bir başarıyı ileri süren siyaset ve idare adamları, öte yandan da başarının sıkıyönetimle mümkün olabildiğini söyleyerek Anayasa değişikliği için gerekçe hazırlamak çabasındadırlar.

Memleketi sıkıyönetim ilanına götüren olaylar bellidir. Sıkıyönetim de ancak kanunları uygulamak ve suçluyu ayırt etmek işini, gene tarafsız mahkemelere bırakmakla yükümlüdür.

Sıkıyönetim kalktıktan sonra da kanunları gereği gibi uygulamak suretiyle asayişin korunması devlet kuruluşunun baş güvenidir. (Kanunlarda boşluk varsa, bunu tamamlamak mümkündür.)

SON SÖZÜMÜZ:

Yukarıda yazdıklarım 27 yıldır, Uygarlık için özgürlük davacılığında savuna geldiğim görüş ve düşüncelere uygundur.

Herkes fikrinden caymalı ise bu görüş ve düşüncede olan siyaset ve idare adamları pek çoktur.

Bunlardan bir kısmı şimdilik susuyorlar ve evet kampında yer almış görünüyorlar. Susup fırsat bekleyenler de vardır elbette.

Oysa, uygarlığın temel taşı olan özgürlük, bu gibi zaman ve şartlarda bile inandığı şeylere, aklına uymayan davranışlara hayır demekle var olur, güç kazanır.

İşin feci tarafı da bugünün evetçileri ve susmayı tercih edenler, şartlar değişince. İsyancılar arasında yer almakta güçlük çekmezler. Bu, bir döner dolaptır. Sorumlulara, dalkavukların çemberinden kurtulamayan devletlilerin, sonunda duyacakları pişmanlığın para etmeyeceğini hatırlatmak isterim.

Geliniz, hatada ısrar yerine, bütün dert ve meselelerimize akıllıca deva arayalım.

Yoksa Türk toplumu yeniden anayasa buhranı içine düşer ve kan kanserine tutulmuşçasına birbirini tüketmek yoluna giderse, güçlüklerimiz çözümlenemeyecek bir hal alır.

Ülkenin bölünmez bütünlüğü ve milli birlik, ancak ve ancak, elinde devlet gücü bulunanların şefkatli, dikkatli ve akıllıca davranmaları sayesinde sağlanabilir. Tarih, güç yetenlik edenlerin ve özellikle elindeki devlet emanet ve gücünü kötüye

kullananların akıbetlerine alt bin bir örnekle doludur. Unutmayalım ki, bugün ekilen bir diken ya da kin tohumu, dikenlerin ayağına batacak şekilde çabuk ürününü vermese de gelecek kuşaklarının huzurunu ya da yaşantısını etkiler kesinlikle.

Saygılarımla

Ek 2:Ahmet TAHTAKILIÇ'IN Uşak Nüfus Kütüğündeki Kaydı

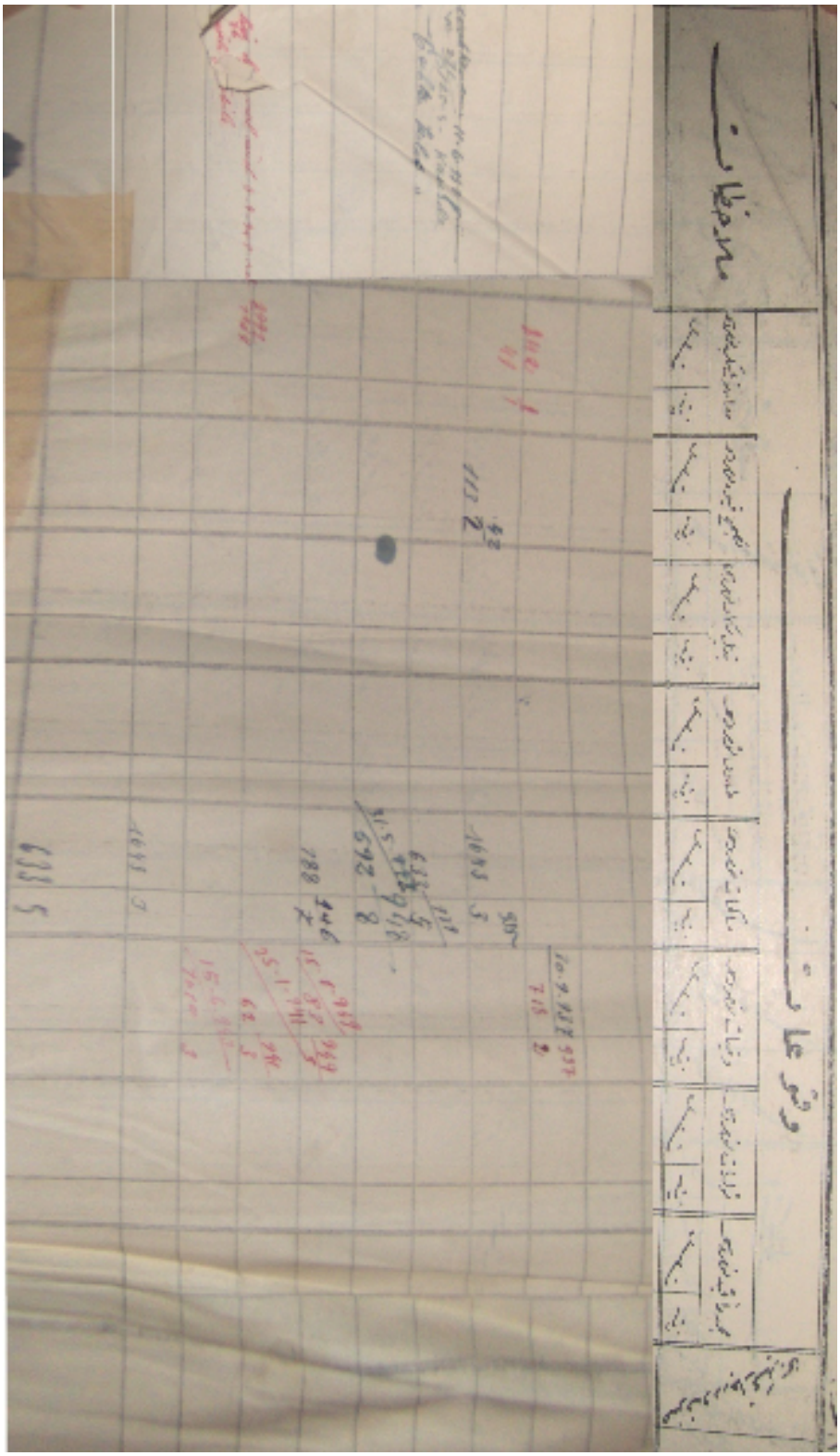

Bu Belgenin Aslı Uşak Nüfus ve Vatandaşlık Müd. Arşivindedir

Ek 3- Ahmet Tahtakılıç'ın Milletvekilliği Mazbataları. Bu belgelerin aslı TBMM Arşivindedir.

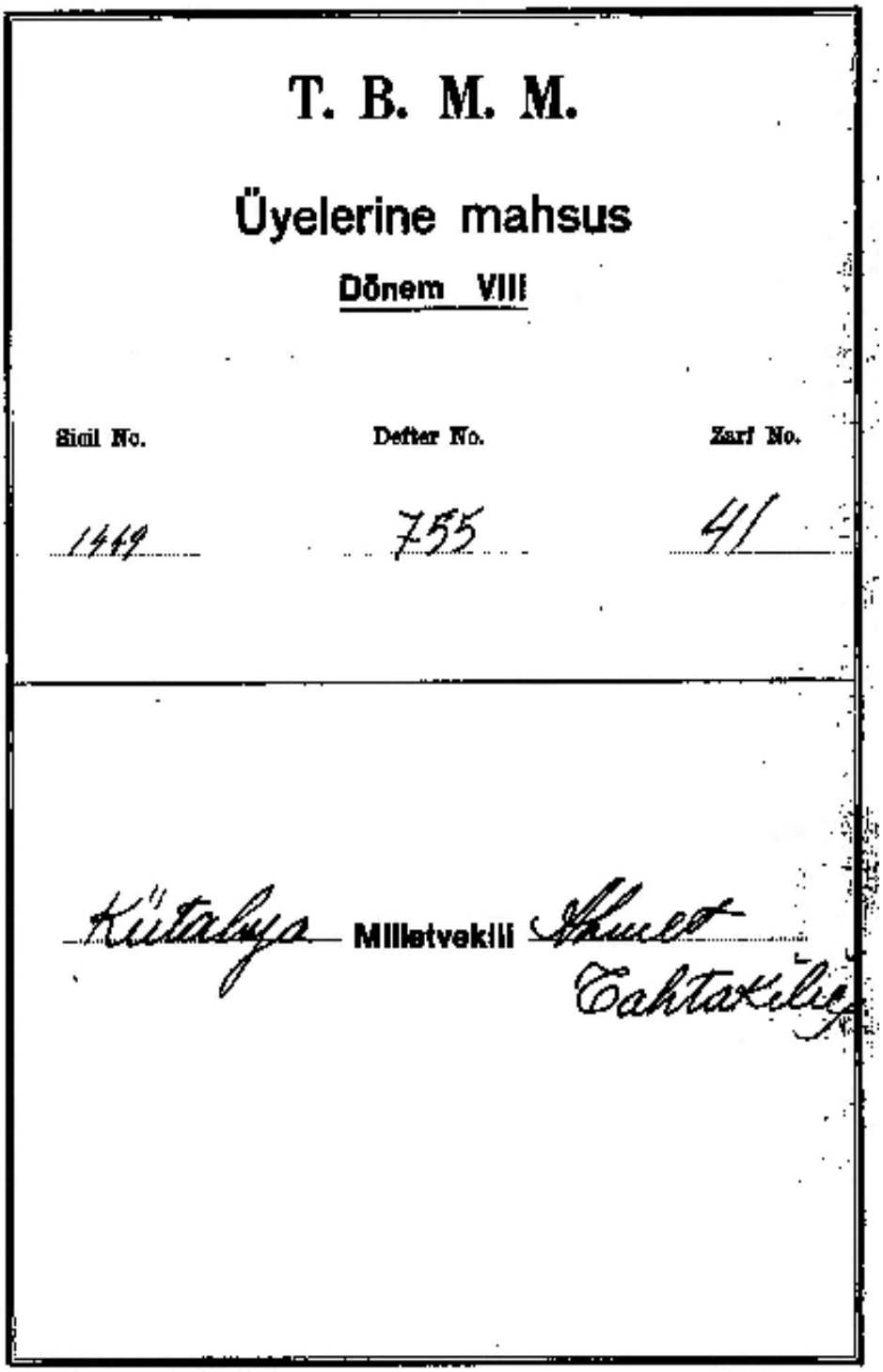

T. B. M. M.

Üyelerine mahsus

Dönem VIII

Sicil No.	Defter No.	Zarf No.
1449	755	41

Kütahya Milletvekili Ahmet Tahtakılıç

Kütahya lii

Milletvekili seçilmiş olanlara ait tutanak

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Mesleki veya sanatı	Kazanılan oyların sayısı	Oyların toplamı: Rakamla	Oyların toplamı: Yazı ile	Seçmenlerin sayısı	Oylarını kullanan seçmenlerin sayısı	Anayasa ve Milletvekili seçimi kanununa göre seçilmiye engel halleri olup olmadığı	Seçimi hakkında şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
Ahmet Tahtakılıç		Ticaret	[illegible]	[illegible]	[illegible]	156552	120482	Yok	Yoktur	

Milletvekili Seçim Kanunu gereğince İlçesinde yapılan seçim sonunda [illegible] Ahmet Tahtakılıç'ın [illegible] İlçesi Milletvekiliğine seçileceği olduğunu gösterir bu tutanak kurulumuz tarafından kendisine verildi. 5 / 8 / 1946

Başkan Kütahya Vekili [illegible]

Seçim Kurulu ve Belediye Başkanı [illegible]

Üye [illegible] Üye [illegible] Üye [illegible] Üye [illegible] Üye [illegible] Üye [illegible] Üye [illegible] Üye [illegible]

Eskişehir, 26.Agustos.1946 tarihli Bakanlar Kurulu birleşiminde okunmuştur.

TBMM © HER HAKKI MAHFUZDUR

Temsilciler Meclisi
Üyelerine Mahsus

Sicil No.
240

Defter No.

C.K.M.P. Temsilcisi Ahmet Tahtakılıç

Yüm. M. 30(3), değişik 22
447/1
656

Örnek : 97

MİLLÎ SEÇİM ÇEVRESİNDE ~~Senatoya Seçilmiş Olanlara~~ Milletvekilliğine SEÇİLMİŞ OLANLARA VERİLECEK TUTANAK

Seçim çevresi (İl) : İSTANBUL

Soyadı ve Adı	Doğum yeri ve tarihi	Mesleki veya sınıfı	Bağlı olduğu siyasi partinin adı	Seçim hakkında çıkıyor ve itiraz olup olmadığı	DÜŞÜNCELER
Tahtakılıç Ahmet	1909 Uşak	C.H.K.P. Uşak Milletvekili	Çankırı-Çorum Köy-li Millet Partisi		

Mük. 442, 533 ve 656 sayılı yasalar gereğince Yüksek Seçim Kurulunca Millî seçim çevresinde yapılan işlemler sonunda Tahtakılıç Ahmet'in İstanbul seçim çevresinden ~~Senatoya~~ seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kendisine verildi. ~~Cumhuriyet Senatosu Asıl Üyeliğine seçilmiş olanlara verilecek olan tutanağa ait örneği~~ Kurulumuzca saklandı.

14 / 10 / 1965

Yüksek Seçim Kurulu Başkanı V.
Edip Onaldı

Üye
Kayıp Kayıkhan

Üye
Halil Ertuğ

Üye
Ekrem Yavuz

Üye
Şevket Yüce

Üye
Necabat Bayrak

Üye
Aydın Tuncay

Sicil No : 1987

TEMSİLCİLER MECLİSİ

TERCÜMEİHAL VARAKASI

TBMM © HER HAKKI MAHFUZDUR

S.S.N. Parlak Temsilcisi : [illegible] ARMET

X

Temsilciler Meclisi

240

[illegible]	C.H.P.	[illegible]	Beli Dört çocuğu
[illegible]	Ahmet Tahtakılıç	[illegible]	Yıldız
[illegible]	Turgüte Kılınç	[illegible]	-
[illegible]	Ipek 1999	[illegible]	Ankara
[illegible]	İstanbul Kadıköy Fahrettinsok	[illegible]	1940-1980 Ipek
[illegible]	-	[illegible]	Pişude Tuğnan
[illegible]	Ankaralıyım	[illegible]	Ipek
[illegible]	-	[illegible]	19.12.1960
[illegible]	Ankaralı	[illegible]	96
[illegible]	Çalışma Bakanı	[illegible]	6.1.1981

ÖNERGE NO [1]

ANKARA'DA	İSTANBUL'DA
Atatürk Bulvarı, Telar Apt.1/6/A	
Telefon : 329.895	Telefon :

(1) Adres değişiklikleri ...

TERCÜMEHAL (Bonn)

1909 da Ipek'te doğmuştur.

Lise tahsilini İzmir'de yapmış, 1929 da Tekaütlü Subaydır.

Tekaütlendiği kitlesalptir.

Kurucusuyuz ve Genel Sekreteri olan Millet Partisi Nazlı kitlesalptir. Millet Partisinin ... 1960 da Milli Birlik Komitesi Kalkınma Nazlı ... kapatılınca ... Demokrat Partili olarak Bilahare ... 1967 de bu partisin Genel Kurulu Üyeliğine seçilmiştir.

Demokrat Partili kurucularımız ... 1969 da bu partisi ... Kurucu ... Demokrat Partili ... Millet Partisinde kurucu Genel Sekreterliğe seçilmiştir.

1980 de Batıdaki Millet Partisinde Genel Sekreterlik ... Kıfrevi Uzerine ...

1984 de Millet Partisinin kapatılması ... Bundan Cumhuriyetçi Millet Partisinin ... bu Partinin Genel Kurulunda Üyedir.

Resmi Bilgiye Karşın Evlenmiştir.

Beli ...ğu, dört çocuğu vardır.

TBMM © HER HAKKI MAHFUZDUR

Defter No. .

Sicil No. 432

T. B. M. M.

MİLLET MECLİSİ ÜYESİNE MAHSUS

Zat ve Sicil Dosyası

Dönem : 2 — 13

Adı ve Soyadı : Ahmet Tuğtakılıç

Seçim Bölgesi : İstanbul

(029858) Numaralı nüfus hüviyet cüzdanı sureti		Fotoğraf
Soyadı	Tahtakılıç	
Adı	Ahmet	
Babasının adı	İbrahim Dalkılıç	
Annesinin adı	Halime Dalkılıç	
Doğum yeri	Uşak	
Doğum tarihi	1325	
Dini	T.İ.	
Mezhebi	Hanefi	
Bekâr mı? Evli mi? Dul mu? Boşanmış mı? Boşanmış mı?	Bekâr	
Boy	Orta	
Göz	Elâ	
Renk	Beyaz	
Vücutça sakatlığı veya noksanlığı	Tam	
Nüfus kütüğünde yazılı olduğu yer		
Vilâyeti	Kütahya	
Kazası	Uşak	
Nahiyesi	-	
Mahalle veya köyü	Hacıhasan Mahallesi	
Sokağı	Cin Cin	
Hane numarası	102	
Cilt numarası	-	
Sahife numarası	-	
Ne suretle verildiği	Denıştirilmiştir.	

Bu nüfus cüzdanında adı ve soyu yazılı olan Ahmet Tahtakılıç . . . *Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak nüfus kütüğünde kayıtlıdır. Bu cüzdan* 24.../.1.../.936 *gününde* . Milâs. . . . . *Nüfus Dairesinden verilmiştir.*

18/ 2/ 1961

MİLLÎ SEÇİM ÇEVRESİNDE ~~Cumhuriyet Senatosu Üyeliğine~~ Milletvekilliğine SEÇİLMİŞ OLANLARA

VERİLECEK TUTANAK

Seçim çevresi (İl): İSTANBUL

Soyadı ve Adı	Doğum yeri ve tarihi	Mesleki veya sanatı	Bağlı olduğu siyasi partinin adı	Seçim hakkında şikâyet ve itiraz olup olmadığı	DÜŞÜNCELER
Tahtakılıç Ahmet	1909 Uşak	O.K.M.P. Uşak Milletvekili	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi		

306, 447, 533 ve 456 sayılı yasalar gereğince Yüksek Seçim Kurulunca Millî seçim çevresinde yapılan işlemler sonunda Tahtakılıç Ahmet'nin İstanbul seçim çevresinden ~~Cumhuriyet Senatosu Üyeliğine~~ Milletvekili seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kendisine verildi. Örneklerden biri ~~Cumhuriyet Senatosu~~ Milletvekili Başkanlığına gönderilerek bir örneği Kurulumuzda saklandı.

14 10 1965

Yüksek Seçim Kurulu Başkanı V.
İlhami Sancar

Üye
Kâzım Karabekir

Üye
Halil Ertek

Üye
Hüsnü Tezcan

Üye
Şevket Nişancı

Üye
Resmet Sarıtaş

Üye
Aydın Tuncay

Dönemi : .....

Kütük Sıra No. : 410

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

CUMHURİYET SENATOSU

ÜYELERİNE AİT ÖZLÜK DOSYASI

ADI ve SOYADI : AHMET TAŞTAKILIÇ

SEÇİM BÖLGESİ: UŞAK İLİ

Cumhuriyet Senatosu üyeliğine / ~~Milletvekilliğine~~ **Seçilmiş olanlara verilecek tutanak**

İli : Uşak

Soyadı ve adı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya sanatı	Bağlı olduğu siyasi partinin adı	Seçim hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	DÜŞÜNCELER
Yahtakılıç Ahmet	Uşak 1909	Avukat, Çalışma ve Milli Eğitim Eski Bakanı	C.H.P.	Yoktur	

Millevekili seçimi ve 447 sayılı Yasalar gereğince çevrenizde yapılan seçim sonunda Ahmet Yahtakılıç'ın ..... nın çevrenizden Cumhuriyet Senatosu üyesi / ~~Millet~~ seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanağın iki örneği Kurulunuz tarafından Yüksek Seçim Kuruluna gönderilerek bir örneği de kendisine verildi.

13.10.1975

Başkan
Nihat Samilmuz
8955

Üye
Osman İbec
12115

Üye
Nilgün Sabaşlıoğlu
13534